M. Folz.
251

A MAGYARORSZÁGI KÁRPÁTEGYESÜLET ÉVKÖNYVE.

MAGY. AKADEMIA KÖNYVTÁRA

XXVI. ÉVFOLYAM. 1899.

2 MELLÉKLETTEL.

SZERKESZTETTE: LÓVY MÓR.

AZ EGYESÜLET KIADVÁNYA.

KÖZPONT SZÉKHELYE: IGLÓ.

IGLÓ,
NYOMATOTT SCHMIDT JÓZSEF KÖNYVNYOMDÁJÁBAN
1899.

HIRDETÉS.

Tudomásul hozzuk a Magas-Tátra látogatói és barátjainak, hogy a Zöld-tó mellett épült s vendéglővel biró menedékház, mely vendéglőből, három turista-szobából stb. áll, junius 15-én megnyilt s ennélfogva a kirándulók teljes ellátásban részesülhetnek ottan.

Nyáritelepek Késmárkon.

Döller Antal őrnagy úr, mint a »Magy. turista-egyesület« Tátra-osztályának elnöke, valamint a »Karpathen-Post« szerkesztősége Késmárkon a szünidő alatt nyaralásra használandó alkalmas magánlakásokra vonatkozó bejelentéseket és megrendeléseket fogadnak el és szivesen nyujtanak tájékozást az ez iránti igényeknek minden tekintetben megfelelő Késmárk városának anyagi, egészségügyi, valamint társadalmi életét érintő kérdésekre.

Kedvezmény.

A Magyarországi Kárpátegyesület rendes tagjai a *szatmár-nagybányai*, és az *ungvölgyi* helyi érdekü vasutakon abban az esetben, ha egyszerre legalább 3 tag utazik, alacsonyabb osztályra szóló menetjegygyel magasabb kocsiosztályban, illetve a III-dik osztályban $^1/_2$ másodosztályú jegygyel, az *eperjes-bártfai* vasuton pedig a II. osztályban egy egész III. oszt., a III. osztályban fél III. oszt. jegygyel utazhatnak. Mindhárom esetben szükséges a lebélyegzett és arczképpel ellátott évi tagsági jegy előmutatása.

A MAGYARORSZÁGI KÁRPÁTEGYESÜLET ÉVKÖNYVE.

XXVI. ÉVFOLYAM. 1899.

2 MELLÉKLETTEL.

SZERKESZTETTE: LÖVY MÓR.

AZ EGYESÜLET KIADVÁNYA.

KÖZPONT SZÉKHELYE: IGLÓ.

IGLÓ,
NYOMATOTT SCHMIDT JÓZSEF KÖNYVNYOMDÁJÁBAN
1899.

300880

MAGY. AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

Szerkesztő bizottság:

Elnök: Lővy Mór, népiskolai igazgató Iglón, hova az Évkönyvre vonatkozó levelezések czimzendők.

Tagok: Arányi Antal, Dénes Ferencz, Geyer Gyula, Kövi Imre, Róth Márton, Weber Samu és az osztályok képviselői.

MAGY. AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

Kedvezmények.

A Magyarországi Kárpátegyesület rendes tagjai következő kedvezményekben részesülnek:

1. A Teschen, illetve Oderbergről — Poprád-Felka és Csorbára szóló mérsékelt árú (II. oszt. 6 frt, III. oszt. 4 frt) menettérti jegyeket az egyesület tagjai május 1-től — szeptember 30-ig, hétköznapokon mint *egyes* utazók is igénybe vehetik, ha az egyesület által kiállitandó igazolványnyal bizonyitják, hogy a kérdéses jegyet kirándulási, s nem üzleti czélra használják.

2. A Kassa és Eperjesről — Poprád-Felka és Csorbára szóló mérsékelt árú (II. oszt. 3 frt, III. oszt. 2 frt) menettérti jegyeket az egyesület tagjai abban az esetben, ha azokat legalább négy turista együtt veszi igénybe, nemcsak ünnep- és vasárnapokon és az ezen napokat megelőző napokon, hanem bármely más hétköznapon kaphatják.

3. Az egyesület tagjai a nyári idény alatt kedvezményes menettérti jegyeket kapnak: Iglóról — Csorbató és vissza II oszt. 2 frt 80 kr. III. oszt. 2 frt 20 kr.; Poprádról — Csorbató és vissza II. oszt. 1 frt 64 kr. III. oszt. 1 frt 50 kr.

4. A csorbatói fogaskerekü vasuton az egyesület által kiállitott és arczképpel ellátott igazolvány mellett Csorbáról-Csorbatóig 1 frt; Csorbatóról-Csorbára 0.75 frt, és oda-vissza 1 frt 50 kr. dij lefizetése mellett utazhatnak.

5. Az egyesület tagjai a felkai völgyben lévő »szilézia-ház«-ban, valamint a Zöldtó melletti egyesületi menedékházban arczképpel ellátott évijegy előmutatása mellett 33%-nyi árelengedésben részesülnek az éjjeli szállásnál. Hasonló kedvezményben részesülnek a Tarpatak-szállóban.

6. Az ujonnan belépő tagok az egyesület »Évkönyv«-ét kötetenként 30 krért kaphatják.

7. A t. tagtársak Sagorski és Schneider: »Die Flora der Central-Karpathen« czimü művét, melynek bolti ára 20 márka, az *egyesület közvetitésével* 10 márkáért megszerezhetik.

Az arczkép felvételére szolgáló külön évi jegyek a központi- vagy osztályelnökségnél 10 kr. dij lefizetése mellett kaphatók, hová a fényképek lebélyegeztetés végett a póstaköltséggel együtt beküldendők.

Igló, 1899. junius hóban.

Az Elnökség.

Körözvény.

1. Egyesületünk t. cz. tagjait felkérjük, hogy folyó évi tagsági dijaikat, valamint a netaláni hátralékokat *az egyesület pénztárosához Iglóra czimezve, minél előbb beküldeni,* vagy a helyi képviselőnél, illetőleg az osztály pénztárosánál lefizetni sziveskedjenek.

2. Felkérjük a t. cz. tagtársakat, hogy tévedések és zavarok elkerülése végett lakás- és czimváltozásukat velünk közölni ne terheltessenek.

3. A szép Tátraképekkel diszitett egyesületi *tag-okmány* 1 frt 10 krért, csinos *egyesületi jelvények* (aranyszinü kerettel szegélyezett kék mezőben, havasi gyopár) 1 frt 35 krért kaphatók az egyesületi pénztárosnál Iglón. — Ugyanitt kaphatók kiadványaink is.

4. A t. tagtársak szives jóindulatába ajánljuk a Poprádon levő »*Kárpátegyesületi muzeum*«-ot, mely számára muzeumi tárgyakat vagy pénzadományokat a legnagyobb köszönettel fogadunk. A *muzeumi pártoló tagok* évenként legalább 1 frtot fizetnek.

Igló, 1899. junius havában.

Az Elnökség.

TARTALOM.

I. ÉRTEKEZÉSEK.

Oldal

1, Karoliny Mihály: A Szokol gugyora 1
2. Englisch Károly lovag: Csúcs-tetralógia a Magas Tátrában . 20
3. Hajts Béla: Éjjel magányosan a Gyömbérre 39
4. Loysch Ödön: A magas Tátra orometriája 51
5. Dr. Posewitz Tivadar: Turistika és idegenforgalom 1898-ban . 84

II. EGYESÜLETI ÜGYEK.

1. Diszközgyülés (90). — Elnöki jelentés (97). — 3. A M. K. E. bevételei és kiadásainak kimutatása (106). — 4. A M. K. E. előirányzata (108). — 5. A Magyarországi Kárpátegyesület alapitványainak kimutatása (110). — 6. A M. K. E. muzeumának 1898. évi zárszámadása (110). — 7. A M. K. E. muzeumának előirányzata (111). — 8. Az osztályok jelentései: Egri-Bükk osztály (112). — 9. Gölniczvölgyi osztály (113). 10. Lőcsei osztály (115). — 11. Iglói osztály (116). — 12. Keleti Kárpátok osztálya (118). — 13. Zólyom megyei osztály (121). — 14. Sziléziai osztály (122.) — 15. Választmányi ülés (125).

III. APRÓ KÖZLEMÉNYEK.

Magas kitüntetés (131); Ő Felsége a Magas Tátráról (131); Külföldi turista egyesületek: A német és osztrák Alpes-egyesület (132). — Ausztriai Turista-Klub (133. Osztrák Alpes-Klub (134). A gácsországi Tátra-egyesület (134). — Belföldi turistaegyesületek: I. Erdélyi Kárpátegyesület (135). — 2. Siebenbürgischer Karpathenverein (136). 3. Magyar Turistaegyesület (137). — 4. Magyar tanitók turista-egyesülete (137). — 5. Mecsek-egyesület (138). — 6. A katonai hóczipő (ski) gyakorlatok a Magas-Tátra lábánál (139). — 7. Utazási kézikönyv a Szepességen át (139). — 1. † Gróf Bethlen András (140). — 2. † Payer Hugó (141). — 3. Doelecke Tivadar (142). — 4. † Hergesell János (143).

IV. A MAGYARORSZÁGI KÁRPÁTEGYESÜLET TAGJAINAK NÉVSORA.

1. A M. K. E. protektora. — 2. Tisztviselők. — 3. Választmányi tagok (144). — 4. A muzeum bizottsága (145). — 5. A M. K. E. képviselői (146). — 6. Alapitó tagok (147). — 7. Központi tagok (151). — 8. Egri-Bükk osztály tagjainak névsora (165). — 9. Gölniczvölgyi osztály tagjainak névsora (166). — 10. Iglói osztály tagjainak névsora (166). — 11. Keleti Kárpátok osztály tagjainak névsora (167). — 12. Lőcsei osztály tagjainak névsora (173). — 13. Section »Schlesien« (174).

✝

Erzsébet királyné.

Az 1898-ik évet minden magyar emlékezetében, a meddig csak egy sziv lesz, a mely magyar érzelmektől dobog, gyászfátyol fogja boritani, mert hiszen ez az esztendő volt felirva ama koporsóra, melyben a nemzet imádott királynéjának földi maradványai pihennek, ama királynőé, a ki meleg rokonszenvvel, egy édes anya szeretetével támogatott minden törekvést, mely ez ország fejlesztésére irányult, a ki együtt érzett nemzetével bút és örömet.

S ha most az egész nemzet könytelt szemmel szenteli a hálás emlékezet szavait, soha el nem muló kegyeletét védangyalának, — akkor mindazok számára, a kik az isten szabad ege alatt gyönyörködnek a természet szépségeiben, valósággal szivbeli szükség, hogy áldják a fenkölt nő emlékét, ama királyné emlékét, a ki a trón magaslatáról zarándokolt azon magaslatokhoz, melyek látása megnyugtatólag hat az emberi szivre, ama királynőét, a ki a turistanő mintaképe volt a szó legnemesebb értelmében.

A boldogitó remény, hogy Ő Felségét, a ki az 1895. évben lépett a Szepesség földjére, de a kedvezőtlen időjárás következtében meg nem valósithatta a Magas Tátra birodalmának megtekintését czélzó szándokát, — a remény, hogy szeretett királynénk elé még hegységünk birodalmában tárhassuk hódolatunkat, immár semmivé foszlott.

Szelid tekintete nem fog többé Tátránkra vetődni, lába nem fogja érinteni azt a földet, melyen annyi hüséges kebel dobbant felé!

Mi azonban, kik mindig szemeink előtt látjuk az eget ostromló bérczeket, örökké gyermeki szeretettel fogunk emlékezni rajongással környezett királynénkra, ki a hegyek között vigaszt és nyugalmat keresett, — a meddig azok csak állani fognak!

A Szokol gugyora.

Irta: **Karoliny Mihály.**

Most, mikor a Magyarországi Kárpátegyesület 25 évi fönállásának jubileumát tartja, ez ismét uj ékességgel mutatkozhatik be a turista-világnak. Nyujthat neki specziális természeti kincset, hazánkban páratlant a maga nemében. A turisztikai nevezetességek gazdag tárházában, a Szepességben kutattuk föl ezt a kincset. A mit a bányász érezhet, ha kimerittetnek vélt bányában dús érre bukkan, azt érzem most, mikor e beszámolót irom; a gyarló tollat ez az érzés röpíti.

I.

Mikor a letelt nyár folyamán néhányan *Iglóról* (Szepes vármegye) a *Glatzra* mentünk, már nagy vágyakozva nézegettük a térképnek egy onnan nyugat felé eső részét. Csábított bennünket a *Kalvária* alján tátongó sziklaszurdok, a *Kis-Szokol*. Szerettünk volna a *Glatzról* átmenni a *Kis-Szokolba* s annak mentén a *Pila-völgybe**) lehatolva, *Káposztafalva* vasuti állomásához jutni.

De a *Glatzra* választott utunk már meglehetősen kifárasztott bennünket. T. i. aznap a *Kis-Thonseifen* völgyéből átkeltünk a *Lesznicza-patak* völgyébe, annak mentén a *Zadny-Turnik* aljáig haladtunk, onnan fölmentünk a *Zadny-Turnikra* (909 m.), melynek gerinczén kilátást kerestünk a *Klausba*. Majd lebocsátkoztunk a *Béla völgyébe*,**) a honnan ismét meredek lejtőn fölkapaszkodtunk a *Glatzra* (1013 m.). Ez az ereszkedő volt utunk legfárasztóbb része, mert azon követ hiába keresett lábunk, míg a lehullott csúszós bükkfalombban annál bővebben gázolt.

---

*) Annak a *Béla-pataknak* a völgye, mely *Káposztafalvánál* ömlik a *Hernádba*. Tehát nem arról a *Béla-patakról* van szó, melyet a Hernád a *Menedékkő* alatt vesz föl.

**) Az alsó Béla-pataké.

Az idő is későre járt, (körülbelül d. u. 1 1/2 óra), nekünk pedig 7 órára a káposztafalvi vasuti állomáshoz kellett érkeznünk; így tehát ez alkalommal lemondtunk a *Kis-Szokol* bejárásáról. E miatt való sajnálkozásunkat csak növesztette a glatzi erdőőr, a ki nekünk havasi gyopárt mutatott, mely a *Kalvária* falairól való volt (ott *Coburg herczeg* akadt rá legelőször), és a ki nem egészen szánakozó mosoly nélkül nézett végig rajtunk, mikor abbeli szándékunkról beszéltünk, hogy mi a *Kis-Szokolban* akarunk járkálni.

II.

A gyopár hirére *dr. Filarszky Nándor* botanikusunkban is föltámadt a *Kalvária* iránt való érdeklődés. Csakhamar megvolt az elhatározás, hogy a *Pila* völgyén át betérünk a *Nagy-Szokol völgyébe;* azon végig fölhatolunk a *Glatzra*, az ottani erdőőr lakásában meghálunk és másnap a *Lipovecz-hegy* utbaejtésével megtekintjük a *Kalváriát* és a *Kis-Szokolt*, ott havasi gyopárt keresünk, aztán a *Geraván* át haza térünk.

Augusztus 20.-án reggel 5 órakor kocsin indultunk *Iglőről Káposztafalvára* hárman: *Róth Márton* tanár, *dr. Filarszky* és e sorok írója. *Káposztafalván* megtekintettük a *Hernád* áttörésének felső végét, mely szépsége és geologiai érdekessége miatt magára is külön utat érdemel. Aztán fölkerestük *Liftner István* erdőmester urat, ki kérésünkre a legnagyobb készséggel látott el bennünket levelekkel, melyekben a pilai és a glatzi erdőőröket segitségünkre rendelte.

A falutól délnyugat felé nézve meglátszik a *Béla-völgy* nyílása, mely távolról az ezt környező emelkedésekkel együtt csak vajmi szerény várakozást idéz föl a turistában, a fösvények módjára nem is sejtetvén velünk, mi kincset rejteget. A völgybe is kocsin mentünk, a *Sztraczena* felé vezető *uj* hadászati uton s csakhamar meggyőződtünk arról, hogy ez hazánk legszebb táju és legjobb utai közé tartozik. Ez időben csak a *Piláig* (kis telep) készült el az ut. Ott a kocsit visszainditottuk, mi pedig fél tiz órakor megkezdtük a gyaloglást.

Tűrhető gyalogösvényen haladtunk a völgy alján, mely mind több bájjal csalogatja az utast fölebb és fölebb. A *pilai* erdőőrt nem találtuk otthon s így vezető nélkül kanyarodtunk be a mellékvölgynek, a *Nagy-Szokolnak* a szádjába.

Ez a völgy egyfelől a *Rigel-hegy,* másfelől a *Kalvária*

és *Predne-Rigly* közt éjszaknyugatról délkeletnek húzódik fölfelé s felső szakaszában a *Glatz* nyugati oldalát két ággal átkarolja. Eleinte szelíd a völgy; fenekét görgeteg törmelék borítja, mely helyenként kopár, helyenként pedig már növényidészt visel. Benne a viz kanyargós medret váj magának, melyet elhagyatott kocsiut kisér, de gyakran keresztez is. Fölebb a viz néha el is tünik a törmelékben, míg a kocsiutnak teljesen nyoma vész. Körülbelül 20 percznyi gyaloglás után hirtelenül keskenyedik a völgy. Eleinte hol jobbról, hol balról, későbben mindkétfelől sziklafalak váltják föl a szelid partlejtőket. A pataknak a sziklafalak aljába irányitott kanyargásai mind gyakrabban állják utunkat, ugy, hogy minduntalan szükségessé válik a vizen való átkelés. Czipőinket levetnünk azonban nem kellett, mert többnyire akad olyan kiemelkedőbb kő, melyre rálépve, csak a talpon valamivel fölebb ér a viz. Egy-egy jól kiszámitott ugrás is tetemes segítség.

Közben a *kalapfű* (Petasites officinalis Mönch.) annyira elhatalmasodott, hogy csípőig gázoltunk benne; ez uralmát meg is tartja az egész völgyön át, néhol a csalánnak is helyet adva. Ez a kalapfű-tenyészet épen nem vált gyönyörűségünkre, mert a rajta volt bőséges harmat áztatta ruháinkat, levelei miatt nem láthattuk, hová lépünk, ugy, hogy csak egy-egy nagy botlásból tudtuk meg, hogy valamely korhadó fának a törzse vagy ága hever a talajon, vagy egy-egy lezökkenés figyelmeztetett bennünket a törmelék mélyedéseire. A vipera sem hiányzott a növényzet alján, ugy, hogy össze-vissza nem a legkellemesebb utról van szó. Valamennyire azáltal könnyítettünk a dolgon, hogy fölváltva mentünk elsőnek, a ki aztán ernyőjével jobbra-balra vagdosva csapást nyitott a kalapfűben s az akadályokra figyelmeztette a mögötte haladókat.

Fél tizenegy óra tájban jobb felől megláttuk a *Szokol* legnagyobb mellékvölgyének, a *Kis-Szokolnak* a szádját. Kis darabra be is mentünk ebbe. Ott víz nem foly, és a lejtők jóval szelídebbek, mint a *Nagy-Szokoléi,* ha itt ugyan szelídségről egyáltalában szó eshetik. Hosszanti esése azonban meredekebb, mint eddig a fővölgyé.

Folytattuk az utat a *Nagy-Szokolban,* melynek vad jellege innen kezdve egyre fokozódik. Hatalmas, 800—900 m. magasságu mészbérczek meredeznek mindkét oldalon az égnek, többnyire teljesen függőleges, olykor körülbelül 50 meternyi s alant odvas szakadékfalakat tolva a völgybe. A víz esése mind nagyobb lesz, sellők és kisebb zuhatagok egyre szilajabbá teszik a patakot. Szóval, a völgy fölső

táján jártunk. Helyenként ugy összeszorul a völgy, hogy a víz azt teljesen ellepi, s kénytelenek voltunk párszor az alacsonyabbik partra fölhágva, a völgyszűkületeket megkerülni. Ily alkalmakkor bőven gyönyörködhettünk jól kifejlett *tiszafákban**) (Taxus baccata L.); még följebb a völgyben virított a *begyes lapicz* (Lunaria rediviva L.), melynek virágát Iglón junius közepe táján szedjük. E szerint itt akkor volt tavasz.

Botanikus utitársunk szeme egyszerre fölvillant, keze oda mutatott a sziklák egyik helyére; odanéztünk, s íme a sziklarepedések bársonyos mohaprémjéből gyopár-virágok kandikáltak le hozzánk. Valóságos *havasi gyopár* (Gnaphalium Leontopodium L.)! Tehát egy kiváló eredményünk már volt a *Nagy-Szokolban*. És ez annál érdekesebb, mert itt csak körülbelül 700 méternyi magasságban a tenger szine fölött terem. *Dr. Filarszky* mindjárt meg is állapította rajta azokat az elváltozásokat, melyek az alacsony helyeken növő gyopáron létrejönnek: a fészkek belső virágai nem ülők, hanem kis nyelekkel nőnek ki a vaczokból.

Nehány lépésnyire odébb haladva, uj meglepetés várt reánk.

Egy helyen a völgy bal felőli szakadékfalát (tehát jobb kezünk felé) óriási sziklakapu szakítja meg, melyen áttekintve fönséges, a nap ragyogó sugártengerében fürdő hegyvidék látszik, melynek magaslatai két felől varratszerűen tolódnak egymás közé s a hol a buja növényzet közül helyenként vakítóan fehér sziklabérczek meredeznek föl. A táj keretét az előtérben levő sziklakapu képezi, jobbról-balról mintegy remek függönyzetet alkotva.

Innen vagy 15 percznyire hatalmas »Megállj«-t kiáltott felénk a völgy. A sziklapartok egyszerre körülbelül egy méternyi szélességre szorulnak össze, köztük vízesés zuhan le vagy 3—4 méter magasságból. A mennyire a vízesés fölé tekinthettünk, ott sem volt egyenletes a víz folyása; ott is mutatkoztak lépcsők, s a falak messzebbre is meredekek, 30—40 m. magasságuak s egymáshoz közel szorulók voltak. Míg a természet e játéka egyfelől gyönyörrel tölté el lelkünket, másfelől némi kellemetlen érzést is keltett bennünk. Ugyanis, hogy eddig is eljutottunk, azt talán csak ez év különösen száraz időjárásának köszönhettük, mely miatt a víz alkalmasint minimális mélységüre apadt. E helyen azonban most is járhatatlanná vált a völgy. A megtett uton visszatérni nem volt inyünkre.

*) Nem bokrok.

Déli 12 óra felé járt az idő; a pihenésre rászorultunk s igy letelepedtünk a sziklapart egyik odujába, a honnan szemeinket a vízesés játékában legeltethettük. Utitáskáink, palaczkaink tartalma csakhamar és alaposan megfogyott. Mondom, a pihenés jól esett volna, de nem tarthatott sokáig. Ha az ott virító *Swertia perennis* L. nem is figyelmeztetett volna bennünket a hely időjárási viszonyaira, bőrünk sem hallgathatta el, hányat ütött — a hőmérő; fáztunk. Ez időpontban Iglón 22·0, Budapesten 27·3 C⁰ volt az árnyékban. El innen, ha lehet, előre, ha kell, vissza. Még kártyalapra irtuk neveinket s a nap dátumát, a kártyát üres palaczkba tettük s ezt abba az oduba helyeztük, melyben megpihentünk.

Aztán alaposan szemügyre vettük a völgyet. Jobb felé megkerülnünk a vizesést lehetetlenségnek, bal felé (a jobb part felé) kétségesnek látszott. Fölkapaszkodtunk a jobb partra s nehány meternyi magasságból ismét szétnéztünk. Ott a sziklák alakulása legyőzhetetlen akadályokat mutogatott ama szándékunk ellenében, hogy a völgy felsőbb részét is megnézzük. Csak gyakorlott vezetőnk, *Róth Márton* tanár találta figyelemre méltónak, hogy két kóborló vadászkutya, mely közben hozzánk csatlakozott, a vízesés jobb partján haladva eltünt szemeink elől. Hátha ezek oly utat járnak, melyen mi is megkerülhettük volna a vízesést? Abban sem voltunk bizonyosak, hogy a völgy melyik részében vagyunk már; különösen az a körülmény hozott zavarba bennünket, hogy nem láttuk még a *Szokol* fölső, jobb felőli ágát. (A mint aztán kitünt, már akkor elhaladtunk volt annak a szádja mellett, a nélkül, hogy azt észrevettük volna.)

Azonban az idő előrehaladott voltát és a völgy alakját tekintve, mégis nagyon megerősödött bennünk az a vélemény, hogy a mellettünk emelkedő hegy már a *Glatz,* s hogy így a völgynek még előttünk levő része csak rövid, szelíd, egyhangu és erőlködésre nem érdemes; végre is arra határoztuk tehát magunkat, hogy fölkapaszkodunk a magaslatra s ott fölkeressük az erdőőr lakását. Több irányban kerestünk alkalmas följáratot. Legtöbbet igérőnek látszott egy teknőalaku lejtő, mely alant körülbelül a legalsó vízesés partfalával kezdődik s fölfelé éjszaknyugotnak tart. Eleintén simán ment a dolog, de följebb keserves munkánk akadt. Az ereszkedő fölülete csaknem teljesen síma, kő vajmi kevés helyen kinálkozott lépcsőül s fát vagy bokrot alig láttunk rajta. Hajlása átlag 50⁰-u lehet, de vannak meredekebb részei is. Igy tehát csak vergődve,

jobbra-balra kanyarogva, soványka fücsomókba fogódzva kapaszkodtunk fölfelé, már utközben megállapodván abban, hogy — ha vissza is kell térnünk a magaslatról, — hát erre nem ezt a kapaszkodót választjuk. Igen ám, ha a szándék mindig elég volna! Alig érkezett föl *dr. Filarszky*, már is lejelentette, hogy hiba van. Még nehány kemény nyujtózkodás és körülbelül egy órai kapaszkodástól fáradtan mi is gyönyörködhettünk a »hibá«-ban. Ime a helyzet: 3—4 meter hosszu, 2—3 meter szélességű sziklanyakra értünk. Hátunk mögött az elhagyott völgy tátongott, előttünk a tulsó oldal felé a megmászotthoz hasonló esésü lejtő, balra szédítően függőleges szakadékfal csap le a mélységbe. No de jobb felé már egészen más volt; arra nem le-, hanem fölfelé csapott a sziklanyak; ott tudniillik kakastaréj alaku, horgasan fölemelkedő szirtes bérczben folytatódik és vezet a távolabbi magaslatokra. E taréj teteje fél meternél sehol sem látszott szélesebbnek; oldalát is kipróbálta *Róth Márton* tanár, de kénytelen volt onnan visszatérni. Mitevők legyünk most? Mindenek előtt hallgatag egyetértéssel leheveredtünk, mi közben elmélkedhettünk arról, hogy — *talán* a Glatznak! — egy a völgybe harántul betolódó ágára jutottunk. Sanda oldalpillantásokat vetettünk a bosszantóan vadregényes környékre, de ezektől a legkevésbbé sem változott a »sziklaszilárd« helyzet. A négy irány közül kettőre gondolhattunk: vagy előre, vagy vissza, le oda, a honnan jöttünk. Ha előre lemászunk, semmivel sem jobb a helyzet, sőt annyival határozottan rosszabb, hogy nem tudtuk, hová jutunk arra. Nos hát — föltett szándék ide, szándék oda, — le, vissza oda, a honnan jöttünk! A lemászásról turista-olvasóimnak csak annyit, hogy összecsavart és igy lebocsátott plaidünk a legkedélyesebben gurult le az ereszkedőn. Mi is, de mi nem gurulva, lejutottunk, és pedig a vízhez, azonban nem oda, a honnan indultunk, hanem a vizesés mögé! Kissé balra tartottunk a lejövetelnél, e közben azokat a sziklákat, melyek a völgyben való haladást akadályozták, megkerültük s nagy örömünkre megint gázolhattunk fölváltva kalapfüvön és vízen át. Megjegyzem, hogy annyira a vízesés fölött értünk le a völgy talpához, hogy ezt az első vizesést akkor többé nem is láttuk, pedig — a mint későbben kiderült, — ez édemes lett volna.

Mi csak a *Glatz* tetejére gondolva igyekeztünk föl a völgyön át. De nemsokára második, még nagyobb vizesés előtt álltunk. Ezen ide sodrott fatörzsek és ágak hevertek keresztül-kasul, s azokon — némi részleges vizbe zuhanást

mégis el nem kerülve, — fölmásztunk a vízesésen át a völgy folytatásába.

Már-már a völgy végződését vártuk, mikor új és pedig a legnagyobb meglepetésben részesültünk. Ismét vízesés. A zúgás, a sziklafalak összeszorulása azt jelezte. Közeledünk hozzá, megállunk s néma meghökkenéssel bámuljuk az elénk táruló képet Nem az új akadály, nem az út föltornyosodó nehézségei bilincseltek le bennünket. A természet szobrai, a természet festményei, a természet zenéje kábitá lelkünket.

A víz előttünk kanyargós, mozgó, kristályos lépcsőzetet alkot. Hullámok sugaja, töbrök csobogása, sellők és tajtékzó vizesések zúgása, dörgése hangzik felénk a sziklarésből. A habok hol tünde tánczot lejtő örvényekkel, hol előre és oldalast aprókat szökkenve, hol szeliden odasimulva, majd pedig — fejlődő erejüktől nem nyughatva, — durva pajkossággal nekik dőlve és aztán merész alábukkanással tova menekülve száguldoznak le a rendületlen sziklafalak lábai mellett. A sziklaóriások pedig rideg, merev alakjaikkal jobbról-balról föléjük hajolva, némán tekintenek alá a játszi tüneményre, el nem rejthetve ama jóságos mosolyt, mit a napsugarak ránczos ábrázatukra varázsoltak.

A fönséges kép egészen magához vonzott bennünket. Fölhatoltunk egy közel méteres vízesésen át a résbe. Fölöttünk az égboltnak egy sávja látszik csupán, sötét kékséggel elütve a sziklák fehérségétől. A víz minden kanyarodásánál a sziklafalak aljában nagy, kerekded fülkék tátonganak, melyekben a víz robaja mámorba ringató zenévé hangolódik. A hol egy ilyen fülke az egyik parton végződik, e helylyel átellenben van a másik oldalon levőnek a középtája, vagyis ott a hol az egyik part behajlik, avval szemben a másik part kihajlik, ugy, hogy lent az egész sziklarés hajfonat alakját ölti magára. A fülkék szádjai vagy másfél akkorák, mint az emeletes házak kapui. Alakjuk is kerek tetejü kapuhoz hasonlít, csakhogy ezt az alakot ugy kell képzelnünk, hogy az egyik oldalszéle, a fölső, majdnem függőleges, míg a másik, az alsó, ferdén aláhajló; egyenes vonalu részlet persze nincsen rajtuk. A sziklapárkányok 25—30 meter magassággal emelkednek a víz fölé, gerinczeik táján átlag egy meternyi rést hagyva maguk közt; némely álláspontból a látszat olyan, mintha kétfelől összeborulnának. A rés hosszuságát ez alkalommal megközelitően sem állapíthattuk meg.

Örömittassan síttuk a gyönyörű hatásokat lelkünkbe.

Éreztük, hogy kincset leltünk. Kincset, mert klamm*) volt az, a mibe jutottunk, igazi karakterisztikus klamm, a minőt hazánkban eddig nem ismertünk. Megvan ott a keskeny sziklarés és annak zeg-zugos kanyargása; meg a vizesések, a sziklákba vájt, simára csiszolt sziklafülkék, melyek jobbról-balról a kanyargásoknak megfelelően, váltakozva sorakoznak egymás mellé. A sziklákat mészkő és talán helyenként dolomit alkotja.

És vajjon volt-e már itt más turista is? Talán nem. Mert hány más esztendőben volt ilyen kevés a víz s épen akkor járt-e erre valaki? Annyi bizonyos, hogy kalauzoló könyveinkben hiába keressük a hely említését.

A válás valóban nehezünkre esett; (no nem lesz érzelgés!) innen a szó szoros értelmében »nehéz« elmenni. Az út! az út! De legyen egészen nyugodt az olvasó, az ut nehézségeiről sem lesz szó; hanem csak ott volt a baj, hogy utat egyáltalában semerre sem láttunk. Most már valóban fölfelé kellett törekednünk a *Glatzra*. És mivel valahová csak kellett indulnunk, itt is bal felé, éjszak-keleti irányban tartottunk; ott ugyan eléggé meredek, de fákkal jól benőtt, mászásra alkalmas talaju kapaszkodóra találtunk, melynek fölső végén már valóban a *Glatz* háta kinálkozott pihenőhelyül, és pedig délután $4^1/_4$ órakor. Innen a gerincz mentén keletre tartva, balról nemsokára ismerős tisztást láttunk, s nehány percz mulva az erdőőr háza fehérlett felénk, hol a mi két kutyánkat is viszontláttuk. Ekkor 5 óra volt.

A tej pompás üdítőszerül szolgált, és egy óra mulva — ismét talpon voltunk. Hogy is maradhattunk volna nyugton?! Egész csomó kérdőjel czibált bennünket vissza a gugyor tájára. Nem lehetett volna-e valamiképen a partok fölött végig mennünk? Nem lehetne-e innen a bal parton a gugyor fölé jutnunk s onnan abba lenéznünk? Nem lett volna-e jobb a gugyor bal partjára igyekeznünk? És a gugyorok fölött ugyan rendesen szelíd a viz medre, de mégis, ennek milyen a fölső szakasza? stb.

---

*) A »klamm« fogalmára általánosan elfogadott szó nyelvünkben nincsen. Az irodalomban többnyire »hegynyilás«-nak, »hegyrés«-nek nevezik. A *nagyenyedi pataknak* klammszerü vájását »Kőköz«-ének, a *Kőrösnek Révfalu* melletti klammját »gugyor«-nak nevezi a nép. A két első csinált szó, mást is jelenthet, mint klammot. A két utóbbi ellenben a nép alkotása lévén, inkább elfogadható. Különösen a »gugyor« szó, ha fülünk is megszokja, számot tarthat arra, hogy az irodalmi nyelv fölszívja, mert jelentményében a »klamm« fogalmának jelei részben föltalálhatók s alatta mást érteni nem lehet, míg a »Kőköze« szó alatt igen.

A *Szokol* legfölsőbb részében balról fölveszi a *Bresztovy-patakot;* ennek bal partján nyugat felé fölemelkedve átmegy a *VisnéRovne-ba* (körülbelül 1000 m.), melynek plateauján több jókora rét terül el. Oda mentünk föl. Az ut eléggé vonzó és semmi különösebb nehézség nincs rajta. A hegyre taposott, kanyargós, jól járható ösvény vezet. Kürülbelül $^3/_4$ óra alatt fönt voltunk s ott több irányban szétnéztünk. E sorok irója egy teknőalaku lejtőn annyira lehatolt onnan éjszaki irányban a *Szokol* felé, hogy vagy 15—20 meternyi továbbhaladás után talán leláthatott volna a völgybe. De a lejtőn sűrűn voltak a fák s a bokrok, ugy, hogy bajos lett volna a járás; sötétedni is kezdett, s így minden különösebb eredmény nélkűl visszafelé indultunk. Előbb körülnéztünk a hegytetőn. A réteket fiatal fenyőfák csoportjai, helyenként málnabozótok választják szét egymástól. A kilátás sokat nyujt a szemnek. Itt találtuk az első *őszi kikericset* (Colchicum autumnale L.). Különös. Itt őszi, lent a *Szokolban* tavaszi virány; közben a sziklákon *havasi gyopár és Swertia.* Bájos ölelkezése évszakoknak és növényzeti tájaknak!

Mire leérkeztünk, sötét este volt. A ház előtt ülve, jó hangulatban vártuk be a vacsorát, melyen némelyikünk legkellemesebb meglepetésére még sör is akadt. Az erdőőr lakásának tisztasága, csinossága, az ételek izletes volta talán nem is lett volna épen szükséges ahhoz, hogy a megtett ut után itt jól érezzük magunkat, de hát az is mind megvolt.

Következett a holnapi nap programmjának a megbeszélése. Itt figyelembe vettük azt, hogy gyopárt már találtunk, a *Kis-Szokol* szádjának a táját is láttuk, s így a *Kalvária* fölkeresése elmaradhatott. Tervbe vettük tehát a Hollókő (Harana Szkala) oldalán levő időszaki forrás megtekintését, a honnan aztán a *Geraván* át *Iglóra* gyalogolunk.

Most már sorra jönne annak a leírása, hogy ilyen meg olyan egészséges, mély álomba merültünk, stb. Hát hiszen álomba merülni csak merültünk volna; hja! de az álom hamis czimbora s meg is tréfálja ám néha az embert. Fogta magát s egyikünket visszavitte arra a sziklaoldalra, melyet az első vízesésnél másztunk volt meg, s melyről már e sorok keseregtenek. Az álom szárnyain édes a hegymászás, s az illető persze lépre is ment. De mikor jó magasan fönt volt, a szárnyak ott hagyták őt faképnél a szikla oldalán, s most mit tehetett? Hangosan följajgatta a társaságot. Csak mikor teljesen fölébredt s a legexaktabb

módon megállapitotta, hogy tulajdonképen puha, meleg tiszta ágyban van, csak akkor hallgatott el. A következő éjjel ez a rémálom már csupán jóval enyhébb mértékben ismétlődött.

Reggel 6 órakor ismét utra keltünk. Velünk tartott *Szkala János* erdőőr is. Utunk eleintén a *Bresztovy-patak* mentén, a *Juhász-hegy* (Vrch na Juhazovo) és a *Visne Rovne* között vezetett. Később a *Bresztova-hegy* és a *Hollókő* keleti lejtőin kerestünk egyenes utat az időszakos forrás felé; azonban a *Bresztova* lejtőjén levő fiatal erdő annyira ellepte az ösvényeket, hogy sok ide-oda próbálgatás után végre is a *Bresztova* és a *Hollókő* közti teknőszerü behorpadáson át előbb a *Hollókőre* (Harana Szkala, 1157·8 m.) kellett mennünk. A talajt harmatos pázsit takarta, mi miatt az ut síkos volt. 9 órakor fönt voltunk a *Hollókő* legkiemelkedőbb csücske alján, melyet dél felől rétek környékeznek, éjszakkeleti oldalán pedig kisebb barlang nyilik. Ennek megtekintése után kényelmes, csinált szerpentin-ösvényen lehaladtunk az időszakos forrásig, mely a hegy keleti lejtőjének közepén alul van. Oda $9^1/_2$ órakor értünk; tűz mellett pihenve vártuk a jó szerencsét: hátha megered a forrás? Közben megnéztük a mellette levő menedékházat is. Ez alatt eltelt vagy $^3/_4$ óra, de vizet nem láttunk. Igy hát a *Nagy-Seifen* völgyébe mentünk le a legrövidebben odavezető úton, melyen forrás is akadt. A *Nagy-Seifen* völgyén egy darabig lefelé haladtunk, hogy átkelhessünk a *Kis-Seifen* völgyébe. E czélból azonban nem szükséges a két csermely egyesüléséig menni, mert a két völgyet kocsiut köti össze annak a nyúlványnak a legalsó részén át, melyet a *Vrablova* a két völgy közé tol. Átérve a *Kis-Seifen*-hez, ennek mentén éjszakkelet felé tartottunk föl, egyenesen a *Sztraczena* felé vezető kocsiútnak. E mellett forrás fogadott bennünket, s ott mintegy ötnegyed óráig pihentünk. Most az erdőőrtől megváltunk s a forrástól ismét éjszakkeletre tartva, marhacsapácsokon át fölhágtunk a *Szuchy-Vrchre* (1121 m.), a honnan kis behorpadáson át a *Gerava* (átlag 1100 m. magas) fönsikjára értünk. E hatalmas, erdőkoszoruzta hegyhát rétjein át és forrásai közt pihenés a járás. A kilátás pompás és érdekesek a hát behorpadásai által keletkezett sekély töbrök. Jó kedvvel ballagtunk tova a fönsik hosszában, s ritkán csengett még szebben füleinkbe a nyájak kalimpálása, mint akkor.

A *Cservena-Szkala* és *Holy-Kamen* között jelzett kilátáshoz természetesen odatértünk. Magasztos meghatottsággal néztük az itt föltáruló remek képet. A két hegynek

kétfelől föltornyosuló mészsziklái közt széditő mélységü szurdokban siet a *Berecsinec-patak* a *Béla-patak* völgyébe. Távolabb kopár sziklák és fönségesen komoly fenyvesek állnak sorfalat a völgy két partján, rajtuk tul pedig egész tengere a legkülönbözőbb kegyalakulásoknak szorong sűrű tömegben. Az egész képet leghátul a *Magas-Tátra* zárja be és pedig ez alkalommal pompás színtarkaságban. Magas fekvésü álláspontunkból (körülbelül 1050 m.), a *Magas-Tátra* egészen más képet ölt, mint a milyent a völgyekből látunk belőle. Az ember jobban lát a csúcsai közé, és magassága rengeteg.

Mélyen meghatva távozánk e helyről, le az Ördögárok (Csertova-Dolina)-völgybe, az öt forrásig, hol 2 órakor megebédeltünk és alaposan megpihentünk.

És evvel utunk végéhez értem. A *Fischberg* alja mentén, a *Bärenkopf* és a *Matka-Bozsa* közt elhaladva, lejutottunk a *Nagy-Thonseifen* völgyébe s ezen át este 7 órakor jó kedvvel és ép erőben vonultunk be *Iglóra,* avval az érzéssel, hogy bár ezreket csődíthetnénk a megtett útra.

III

Tisztában voltunk avval a kötelességünkkel, hogy a *Szokol* gugyorát az ismeretlenség homályából ki kell emelnünk és szépségét sokak közkincsévé tennünk. E végből szükséges a látottak közlése és a hely hozzáférhetővé tétele. Első utunk alkalmával nem deríthettük föl kellően a gugyor környékét és annak is, a mit láttunk, puszta szóval való leirása — ha egyszer a toll nem véső, sem ecset, — csak halvány képet szolgáltat. Bővebben akartuk kikutatni klammunkat, képeket akartunk arról nyujtani az érdeklődőknek. A mi pedig a hozzáférhetővé tételt illeti, az az út, melyen mi akadtunk a gugyorra, nem alkalmas ahhoz, hogy ezt sokan keressék föl rajta. Rövidebb, járhatóbb irányt kellett találnunk, annak kényelmessé tételét, jelzését kijárnunk. Tehát ujabb odarándulásra készültünk.

Ezt ugy terveztük, hogy *Káposztafalván* át a *régi sztraczenai* úton fölmegyünk a *Glatzra,* ott az erdőőr lakásában meghálunk s másnap a *Szokol-völgy* fölső végétől lefelé tartunk a gugyor felé.

Forberger Vilmos lőcsei tanár örömmel vállalkozott arra, hogy velünk tartson s hogy a helyről képeket vegyen föl.

Szeptember 24.-én a délutáni vonattal indultunk el

Iglóról Káposztafalvára. A társaságban voltak ezuttal *Róth Márton, Prochaska Lajos iglói* és *Forberger Vilmos lőcsei* tanárok s e sorok írója. *Káposztafalván* fölkerestük *Liftner István* erdőmester urat, ki ismét a legnagyobb szivességgel előre gondoskodott volt *glatzi* sorsunk iránt és most megigérte, hogy a következő nap reggelén utánunk jön a *Glatzra. Bruder István káposztafalvi* tanító már most csatlakozott hozzánk. Igy tehát öten indultunk utnak s mindenekelőtt fölkerestük a *Hernád* fölső áttörését. Ott *Forberger* tanár fényképet vett föl, de ez a világitás elégtelensége miatt nem sikerült. Ugyanis már 1 órakor, mikor *Iglóról* indultunk, esett az eső, mely most ugyan elállott, de a nap mégis sűrű felhők mögött járt.

A *sztraczenai* kocsiutnak ama nagy kanyargását, melylyel az a völgyből hegynek vezet, nem követve, gyalogösvényen mentünk föl a *Pod Huru* nevű magaslatra s négy órakor a kocsiút ama pontján állottunk, melyen ez az erdőbe fordul s a honnan szép kilátás nyilik éjszak felé. Innen kezdve a kocsiúton jártunk, miközben az ég egy-egy kisebb »viz«-próbát bocsátott reánk. 4 és $^3/_4$ órakor azon a ponton állottunk, a hol a *Menedékkő* felé vezető ut a *sztraczenai* utba torkollik. Tovább haladva megláttuk a *Király-hegyet,* melynek csúcsát hó födte. A többi hegyek sűrű ködtakaróba burkolództak s a völgyekre a szénégetők kupaczainak füstje nehezedett. De az eső teljesen elállott. 6 órakor *Szkala* erdőőr lakásán voltunk.

Az estét beszélgetéssel töltöttük. Érdekes volt *Szkala* elbeszélése néhai *Regecz Mihály pilai* erdőőrről, kinek életéveit az erdők ozonja s az erdei életmód 103-ra szaporitotta, s a ki 81 éves korában nősült meg másodszor, elvevén egy 18 éves hajadont. Ez a felesége őt még 2 gyermekkel s ezek egyikében *Szkalát* feleséggel ajándékozá meg. *Regecz* élete végéig volt erdőőr, vasárnaponként télennyáron bejárt *Káposztafalvára* és lakása körül a legnagyobb hidegben is ingujjban járt. Elmondta *Szkala* az ő téli életmódjukat is. Emlitésre méltó, hogy nagy hó (olykor 1 meternél is magasabb!) idején ugy járkálnak ők kint, hogy a lábuk alá tálhoz hasonló fakészüléket kötnek, mely őket a lesüppedés ellen védi.

9 órakor az időjárást figyeltem meg. Gyönge éjszak-keleti szél fujt, az égboltot eső- és réteges felhők födték el, a hőmérséklet 3 C° volt. (Ugyanakkor *Iglón* 7·5 C° hőmérséklet, délkeleti szellő és teljesen borult égbolt mellett esett az eső; *Budapesten* pedig 10·4 C° hőmérséklet, éjszaknyugati szél, csaknem egészen borult égbolt.) Az

éjszakkeleti szél derülés reményével kecsegtetett s csakugyan, reggel sötétkék, teljesen derült égbolt mosolygott ránk. A fák sudarait zuzmara lepte el, a kút vályujából jégdarabokat vittem be utitársaimnak. 7 órakor még mindig éjszakkeleti szél fujt és a hőmérő kénesője a fagyponton állott (*Igló:* 3·7 C° hőmérséklet, derült ég, gyenge nyugati szél, foszladozó köd. *Budapest:* 9 C° hőmérséklet, csekély felhőzet, szélcsend).

7 órakor el is indultunk a gugyor felé; *Skalát* és a másik erdőőrt ott hagytuk kalauzul *Putsch Tóbiás iglói* tanár számára, ki fiával jókor reggel indult *Káposztafalváról* utánunk, de még akkor a *Glatzra* nem érkezett.

Az erdőőr lakásától éjszaknyugatra két egyközü hegyhátat tol a *Glatz* kelet-éjszakkelet, nyugat-délnyugati irányban a *Szokol* völgyéhez s ezek közt mély, száraz árok vezet a *Szokol* szurdokjába. Ebben az árokban igyekeztünk le a gugyor felé. Eleinte szép réten haladtunk végig s későbben sem csinált az út különösebb nehézséget, csak helyenként egy-egy kidőlt, harántul heverő fa, vagy itt-ott az ároknak egy hirtelenül lezökkenő lépcsője állotta utunkat. Az olvadó zuzmara leve sem igen kimélte ruhánkat. Vagy 20 percznyi haladás után ott állottunk a *Szokol* szurdokja mellett, de nem volt benne köszönet. Az árok szádja oly magasan áll a *Szokol* talpa fölött és oly meredek az oda levezető fal, hogy azon lemászni lehetetlenség. Kipróbáltuk az itt végződő, előbb emlitett két hegyhátnak a fokait is. Az éjszaknyugat felé eső magaslatról nem mutatkozott semmi lehetősége a lejuthatásnak, ellenben a délkeleti magaslat foka tűrhető lejtő mellett havasi gyopárral és pompás kilátással jutalmazta fáradalmainkat. A kilátást e hegyhát végső foka nyujtja, mely szakadékfalat bocsát a völgybe s melyről nyugat-éjszaknyugatra nézve végigtekinthettünk a *Szokol* völgyén, anélkül azonban, hogy annak talpáig és vizéig is leláttunk volna. A sötétzöld fenyvesekből kitornyosodó sziklák a közelben, távolabb az erdők sötétkék színe s egészen a háttérben a hófödte, napsugarakban ragyogó Magas-Tátra hatalmas tájképet alkottak, s mondanom sem kell, hogy *Forberger* tanár itt nem sajnált egy fotográf-lemezt. De a gugyor felől itt tájékozást nem találtunk.

Az imént jelzett lejtőre némi kereséssel a hegyfoktól körülbelül 10 percznyire délkelet felé haladva találtunk. Ez teknőalaku, köves, és megjárása kellő óvatosság mellett alig veszélyes. 8 és $^3/_4$ órakor lent állottunk a viz mellett. De a gugyornak hire sem volt ott. A völgy talpa itt

szelídebb, mint a gugyor alatti táján, egyébként semmi különbség. A kalapfű levelei közt egy méter átmérőjűt is leltem.

Hogy a gugyort megtaláljuk, *Róth* tanár fölfelé, e sorok írója pedig lefelé indult a völgyön. Körülbelül 700—800 lépésnyire vízesés állotta utamat. Sejtettem, hogy ez a mi klammunk, de bizonyos nem lehettem benne, minthogy első utunknál a gugyor fölső részét nem láttuk.

A dolog tisztázása végett fölkapaszkodtam a víz bal partjára, mely a vízesés előtt lankás. Itt 20—25 méternyire haladva a víz fölött, találtam olyan pontot, melyről egy ott álló fába fogódzva a rés fölé hajolhattam s abba betekinthettem. Innen sem láttam a gugyor ismeretes alsó végét, azonban a jelleg egészen az volt, a mit annak idején ott láttunk. Volt tudniillik több kanyargás, fülke és vízesés; nevezetesen láttam négy — szemmérték szerint 2 - 5 meternyi — vizesést, mindegyiknek megfelelően egy-egy kanyarodást egy-egy fülkével.

Mikor társaimhoz visszaérkeztem, már ott volt *Róth* tanár is avval a jelentéssel, hogy álláspontunk fölött nincs egyéb szelid vizfolyásnál. Elindultunk tehát lefelé s a vízeséshez érkezve, *Forberger* tanár hozzálátott egy vázlat készitéséhez, melyben a vízesésen letekintve láthatókat tüntette föl. *Róth* tanár a hely behatóbb megfigyelésével foglalkozott s a viz hőmérsékletét 4·8, a levegőét pedig 6 C°-únak találta. Mi többiek pedig vizsgálódtunk a környéken, miképen lehetne a gugyor alsó végéhez jutnunk. Csekélységem szerencsésen is járt, mert az átjárót megtaláltam. Tudniillik ismét arra a pontra mentem, a honnan az imént a résbe néztem, a mikor sebtében úgy láttam, hogy a kiemelkedő sziklák miatt ott már nem lehet tovább haladnom, de most szorgossabban néztem körül. A rés meredek sziklapárkánya fölött fákkal benőtt lankásabb lejtőben folytatódik a hegy. Ezen az ereszkedőn akartam utat lelni a sziklákon át a rés partjai fölött, annak mentén. Azonban helyenként az imént említett sziklák valóban többszörös akadályt képeztek. Csak egy helyet találtam, hol keskeny kis ajtószerü szoroson át lehetett hatolnom, s innen már végig nyilt utam volt, melynek csak az a kellemetlen oldala, hogy az ember jó darabig szorosan a rés fölött jár. De ez a körülmény csak vigyázatlanság mellett válhatik veszélylyé, mert a lejtő talaja nem sikos, hanem mohával s egyéb apró növényekkel födött, és az ott levő fák mindenütt jó támasztékul kinálkoznak. Ha ott korlátot épittetnének, ez egészen kifogástalan turista-ösvény

lehetne. Igy haladtam vagy 20 perczig, a mikor a patak nagyot kanyarodott bal felé s leláttam a völgybe, láttam, hogy kényelmesen lejutok oda. Tíz percz mulva lent voltam a víznél, a gugyor alatt s a viz mentén nehány meternyire fölfelé haladva, előttem állott kedves jó ismerősünk, a klamm szádja. A viszontlátás öröme csakhamar visszahajtott társaimhoz. Hadd tudják meg gyorsan a kedvező hírt. A kiáltozást, füttyszót nem hallották meg, százszorosan túldörögte azt a víz robaja. Visszamentem. Most nem előbbi utamon haladtam, hanem meredekebb irányban a lejtő magasabb szakaszára hágtam s itt elég könnyü szerrel a többször említett sziklák *fölött* jutottam a *Szokol* ama pontja fölé, hol társaim tartózkodtak. Közben megeredt az eső. A társaság örömmel hallgatta tapasztalataimat s mivel e közben *Forberger* tanár is elkészült a munkájával, mindnyájan elindultunk a gugyor alsó végéhez. Ez alatt elmondták nekem, hogy *Forberger* tanár időközben nagy veszélyben forgott. Mikor a vízesés fölötti álláspontján buzgalommal elmélyedt a munkába, véletlenül kiesett az iron a kezéből; ő hirtelenül utána kapott, elvesztette az egyensulyt s csak *Róth* tanár lélekjelenlétén mult, hogy le nem zuhant a mélységbe. *Róth* tanár tudniillik ügyes fogással visszarántotta müvészünket a veszedelmes útról.

Azon az úton mentünk, a hol visszafelé jöttem volt. Menetközben a fák héjába vágott sávokkal és keresztekkel jó darabon megjelöltük az útat, úgy, hogy most már bárki is megtalálhatja az átjárót. Mert onnan kezdve, a hol a jelzés megszünik, csak meg kell tartani az irányt s nemsokára lefelé vezeti az embert a lejtő. Megjegyzem, hogy ez az út nem oly kényelmes, mint az, melyen első izben mentem át, de viszont mivel elkerüli a sziklarés közvetlen közelségét, veszélytelen; nagyon meredek ereszkedőn kell ugyan az embernek itt lebocsátkoznia, azonban ez fákkal van benőve s a talaj mohtakarója kényelmes lépcsőket alkot. Jól kidolgozott szerpentinákkal itt is mindenki számára járható ösvényt lehetne készíttetni.

Mikor a lejtőn lefelé tartottunk, a *Szokol* jobbpartja fölötti magaslatokról kürtjel hangzott át. Kiáltozással feleltünk erre, a mit amott meg is hallottak, s csakhamar kiderült, hogy ott *Putsch* tanár jár vezetőivel. Azon a környéken jött, a hol mi első utunk alkalmával a gugyortól fölkapaszkodtunk a *Glatzra*. Tehát biztathattuk, hogy csak ereszkedjék le egyenesen és $11^1/_4$ órakor, alig, hogy a mi

társaságunk behatolt a klammba, már éljenriadallal fogadhattuk ott *Putsch* tanárt is társaival.

Az eső esett. Czipőinket átáztatta a nedves fű. A sziklarés hűvös, alattunk és fölöttünk víz zúgott. Mekkora foka az örömteljes büszkeségnek kellett ahhoz, hogy ily körülmények között is jókedvvel mutogassuk egymásnak, hogy ki mi szépet lát?! S megcsendülnek poharaink: »Éljen a nap emléke!« »Éljen vezetőnk, *Róth Márton!*« *Forberger* tanár inditványára lelkesedéssel »*Róth Márton-klamm*«-nak neveztük el turisztikai nevezetességeink uj testvérét.

Széthasadt a nap felhőtakarója, a fénysugarak elárasztották a tájt s dara váltotta föl az esőt.

Étkezés után behatóbban figyeltük meg a gugyort és annak környékét. Fölső vége, a kezdete ott van, a hol azon árok torkollik a *Szokol* völgyébe, melyen át reggel a *Glatzról* a *Szokolhoz* jutottunk. A rés hosszát járás szerint körülbelül 100, a sziklapartok magasságát szemmérték szerint 25—30 méterre becsültük. Ezek fölött jobbra-balra még 300—400 méternyire emelkednek a hegyoldalak. 13 jól kiképződött fülkét s 4 vizesést láttunk, és pedig a legalsót 1, a másodikat $^1/_2$, a harmadikat és negyediket 2—2 méter magasságúnak mértük. A társaság a harmadik vizesés alatt telepedett le, de mivel ez utóbbin fatörzs hevert, némelyek azon is fölmásztak és így a negyedik vizesés alatt állottak. A harmadik vízesés jobbfelőli részén a szikla üstszerű töbröt képez, melyben a beléje zuhanó víz forgatagot alkot. A levegő hőmérséklete 9 C° volt. A gugyor alatt a völgy erősen balra kanyarodik.

A virágzó növények közül Swertia perennist (L.), Scabiosa Columbariát (L.), halovány bárcsot (Cirsium Erisithales, Scop.), kárpáti csengetyűkét (Campanula carpathica, Iacqu.), Arabis arenosát (Scop.) és bürök gémorrt (Erodium cicutarium, L'Hérit) találtunk.

Mig *Forberger* tanár vázlatokat és fotográfiai fölvételeket készitett, (lásd a mellékelt két képet), addig ketten lementünk a völgyön az »első« vízesésig, hogy ennek fölső végét is kikutassuk.

Előbb a második »vízeséshez« értünk, melyen az első utunkkor áthágtunk. Most ezt megmértük és 6 méter magasságúnak találtuk. A rajta heverő fákon most is lejutottunk. Alatta nemsokára jelentéktelenebb, 1 méteres vízesés következik, melyen át könnyü a tovahaladás, és most nemsokára, a gugyortól vagy 1000 méternyire, az első vízesés fölső vége előtt állottunk. Akkor konstatál-

hattam, hogy a mi »első vízesésünk« tulajdonképen szintén klammnak a legalsó része; alakulása felülről tekintve ilyen.

A partok, sziklafalak, 2—3 méternyi réssé közelednek egymáshoz, a hol mindjárt 3 méteres (mérés szerint) vizeséssel találkozunk. Ezen egyikünk egy ott heverő fatörzsön mászva lejutott és 5 méternyire haladva, ismét 2 méteres (mérés szerint) vízeséshez ért, melyen át azonban már nem juthatott lejebb. Harmadik vízesést is láttunk, de ezentúl eltünt a rés talpa szemünk elől. A sziklapartok magassága 35—40 méter lehet. Ezek fölött is hatalmas ereszkedők nyúlnak jobbra-balra a környék magaslataira. A fülkék és a kanyargások azonban itt csak gyengén fejlődtek ki. Az egész tehát egy — talán 30—50 méter hosszu — hegynyilás, melyben a víz lépcsős esésekben folyik le két sziklafal között és 100—200 méternyire lehet ama pont fölött, a hol a *Szokol* két fölső ága egyesül.

Közben elállott az eső. Mikor visszafelé mentünk, többi társaink már elénk jöttek. Indulás a *Glatzra!* Tizenkettőre járt az óra. Mikor társaink a II.-ik vízesésen lemásztak, egyikük most is lebukott, és pedig jó magasról, de elég szerencsésen. Csak vizes lett szegény. Körülbelül 500 méternyire a gugyor fölött, vagyis a két rés közti szakasz közepe táján a jobbpart egyik, két sziklaborda közé foglalt teknőszerü lejtőjére hágtunk, s azon a környéken megjelöltük a fákat. Balkéz felől meredek szakadékfal kisért bennünket fölfelé. Kemény munkára akadtunk e lejtőn. Átlag 45°-nyi hajlásu lehet, helyenként meglehetősen sima és fűtelen fölülettel, s akárhány ponton a fákba fogódzva jutottunk csak magasabbra. Bezzeg nem fáztunk többé. Körülbelül $^3/_4$ óráig az ereszkedő esésvonala irányában, aztán jobbra tartottunk.

Most ismét kürtszó hallatszott át a *Szokol* bal lejtőjéről. Erdőőreink csakhamar fönökük, *Liftner* erdőmester ur közellétét tudták meg ebből. Tekintve azt, hogy igen nagy utkülönbség volt köztünk, és az idő meglehetősen előrehaladt, nem lehetett már arról szó, hogy az erdőmester urat bevárjuk; az egyik erdőőr visszament és értesitette őt elhatározásunkról, s igy ő azon az uton indult vissza, melyen jött. Mi pedig tovább mentünk a *Glatz* oldalán fölfelé.

Jobb kéz felé körülbelül egy negyed óráig tartottunk, aztán ismét balra vagy egy negyed óráig, majd nehány perczig ismét jobb felé haladva följutottunk a *Glatz* nyulványának egyik sziklabordájára, melynek délkeleti oldala meredek sziklafal, s a melyről szép kilátás nyilt a völgybe.

Rövid pihenő után vagy 100 lépéssel a *Glatznak* a *Szokol* két fölső ága közé nyomuló nyulványára értünk, melynek gerinczén vonuló erdei kocsiúton éjszakkelet felé tartva, 1 1/4 órakor az erdőőr lakásába érkeztünk.

Ebéd után *Forberger* tanár lefotografálta a társaságot, melybe közben az erdőmester úr is megérkezett, a ki lekötelező szivességgel szinte második ebéddel vendégelt meg minket.

Káposztafalvára nem a *sztraczenai* úton, hanem a *Rumana*-hegyen át vezető erdei ösvényen mentünk, a mi tetemes időmegtakaritással jár. A társaság öregebbjei *Liftner* úr kocsiján mentek a *sztraczenai* úton, miközben különös alaku fenyőt mutatott nekik az erdőmester úr, melyről nagy csodálkozással beszéltek aztán. A fa nevezetessége abban áll, hogy alakja legkevésbbé sem viseli magán a fenyők jellegét. Az érdeklődők e fenyőfát Káposztafalváról jöve a kocsiút első kanyarodásánál (már fönt az erdőben) bal kéz felé, az erdő szélén találhatják meg. A hely jelzése természetesen kivánatos volna.

Ime ennyiben számolok be gugyorunkról.

Tapasztalataink alapján azoknak, kik a *Róth Márton-klammot* föl akarják keresni, a következőket ajánlhatjuk.

Ugy kell indulni, hogy az ember legkésőbben reggel 7 órakor (esetleg a reggeli gyorsvonattal, mely nyáron közlekedik, ha ez majd ott idővel megáll) *Káposztafalvára* érkezzék. Onnan vagy kocsival a *sztraczenai* úton, vagy gyalog a *Rumanán**) át a *glatzi* erdőőr-lakáshoz megy az ember. Onnan legjobb *a háztól kezdve nyugat-délnyugat felé húzódó völgyön át* (tehát nem azon az árkon át, melyen mi mentünk le) a *Szokolba* gyalogolni, mig a gugyor fölső *vízesése* az útat el nem állja. Ott föl lehet találni a bal parton jelzett átjárónkat, melyen az ember lejut a gugyor alá. A lakástól igy 1—1 1/2 óra alatt gyengébb turista is ott lehet. A baj csak az, hogy addig, mig ösvényt nem készitenek ott, többször kell a patakon át gázolni, s ha a növényzet nedves, ez a ruhát nem kíméli.

Visszafelé legjobb *ugyanezen az úton* jönni, mert a többi irány, a mint ezt elég alapossággal konstatálhattuk, kedvezőtlenebb.

Igy aztán gyalogszerrel is *Káposztafalván* lehet az ember az esti vonatnál.

---

*) A Rumanán át vezető utat *Bruder* káposztafalvi tanitó ur volt szives vörössel jelezni.

Hölgyeknek és gyöngébb turistáknak mindenesetre kocsi használatát kell ajánlanom, hacsak ott nem akarnak hálni a Glatzon.

A mi a gugyor hozzáférhetőbbé tételét illeti, arra nézve egyesületünk vezetői megteszik a szükséges lépéseket.

Még arra kérjük azokat, kik a helyet fölkeresik, közöljék megfigyeléseiket, mert minden esetre sok mondanivaló van még róla. Általában azt hiszem, nem utolsó szavunk ez a *Glatz* szurdokjairól. A térkép még mindig csalogat bennünket.

Csúcs-Tetralógia a Magas-Tátrában.

A Vöröspatak-torony, az Englisch-csúcs és a Papyrus-csúcs első megmászása; a Vöröstó-csúcs másodmegmászása.

Irta: **Englisch Károly lovag.**

Az elsőt, a Vöröspatak-torony megmászását julius hó 14-én tettük meg, a többi három, tudniillik az Englisch-, a Papyrus- és a Vöröstó-csúcs megmászása julius 18-án és 24-én és augusztus 2-án vitt bennünket a Zöldtavi völgybe. A három utolsó csúcs a Zöldtavi völgyből tekintve, meredekségével, nemkülönben nyulánk, kellemes alakja által megigéző benyomást tesz reánk.

Mind a négy kirándulást anyám kiséretében id. Hunsdorfer János, derék és körűltekintő vezetése alatt tettük meg; az Englisch- és Vöröstavi-csúcson még Strompf János nevü vezető is volt velünk. Mind a kettőt a legmelegebben ajánlhatom.

A Vöröspatak-torony (Swistovy wierch).

Nyugati csúcs 2283 m.

1898 julius 14.

Az éjszaka kivételesen sötét volt, a mikor a szobából kiléptem, még egészen éjjel volt. Ez alkalommal túlhajtottam a korai fölkelésről szóló turista-szabályt, még egy teljes órát kellett a vezetőre várnom. A mint e kellemetlen tényt konstatáltam, visszatértem szobámba, s belemerültem a Magas-Tátra turista-térképébe. Első látogatásom, mit ezidén a Magas-Tátrában teszek, a Vöröspatak-toronynak szól. Fekvésének tüzetesebb tanulmányozásánál azon körülmény idegenitett el, hogy a térképek a Vöröspatak-tornyot az inkább keletre fekvő csúcsra teszik és pedig azon oromra, melyet tavaly Dr. Ottó mászott meg és a Tátrafüredi vezetők Közép-hegységnek neveztek el. Ez a név már Dr. Ottó »A Magas Tátra« czimü művében szerepel, s már

csak azért is egyedül helyes, mivel ezen orom ama láncz végét képezi, mely a Nagy-Tarpataki völgy felső részét kétfelé osztja, mig a Vöröspatak-torony nyugati, látszólag hozzáférhetlen csúcsa, melyről a »Tezky Vrch« éjszak felé a Poduplaszky-völgybe lejt, mint Rovátka-csúcs (2382 m.) ismeretes. Mindkét csúcs a Lengyel-nyeregben a Swistovy-Wierch nevet viseli.

A mint Hunsdorfer megérkezett, azonnal indultunk. Két óra volt. Az erdőben azonban még oly sötét volt, hogy egy lépésnyire sem lehetett látni. Miután lámpásunk nem volt, vezetőnk gyertyát gyujtott, s igy elég gyorsan haladtunk a sötét erdőn keresztül a Felkai-völgy felé. A szél gyertyánkat minduntalan eloltotta, vezetőnk keze, melylyel kalapját a gyertya előtt tartotta, hogy a lángot védje, a rajta végig csurgó stearintől csepkőhöz hasonlitott.

A mint végre az Uj-Tátrafüred mögött fekvő alattomos hidacskákat elhagytuk, valamennyiünk türelme elfogyott, gyertyánkat a szél eloltotta, s igy előre tartott botjainkkal kellett sötét vándorutunkat folytatnunk. Ilyen sétának korom-sötét éjszakában, nem hiányzanak a romantikus epizódjai; az ember a csöndes patakocskát sétaútnak nézi, mig sok tête à tête-je van a vörös- és jegenyefenyűkkel. Nagyjában véve jól haladtunk utunkon.

3 órakor világosodni kezdett, gyöngén fehérlett a fa törzsei körül; a Kereszt-halmon a vörösbegyek reggeli imájukra zenditettek rá, s kevéssel négy előtt a Sziléziai menház előtt állottunk, miután nehány békésen szundikáló tehenet felriasztottunk anélkül, hogy a nem régen a Kereszt-halmon elhibázott medvének, melynek kissé legendaszerű megjelenése sok családot kinos félelembe hozott, hirét vettük volna.

A hideg szellő tiszta égbolt mellett, nemkülönben a rózsás szinbe lehelt Virágvölgy-torony szép napot látszottak igérni. Miután a Hosszú-tó mellett, mely éjjel frissen befagyott, megreggeliztünk, tovább haladtunk, a tó tükrén a legszebb jégvirágokat szemlélgetvén. Még hat óra előtt fönt állottunk a Lengyel-nyergen, a Ferencz József-csúcs kéken villogó hómezőit magasan a hajnal pirjában tündöklő tó felett áttekintve. Lábaink alatt állott a Fagyos-tó tömérdek jégsziklával boritva, csöndesen a Verespataktorony ölébe fektetve, mely a Kis-Viszoka mellett a Rovátka fölött felségesen trónol.

A Lengyel-nyeregről (2208 m.) meglehetősen kellemetlenül, apró törmeléken ereszkedtünk a Fagyos-tó felé (1900 m.) a Swistovka-völgybe. Fél nyolcz órakor jobbra

kanyarodtunk, körülbelül 80 méternyi magasságban a tó tükre fölött, s lassan azon hasadékba ereszkedtünk, mely a Rovátka felé húzódik. Rendkivül meredek sziklatömbökön át, nemsokára fölértünk, honnan gyönyörű kilátást nyertünk egyfelől a Cholubinszki- és Tátra-csúcs tömegére, másfelől az »Ezeregy éj« meséhez hasonló Tarpataki völgybe.

A megmászási kisérlet a Vöröspatak-szakadékban a Swistovka-völgy felől, a nélkül, hogy a Rovátka nyergét megérintsük, ma a rendkivül széjjelmállott kövek miatt sikertelen maradt. A Rovátka felől (2295 m.) a gerinczen végig, megmásztuk a kis Rovátka-csúcsot (2322 m.), sziklatorony, mely közvetlenül a *Horhos* fölött emelkedik ki. Azonban legnagyobb bosszúságunkra észre kellett vennünk, hogy bennünket a Vöröspatak-toronytól, mai kirándulásunk czéljától, egy áthághatlan mélyedés választ el. Nem használt semmi, vissza kellett mennünk a szoros magasságáig, honnan nehány méternyire a Nagy-tarpataki völgybe ereszkedtünk, innen a főkúp csúcsának oldalgerinczén kapaszkodtunk fölfelé. Minden erőmegfeszitésünk daczára sem tudtuk az egyszer már elért magasságot megtartani, s igy az oldalfalakon több száz méternél alacsonyabban jutottunk a szoroshoz. Az átjárás itt sok körültekintést igényel, mivel sziklaéleken kell tovább mászni, a törmelékre pedig nem szabad magát bizni.

Végre a csúcsnak koczka alaku, fönt hasitott gulájához érünk, mely minden oldalról meredeken, simára csiszolva emelkedik ki fölöttünk. Kisérletünk, hogy a közép orom oldaláról mászszuk meg, ismételten meghiusult. Nemsokára ismét egy gerinczet léptünk át, mely a Fagyos-tó felé húzódik, s igy a nyugati sziklafal alatt keskeny nyereghez érünk. Sok méternyire felettünk feküdt czélunk, mely elérhetetlennek látszott. Legutolsó kisérletünkhöz folyamodtunk, levetettük czipőinket, mászóbotjainkat félre tettük, Hunsdorfert kötéllel segitettük előre, melyet, miután biztos ponton megerősitette, felénk dob és igy macskák módjára kézzel-lábbal segitjük magunkat előre. Az egyiknek várnia kellett mindaddig, mig a másik biztos támpontot nem talált; minél magasabbra érünk, annál könnyebben megy és igy 11 óra felé elérjük a legmagasabb csúcsfokot, abban a pillanatban, midőn könnyű ködfátyol kezdi körül venni.

A zászlón és egy bádogszelenczén kivül nem hozhattunk föl semmit. A lobogót félméternyire a csúcs alatt nagyobb sziklára fektettük, miután kövekkel odaerősitettük.

A szelenczét, melybe névjegyeinket helyeztük el, egy hamarosan épitett kőgúlába tettük. Körülfátyolozó ködünk néha-néha szabad körültekintést enged, mely a Kis-Viszokáéhoz hasonlit, azon különbséggel, hogy a Javorina-, Siroka- és a Poduplaszky-völgy felé szabadabb.

Miután a Rovátkához ugyanazon veszélyes uton visszamentünk, permetező esőben ereszkedtünk le a Tarpataki völgy felé. Egyes itt-ott a napsugaraktól megvilágitott felhőcskéket sötét felhők követtek, melyek gyorsan tova vonultak és oly vadul és sebesen iramlottak el egymásmellett, hogy rövid idő multán a mindent fölviditó napsugarak eltüntek és az ég sötét szürkébe öltözött. Rendkivül impozánsan, mondhatni lesujtó nagyságával s fekete felhőkoronájával mutatta magát innen a hómezőkben gazdag Varangyos-tavi csúcs. Az eső mind sűrűbben zuhogott ránk, mihez még erős havazás társult, annyira, hogy kénytelenek voltunk a Nagy-Tarpatak völgyében egy hatalmas *rózsabazsállal* körülviritott sziklatömb alatt menedéket keresni, hol egyszersmind egyszerű ebédünket magunkhoz vettük.

Mivel azonban a vihar nem engedett, átvágtuk gyors lépésekkel a nagy kiterjedésü sima jégmezőket a Bibircs alatt és nemsokára az öt Testvér-tó mellett elhaladva, az aczél szinü Likó-tó vadregényes katlanában állottunk meg. Innen egy hegyszakadékon lefelé mentünk, melyben az Omladék-tó patakja, bájos lilaszinü jégharangokkal földiszitve, zuhogott végig. Miután a gerincz végső nyúlványait, melyeken keresztül a Közép-orom a magasan fekvő völgyet két részre osztja, megkerültük, eljutottunk a Hagymás-tavakhoz, melyek nevüket a sok Allium sibiricumnak köszönik, mely sekély partjain töméntelen mennyiségben terem. Nagy magasságban fölöttünk a Vadásztető ormain egy zerge előőrs állott teljes biztonságának tudatában. Rendkivül nedves, most keletkezett záporszakadékok által elöntött sziklafalakon mászkálva, majd a megdagadt Tarpatakon átgázolva, szerencsésen eljutottunk a Zergeszállóba, s innen $^3/_4$5-re Tátrafüredre.

Kirándulásunk azért volt aránylag oly rövid, miután a zuhogó eső a hazamenetelre hajtott, s hosszabb pihenőt sehol sem engedett. Nagyjában véve a Vöröspatak-torony megmászása a Magas-Tátrában egyike a legnehezebb, de egyszersmind a legérdekesebb kirándulásoknak, melyhez hasonlók csak a Bibircs és a Kis-Papyrus-völgy fölötti csúcsok.

*Az Englisch-csúcs**) (2278 m).

Mindjárt a Magas-Tátrában való ezidei tartozkodásom kezdetén elhatároztam, hogy a Vörös-tó csúcsát megmászom, mit julius 18-án akartam megtenni. Várakozástelten töltöttem az éjszakát. Félkettőt mutatott órám. Keskeny felhőcsikok feküdtek a hegyóriások körül, hogy mint légkoronák, azok csúcsait diszitsék. Súgva-búgva fujt a szél a karcsu fenyűk koronái között, majd gyöngébben, hogy azután száz meg száz féle hangzatban annál inkább törhessen ki, a faágak recsegése által kisérve, mint az erdei tündérek hatalmas kardala. Már a kocsi, mely Matlárházára visz, lakásunk elé hajtott. Félénken tekintettek körül a lovak, miután a lámpások halvány világitásánál a körülfekvő tárgyak kisértetszerű alakot vettek föl. Nehány perczig vártunk Hunsdorferre, végre elküldjük kocsisunkat, hogy őt és pajtását Strompfot a vezetőlakból előhivja. Nemsokára megérkeztek. Most hamar kocsira! Miután kerekeinket jól fékeztük, kocsink biztosan siklott végig a meredek uton. A mint a Bélai utat elértük, lovaink, a Poprádi utat elhagyva, hirtelen balra fordultak, hogy gyors ügetésben Tátra-Lomnitznak tartsanak. Mind méltóságteljesebben mutatkozik a Lomniczi-csúcs, mind magasabbra emelkedik ki a Nagy-Szalóki a felhőfátyolból.

Miután Matlárházát is elhagytuk, kocsink $^1/_4$4 órakor a Zöld-tó utjánál megállott. Az ég ólom szint öltött, előttünk a Zöld-tó völgye fölött azonban palaszinü felhők tornyosultak egymásra. Metsző szél süvitett végig a fenyűk között tompa lökésekben, megczibálva a Fehér-viz partján álló jegenye- és luczfenyűk koronáit.

A mint 6 óra felé a Frigyes-menháznál megérkeztünk, valamennyi, a Zöld-tó völgyét övező orom sötét felhőkben úszott. Feketén és csöndesen feküdtek a völgytorkok, halvány szürkében fénylettek mély hasadékokból a hómezők. A borongó felhőfátyol majd emelkedett, majd megint alább szállt. A hegygerinczeken és az ormok mélyedésein, a hegytorkokon, szakadékokon és repedéseken nagyon jól volt észlelhető ama különös látvány, rendkivül szép azonban akkor volt, midőn a fenyegető esőfelhők játékukat a Karbunkulus-torony és azon sokkal magasabb, s merészen fölfelé törekvő csúcs körül folytatták, melyhez siettünk. Sajátságos bájt kölcsönzött a jelenetnek akkor, midőn a Théry-csúcstól jobbra fekvő nyereg, az ijesztő Zöld-tó

*) Ezen csúcs, mely azelőtt névtelen volt, Dr. Ottó ur által neveztetett el igy a mi tiszteletünkre 1898. julius 18-án.

horhos világos rózsaszin viszfényében úszott. A felhők között kéken, s igéretteljesen kezdett derengeni és diadalteljesen törte keresztül utját az ég királynője, az egész Zöld-tavi völgyet tüzes fénybe öltöztetve.

Fél hét felé hagytuk el a vendéglátó menházat. Először megkerültük a virágos pázsitlejtőkön a tavat. Partján egy legelésző ló csatlakozott hozzánk, mely ritka kitartással kisért a gyalogfenyűk közepéig, melyek az egész tavat, széles zöld öv gyanánt határolják körül, lépcsőkön, s sziklatömbökön keresztül egészen a Vörös-tó felé. Már reméltük, hogy a csúcsra lóháton mehetünk, felülve a hegymászó lóra, de nemsokára hű társunk elhagyott. Rövid, de meredeksége miatt fárasztó, gyalogolás után elhagytuk a gyalogfenyű rétegét. Az alpesi rétek kezdeténél egy kristálytiszta forrást fedeztünk föl, melyből kellő áhitattal meritettünk egy hüvös reggeli italt. A Karbunkulus-torony és a Fehértó-csúcs, ugy látszik, kisebbedtek, még nehány percz és ott állunk a Vörös-tó mellett (1813 m). $^1/_2$8 óra van. E tó nevét, ugy látszik, valószinüleg vagy a vastartalmu viztől származó okersárga csapadéktól, vagy pedig vörösbarna Lecidea confluens etoharssal bevont hatalmas kövektől kapta. Közepéből kiemelkedik egy szikla, mely egyes kirándulóknak névjegytartóul szolgál. A sötétszinü tóban visszatükröződik a Zerge-csúcs orma, mely, mint a Fehértó-csúcs előőrse, közvetlenül a Zöldtó-völgy katlana széléből emelkedik ki. Rövid, alig nehány perczig tartó szünet után emelkedünk most már kevésbbé lejtősen a magas völgyön fölfelé, majd látjuk a Karbunkulus-tornyot hátulról és megfigyeljük a két jellemző pázsitszéket, melyeken át a megmászás történik. Tőlünk balra hatalmas sziklagerincz emelkedik számtalan csúcscsal koronázva, jobbra a Fehértó-csúcs, mig a völgyecske határában a hatalmas Kerektavi-csúcs áll.

A Kék-tó partja mellett elhaladva, mindig a völgy széle felé tartunk, hogy balfelől apró törmeléken át a vélt Vöröstó-csúcs sziklafalaihoz érhessünk. Majd pázsitlejtőkön, majd sziklatáblákon át előnyomulva, elértük azokat, hogy közvetlenül a magas sziklafalak alatt tovább mászszunk. Kitűzött czélunk most egy sziklapad a csúcs elején, melynek hosszában keskeny zöld pázsitszalag huzódik végig; ezt kis idő mulva elértük. Továbbhaladásunkat előttünk álló sziklafalak meredeksége tette lehetetlenné, s igy csak két megoldásunk maradt, vagy jobbra, egyenesen a csúcsnak tartani és sok szakadékon át a felső lejtőfok felé nyomulni, vagy balra a kiálló sziklákat megkerülve, a gerinczre

följutni, s valamennyi barázdáján át a főcsúcsra törekedni. Hunsdorfer most egy kis szemleutat tett, mig én és Strompf az első feladványt választjuk. Nemsokára azonban már Hunsdorfer hiv bennünket, miután a lehetséges utat föl-fedezte. Óriási sziklatömbökön fölfelé, kezet-lábat segitségül hiva, egy kis fensikot másztunk meg, tőle nagy félkörben sziklaszakadék húzódik fölfelé. A tájékozás, hogy melyik tulajdonképen a legmagasabb csúcs, nehezünkre esik, miután féltuczat különféle torony áll előttünk. A jobbfelőli meredek falak látszanak a legmagasabbaknak, de ez csalódás. Most még egy új, éles szélü párkányon át, mely már jobb támpontokat nyujt és elértük czélunkat (10 óra). Az elért csúcs a gerincz legmagasabb pontja, melynek első végőre a Karbunkulus-torony; ezt mélyen lábunk alatt látjuk. Közvetlen gerinczének a szélén csillog felénk a Zöld-tóból keskeny rész. A Zöldtó-csúcson kivül, mely a hatalmas Papyrus-csúcs által félig el van fedve, látjuk a Fecske-tornyot, mely innen a legszebbnek mutatkozik, a hágó fölött, mely a Papyrustól a Vöröstó-csúcsig áthúzódik, pislog a hatalmas Jégvölgyi-csúcs és a Markaszita-csúcs. Szép a kilátás a Vörös- és Kék-tóra, a Vöröstó-völgybe. Mig tekintetünk a Fehértó-csúcs és Kerektavi-csúcson át szállongva, a Bélai mészhegyeken pihen, addig északra Galiczia fensikjának nagy részét látjuk. A szép kép kerete északra a Greiner-, Stary-, Nowy- és Havran, északnyugatra a távoli Woloszyn-láncz a Koziwierch-chal és a pompás Szornicza-kúppal. A Mészárszékek alatt látjuk Javorinát, melytől a legszebb zöldben a herczeg Hohenlohe-féle vadászutak kigyóznak. Közvetlen a Siroka-csúcsnál messze a távoli látóhatáron tünik fel Nowytarg (Neumarkt). Tőle távolabbra csinos hullámvonalakban, sötét erdőkkel koronázva domblánczok húzódnak. A rendkivül keskeny, s meredeken lejtőző csúcson kőkúpot épitünk, közepébe bádogszelenczét rejtettünk, felette pedig turistabotra illesztettük lobogónkat. Ugyanazon pillanatban husz üdvlövés dördült el mennydörögve; a viszhang a mennydörgést megszázszorozta. Ugy látszott, mintha az egész hegység alapjában megrendült volna. Mivel a sötétkék ég fejünk felett a viharnak még gondolatát is elüzte, az üdvlövések rendes időközönként ismétlődtek, s minthogy a hires Falb által megjövendölt julius 18-iki földrengéssel összekötött kritikus napban hinni nem akartunk, nem maradt egyéb hátra, mint azon föltevés, hogy a Nowitargban lőgyakorlatait végző krakói tüzérség ily ünnepélyes módon tiszteleg zászlónknak.

Egy kődarab, melyet a Papyrus-völgy felé hajitottunk, körülbelül öt méterrel alattunk, szemünk előtt eltünt, hogy csak hosszabb idő mulva, mely alatt csak egyre erősbödő robaja értesitett a szörnyü mélységbe való eséséről, ismét megjelenjen, óriási ivekben szökve, szirtről-szirtre zúzódva és szikrázó porlavinától kisérve. Alig élveztük ezen játékot eléggé, midőn szemembe egy az ég felé meredő sziklatorony tünt, mely tőlünk mély nyereg által elválasztva, éppen a Kis-Papyrus-csúcs fölött emelkedett ki. Önkénytelenül megtaláltam a rejtély megoldását; ennek kellett a hozzáférhetetlen Vöröstó-csúcsának lennie! A legjobb kedvben tartottuk ebédünket, s midőn a Vöröstó-csúcstól a viszontlátásra búcsúztunk, megkezdettük lemászásunkat, mely még sokkal fárasztóbbb, mivel fölfelé a kötél kitünő szolgálatot tett.

Zászlócskánk magasan fölöttünk büszke ormon lobogva, egészen a Két-tóig intette felénk búcsúüdvözleteit. A Vörös-tónál vizet ittunk, s mennyire izlett ez a forró napsugárban!

Még mielőtt a Frigyes-menházba visszatértünk volna, megkerültük a Zöld-tavat, s csakugyan magasan a Karbunkulus-torony fölött lengedezett vigan a mi zászlócskánk. A nap delelőjén állott, s onnan árasztott tengernyi fényt erdő és hegyre, és sugározva tündökölt és fénylett a tó. Matlárházától, hol kocsink várt, Tátra-Lomniczon át két vezetőnkkel visszatértünk Tátra-Füredre, hol már $^{3}/_{4}$5-re két bájos tennis-játszótársnőmnek magammal hozott hegyicsokraimat átnyujthattam.

A Papyrus-csúcs megmászása (2436 m.) *a hires Zöldtavi hágóval.*

1898. julius 24-én.

Teljes pompájában ragyogott a csillagos ég, midőn félkettőkor derék Hunsdorferünkkel, a Vadászkürt előtt ránk várakozó kocsinkra ültünk és a holdsugaraktól megvilágitott erdei uton Matlárháza felé hajtottunk. Körülbelül két kilométernyire a kellemesen fekvő turista-teleptől, elhagytuk kocsinkat egy kis erdei réten, honnan a legközelebbi ut vezet a Fehérpatak-völgybe.

Az ég most rózsaszinünek látszik. fehér, könnyü felhők meglepő gyorsasággal sietnek kelet felé, hogy ott bibor szegélyt öltsenek. Egy kis erdei réten által, nemsokára gyepes erdei uthoz értünk, mely gazdag harmattól nedves. Hatalmas gombák diszitik a szomszéd fák gyökereit.

Ismételten két összefüggő tisztáshoz érünk, levágott óriási fákkal befödve, melyeket a hegyi esővirics és a fehér szikfű bizalmasan átölelve tartanak.

Távolból a Fehérpatak tompa moraja áthangzik hozzánk. A szálas erdőn áthaladva, nemsokára partjaihoz érünk, melyek rendkivül dús növényzetet táplálnak; láttam ott körömfüvet, melynek majd félméter átmérőjü levelei voltak, melyek különösen szép legyezők lettek volna. A hidon áthaladva nemsokára *kúthoz* érünk, melyből felfrissitő reggeli italt meritünk.

A Morgás zöld rétjein és homályos törmelékkupoláin át megvilágitja a nap a magas sziklaőröket. Ametiszt szinü violában emelkedik ki a Lomniczi- és Késmárki-csúcs. A Farcsikot megkerülve, nemsokára a törpefenyűk tájékába jutottunk, jobbra megjelennek a Bélai mésztáblák vakitóan fehér szirtjeikkel, a Homokos, a Greiner és a Bolond-Gerő; előttünk a vadregényes Zöldtó-völgy hatalmas keretével: a Fehértó-csúcs, a Karbunkulus-torony, az Englisch-csúcsnak azt magasan tulhaladó czukorsüvege, a széles hómezőkből kiemelkedő Vöröstó-csúcs, a kúpalaku Papyrus-csúcs, a háttérben vad szakadékos ormai- és csipkéivel a Zöld-tó-, Théry- és Fecske-torony, melynek két csúcsa az egész völgyet uralja, mig a Weber-csúcs meredek fala a Lomniczit egészen elfedi.

Csak midőn egyesült erőnket megfeszitettük, sikerült a Frigyes-menházat, hol még senki ébren nem volt, elfoglalni, s a szörnyen füstölő kályhából langyosan meleg tejet kierőszakolni. Rövid pihenő után folytattuk utunkat. A tavat északról délfelé megkerültük, átszeltük az alpesi virágoktól pompázó rétet, befordulunk a Fecske-torony alatti hegyszakadék felé, ott, hol a sziklákról két hatalmas vizesés, melyek a Tarpataki óriási vizesésnek erős vetélytársai lehetnek, mennydörögve zuhan alá. A törmeléken, egy kis hómező hosszában, később felfelé haladunk, rendkivül meredek fűréteken, a gerincz lejtőjén, mely a nagy Papyrus-csúcsról a Zöld-tó felé huzódik alá, s egy, a Karbunkulus-toronynál nem sokkal alacsonyabb, kupolában végződik. Egy körülbelül 20 méter hosszu, lejtős sziklahasadékban másztunk tovább, mig egy magas falat nem értünk el és ott alácsüngő törpefenyőkbe és gyalogfenyőkbe belekapaszkodva kúsztunk fölfelé, majd sziklatömbökön és sima táblákon a Papyrus szélén tovább. Miután több, a gerinczre vezető hasadék járhatóságát próbáltuk ki, rövid, azonban parányi görgeteg által rendkivül sikamlós helyeken át, a bal mély szakadékok veszé-

lyeztettek, meredek hasadékhoz jutottunk, ezentul pedig laza sziklafalakon keresztülhatolva, s a leszivárgó viztől átázva, egy hegyes sziklagerincz háta mögé kerültünk. Itt ugy tetszett, mintha amaz orom, mely felé vágyódtunk, kezeinkkel szinte elérhető lett volna. Szorosan a meredek sziklafalakhoz simulva és biztos támaszpontot keresve, sikerült végre egy rövid falat áthidalni és innét egy vizszakadáson át, nedves mohon és sikamlós sziklákon keresztülhatolva az oromra feljutni, a melynek felülete széles, görgeteg sikot képez. Ezen pontról a kilátás gyönyörü. Mélyen lábaink alatt terül el, mintegy a világtól elszakitva, a kis *Papyrus-völgy,* körülvéve a *Karbunkulus-torony,* az *Englisch-csúcs* és a *Papyrus-orom* borzasztó remek falaitól. Háttérben a *Vöröstó-csúcs* látható számtalan meredek tornyocskától körülvéve, melyek a völgynek festői képet nyujtanak.

Ugy a *Karbunkulus-toronyról,* valamint az *Englisch-csúcsról* vidáman lengenek a zászlók, a melyeket azoknak megmászói odatüztek. Az előbbit ugyanis egy nappal előbb, Meller nevü ügyész Zálerzéből mászta meg, az utóbbit pedig julius 18-án nekünk sikerült elérnünk, s mindkét csúcsot fehér lobogóval megjelölnünk.

Mialatt óriási sziklatuskókon és hómezőkön keresztül *a Papyrus-katlan* lejtőjéhez közeledünk, szemünk előtt folyton szebb és szebb kilátás nyilik! Alant a völgyben egész zergefalkák tünnek föl, vezetőnk kurjongatása által elijesztve és sürü csoportokba szorulva. Az egyik hómezőn 37 darab zergét olvastam össze, ezek között többnyire sötétszinü zergegödölyéket, más pontokon pedig elkülönitve mintegy tuczatnyi zergecsoportokban gyönyörködtem, a mint kecses ugrándozásaikkal és enyelgéseikkel mulatoztak. E kedves látvány élvezetével alig betelve, tovább haladunk. Utunk éles törmeléken vezet keresztül, s midőn szorosan a sziklafalhoz kapaszkodva és több gerincztornyot megkerülve előre haladunk, a csúcs alatt körülbelül 50 méternyi mélységben egyszerre egy teljesen sima meredek sziklafal állja utunkat. E pontról a Lomniczi-csúcs felé tekintünk, melynek tetején turistákat veszünk észre, s hallani véljük kiáltásaikat is, melyekkel figyelmünket magukra vonni igyekeznek. Az utunkat elálló sziklafal megmászása szinte sikertelennek mutatkozik. Szemeinkkel a legalkalmatosabb pont felé sóvárgunk, a honnét a meredek falat megmászhatjuk. Végre találunk egy alkalmatos pontot, a mely sikerrel biztat. Czipőinket, a háti zsákot, s a botokat, melyek a mászásban akadá-

lyoznának, félredobjuk. Mialatt kezeinkkel és karjainkkal magunkat az ölnyi magasságu éles sziklatuskókon átvetjük, sikerül a falazatnak alacsonyabb csúcsát elérni, s innét egy rövid, de nagyon veszedelmes sziklalejtőn át, melynek oldalain toronymagasságu mélyedések ásitoznak, kevés pillanat alatt a legmagasabb csúcshoz feljutni. Ennek felülete oly szűk, hogy azon alig fért el egy személy, miért is csak egymás után volt általunk 11 órakor birtokunkba vehető.

Fejünk fölött a tiszta kék ég, lábaink alatt pedig a hegyek, ormok és völgyek egész tömege terül el, melyek szemeinknek remek panorámát nyujtanak. Előttünk impozánsul büszkélkedik a négy ormu *Papyrus-csúcs*, s a *Zöldtó-csúcsra* támaszkodva tünnek föl a *Jégvölgyi- és Markasit-csúcsok* óriási szarvai. A *Murán, Havrán, Nowy és a Homlokos* kilátásunkat többé nem zavarják, s a mi szemeink édes gyönyörrel szemlélik azok csúcsai felett a ávolban mosolygó réteket, a megmivelt földeket, erdőket és dombokat, a számos falut és városkát, s örömittasan tekintünk dél és kelet felé a Gömör-Sárosi hegykoszoruk felé, északra pedig egész a Krakkói dombosvidék felé. A megmászott csúcs megjelöléséül kitűzzük zászlónkat, nevünk kezdőbetüjével megjelölve és pedig akként, hogy a lobogót zászlórúd hiányában a csúcs alatt egy kiálló, hegyes sziklapárkányzathoz erősitjük és szellős pontján megerősitendő, egy kis kődarabbal terheljük meg. Fölötte pedig a kőhiány miatt csak csekély gúlát rakunk össze, melynek közepében egy pléhszekrényt tartalmazó faláda helyeztetett el; ebben vannak névjegyeink, a csúcs megmászásának időjelzésével együtt, azon kivül két krajczár a beléjük vésett *H* és *E* betükkel. Ezen pénzdarabok szolgáljanak kezdő tőkéül a kis zergegödölyéknek a kemény téli időn át leendő élelmiszereiknek beszerzésére.

Az idő visszatérésre intvén, miután hátragyott czipőinket és holminkat összeszedtük, előbb a csúcson megebédeltünk, melynél asztali zenében is gyönyörködtünk, a mennyiben két bibor szinü alpesi falfutó (Tichodromus murarius) csattogásával kedvesen mulattatott. Utunkat az előbbi nyomokon folytatva, az előbbi vizszakadékon áthatoltunk, miközben a folyton morzsolódó kövek és a lehulló szikladarabok miatt nagy óvatosságra volt szükség. E közben a nagy Papyrus-völgybe jutottunk le, s terjedelmes omladék- és hómezőkön át a nap égető heve közben tartottunk a katlannak, mely a *Zöldtó- és Théry-csúcs* között lefelé huzódik. A leszállást ez uton át a Zöldtó-

csúcs felől eddig még csak három izben tették meg, felfelé azonban ezen utat eddig még senki sem merte megkisérelni. Utunk oly fárasztó volt, hogy csak a hóba vágott lépcsőzetek segitségével haladhattunk előre, mely uton egyszerre csak egy sima sziklafal állja utunkat. A szikla szélein a hó már jégtömeggé alakult, s e miatt a lépcsők bemetszésének munkája nagyon fárasztó volt; alig találtunk támaszpontot, helyenkint pedig méternyi mélységü hasadékokba sülyedtünk, melyekből lábainkat csak nehezen tudtuk kihuzni; helyenkint az előremászók csak úgy boldogulhattak, hogy lábaikkal az utána következők kezeire támaszkodhattak, melyek az előbbieknek lábaik alá támaszul szolgáltak.

Mintegy 60 méternyi hosszuságban alig jutott egyikünknek türhető, bár csak pillanatnyi alkalma a kötél segitségével kissé pihenni. Mintegy 600 lépcsőt sikerült már a hóba és a jégbe belemetszeni, a midőn három órányi küzdelem után félig megdermedt kezekkel alig 30 méternyire elértük a gerinczet. Mintegy $^1/_2$4 óra tájban másztuk meg egy járható sziklafalon át a *Zöldtó-csúcs ormát.* Utunk folytatása ettől kezdve a viszonyokhoz mérten elég könnyü volt, s másfél óra alatt hómezőkön és görgetegen áthatolva, az *Öt-tónál* voltunk, a hol éppen az útépitést akadályozó, s a dinamit által szétrobbantott sziklatömbök eltakaritásával foglalkoztak. További másfél óra mulva a »*Zerge*«-*vendéglőben* voltunk. Friss ital és pihenés által megerősödve, s gyönyörü utunkat a vendégkönyvbe bejegyezve, vigan haladtunk Tátra-Füred felé, s a lenyugvó nap búcsúsugarainál még egyszer élveztük, körülbelül $^1/_2$8 óra tájban a Lomniczi-csúcsnak megaranyozott sziklagúláit.

A Vöröstó-csúcs. (Kolowy 2425 m.*)*

1898. augusztus 2-án

Már az első alkalommal, a midőn ezen évben a *Zöldtó-völgyben* előleges tájékozás végett bolyongtam, feltünt előttem egy sajátságos körülmény. A vezetők adatai szerint ugyanis a *Karbunkulus-torony* fölött meredező nyulánk csúcs nem volna más, mint a *Vöröstó-csúcs.* Ez esetben azonban kérdéses maradna az, hogy az egész kis Papyrus-völgy fölött uralkodó hegyóriásnak mi a neve? A vezetőknek abbeli felvilágositásai azonban, hogy ama hegyóriás valószinüleg a *Feketető-csúcs* vagy ilyen-amolyan sziklatorony, engem legkevésbbé sem elégitett ki. A ka-

tonai, valamint az uj eredeti térkép szerint az a csúcs, a mely a kis Papyrus-völgyet uralja, csakis a *Vöröstó-csúcs lehet.* Másrészt azonban tény az, hogy sem a Vöröstótól a Vöröstavi csúcs, sem ettől a Vöröstó nem látható.

Az általam julius 18-án megmászott csúcs ellenben a legmagasabb pont volt, a mely a *Vörös- és a Kéktó* fölött kiemelkedett. A Tátra-füredi turista-vezetők adatai az utóbbi csúcs mellett látszanak bizonyitani. Lengyel nyelven a Vöröstó-csúcs annyit jelent, mint: Kolowy,*) ellenben a *Kerektó* annyit jelent, mint: Kolowy stav, miből az következik, hogy a Vöröstó- vagy Kerektó-csúcs ugyanaz. Ezen ujabbi felfedezésnek örvendve, tovább kutattam, s a különböző Tátrakönyvekben utána néztem valamennyi czikknek, a mely a Kerektó-csúcsról tárgyal, hogy reá vonatkozólag valami biztos tájékozást szerezzek, azonban csak oda jutottam, a hová a mádi zsidó. Ugyanis dr. Ottó hegyi Kalauzának 199-ik oldalán ezt olvastam: »A Fehértó-csúcs Zerge-csúcsnak is neveztetik; északi oldalán Kerektó-csúcs név alatt ismeretes». Ime egy uj tévedés! Hiszen ez a lengyel név: »Jagniczy« csak Bárány-csúcsnak nevezhető, mely elnevezés csakis a Fehértó-csúcsot illetheti meg. Teljes kétségbe azonban a Magas-Tátrának folyó évben megjelent térképe ejtett engem, a hol a Fehértó-csúcsnak egy mellékormáról a »Kerektó-csúcs«-ról (2118 m.) van szó. Ha tehát egy Kerektó-csúcs valóban létezik, akkor kétségtelen, hogy ez a név azt az ormot illetheti, mely a Vöröstó-völgynek hátsó falát képezi. Miképen egyeztethető össze azonban a Kerektó-csúcs a valódi Kerektó-, máskép a Kolowy- avagy a Vöröstó-csúcscsal, azt sehogysem tudom felderiteni.

A Karbunkulus-torony fölötti nyulánk csúcs, mely a katonai térképen 2270 m. magasságnyi jellel van feltüntetve, éppen nem a legmagasabb csúcs azon a gerinczen, mely a kis Papyrus-völgyet a Vöröstó-völgytől elkülöniti, minthogy a legalább 10 méterrel magasabb harmadik gerinczcsúcs, melyen keresztül a többieken áttekintést lehet nyerni, az egész hegycsoportozatnak legnevezetesebb kiemelkedését képezi. Ezt úgy annak ormáról, valamint a Vöröstó-, Papyrus- és a Fehértó-csúcsról nézve, világosan lehet észlelni. Ezen legmagasabb hegycsúcs volt ama pont, melyet julius 18-án meghóditottunk.

Ezen kutatásaimnak eredményeképen még a következő szabálytalanságok is tüntek föl: a *Fehértó-csúcsnak*

*) Lásd: Eljasz Radzikowszky Tátrakönyvét.

magassági pontjai közül az egyik a katonai térképen ekként van jelezve: Jagnenczy, (1651). Ebből csak az következik, hogy a Fehértó- avagy Jagniczy-csúcs jelentéktelen mellékkúppal is bir, mely ugyanezt a nevet viseli. A Kolbenheyer-féle panorámán, mely a Magas-Tátrát a Bukovinai hegységtől kezdve feltünteti, a maga igazi helyén találjuk a Fehértó-csúcsot feltüntetve. A Vöröstó-csúcsot ellenben (Baranine Rogi) ugyanezen képen, mint két elkülönitett hegyet látjuk jelezve, holott mindkét név csak egy csúcsot illethet. Azon orom, mely itt »Baramine-Rogi« név alatt szerepel, nem más, mint a *Papyrus-csúcs*. S midőn ezt megállapitottam, egész biztos voltam a felől, hogy az általam julius 18-án megmászott csúcs nem a Vöröstó-csúcs volt, s ezentul szinte becsületbeli kötelességemmé vált magamra mégis az ellenkezőt ráerőszakolni, mivel a »Zipser-Bote« azt a közleményt hozta, hogy hogy ama csúcsot, (tudniillik a Vöröstó-csúcsot) már megmásztuk.

A Vöröstó-csúcs különösen az által tünik ki, hogy gyönyörüen szép nyulánk gúlaalakkal bir, s akár északról a Zawory-oromról, a Watosyn-, Krzyzne- vagy a többi csúcsokról, vagy pedig délről a legközvetlenebb közelségből az Englisch-hegy ormáról szemléljük: minden oldalról ugy tünik föl, mintha megmászhatatlan volna. S ilyenkor meggyőződünk, hogy egyedül a Papyrus- és a Zöldtó-hegy felől lehet azt megközeliteni, mely irányból tekintve, az mintegy teljesen kikerekitett és felső részeiben mindig egyforma kupként tünik föl. Hogy ezt a csúcsot megmászhassuk, a legelső föltétel a Papyrus völgy fenekének elérésében áll. Minő nehezen közelithető meg ezen völgy, azt legjobban jellemzi annak lengyel elnevezése: »Dzikadzlina«, másképen »Vadvölgy«. A csúcs ugyan fárasztó mászás után esetleg a nagy Papyrus-csúcs ormáról is elérhető lenne, azonban ez a kirándulás Tátra-Füredről kiindulva, egy nap alatt lehetetlen volna, mert a »Frigyes«-menedékháztól kezdve 4 órai, a völgybe lefelé, s a Vöröstó-csúcsra fölfelé ismét 4 órai, s az ut visszafelé ugyancsak annyi időt venne igénybe. A másik utirány, melyet mi követtünk, szintén tetemes időt igényelt, olyannyira, hogy Tátra-Füredről kiindulva, (még pedig ismét Matlárházáig kocsin), teljes 22 órába került. Ez a fölmászás a Karbunkulus-torony alatt szorosan a kis Papyrus-völgybe vezetett, borzasztó völgyszorulatokon át, a honnét a csúcsot már viszonylag elég könnyen elérhettük.

Kelet felé az ég már piroslani kezdett. A merre a

szem tekinthetett, felhőnek nyoma sem látszott, csak egyes hosszabb, szelid csikok voltak az égen észlelhetők, melyek bibor és kék színökkel a keleti láthatárt szegélyezve, a nap felkelését hirdették.

Már reggeli 6 óra volt, midőn a Zöldtavi menedékházból utnak indultunk. Két vezetőnkkel kirándulásunkat előbb behatóan megbeszéltük, s tervet készitettünk arra, miképen volna lehetséges a magas sziklafalakon át a kis Papyrus-völgybe hatolni, melynek hátsó falát a Vöröstó-csúcs képezi. Értekezésünk eredménye volt: bejutni a mély szakadásba, mely a Karbunkulus-toronynak falain annyira föltünt, de egyuttal annyira aggasztónak mutatkozott. Azon keresztül reméltünk ama zöld mezőkhöz juthatni, melyek a völgy oldalfalain keskeny vonalakként rézsut végighuzódtak. Egy buja vegetátiónak örvendő sziklalejtőn fölfelé kuszva, nemsokára a szakadáshoz jutottunk, s négykézláb törtünk annak jobb szélén sikeresen előre. Egy körülbelül 4 méter magas, egészen sima falhoz érünk, melyet nem lehetett megkerülni. Strompf erre ugy az én, valamint Hunsdorfer vállaira lép, s a sziklához kapaszkodik, lábait kezeinkkel a magasba emeljük és csak igy sikerült neki izmainak megfeszitett erejével egy kiálló szikladarabot megragadnia, s lábainak azon támasztékot nyerni. Még párszor megkisérlette magasabbra kapaszkodni, s midőn karjaim segitségével a jégkampót támaszul alája helyeztük, sikerült egy kis gyepmélyedést elérnie, a honnét a kötelet leeresztve, annak segitségével már könnyen felkapaszkodhattunk. Ez az áttörés a falon, hasonlit körülbelül ahhoz a Vöröstó-csúcsi próbához. Csakhogy ezt a szót: »próba«, nem szabad félreérteni, mert például a Gerlachfalvi próba, noha kampók és kötelek nélkül, a most leirthoz képest csak gyermekjáték volna. Az örvény szélén egy rézsutos és lefelé hajló falon, szorosan tovább mászva, óvatosan a szakadékba csúszunk. Most tünik föl szemünk előtt a legelső gyepszalag, a mely megközelithetlen, miután a sziklapárkányzat toronymagasságnyira függ a katlan felett. Laza törmeléken át és számos sziklarepedésen keresztül a második gyepmezőhöz jutunk, azonban ez is megközelithetlennek látszott, azért tovább hatolunk a szakadásban, előre szorosan a Karbunkulus-torony csúcs alatt elterülő utolsó gyepfelülethez törekedve. Ez az »utolsó« megközelithetetlennek látszik. Midőn végre egy meredek lejtőhöz jutottunk, mely igen magas füvel volt benőve, általános pihenéshez fogtunk. Hogy azonban egy átjárást fedezhessünk fel, a Karbunkulus-torony felé huzódó

gerinczet a csúcstól mintegy 70 méternyi mélységben megmászom. És itt sajnosan győződünk meg arról, hogy egy egész órai fárasztó kapaszkodás veszendőbe ment, s kénytelenek vagyunk visszamenni a második gyeppárkányhoz. Végre odaérünk, s derekasan nekifogunk két igazán kényes mászóhelyről leereszkedni. Rézsutosan, mintegy 80 foknyi hajlási szög alatt, folyton laza kőzeten át, melyen alig volt itt-ott csekély támfelület, kapaszkodunk néhány méternyire fölfelé, mialatt iszonyu mélységek mellett elhaladva, s szorosan a sziklához fogódzva, egy rövid, de végtelenül meredek harántfalhoz jutottunk, mely fölött csupán egy törpefenyőnek lefüggő ága látszott némi megállapodásul kinálkozni. Hosszabb idő telt el, mielőtt ezen a legnagyobb óvatosságot parancsoló helyen áthatoltunk. Fent, a hol csak a borzasztó mélységbe lecsüngő törpefenyőbokrokba kapaszkodhattunk, egy gyepes lejtőhöz jutottunk, melyen a korpafü százai, s fehér gentiánák és kőszáli szegfük mosolyogtak felénk. E helyen szándékoztunk kissé megpihenni. A kijelölt terület azonban oly hirtelenül meredek volt, hogy szándékunk meghiusult. Alig telepedtem ugyanis oda, egyszerre csak sonkástul, s kenyérrel és pohárral együtt rohanó sebességgel kezdtem lefelé csuszni. Egy törpefenyőbokor volt szerencsére, mely utamban a tátongó mélység felett, éppen kellő időben fentartott. Nyugvási kisérletünk meghiusulása után tehát tovább haladva, a Karbunkulus-toronynak most már a kis Papyrus-völgy felé néző oldalán, a hegynek félfelé törtettünk, s mindig magasabbra értünk. Végre elértük a völgy fenekét! Durva törmelékkel boritott földomladékok, sima gneistáblák és terjedelmes hómezők következtek most egymásután, melyek alól egy láthatatlan patak zugása hallatszott, s mi ama bércz felé törtünk, mely a *Papyrus-* és a *Vöröstó-csúcs* között terült el. A hőség tropicus volt, s e közben a »fagylaltot« pótló hómezők üditő hüsitéssel hatottak reánk. Miután a *Zöldtó* felé néző, s a hegycsúcsot amphitheatrumszerüleg körülövező hegyágat megkerültük, átmásztuk a hegyormot, s a javorinai *Feketetó* völgyébe néhány méternyire leereszkedvén, a csúcsot végre 12 óra tájban elértük. Rétegesen egymás felé boruló óriási sziklatömbök alkotják ezen pontot, melynek gerinczhossza mintegy 12 méter, szélessége 1—2 méter, s minden irányban lefelé meredező. A *Zöldtó* felől látható déli sziklacsúcs sokkal alacsonyabb, s innét szemlélve, ugy tünik fel, mintha a lefelé hajló gerincznek első lezuhanó falazata volna.

A magaslatnál szemlét tartva, felségesen emelkedik ki szemeink előtt a Papyrus-csúcs fantasticus három tornyos csúcsa, melyek vadul szakgatott alakjukban fenyegetőleg meredeznek ég felé, s a dolomitok *Ötuj-csúcs*-ához csalékonyan hasonlitanak; továbbá a Zöldtó-, Lomniczi- és Fecsketorony-csúcsok. A szomszédos Jégvölgyi-csúcscsal csakhamar érintkezésbe is jutunk, a mennyiben onnét üdvözleteket kapunk Spitzkopf vezetőtől és utazóitól. Mélyen lábaink alatt, rengetek sziklafalak alatt a *Javorina-völgyben* van a *Fekete-*, másképp: *Csendestó.* A gerincz-oromról, a hol állunk, a hegycsúcsok egész hosszu sora látható, a Tátra-csúcstól kezdve egészen *Swiniczáig.* A *Vöröstó-* és az *Englischtó-csúcsot* összekötő mély bevágás, mint teljesen megközelithetlen tünik fel. A távolból a *Fehértó-* és a *Zerge-csúcs* sötétszürke alakjukkal élesen válnak ki a Mészalpok zöldfüvel boritott lejtői közül. A Dunajecz és a Poprád lapályos vidéke nagyszerü képet nyujt; az Englisch-csúcsról tekintve azonban a látókör tágasabb. A gyönyörű látványt sötét domblánczok zárják be, melyek a távoli látóhatáron szelid hullámvonalakként huzódnak végig.

A kilátás gyönyöreiben nem feledkezhettünk meg utazási eredményünknek a hegy ormán való jelzéséről sem. Egy két méter hosszu jelzőrudat hosszu fáradság és kötelek segitségével előteremtvén, arra zászlónkat odaerősitettük, s azután egy sziklahasadékba helyeztük el, s egy nagy kőrakással erősitettük meg. Ezen zászló a Zöldtó-völgyének bejáratánál a törpefenyők között tisztán kivehető.

Azon édes öntudatban, hogy kitüzött czélunkat megvalósitottuk, egy élvezetes egyszerü ebéd elköltésénél áldomást ittunk, s felkészültünk a hazautazáshoz, annál is inkább, mert a szomszéd sziklaormokat befátyolozó könnyü ködfelhők óvatosságra intettek. Visszatérésünk eleinte elég gyorsan történt, mert a sima hófelületen pompásan és szélgyorsasággal lehetett haladni. Helyenkint ugyan megtörtént, hogy a hótakaró lábaink alatt váratlanul beszakadt, ez azonban szintén előnyünkre szolgált, mert ez után szerencsésen elérhettük a sóvárogva óhajtott hüsitő italt, melyet a hó alatt csörgedező patakból nyertünk. A kis Papyrus-völgy, ha az megközelithető lenne, valóságos Eldorádója lenne a zergevadászoknak. Ez azonban bizonyára csak a kedves állatkák hátrányára szolgálna, melyek itt kiválóan szelidek és nagy számban fordulnak elő, s a melyek közül egyesek meglepő nagy példányokban találhatók.

A völgy fenekén a vizmedenczének hosszában leszállani, ez volt tervünk. Ez azonban nem sikerült. Azért a már ismeretes fölmenő utirányt választottuk. Az elővigyázati intézkedéseknek szoros betartásával, a törpefenyő mellett levő második kritikus helyhez jutottunk, ott a szakadék fölött. Itt azonban egy baleset történt. Az előttem leereszkedő Hunsdorfer kalapját ugyanis a kötél lerántotta a fejéről, mely aztán iszonyu salto mortale közben a meredek lejtőn lefelé gurult. A kéményszerü falakon át egészen a szakadék közepéig szállottunk le. A sürü köd csakhamar finom szitáló esővé vált, s minden oldalrol apró patakocskák csörgedeztek felénk, melyek pillanatról-pillanatra dagadozni kezdtek.

Még egy hatalmas sziklaereszt kellett megkerülni, s egy völgytorokba jutottunk, a melyet reggel a fölmenetnél kikerültünk. Ezen mélyedés hatalmas, s meredeken leereszkedő sziklafalak által van körülhatárolva, s a maga nemében fölséges látványt nyujthatna, az esetben, ha egy rohanó hegyi patak lezuhanó árjával boritaná el. A fenyegető időjárás, s hozzá estefelé 5 óra tájban, legkevésbbé sem kecsegtetett a maradásra, ellenkezőleg int, hogy időt nyerve, hazasiessünk, annál is inkább, mert az esti szürkület rohamosan haladt előre. Első dolgunk volt Hunsdorfert a sikamlós magas falon át kötél segitségével leszállitani, a ki szemeink elől hirtelen eltünt, s a kit bizonyos várakozás után aggódva követtünk. A leszállásnál az egész mesterség abban állott, hogy az egymás fölött függő falak és a pataknak ágya által képezett sziklahasadékok közé lehetőleg mélyen belecsúszni lehessen. E mellett azonban arra is vigyázni kellett, hogy a mintegy embermagasságnyi hatalmas és sima sziklákon való hirtelen lecsuszszanást kezeinknek, karjainknak és hátunknak gyakori alátámasztásával ellensulyozni lehessen. Leghátul jött Strompf, a ki egy ilyen sötét kéménybe kerülvén, tehetetlenül lebegett felettünk, görcsösen kapaszkodva fejünk felett. Hiába buzditottuk, hogy bátran kövesse nyomainkat, mind sikertelen maradt. Midőn az ő kétségbeesett kisérleteit, hogy magát valamiképen kapaszkodás által fentartsa, láttam, ekkor szinte éreztem az ő vergődését, a mint ég és föld között kinlódik. Izmainak erői is kifogytak már és ő akarva, nem akarva, kénytelen volt magát hozzánk ledobni, s lábainknál fogtuk fel őt. Hunsdorfer okulva ez eseten, nehogy hasonló bajba kerüljön, egy mellékes helyen törekedett a hirtelen lehajló sziklafalakon leszállani. Mire én elhatároztam, hogy mégis csak

a vadon völgytorkon át hatolok előre. Mint első a leszállásnál, kötél segitségével ereszkedtem le, s midőn a legelső sziklákon keresztültörtem, azonnal észrevettem, hogy előttem még további hasonló munka áll. A kötelet leoldottam magamról, s az utánam következőnek adtam át, mialatt egy gránit koczkán várakozva, a mélység fölött leguggoltam. Fejem felett hatalmas ivekben gurultak az utánam jövők által megmozditott kövek és rohanó sebességgel zudultak le a mélységbe. Ily módon haladtunk tovább még meglehetős területen, hol magunkat a kötélhez kötve, hol azt magunkról leoldva, mig végre a vizszakadéknak elhagyása után a zöld mezőket és a törmelékfelületet a Karbunkulus-torony alatt elértük. Mögöttünk sürü köd hullámzott, s a kis Papyrus-völgyben illatos felhőrétegek terjengtek, melyek felett a Papyrus- és a Vöröstó-csúcsnak barnás szinü ormai tünedeztek ki. Fáradságunkat azonban becses lelet julalmazta. Talán a Karbunkulus-kő omlott le lábainkhoz!? Óh nem. A bátor Hunsdorfernek sokszorosan megsiratott kalapja volt az, mely rohamos sziklautazása közben még jobban elrongyolódott. Két teljes órára volt szükségünk, hogy lezuhanásának helyéről egész hozzájuthassunk.

Az égből finom porszerü eső sistergett reánk, s a sziklaormok felett lebegő felhőtömegek szélei lassan megvilágosodnak; a nap keresztülhatol a felhőkön, s egy lebegő szines fénysugárút képződik, amely szivárvány alakjában az egész Zöldtó-völgyön átszövődik. A *Frigyes-menedékházhoz* érve, tündéries alpesi izzó fény lepett meg, melytől az alpesi csúcsok biborpiros szinben tündököltek.

$^3/_4$10 órakor a legszebb holdvilág mellett ismét Tátra-Füreden voltunk. S midőn a sötét fenyőerdőn keresztül ballagtunk, melyben a fenyők hosszu szakállu zuzmói az esti széltől atomszerüen ide s tova ringatóztak, oly élvezetes volt a holdat még egyszer gyönyörködve szemlélni, a mint óriási tüzes narancshoz hasonlóan a magas fenyők sudarai fölött kiemelkedett.*)

---

*) A Vöröstó-csúcsot utólagos értesülésem szerint még 1879-ben Chalubinszki Titusz tanár az ismeretes Tátra-kutató és Rajchmann Braniszlaus ur Varsóból mászta meg.

Éjjel magányosan a Gyömbérre.

(Alacsony-Tátra.)

Irta: **Hajts Béla.**

Mielőtt a tisztelt olvasóközönséggel kirándulásaim egyik legkülönösebbjét ismertetném, számolni akarok annak czéljáról és tervének fejlődéséről.

Nyaranta eljárok Iglóról Breznobányára testvérbátyámhoz; akkoriban már hetedszer jutottam volt oda a vasuton, kocsin és gyalog való közlekedésnek mindenféle kombinácziójával. Alkalmasságuknál fogva a térképen hamar tüntek fel a Vág- és Garamvölgyeket összekötő Bocsa és Stjavnicska harántvölgyek a Csertovica hágóval, ugy, hogy a Kassa-oderbergi vasut felhasználásával a Vág völgyében fekvő Király-lehotai állomástól legrövidebb uton, hét órai kellemes gyaloglással juthatni oda. Ottani legelső utamon, a mint a vidéket a térképpel összehasonlitgatva tanulmányoztam, különös módon hatott meg az egész hegy lánczolata, s leginkább a közülök még kiváló Gyömbér csoportja. Ott vannak ugyanis az Alacsony-Tátrának legmagasabb pontjai, melyek közül öt csúcs magassága az exponált helyzete miatt általánosabban ismert Királyhegyet (1943 m.) is felülmulja. Legmagasabb pontja 2045 m. A Gyömbér alakulatát tekintve, lényegesen különbözik a Királyhegytől. Mig emez egyöntetü, s majdnem teljesen szabadon álló, s szinte szabályos hegykúp, addig a Gyömbér erősen tagosodott, sokkal *meredekebb*, több törpefenyővel, sziklagörgeteggel, kisebb hegyi tavakkal, sőt egy meglehetős kiterjedésü hómezővel, az éjszaki oldalon pedig szerteszakadozott, hatalmas, *meredek* sziklafalakkal boritott hegycsoportnak mutatkozik már a térképen is. Gyönyörködtető érzeteim alapján támadt erős vágyamat nyomban követte azon komoly elhatározás, hogy legközelebbi utamat a Gyömbéren át teendem. A kivitelére nézve akkor igen kedvező volt az éjjeli vonat, melylyel

reggeli $2^1/_2$ órára érhettem volna Király-Lehotára, a Bocsa-völgy torkolatához.

Tervemnek az azt követendő nyári szünetben megvalósitása tehát egy teljes esztendőig édes reményképen lebegett előttem. Sokszor foglalkoztatta lelkemet, ugy, hogy hovatovább annál jobban összefortunk. Mi ok is birhatott volna elejtésére? Hogy a következő nyáron ily éjjeli vonat nem közlekedett többé, s a déli vonatról késő ezen turra indulni, nem agasztott tulságosan. Ha másképen nem, akkor az esti vonattal megyek, s ha majd jó kedvem kerekedik, egész éjjel meg sem állok; mindenesetre azonban iparkodom a Gyömbért még az éj leple alatt lehetőleg megközeliteni, hogy a szunnyadó óriást még a hajnal hasadásakor meglephessem. Igy jutottam azon gondolatra, hogy ezuttal már harmadszor tegyek nagyobbszerű éjjeli túrt, de olyat, mely az addigiakat regényességben fölülmulja.

Elindulásomat 1896. augusztus 21-ére tűztem ki.

Estéli hat és hét óra közt Iglón a vonatra ültem, s hogy ezen passiv utazásom ideje mentől jobban múljék, utazásom előzményeiről kezdettem elmélkedni, s gondolataimat jegyezgettem. Közbe-közbe félve, s remélve tekintettem az égboltra, mely — sajnos — kevéssé biztatott, mert mindjobban felhőköpenybe burkolódzott. Szinte alkudni kezdettem önmagammal, de határozni még sem akartam. Láttam, hogy akaratomon kivül más tényező is van. Ama bizonytalanság azonban nem sokáig bántott, mert csakhamar más gondolatkörbe merültem, melyből csak a kalauz kiáltása riasztott föl; hiszen az nekem, egyedül csak nekem szóllott. Mennyire meg voltam most lepetve, midőn 8 óra 45 perczkor Király-Lehotán a vasuti kocsiból kilépve, a felhőfoszlányok közül kikandikáló hold barátságos arczát pillantottam meg. Miképen a felhőlepel mindinkább széjjelfoszladozott, s a koromsötétséget fény váltotta fel, épp ugy lelkem egének felhői is eltünedeztek, s kedélyem mindinkább felvidult. Nem is haboztam egy perczig sem, hanem elhagyván a helységet, neki mentem a rejtelmes Bocza-völgynek.

A hold ekkor még alig emelkedett volt a hegyek fölé, némi tájékozódás után azonban sajnálattal arra következtettem, hogy nemsokára már delelni is készül, s igy nem lesz szerencsém fényében sokáig gyönyörködni. No de ez nem keseritett el, hiszen már ennyit sem várhattam tőle. Különben is kitartását annyira becsültem, hogy pártfogása alatt eljuthatok a legközelebbi helységig, az öt-

negyed órányira fekvő Maluzsináig. Ott — ugy terveztem — ha majd nyitott korcsmát találok, ugy is betérek vacsorázni; a továbbiak felől akkor is majd lesz időm határozni.

Mily borzadályos sokaknak azon gondolat: éjszakán, elhagyatott helyen magányosan lenni, pedig nekem azon idő, mely Maluzsináig eltelt, felette élvezetes volt. Szememet egy emberfestette körkép, fülemet egy művészi hangverseny nem tudta volna jobban gyönyörködtetni. Mik ezek a természet remek zenéjéhez, mik a természet hatalmas körképeihez képest? Már az égbolt látása is mennyi gyönyört nyujtott. A hold által megvilágitott, részint pedig sötéten hagyott felhőfoszlányok boritották a mennyezetet; örökösen változó alakulataival, hol elfedték, hol pedig ismét láttatták a holdat. Mintha csak mulattatásomra bujósdit játszanék velem, s ezáltal egyszersmind közvetlenségének nélkülözésére szoktatna. Nem különben a kiséretében megjelent csillagsereg, melyből ismerőseimet iparkodtam fölismerni. Érdekes volt az azontájt sűrűn meg. jelent, s részenként láthatóvá lett hullócsillagok játéka is. Ennyit az égről.

A föld azon kis része, melyet vidék névvel illethetek, s mely világos nappal is kiváló gyönyörűséget nyujt az élvezni biró léleknek, akkor még regényesebbnek mutatkozott. Képzeljünk egy szükebb-tágabb völgyet, melynek mindkét partját meredek, sziklás hegysorok képezik. Ezeket sűrűn szakgatják kisebb mellékvölgyek, s egyes irányokban még hatalmasabb hegytömegeket láttatnak. A völgyben természetesen patak, a hatalmas Bocza-patak folyik a benne húzódó szekérutnak hangos pajzán társaképen. De mintha barátságuk ellenkező természetük folytán időközönként lazulna, többször a lehetőségig távolodnak egymástól. Ez a terep alakulata szerint itt-ott csak ugy lehetséges, hogy az ut olykor ötven meternyire emelkedik a patak szine fölé, hol magát az időközönként féktelenkedő pataktól teljes biztonságban érzi. De mindég a jámbor ut az, mely békülékenységet mutatva, heves vérü társához közeledik. E völgyben a fakereskedés és állattenyésztés nyomai erősen észrevehetők. Maluzsina üveghutái — sajnos — már régen kimerültek terhes munkájokban.

E vidék képe akkor, holdas éjjel, midőn az égboltot száguldozó felhőfoszlányok tarkitották, még sokkal meghatóbb volt. Az egész panoráma a ködfátyolkép és árnykép látványosságának csodálatos keverékét tüntette föl. A közelebbi hegyek képe élesebb volt, a távolabbiaké

elmosódott. Egyes foltok jobban, mások kevésbbé voltak megvilágitva, vagy épen teljesen sötétben maradtak, mi a nappali világitásnál a napfény nadyobbmérvü elszóródásánál fogva elő nem fordul. A hegycsúcsok, sziklák és fák egymásra vetett árnyékai még tarkitották ezen képet. E látványosság nemcsak a völgy képének lépésről-lépésre való változása, de különösen a felhőzet rohamos alakulása miatt is nagyon változatos volt, szinte életet nyert. A ködfátyolkép elevenségét ugyan sikerült a kinematoskop által elérni, de ez mindég csak halvány képe marad az élő nagy természet tüneményeinek.

Ily alkalommal képzelődésünk sokkal erősebb, mint nappal, minden fény- és hangérzetet pótol, s igy figyelmünket sokkal jobban ragadja meg; ez magyarázza, hogy én az éj csendjében is a természet nagyszerű hangversenyét hallottam.

A mint az állomástól mindjobban távolodtam, az emberek, s gépjeik zaja is mindinkább elcsendesült, mig végre ezektől teljesen is elnémult volna a táj. Az alatt azonban bejutottam a rohamosan szűkülő Bocza-völgybe, hol figyelmessé lévén, igen kedves hangjátékot élveztem. A patak változatos csörgedezése inditotta azt, kisérte pedig egy zümmögő kar, az erdő fáinak együttes zizzenése. Közbe-közbe hallatszott egy-egy madárhang, s a távolból az éjjel is kint legelésző barmok kolompja. Az egész játékot hű kisérőm, kulacsom szivének egyforma lüktetése mintegy ütenybe szedte. Mennyire iparkodnak a zeneköltők a természet eme zenéjét hangszereiken utánozni, pedig sok képzelődés és még több jóakarat kell hozzá, hogy azt kivülök más is hallani vélje.

Egészen meg voltam lepetve, midőn a falu közelébe érvén, azt egy fordulónál hirtelen megpillantottam; pedig semmit sem takaritottam meg kiszabott időmből. A templom közelébe értem volt, midőn az óra tizet ütött; még nehány lépés és a korcsma előtt álltam. A faluban teljes csend honolt, de itt még véletlenül világosság volt. A hold akkor épen a völgyet erősen szűkitő hegygerincz mögé bujt; a nélkül, hogy búcsút mondott volna, eltünt. Ezen tapintatlansága kissé bántott, s azért könnyebben álltam reá, hogy a korcsmába belépjek.

Vendégtermében egy lengyel utazó kereskedőt találtam, ki az éjjelt asztalra dülve akarta eltölteni. Némi kérdezés után, melyet faja szokása szerint sűrű viszontkérdezéssel szakitott félbe, hamar fölismertem az ő helyzetét, mi különben könnyű volt, de nem ő az enyimet.

Hiszen, hogy is érthette volna ő azt, hogy én kalandozásommal semmi anyagi hasznot nem keresek. A turisztikáról természetesen fogalma sem volt.

Hogy az ottmaradáshoz jogom legyen, rendeltem volna valamit, de ugy a bérlőuraság, mint a cselédség, aludni készült, s részint tehetetlenségből, de főleg kényelemszeretetből nem mutatkoztak hajlandóknak vágyaimat kielégiteni, azt hivén, hogy igy hamarabb szabadulnak tőlem. Nem ugy lett; én megnyugtattam őket, hogy enni, innivalóm bőven van, nekem csak a hely és világosság kell egy kis időre, mikért hajlandó vagyok követeléseiket alkudozás nélkül kielégiteni. Nem válaszoltak. Hallgatás beleegyezés, gondolám, és gyökeret vertem.

Nem is a vacsorázás volt a főczélom, hanem, hogy utközben sűrűn fel-felvillant gondolataimat a feledéstől megmentendő, papirra vessem. Asztaltársamtól engedelmet kértem, hogy ne az ő mulattatását keressem egyedül, hanem, hogy irással is foglalkozhassam. Némi kárpótlásul, rövid kartografiai magyarázat után elébe teregettem részletes térképeimet, és tájékoztattam hollétünk, a főbb helyek, s főirányok felől. A többit ő reá biztam, hadd mulasson vele, a mint tud. Kinlódásaiból már csak annyit vettem észre, hogy a betüket ismeri, azután a magam gondolatvilágába merültem bele. Hogy mily soká tudta az a keveset és mégis sokat mutató papiros figyelmét lekötni, nem tudom. Csak későbbi kedélyes horkolásán vettem észre, hogy arczával reáborulva alszik. Ez sikerült, gondolám, és tovább jegyezgettem. Igen mélyen merülhettem foglalkozásomba, mert nagy meglepetésemre, szakadatlanúl másfél órát tartott. Siettem befejezni. Időközben megjött étvágyam kielégitésével is elkészülvén, kifizettem a számlámat. A petróleum-fogyasztásért 3 kr. járt volna; alig birtam reá a cselédet, hogy a csendháboritásért — mely miatt igazán nem büntettek volna többre — sértetlen tiz krajczárt fogadjon el.

H'ja, távol van még az a nép, a mi borravalókhoz hozzászokott, s e tekintetben határtalan vágyakat tápláló városi népségünktől. Tájékozódás kedveért egy pár pillantást vetettem még térképemre, s miután a toronyóra az éjjeli tizenkettőt elütötte volt, kiléptem az éj sötétjébe.

Az első perczekben kissé aggódtam sorsom iránt, hova tovább azonban szemem-lelkem megbarátkozott ujabb helyzetemmel. Testi szemeimmel ugyan keveset láthattam, mert holdam már két órával azelőtt cserben hagyott volt, s azóta is nagyon alászállhatott; annál többet láttam

akkoriban, ábrándozásra nagyon hajlandó volt lelkem szemeivel. Völgyem nem sokára kanyarodott egyet, s igy nagy bámulatomra, a jobbra letünt holdat ismét látnom engedte. Ez a váratlan kedves viszontlátás teljesen kiengesztelt, s eloszlatta aggodalmaimat, ugy, hogy vigan lépkedtem tovább, nem is gondolván azzal, hogy a szellemek órája volna.

Igen hamar, vagy fél óra alatt érhettem el Alsó-Bocza községet, majd keresztül gázoltam Közép-Boczán, ugy, hogy jóformán egy óra alatt juthattam el Felső- vagy Szt.-Iván-Boczára. Mind a három igen szegényes falu, egyszerű faházakkal; lakosai állattenyésztéssel foglalkoznak. A helységek, mintha népük kihalt volna, semmi életjelt sem mutattak, mi — nem tudom miért — oly kellemetlenül hatott reám.

Szt.-Iván-Boczán, a falu belsejében van egy igen üditő, kellemes savanyuviz-forrás, melyből már két alkalommal ittam volt. Mondanom sem kellene, hogy felkeresésére iudultam. Itt egy kis pihenő után élveztem a kitünő vizet, melynek csak az a baja, hogy nem lehet vele eléggé betelni. Többet is ittam volt, mint a mennyit kellett volna.

Egy pár korlát-keritésen átlépve, egyenesen neki mentem a főuttól jobbra elhajló elhagyatott utnak, mely a mellékvölgynek tetsző Sztara-Bocza, fővölgyben emelkedik. Ezentúl idáig nem járt uton kellett tovább haladnom. A hegységben ugyanis négy ut futván össze, bizonyosság kedveért szerettem a térképről tájékozódni, hogy vajjon az ismeretlen negyediket jól választottam-e? Nappali állat lévén, a hold világával nem értem be, gyufám sem volt, nem lévén dohányzó; igy hát könnyelmüségem miatt csak az emlékezet után kellett tájékozódnom.

Eleinte bizalmatlan voltam, de később az ut páratlan rossz volta megnyugtatott arról, hogy jó helyen járok. Utam, bár erdei szekérutnak van jelezve, régen láthatott szekeret, csak barmok, birkák, meg az őket őrző, de nagyon kevéssé fölöttük álló emberek járják. mint azt később következtettem. Csak ritkán emelkedett egy-két lépésnyire a patak medréből, akkor is folytonosan át meg át szelte, s mintha ebbe a munkába velem együtt végre is beleunt volna, leginkább benne haladott. Hja, az ifjúkorban könnyebben szövődik a barátság; a súrlódások talán gyakoriabbak, de nem oly mélyrehatók, s főleg hamar hegednek a sebek. Utamon, mint a fejlődés legalacsonyabb fokán állón, az utépitészetnek semmi nyoma sem látszott, de még egy félig értelmes lény munkáskezének sem. Egymás

mellett, sőt egymás tetején hevertek a lejtőkről olvadáskor lecsúszott kőtömbök, s hogy a változatosság nagyobb legyen, fatuskók, szálfák, galyak, s ki tudja még mik akadékoskodtak. Közöttük a patak folydogált, forrásként bugyogott elő, vagy legalább is pocsolyában állott a viz. Mindezekhez még hozzá kell fűznöm, hogy holdam most már teljesen búcsút mondott volt, az erdő a szűk völgy mindkét lejtőjérül már az utig jött le, sőt a fölött egygyé olvadt.

Helyzetem egy kissé kényelmetlenné vált; de hát mit tehettem volna egyebet, mint hogy a botlást elkerülendő, még jobban emelgettem lábszáraimat, s lassan, de biztosan tovább haladtam. Lábam ugyan a sarat taposta, de hiszen földi sár nem ért fel lelkemig, mely az eszmények világában lebegett. Csak itt-ott tudta egy nagyobb akadály, mint egy haránt fekvő nagyobb fatörzs, vagy korlátot szabó farúd figyelmemet a földre hivni. Mi czélja lehet utóbbinak itt a vadonban? A faluban is átugráltam, hágtam egy pár ily keritést, miért ne tenném azt itt? Semmikép sem akartam ezen tilalmat magamra érteni.

Igy tartott ezen utam talán egy jó fél óráig, mig egyszerre csak a siralom völgye, s vele az erény útja is két ágra szakadt; hogy azonban zavarom még nagyobb legyen, az elválasztó gerinczre egy harmadik ut — gyalogösvény — látszott felvezetni. Na most hová?, merre? Itt aztán emlékezetem is cserben hagyott; nem tanulmányoztam eléggé részletesen utamat. Hej! pedig, ha csak egy pillantást vethettem volna térképemre, a tetőfokra hágott sötétség daczára is tovább vánszorogtam volna. Most már itt kell bevárnom a hajnalt. Hosszasan, erőlködve nézegettem az órámat, mig mutatóját a kettősön véltem észrevenni. Igy hát még sok időt kell eltöltenem. Változatosság kedveért leültem, le is feküdtem a fűbe. Jól esett egy kis pihenés; el is alhattam volna azonnal, mi már egy heti szokatlanul rendetlen életmódból eredő izzadásom miatt a harmatos gyepen, a hideg szélnek kitéve, épenséggel veszélyes lett volna. Pihenésre alkalmasabb helyet keresendő, körülnézegettem, s igy nehány lépésnyi távolságban, a szabad legelőn, egy juhászkunyhót vettem észre.

Bár akkori körülményeim között nem kivánkoztam emberekre akadni, fürkésző ovatossággal mégis a nem remélt nyári lak felé indultam. Terjedelmét és környékét megismerendő, körüljártam, s megálltam az ajtaja előtt. Hallgatóztam; semmi nesz. Dobogó kebellel nyitottam

belé. Bent koromsötétség. Befelé tapogatóztam; egy rúdon függő nedves daróczszövetet éreztem. Emberek biztos nyoma, gondolám, s mielőtt beléptem, alázatos jó estét kivántam. Hangomnak azonban nyoma veszett, visszhangra nem talált. Oly mélyen aludnának? Hátha horkolást vagy lélegzést hallhatnék. Talán még a magam szive dobbanását is meghallottam volna, ha a szél a gerendák között nem sivitott volna annyira. Kutatásaimat azért még mindég óvatossággal folytattam, mig végre ujjaim hegyével a gunyhó egész belső berendezését ki nem ismertem. Találtam benne még egy hült tűzhelyet, s egy padot, melyen egy fakorsó állott. A mellékfülkében azonban sok mindenféle holmiba botlottam, hát nem folytattam felfedező körutamat. Minek örültem volna legjobban, ha nem a padomnak. Magaménak mondom . . . igaz, e perczben én voltam a helyzet ura, bár sehogy sem tudtam azt megérteni. Jól esett végignyújtózkodnom rajta. A gunyhó ajtaját azonban nyitva hagytam, hogy a hajnal hasadását figyelemmel kisérhessem, mert határozott szándékom volt, hogy mihelyt csak a térképet olvasni birom, azonnal tovább megyek. A kunyhó ajtaját nyitva hagytam azért is, ha netalán gazdája közelednék, azt jó előre észrevevén fogadására elkészülhessek. Később tudtam meg csak, hogy ez igen könnyen meg is történhetett volna. A hideg idebent nem hagyott alunnom, a mint elszundikáltam, fázni kezdettem, mi miatt többször felkeltem, kinéztem, s megkisérlettem látni. Ilyenkor vettem észre, hogy nem is oly távol barmok legelnek, egy gyönge tüzecske mellett pedig emberek üldögélnek. Csendesen visszahúzódtam, nehogy ottlétemnek neszét vegyék, s bevártam a hajnalt.

Nehezen vártam. Fél négy óra felé kezdett derengeni, de majd négy óra lett, mire térképemen az egyforma szürkeség, mint egy köd, oszladozni, s a rajzok kibontakozni kezdettek. Egy pillantás elég volt, eligazodtam. 1100 méter magasságban, s még is hegyeimnek csak lábánál voltam. Nem sok készülődés kellett az induláshoz. Bár illett volna, nem vágyódtam házigazdámmal megismerkedni, s neki az éjjeli szállást megköszönni; de még messziről sem akartam látni, nehogy észre vegyen. Ha kutyái vannak, még rosszul járhatnék, megadnám a lakás árát.

Elkerültem embereimet, s folytattam két óra előtt félbehagyott utamat, mely most már mindinkább emelkedni, s javulni is kezdett. Nemsokára a Bocza-patak érdekes forrásaihoz értem. A szűk völgy itt hatalmas

sziklatömbökkel van feltöltve. Ezek közét a viz teljesen kimosta, csak fölöttük van egy teljesen begyepesedett földréteg, mely helyenként besüppedt, s 2—3 méternyi mélységig enged belátni. A viz itt-ott nagy erővel felbugygyan, hol pedig ismét a mélységbe tünik, honnan tompa mormolást hallat.

Az erdőnek, itt a fenyő birodalmának felső határán (1400—1500 m.) különös jellege van. A fák mindinkább ritkulnak, törpülnek; nagyon különböző koruak. Néhány példány igen idős. A fákon az idő vas foga is nagyon meglátszik, ha a vihar gyökerestül nem birta felforditani, hát derekában törte ketté, a földön heverő fa természetesen ott korhad el. Sokat közülök sűrű zuzmó lep el tetőtől talpig, mely egészen vagy részben elöli. Mint őszbe borult, harczbénitotta hadastyánok állanak ezek, körülvéve a kiváncsi nép apraja nagyjától; tudnának is azok mesélni. Festő itt gyönyörű anyagot láthatna; minden egyes példány annyi különlegesség. A fenyő határán túl, mely nekem sirjaként tünt fel, egy uj életerős, bár apróbb nemzedék, a törpefenyő birodalma következik. Tovább igen érdekes görgeteg alakulatokat találtam, melyek a viz és jég hatalmas glecserszerű működésére vallottak. Hosszabb idő óta a viz ismét láthatóvá lett; egyik helyen tavat alkotott volt, de az idő multán homokkal hordta tele; más helyütt egy tölcséralaku tómedenczébe futott le, s annak mintegy 6 méter mély fenekén eltünt.

Ezen vadregényes természet bámulása közben nagyon meglepett, midőn egyszerre a tőlem régebben elvált, de előbb roppant elhanyagolt, szinte felismerhetetlen szekérutnak sokkal épebb, hajdanta igen nagy fáradsággal kiépitett folytatására akadtam. Ez ut, mely hosszasan kigyódzva a nyeregre vezetett, rejtély volt előttem, mert czélját nem ismertem. Fokról-fokra feljebb jutván, szabályszerű földtúrásokra akadtam, a melyekről azonnal észrevettem, hogy itt a kincskereső ember érczek után kutatott. Egyes túrások egész frissek, ez éviek voltak. A felhányt vastartalmu érczek között a vörös vasércz uralkodott.

Igy mindinkább közeledtem az 1507 méter magas nyereghez, addig azonban egy fáradozásomat önmagában is gazdagon jutalmazó ritka szépségü napfelkeltét élveztem. Keleten ugyanis igen kedves bárányfelhőalakulatok voltak, melyeket a kelendő nap az ezüstfehértől aranysárgán át rézvörösig ragyogó fényü, lassu átmenetben festett. Mire $^1/_2$6 órakor a nyeregre fölértem, már a hegyek fölé emelkedett vérvörös nap első sugarai üdvözöltek.

Itt most egy uj világ tárult szemeim elé; az 1800—2000 méternyi párkányzattal a Gyömbér lánczolattal elzárt hatalmas Stjavnicza-völgy terült el előttem. Ha ezt áthidalhattam volna, negyed óra alatt érhettem volna a Gyömbérlánczolat 1761 méter magasságu legkeletibb ormára, de az ottani nagymérvü domborzati viszonyok miatt még vagy 7 negyed órát kellett volna föl, s alá mászkálnom, kerülnöm, mig egyenesen a legmagasabb pontjára följuthattam, melyet még 4 km.-nyi vizszintes, és 538 méter függőleges távolság választott el tőlem.

Kitünő utam itt kétfelé vált. Egyik része teljesen visszafelé kanyarodva, a baloldali hegytömeg háta felé került, a másik azon túl már mindinkább erösebben megrongált, s immár szekérrel alig járható része, mely hajdan jobb időket élhetett, teljesen az én irányomban vonult tovább. Felhasználása kedvező, elmellőzése pedig a sziklaomladék és sűrű törpefenyő birodalmában lehetetlen volt. Itt láthattam friss törésü sziklatömböket, melyek most is leginkább a granit és gneisz uralmát mutatták, de helyenként agyagpala és mészkő is tünt elő. Több helyütt voltak itt kisebb-nagyobb túrások, melyek itt is veres vasérczet és vascsillámot hoztak napvilágra. Egy mellékvölgybe való kanyarodás után néhány elhagyatott és besüppedt tárnánál, hol nagyobb mennyiségü ércz volt felkalmozva, teljesen véget ért. Itt aztán világosan láthattam rendeltetését.

Mert egyenesen a gerincznek tartottam, s rövid kapaszkodás után föl is értem a Králicskára. Ez már 1785 méter, tehát ismét 278 méterrel magasabb; Liptó és Zólyom határát alkotja. Innen egy uj völgy, a Mlina-patak völgye nyilott, s mivel a völgy irányát megtartja, az egész déli rész szabaddá lett. A gyönyörű kilátás már a végczélomhoz közel fekvő Vámos-hegység és a Garamvölgyi erdőmezőségekre is kiterjedt. Ha most a Gyömbért mellőztem volna, jó 2 órai ereszkedés után Vámoson lehettem volna. Ezen olcsó eredmény azonban nem birt eredeti tervemtől elcsábitani, bármennyit is kellett még föl és le, előre és vissza mászkálnom. Itt fent igen erős déli szél fujt, ugy, hogy sok helyütt fáradságomba került megállanom is. A szél iránya nem tetszett, mert biztosra vettem, hogy még esőt fog hozni. Következtetésem később be is vált. Száz méter föl, s alá gyenge hullámzásként számba sem jött, s ismét más csúcson voltam, honnan ujra más, a könyökös Bisztra-völgynek felső részére tekinthettem alá. Ebben egy lassan, kigyódzva emelkedő ujonnan készitett turista-utat

vettem észre, melyet legközelebbi alkalomkor kipróbálni határoztam el. Ezentúl már csak kizárólagosan fölkapaszkodtam végső czélomra, a még 300 méterrel magasabb Gyömbérre. Ezen, szerencsére utolsó mászás a legfárasztóbb is volt. A meredek, begyepesedett lejtő, melyet ugyan kevesebb fű, leginkább izlandi-, iram- és egyéb zuzmók, s mohok takartak, meg a gránitgörgeteggel fedett mezők ezen szélben igen megnehezitették a mászást, ugy, hogy itt már lemondottam az egyenes irányról. Szinte végső erőmegfeszitéssel tudtam csak feljutni, de az az élvezet aztán gazdagon jutalmazta meg fáradozásomat.

Az éjszaki irány feltárulásával most már teljes, hatalmas körkilátást élvezhettem. Sikság ugyan kevés volt látható; mindössze a Garam-völgy keleti, s a Vág völgyének némi nyugati részei látszottak. A többi irányban a sikságokat, melyek különben is igen távol vannak, az őket határoló magas hegyek takarják. Hegységekből aztán annál több volt látható. A távolabb fekvő hegylánczok és csoportok lassú átmenetekben mindinkább elkékülnek, mig végre az ég azurjával összeolvadnak. A látóhatár az ember szeme előtt elmosódik, ugy, hogy a legmesszebb fekvő hegyek a távol ködébe vesznek.

Csak itt-ott birtam a határt felismerni; első sorban a Magas-Tátrában, melynek csúcsai innen kevéssé kicsorbult éllé látszanak összefolyni. Nem különben a Liptói havasok, az Árvai-Magura, és a Nyugati-Kárpátok nagyobb része. A Branyiszkó már igen elenyésző méreteket tüntetett fel. Belátható innen még az egész Alacsony-Tátra, a Fátra, az Osztrovszki-Vepor-hegység, a Mátra, és Bükk csúcsai, egyszóval az egész felsőmagyarországi hegyvidék.

Bár a térképen is igen jól van a Gyömbér jellege feltüntetve, még is meglepett az éjszaki oldal egészen magastátrai jellege. A szerteszakadozott, meredek sziklafal, a lábánál elterülő hatalmas görgetegmezők, de különösen az ezenkivül csak a Magas-Tátrában előforduló jócska hómező, ugy csábitottak, szinte kedvet kaptam egy kis igazi hegymászásra. Most azonban vágyaimnak utját kellett állanom, mert az ellenkező irányban még nagy ut állott előttem; azzal vigasztaltam magam, a mi halad, el nem marad.

A csúcs tetején oly erős, hideg szél fujt, hogy a fáradozásban megizzadt testemet a hüléstől megóvandó, egy éjszaki lejtőn egy szikla mögé voltam kénytelen bujni. Pihenés közben azonban annyira erőt vett rajtam a testi, lelki fáradság, hogy maluzsinai asztaltársam módjára

magam is elszundikáltam. A hideg rázott ki, közel félórai álmomból. Jobb lesz tovább indulni, gondolám, és búcsút vettem, de csak a viszontlátásig.

A Mlyna-völgy felé vettem utamat; bár szerettem volna a Velki-Gapel gerinczén végig menni, de annak nagymérvü hullámzása, és az ott sűrűn elterülő törpefenyőmezők ez egyszer visszariasztottak. Igy hát a nehézkedés törvényének engedve, az esőviz utján haladtam lefelé. Sokáig, minden ut nélkül, minden akadályon átgázolva ereszkedtem. Később utra is akadtam, de abban kevés örömöm telt; különben sem testileg, sem lelkileg nem voltam már az, ki a Sztara-Bocza-völgyben hasonló uton felhaladtam. A magamnak előre megjósolt eső, bár gyengén is, az egész völgyön végig kisért, még keservesebbé akarta azt előttem tenni. Én ugyanis el voltam készülve mindenféle viszontagságra, s azért ernyőmet kifeszitvén, egyébként figyelmen kivül hagytam. Végtére még is csak lejutottam a Zólyomi Stjavniczka-patak völgyében fekvő Vámosra, honnan délután a még 100 méter magas hegygerinczen át, s a Vagnári-völgyben haladva a Breznobánya mellett levő Rikásra, testvérbátyámhoz kerültem.

Tünemény lévén, véget kellett érnie eme élvezettelszenvedéssel telt regényes utamnak is. Azontúl csak emlékezete maradt meg, abban azonban a kellemes rész oly túlsúlyra jutott, hogy még jóformán el sem mult, már is — természetesen — más uton-módon való megismétlését tervezgettem.

A Magas Tátra orometriája.

Irta: **Loysch Ödön.**

Orometria alatt értjük a hegység azon általános méreteinek meghatározását, melyek segélyével a hegységek térbeli kiterjedését összehasonlithatjuk. Az orometria által az orographikus viszonyok számbeli értéket nyernek és mig ez utóbbinál csak a hegység külsejének leirásával foglalkozunk, addig most a számitás lép a megfigyelés helyébe. Annál fontosabb a földrajz ezen új ága, melynek megalapitója tulajdonképen Humboldt, bár Sonklar érdeme, hogy helyet biztositott neki a komoly tudományok körében, mivel módot nyújt a hegységek alkatának tudományos összehasonlitására, más hegységekkel való egybevetésére, és képét adja a hegység térbeli méreteinek, t. i. területének, köbtartalmának.

Az orometria mint ilyen, része a morphometriának, vagyis azon tudománynak, mely a föld felszinének általános méreteivel foglalkozik. Morphometriai elemek alatt bizonyos számadatokat értünk, melyek segélyével a földfelületet vagy annak egyes részeit számbeli adatokkal kifejthetjük, mig az orometriai elemek csupán valamely hegység méreteinek kifejezőjéül szolgálnak. Az orometria jól megkülönböztetendő a hypsometriától, mely csak egyes pontok magasságának megállapitásával foglalkozik. Miután azonban az orometrikus elemek meghatározásánál főleg hypsometrikus adatokra van szükség, azért a hypsometriának a feladata, hogy a hegységet orometrikus vizsgálódásokra előkészitse. A hypsometria e szerint az adatgyüjtő, az orometria a feldolgozó tudomány.

Az orometikus számelemek kifejtéséhez mindenekelőtt szükséges, hogy a hegység határát pontosan kijelöljük. De mielőtt ezt tennők, vessünk egy rövid pillantást a Kárpátok hegyrendszerére és nézzük, mily hely illeti meg ebben a Magas Tátrát.

A Kárpátok ive ugy geologiai mint orographiai tekintetben része az Alpok nagy hegyrendszerének, mely hegyrendszerhez, Suess szerint Déleurópa valamennyi egynemü geológiai külső széllel bíró hegyivezete tartozik. Orographiailag két helyen függnek össze a Kárpátok az Alpokkal: egyfelől a Bisamhegy és Marshegység, másfelől a Wechsel- és Lajtahegység által. Hosszuságban a Kárpátok messze felülmúlják az Alpokat, de úgy szélesség mint különösen magasság tekintetében ép oly messzire mögötte maradnak.

Úgy az Alpok mint a Kárpátok, és hasonlatosságuk főleg ebben áll, nem képeznek összefüggő, egynemü kőzetekből álló hegylánczolatot. Mindkettő párhuzamosan vonuló, szabályos ivekből áll, melyek fölépitése különösen a Kárpátoknál igen különböző, de a melyek távoli vagy közelebbi öszefüggésben állanak egymással. Ezen ivek nagyrészt rövid hegyhullámok és hol csoportosan, hol egyenként kisérik a főgerincz mindkét oldalát. Geologiailag mindkét hegylánczolat a zónás hegységekhez tartozik, azaz egy kristályos belső és egy üledékes külső övből áll. A redők közül az őskőzetekből álló a legmagasabbik, mivel itt müködött leghatalmasabban a gyürő és felhajtó erő, mely a legalsó rétegeket oly magasra emelte, hogy ezek a legnagyobb csucsokat viselik magukon. Mig azonban a Kárpátoknál a tangentiális oldalnyomás következtében repedések támadtak a kristályos öv mentén, mely repedésekből eruptiv kőzetek (Selmecz-Körmöczi trachithegység, a Hernád völgyének trachitja) és meleg források tolultak felszinre, addig ezen jelenség az Alpoknál csak azok nyugati részén ismeretes, mig a keletin a redők épségben maradtak meg.

Az őskőzetből álló főgerincz a Kárpátoknál csak egyes gránittömbökben mutatkozik, az Alpoknál azonban teljes épségében van meg és a központi Alpokat alkotja. A Kárpátok ezen isolált gránittömbjei tág, gyakran megszakitott ivezetet képeznek, melynek körülbelül közepén hatalmas vetődés vonul végig. A kristályos főgerinczhez az Alpoknál ugy észak mint dél felé egy mészkőből álló zóna csatlakozik, hatalmas hegycsúcsokkal koszoruzva. A Kárpátoknál ennek analogját találhatnók észak felől azon egyes mészhegyekben, melyek külön zónát nem képeznek, hanem rendszerint csak a gránittömböket veszik körül. Azon mész-zóna, mely az Alpok kristályos középső gerinczét délfelől kiséri, a Kárpátoknál teljesen hiányzik, mert itt az őskorú gránittömbökre közvetlenül

trachit vagy a magyar alföld harmadkoru és diluvialis rétegei következnek. Még azon flyschzóna, mely mindkét hegységet hatalmas kifejlődésben övezi körül észak felől, sem megszakitásnélküli a Kárpátoknál, mert helyenként isolált mészhegyek, az úgynevezett Jura-szirtek törik át. A Kárpátoknál tehát sem önálló mészkő, sem kristályos zónáról nem lehet szó és ezzel elveszti jogosultságát a »Központi Kárpátok« elnevezése is, mely körülbelül egy század óta használatos az irodalomban, mint tudományos distinctiója a főtömegnek szemben alacsonyabb kiágazásaival. A »Központi Kárpátok« ugyanis nyilván analogja a »Központi Alpoknak«; de mig ez utóbbinak geologiai és orographiai szerkezete egyaránt feljogosit arra, hogy a nevezett kifejezéssel éljünk, addig az északi Kárpátoknál semmi sem támogatja a kedvelt »Központi Kárpátok« elnevezésének helyességét, ellenkezőleg, minden geographiai tényező ellene szól.

Mig azonban a külömbség a két hegység egészében eléggé szembetünő, addig a részekben nagy hasonlóságokra találunk. Különösen ha a Kárpát hegylánczolat középső részét, a Tátra csoportot és annak szomszédait vesszük szemügyre, itt a tömegek oly módon elrendezése tünik fel, mely sok tekintetben emlékeztet a nyugati Alpok, Svájcz és Délfrancziaországra. Itt is délen összefüggő kristályos tömeggel van dolgunk, melytől északra isolált tömbök fekszenek, mint a Trencséni és Árvai Magura, a Magas Tátra és a kis Branyiszkóhegység Lőcse és Eperjes között. Valamint a Tátra, ugy a Magura is hatalmas gránittömbökből áll, melyhez csekélyebb mennyiségü gneisz, északon pedig mesozoi mészkőképződmények csatlakoznak. És valamint a nyugati Alpokban az előretolt Monblanc-csoport felülhaladja az Alpok középső részeit csúcsmagasságra nézve, ugy a Magas Tátra is felülmulja a hatalmas csúcsok egész sorával a nagy magyar-galicziai Kárpátívezetet.

Tátra-csoport alatt (az elnevezés Grissingertől ered) azon hegycsoportot értjük, mely Liptó, Árva és Galiczia határán, és a Szepesség északi részében terjed el ny. k. felé és a katonai térképeken »Központi Kárpátok«-nak neveztetik; de nem számitva hozzá a szepesi Magurát, mivel ez csekély kiterjedésénél, alacsony voltánál és elütő geologiai szerkezeténél (eocän) fogva nagyon különbözik az önálló, környezetétől élesen kiváló Tátra-csoporttól. Mint ilyen a Tátra-csoport magvát képezi a »Közép Kárpátok«-nak nevezett területnek, mely terület a Vág és Árva

összefolyásánál veszi kezdetét és onnan a Dunajecz és Poprád összefolyásának szögletéig tart. A Tátra csoport hosszusága e szerint 37° 13′ és 37° 59′ keletre Ferrótól (19° 33′ és 20° 19′ k. Greenwichtől), szélessége pedig 49° 7′—49° 17′ é. Ha szigorú definitióját akarjuk adni, ugy magasságát tekintetbe véve havas, mert 2000 m.-nél magasabb csúcsokkal bir; kiterjedésének irányát tekintetbe véve transversalis hegység, elágazodása szerint harántos, mert a gerincztől mint bordák válnak el az ágak és csomókban, bogokban érnek össze; geologiai alkotása szerint összetett, mert különböző korszakokból való kőnemekből van alkotva és zónás, mert egy kristályos belső és egy üledékes külső övből áll; végül hegylánczolat, mert a főgerincz határozott irányt követ és a mellékgerinczek mellékvölgyeket határolnak.

Orographiailag egészen önálló a Közép-Kárpátok területe, bár a Kárpátok vonulatának közepén fekszik és annak mintegy csomópontját képezi. Minden oldalról vagy mélyen bevágott völgyek, vagy alacsony nyergek és fensikok határolják, ugy hogy az egész területet egy mélyvonalban lehet megkerülni, melynek legmagasabb pontja alig 900 m., bár ezen vonal oly csoportot kerit be, melynek magassága helyenként a 2600 m.-t meghaladja.

Hydographiailag területüket dél felől a Vág folyó választja el az alacsony Tátra és nagy Tátra lánczolataitól; északnyugat felől az Árvafolyó a Babiagura, árvai Magura és kis Tátra hegységektől; észak felől az egyesült Dunajecz a Babiagura délkeleti ágazataitól; végül délkelet és dél felől a Poprád folyó a Királyhegy keleti ágazataitól és a lőcse-lublói hegycsoportoktól.

A Középkárpátokat két mély bevölgyelés három részre osztja. A nyugati rész a Vág és Árva folyók összefolyásától a Hutinski-folyóig, a Vág egyik mellékfolyójáig nyúlik és árva-liptói Mészhegységnek neveztetik; a második vagy középső rész az emlitett folyótól a Béla és Javorinka patakok közti Zsdjári szorosig (1072 m.) terjed, a hol mint harmadik az alacsony, csak 900—1200 m. magas eocän szepesi Magura csatlakozik hozzá, mely elnyulik a Poprád és Dunajecznek Ó-Szandecz alatti összefolyásáig.

A mi a Középkárpátok középső részét, a Tátra-csoportot illeti, ugy azt szintén három részre oszthatjuk; a liptó-galicziai Alpesekre, melyeknek északi része galicziai Tátrának is neveztetik, a tulajdonképeni Magas Tátrára és a Bélai Mészalpokra.

A liptó-galicziai havasok és a Magas Tátra között

szoros határvonalat huzni nehéz. Én a Magas Tátra nyugati határául a Koprova és Rosztoka völgyeket és az azokat összekötő 1994 m. magas Czarny-hágót vettem fel. A szokásos beosztást, mely a tulajdonképeni Magas Tátra nyugati végpontjául a Lilijove hágót jelöli ki, azért tartottam mellőzhetőnek, mert a legmagasabb csúcsok, melyek közepes magassága a 2000 m.-t meghaladja, a Czarny-hágótól keletre tömörülnek össze, mig attól nyugatra alig éri el egy csúcs is a 2000 m.-t; mert a keletre eső nyergek és hágók mind magasabbak 2000 m.-nél, mig a nyugatiak közül egy sem emelkedik hasonló magasságra; mert a Koprova völgytől nyugatra eső liptói havasok már nem birnak a tulajdonképeni Magas Tátra jellegével: égnek meredő, kopár, tűalaku csúcsokkal, hanem már a gránithegyek rendes külsejét, a lankás, kupos emelkedéseket mutatják. A hydrographiai határ a széles és mély Koprova és Rosztoka völgyek által szintén jól van kifejezve, mert ezek képezik az első nagy és összefüggő keresztvölgyeket a Kopa-hágótól nyugatra. A közbeeső kisebb keresztvölgyek ugyanis azon jellemző tulajdonsággal birnak, hogy nem folytatódnak a főgerincz tuloldalán, hanem széles és mélyen kivájt czirkusz-völgyben végződnek, melyhez a tuloldalon mellékgerinczek támaszkodnak.

A Magas Tátra keleti határául a Fehérviz és Hátsó Rézaknák völgyét, közben az 1774 m. magas Kopa-hágóval vettem. Mig a tulajdonképeni Magas Tátránál óriási gránittömbbel állunk szemben, sajátos és jellemző külsővel, addig a Bélai mészalpoknál, mint már neve is mutatja, egészen más geologiai szerkezettel, de egészen más külső formákkal is találkozunk. Orographiailag fontos, hogy mig a Magas Tátra főgerincze nagyjában kelet-nyugati irányt követ, addig a Bélai mészalpok gerincze merőben észak-déli irányban halad és ugy tünik fel, mint a galicziai Tátra folytatása; és mig a Magas Tátrában a legmagasabb csúcsok a mellékgerinczeken fekszenek, addig a Bélai mészalpok culmináló pontjai a főgerinczen vannak elhelyezve. A Bélai mészalpok külsőleg is mutatják már a különbséget. A csúcsok és gerinczek lankások, egyenletesek, füvel és erdőséggel boritottak; és ezen lankás oldalból egyszerre meredezik ki a csúcs, melynek teteje sok esetben lapos. Mig az oldalok könnyen megmászhatók, addig ezen hirtelen kimagasló csúcs csaknem falegyenességü. Ugyenezen jelenséget tüntetik fel az egyes csúcsokat összekötő gerinczek, melyekre typikus példa a

Homlokhegy és Bolond Gerő közötti »Mészárszék« hosszu, keskeny, megszakitásnélküli fala. Maga a Kopa-hágó, a Magas Tátra legmélyebb átjárója (1756 m.) igen határozottan választja a két, már külsőleg is oly különböző hegyvonulatot.

A Magas Tátra lánczolata jóval magasabb, mint a liptói és bélai havasok és mint ezek is, tisztán gerinczes hegység. A főgerincz hullámosan emelkedő és sülyedő, keskeny, helyenként alig egy m. széles orom. Határozott iránya nincsen. Minden nagyobb völgyrendszer félköralaku hátraszoritását idézi elő, minden mellékgerincz újabb támpontot szolgáltat neki. Szélessége, alapjánál mérve, 3—4, sőt gyakran csak 1—2 km. Hosszusága 12 mérés középadataképen 21·32 km., légvonalban 13·82 klm. Magassága 2449·38, ugy hogy a környező lapályokból, ha azok talppontját 850 m.-nek (pontosabban 844) vesszük, csaknem 1500 m.-nyire meredezik fel. Dél felől tekintve még magasabbnak látszik mint a milyen valoságban, mert a Poprád és Vág völgyéből itt hirtelen, minden átmenet nélkül meredezik fel. Fala 2200 m.-ig folytonos tömegnek mutatkozik és csak azután oszlik meg, a sziklás és kopasz ormok, csúcsok, gerinczek és tarajok egész sorozatát képezve.

A főgerinczből ugy é. mint d. felé mellékgerinczek ágaznak ki, melyek ugyanazon jellegüek, mint a főgerincz, de még inkább széttépettek. Ezen mellékgerinczek nem haladnak egymással párhuzamosan, hanem valamint a főgerincznek nincs határozott iránya, ugy ezek is minden világtáj felé ágaznak szét, bár nagyjában a főgerinczre merőlegesen állva, követik annak a kanyarulatait. Szorosan egymáshoz simulva haladnak, közben keskeny völgyekkel és ezen alakzatuk által a Magas Tauernekre emlékeztetnek. De az északi és déli mellékgerinczek nagy különbségeket mutatnak. Ez utóbbiak sokkal rövidebbek, a legmagasabb csúcsokat hordják magukon és hirtelen szakadnak le a Poprád és Vág völgyeibe. Csúcsaik magassága nemcsak az északi mellékgerinczekét, hanem a főgerincz legmagasabb csúcsait is felülmulja és 2600 m. magasabb emelkedéseket tüntet fel, a mit a főgerincz csak egyetlen esetben ér el. Ezen legmagasabb csúcsok mind a fővizválasztón kívül esnek, a mi szintén jellemző tulajdonság. Ellenben az északi mellékágak roppant szabálytalanságokat tüntetnek fel. Hol igen rövidek, hol messzire nyulnak ki. Minél inkább távoznak el a főgerincztől, annál alacsonyabbakká lesznek. Bár végükkel néha szinten meredeken esnek

le, mégis többnyire, mint jelentéktelen hegyhátak folytatódnak, vagy mint dombos hegyhullámok fensikokká szélesednek. A csúcsok már távolról sem érik el a déli mellékgerinczek csúcsainak magasságát, sőt messzire mögötte maradnak a főgerincz csúcsainak is, a mennyiben alig emelkednek már 2300 m.-re.

Jellemző, hogy a mellékgerinczek ritkán folytatódnak a főgerincz tuloldalán, hanem azon helyen rendesen méiy völgykatlanokra akadunk. Ezen körülményből folyik, hogy a nyeregmagasságok mindenütt tetemesek és tényleg, a főgerinczen található kevés nyereg mind meghaladja a 2000 métert.

A déli kiágazások sugárszerüen futnak szét és elhajlanak egymástól, ellenben az északi mellékágak csaknem mindegyikének közös középpontba törekvő iránya van, összehajlanak és kellőleg meghosszabitva, körülbelül Javorina falu fölött egyesülnének. Óriási nyilt legyezővel hasonlitható össze az egész hegység, mely legyező fogója Javorina melett van, egyes ágai pedig a főgerinczt ől mint pánttól összetartva, mellékgerinczek alakjában nyilnak a déli oldalon a Poprád völgye felé.

A mellékgerinczekhez hasonlóan a Magas Tátra keresztvölgyei is nagy különbségeket tüntetnek fel a főgerincz északi és déli oldalán. A menedékesen lejtősödő északi rész az erosioval szemben kevesebb ellentállást fejtett ki, mert a gránitmagvat itt nagy kiterjedésü sediment lerakodás övezi. Ennek következtében az északi oldal völgyei mélyebben fekszenek és vizöket még a hegységen belül egyesitették a Bialka folyóval. A völgy esése csekély, hoszsza jelentékeny. A déli oldalon, daczára a hasonlithatatlanul nagyobb esésnek, a völgyképződés lassabban ment, mert a vizereknek itt a kemény gránitmagvat kellett kivájniok. Ezért a déli oldal völgyei még most is sokkal kezdetlegesebbek és mivel vizterületök a hegységen nem ért össze, sokkal önállóbbak is. Másrészt ebből szükségkép az is következik, hogy hosszanti kiterjedésök csekély, mert az erosio hátrafelé, a hegység belsejébe müködik és az erosio hatása annál nagyobb, minél kiterjedtebb a folyóviz vizterülete, esése, vizbősége.

A hegységen belül a völgyek három szakaszra osztha-tók, melyek élesen különböznek más hegységek völgyeitől. Különösen áll ez a felső szakaszra vonatkozólag. Mig az Alpoknál e helyen rendesen lejtős teknőkre akadunk, melyek hóval boritva nyulnak fel egészen a gerinczig, többnyire a firnt tartalmazzák és néha tetemes hosszusággal és

szélességgel birnak, addig a Magas Tátra völgyeinek felső része mély völgykatlanból áll, melynek oldalait meredek, csaknem függőleges sziklafalak képezik. A körülfekvő csúcsok sokkal magasabbak a völgy fejénél, a falak meredeksége minden hófelhalmozást lehetetlenné tesz. Ezért a hómezők csakis keskeny szalagok alakjában nyulnak le egyes nem túlmeredek hasadékokban, elgletscheresedésnek pedig nyoma sincs. A völgynek ezen felső része rendszerint egy vagy több tavat tartalmaz. Magok a katlanok a Magas Tátra déloldalán átlag 1700—2000, az északin 1600—1900 m. magasságban fekszenek és alakjukra nézve oly ellipsisek, melyek nagytengelye a völgy irányával esik össze. Szélességök Koritska szerint 450—800, hosszuságuk 950—1800 m. között váltakozik. A katlan feneke 2—8° lejtéssel esik a völgynyilás felé, de nem folytonosan hanem lépcsőszerüleg, mert az egész katlanon keresztül sziklapárkányok vonulnak. Ilyen lépcsők vagy terrasszok minden katlanban láthatók, bár néha a gerinczekről alázuhanó és a katlanban össze-vissza heverő sziklatuskók és görgeteghalmazok nehezen felismerhetőkké teszik. Magasságuk 6—16 m. között váltakozik. A tavak vagy egymás fölött fekszenek, a mikor is a felsőnek kifolyása vizesésben szakad az alantabb fekvőbe, vagy egy nagy tó köré kisebbek sorakoznak.

Ezen katlanok a völgynyilás felé rendesen meredek fallal vannak határolva, melyen át a tavak vize vagy egy óriás ivben, vagy kaskadszerüleg bukik alá. Ezen tófal éles határvonalát képezi a völgyek felső és középső szakaszának és a magas Tátra minden völgyében észlelhető. Miután magasságuk körülbelül egyforma, közel fekszik azon föltevés, hogy egynemü kőzetekből alkotvák. Anyaguk rendszerint a gneisz, gránit, és a szabályszerü lerakodás, mely a magas Tátra gneisz gránitját jellemzi, itt is észrevehető. A déli oldalon ezen tófalak nagyobb magasságokban fekszenek, mint az északin. Maga a fal relativ magassága 150—500 m. között váltakozik, szélessége a völgy szélessége szerint különböző. Ott, a hol a völgyekben nem ilyen könnyen felismerhető falakra, hanem törmelékkupokra akadunk, ezen fal a törmeléktakaró alatt rejlik.

A tófal alatt kezdődik a völgy második szakasza rendesen már a törpefenyő és erdőség zónáján belül. Iránya egyenes vonalu, hossza átlag 2—4 km., szélessége jelentéktelen; alsó részében néha szurdokba megy át. Oldalait törmelékhalmazok képezik, melyek néha a gerinczig is fölérnek és melyekből óriási pillérek módjára meredeznek

ki a phantastikus alaku sziklák. A törmelékhalmazok helyenként gyér törpefenyő vegetatióval vannak befutva. A völgy talapzatát buja növényzet boritja; eleinte törpefenyő, alább egyes, majd egyes csoportokban álló fenyők mutatkoznak, jelölve az erdők felső határát. A patak lezuhant sziklák között keresi utját.

Ezen középső völgyszakasz rendszerint ismét terrasz vagy fal által van az alsó szakasztól elválasztva, de ezen fal már kevésbbé meredek és magas; magassága már csak 50—200 m. sőt az északi oldalon, különösen a Bialka völgyében felismerhetlen. A déli oldalon még mindenütt megvan és ha másról nem, ugy a patak nagyobb esése által előidézett zuhatagokról és sellőkről ismerhető fel. Lejtése 5—10°.

Igy lép a völgy harmadik szakaszába. Itt már teljesen elveszti szurdok jellegét, kiszélesedik és észrevétlenül megy át a Poprád, Vág vagy Dunajecz hosszanti völgyeibe. A gerinczek az északi oldalon alacsony, legömbölyitett, erdőkkel boritott hegyhátakká változnak, a déli oldalon hirtelen szakadnak le, bár esésöket a lábuk előtt felhalmozott törmelék csökkenti.

Ezen általános leirás után, a melynél csak a gerinczekre és völgyekre szoritkoztam, forduljunk ismét az orometriához. A határok kijelölésénél a keleti, illetve délnyugati- északkeleti és nyugati, illetve délkeleti-északnyugati irányu határvölgyekről már volt szó. Itt csak arra akarok rámutatni, hogy találkozási helyök Javorina felett körülbelül 910 m. magasságban és az É. Sz. 49° 16′ 26″ alatt fekszik. A magas Tátra déli oldalát a Poprád völgye szabja meg és talpvonalnak vagy déli párkánynak azon határvonalat vettem, mely a gránittömböt a reá boruló eocän homokkőövtől választja el. Ezen határvonal Hauer geologiai térképen a Koprova és Tycha egybefolyásától (980 m.) eleinte délkeletnek tart a Hradok hegy felé, majd keletnek fordul, és a csorbai állomástól (898 m.) nagyjában északkeleti irányban csap a Béla patak felé, hol 738 m. magasságban ér véget. Legnyugatibb pontja a Koprova és Tycha egybefolyásánál 37° 34′ 30″ legkeletibb Barlangliget alatt 37° 59′ 45″ K. hosszuság alatt fekszik, mig az ezen határvonal mentén található hypsometrikus adatok középértéke 844 m. ad a déli párkány középmagassága gyanánt. A hegység legdélibb pontja a csorbai állomás mellett van, 898 m. magasságban, 49° 5′ 8″ É. Sz. alatt. Kerülete az egész ilyképen határolt hegytömegnek 78.91 km. A főgerincz hossza 21.32 km., légvonalban 13.82

klm. Ha a főgerinczről elágazó tiz jelentősebb mellékgerinczet tekintjük, ugy azok hossza:

Déli oldal. *Gerincz neve:*	Valódi hossz klm.-ben	Légvonalban klm.
Kriván mellékgerincz	9·43	7·64
Batizfalvi » »	3·69	3·52
Gerlachf. » »	2·96	2·70
Nagyszalóki » »	6·70	6·34
Középorom » »	3·44	3·28
Lomniczi » »	5·29	5·11

Északi oldal. *Gerincz neve:*	Valódi hossz klm.-ben	Légvonalban klm.
Poduplaski gerincz . . .	9·70	8·00
Siedem Granatow . . .	4·99	4·80
Halastó gerincze . . .	5·88	5·48
Rostoka gerincz	8·23	7·41

Az összes mellékgerinczek egymáshoz sorozva 60·31 klm. hosszu hegyvonulatot képeznének, mely légvonalban 54·28 klmt. tenne ki. Látnivaló ebből, hogy a mellékgerinczek korántsem birnak azon zeg-zugos, kanyargó iránynyal, mely a főgerinczet jellemzi, hanem meglehetősen egyenes irányban haladnak.

Sonklar szerint (Allgemeine Orographie. Wien, 1873) az orometria tárgyát a hegység következő elemei képezik:

1. a hegység csúcsainak közepes magassága;
2. a hegységben található nyergek közepes magassága;
3. a hegység réseinek közepes magassága;
4. a hegység gerinczeinek közepes magassága;
5. a hegylejtő közepes emelkedési szöge.

Ezen öt elemtől függ a gerincz magassága, minősége és a hegység lejtése;

6. a völgyek közepes magassága;
7. a völgyek közepes lejtése;
8. a hegység általános párkánymagassága;
9. a hegység gerinczeinek relativ magassága.

Ezen négy elem meghatározza a völgyek lejtősségét és mélységét, továbbá a gerincz relativ magasságát az alapul szolgáló fensik felett, mely fensikon a hegység maga háromoldalu hasáb alakjában foglal helyet;

10. a hegypárkánynak, s a hegység gerinczének köbtartalma;

11. az egész hegység köbtartalma;

12. azon plateau magassága, melyet nyerünk, ha az egész hegység tömegét saját területén szétterjesztjük.

Az orometria alapelemeinek ezen meghatározása azonban tetemesen módosult, mióta mind többen foglalkoznak e tárgygyal; a különböző számitási módszereket másképen alkalmazták, a meghatározandó elemek fogalmait másképen állapitották meg. Ily módon az orometrikus vizsgálódásra több tervezet készült, melyek közül a Neumann L. dr.-é a legelterjedtebb. Az általa megkivánt elemek a következők.

1. a hegység és egyes csoportjainak pontos körülhatárolása;

2. a határvonalak mindegyikénél a magasság pontos meghatározása, s a hegység párkányának, esetleg a csoportokéinak megállapitása;

3. a hegység párkányának, s az egyes magassági rétegek területének meghatározása;

4. a vizszintes plateauvá alakitott hegység magasságának kiszámitása, egyuttal a hegység, s egyes csoportjai térfogatának az alap felett való megállapitása graphikus uton;

5. minden csoport fő- és mellékgerinczeinek megállapitása;

6. a hegygerinczek hosszának és közepes magasságának meghatározása;

7. a legmagasabb csúcs magasságának meghatározása;

8. a legmagasabb csúcsok közepes magasságának meghatározása;

9. a hegycsúcsok közepes magasságának meghatározása;

10. a hegyszorosok közepes magasságának meghatározása;

11. a legmélyebb hegyszorosok közepes magassága;

12. a legmélyebb hegyszorosok meghatározása;

13. a közepes rés magasságának és a közepes résszög meghatározása;

14. a közepes legmélyebb résszögnek meghatározása;

15. a hegygerincz emelkedési szögeire nézve a szélső értékek megállapitása, valamint a közepes emelkedési szögre nézve a határok kijelölése és magának a közepes emelkedési szögnek meghatározása;

16. minden völgy kezdetének, végének hosszának, közepes magasságának (ez utóbbi graphikus módon) meghatározása;

17. a völgyek közepes emelkedési szögének, esetleg egyes völgyek lejtésének megállapitása;

18. a legmagasabb csúcsnak, a közepes gerincznek, a vizszintes plateauvá alakitott hegységnek a párkány fölé való emelkedése.

*

Valamely hegygerincz csúcsainak közepes magassága alatt az ezen gerinczen előforduló összes csúcsok magasságának számtani középarányosát értjük. Helyesebb eredmény elnyerése czéljából szükséges, hogy ezen csúcsok a gerincz mentén lehetőleg egyenletesen legyenek elosztva és hogy minél többet használjunk fel; jelen esetben a számitásba vett csúcsok száma 8, ugy hogy átlag 3 km.-re esik egy magassági adat, a mi elegendő arra, hogy a csúcsmagasságról tiszta képet nyerjünk.

Ha a gerincz n számu csúcsainak abszolut magasságát g_1 g_2 g_3 .... g_n-nel jelöljük, (g = Gipfelhöhe) akkor a hegycsúcsok közepes magassága:

$$g = \frac{1}{n}(g_1 + g_2 + g_3 + \dots g_n) \text{ vagy rövid jelöléssel}$$

$$g = \frac{1}{n}\sum^{n} g.n = \frac{1}{8}\sum^{8} g_{\cdot 8} = 2449{\cdot}38\ m.$$

Ezen eredmény azonban módosul, ha az 1 : 75,000 térképen található összes csúcsmagassági adatot vesszük számitásba. Ez esetben a magassági adatok száma 16, a közepes csúcsmagasság = *2408·56 m.*

A hegygerincz nyergeinek közepes magasságát az összes nyergek általános magasságának számtani középarányosa adja. Miután nem esik minden két csúcs közé egy-egy nyereg, különösen a Magas Tátránál nem, a hol a csúcsok rendesen keskeny gerinczek által függnek össze, miután továbbá az arányos elosztásra kellett tekintettel lenni, szintén 8 nyereg jöhetett számitásba. Ezeknek közepes magassága: (p = Passhöhe)

$$p = \frac{1}{m}(p_1 + p_2 + \dots p_n) \text{ vagyis } p = \frac{1}{m}\sum^{m} p_m$$

$$p = \frac{1}{8}\sum^{8} p_{\cdot 8} = 2191{\cdot}25\ m.$$

hol p^1 p_2 ... p_n az egymásra következő nyergek absolut magasságát, m a nyergek számát adja.

Közepes résmagasság alatt Sonklar a hegycsúcsok és nyergek közepes magasságának különbségét érti, mely

megmutatván, mennyivel esik mélyebbre a nyergek közepes magassága a csúcsokénál, képét adja a hegység elzárkozottságának vagy átjárhatóságának. Miután pedig a hegység tagosultsága a hegységet alkotó erőktől és az erosiotól függ, a gerincz zárt vagy szakadozott formáiból a reá ható erők nagyságára, a gerinczek ellentálló képességére, sőt annak geologiai szerkezetére is lehet következtetni.

Ezen közepes rés a főgerincznél

$$s = g - p = 258{\cdot}13\ m.$$

A közepes résnek feltünő csekély magassága a Magas Tátra orographiai sajátságaiban találja magyarázatát. Az egyes csúcsok magas, meredek, alig rovátkált falak által vannak összekötve, melyek felülete oly csekély, hogy a viz nem talál támpontot erodáló erejének kifejtésére. A völgyek túlnyomó része nem folytatódik a gerincz túloldalán, ugy, hogy a gerincz lebontása ritkán két ellenkező irányból romboló folyóviznek a következménye. A lerombolandó anyag gránit, mely keménységénél fogva roppant ellentállást képes kifejteni. És mindezekhez hozzájárul, hogy a Magas Tátra geologiailag fiatal időben emelkedett ki, hogy tehát az erosio még nem volt képes munkáját befejezni.

Miután élénk forgalom valamely hegységben csak annak legmélyebb hágóin át képzelhető, azért a hegygerincz átjárhatóságának megitélésénél a közepes nyeregmagasság helyébe a közepes legmélyebb nyeregmagasságnak, a közepes rés helyébe, a közepes legmélyebb résnek kell lépnie. Ezen közepes legmélyebb rés a közepes legnagyobb csúcsmagasság és a közepes legmélyebb nyeregmagasságnak a különbsége és bár a Magas Tátránál ezen orometrikus elem kiszámitásának valódi értéke nincs is, mert a hegységen belül csak egyetlen egy hágó. a Kopahágó (1756 m.) járható át lovon, a többi kizárólagosan, sőt néha nem kis veszélylyel, gyalog, a számbeli értéket mégis ide iktatom. Ez 483·5 m.-t tesz ki.

A számitásba vett csúcsok és nyergek a következők:

a) A főgerincz közepes csúcs, nyereg és résmagasságánál, a hol az amugy is kevés nyereg miatt és az arányos elosztásra való tekintetből csak 8—8 csúcs és nyereg vétetett számitásba.

Csúcsok	Magasság m.-ben	*Nyergek*	Magasság m.-ben
Csubrina	3378	Csarny-hágó . . .	1994
Tátra-csúcs	2559	Orvvadász-hágó . .	2304
Gerlachfalvi mellék-csúcs	2629	Lengyelnyereg . .	2097
Folyamtorony . .	2380	Vaskapu	2332
Cote	2356	Mauthstein	2226
Jégvölgyi csúcs . .	2630	Kis-nyereghágó . .	2380
Zöldtó-csúcs . .	2532	Jégvölgyi csúcs és Zöldtó-csúcs közti hágó	2341
Fehértó-csúcs . . .	2231	Kopa-hágó	1756
Összeg . . .	19695	Összeg . . .	17530

Középérték . . . *2449·38* Középérték . . . *2191·25*

A közepes rés értéke = *258·13 m.*

b) A közepes legmélyebb rés kiszámitásánál:

Csúcsok	Magasság m.-ben	*Nyergek*	Magasság m.-ben
Tátracsúcs	2559	Csarny-hágó . . .	1994
Gerlachfalvi mellék-csúcs	2629	Lengyelnyereg . .	2196
Jégvölgyi csúcs . .	2630	Mauthstein	2226
Zöldtó-csúcs . . .	2532	Kopa-hágó	1756
Összeg . . .	10350	Összeg . . .	8173

Középérték . . *2570·0 m.* Középérték . . *2086·5 m.*

A közepes legmélyebb rés értéke = *483.5 m.*

Ugyanezen elemeket a mellékgerinczek számára is ki lehet fejteni. Az eljárás azonban be lévén mutatva, szükségtelen lesz az összes adatok felsorolása és azért csak a végeredményt mutatom be:

Gerincz neve	Közepes csúcsmag.	Közepes nyeregmag.
Kriván mellékgerincz . . .	2401·0	2220·25
Batizfalvi » » . . .	2485·5	2405·0
Gerlachfalvi » » . . .	2646·0	2620·0

Gerincz neve	Közepes csúcsmag.	Közepes nyeregmag.
Nagyszalóki » » . . .	2357·25	2226·0
Középorom	2455·5	2260·0
Lomniczi » » . . .	2432·0	2318·83
Jagnencze » » . . .	1971·0	1810·0
Portki » » . . .	2170·3	1970·0
Siroka » » . . .	2099·9	1905·0
Siedem granatov » . .	2315·0	2065·0
Halastó gerincze	1886·5	1730·0

Középérték . . *2283·63 m.* Középérték . . *2140·32 m.*

A közepes résmagasság e szerint csak *143·31* m.-t tesz ki az összes mellékgerinczek számára. A táblázat világosan mutatja a déli oldal mellékgerinczeinek domináló helyzetét. Mig a déli mellékgerinczek közepes csúcsmagassága, *2462·87* m., messzire fölülmulja az északiakat, *2088·54* méter, sőt még a főgerinczét is, addig az északi mellékgerinczek közül csak a Siedem Granatow rövid (4·49 klm.) és meredek gerincze közelíti meg a fő- és déli mellékgerinczek közepes csúcsmagasságát. A déli mellékgerinczek az egész hegység legmagasabb csúcsait viselik magukon, mint a Gerlachfalvit, 2664 m., a Lomniczit, 2634 m., az északi oldalon a 2300 m.-t meghaladó csúcsok száma alig egy-kettő. És ha az egész hegységet kitöltve képzeljük, akkor egy észak felé lejtősödő plateaut kapunk, melynek déli része félkör alakjában meredezik fel 2500 m. (pontosabban 2506·43 m.) magasságig, mig északi része észrevetlenül megy át a Dunajecz hullámzatos völgyébe. A közepes rés még csekélyebb, mint a főgerinczé és mutatja, hogy a mellékgerinczek megszakitatlan falak módjára támaszkodnak a főgerinczre.

Hátra van még, hogy az egész hegység számára kifejezzük a már kiszámitott orometrikus értéket. E szerint az egész Magas-Tátra

Közepes csúcsmagassága . . *2366·50* m.
Közepes nyeregmagassága . *2165·78* m.
Közepes résmagassága . . . *200·72* m.

A közepes rés azonban csak kapcsolatban a közepes résszöggel nyujt a gerincz alkotásáról hű képet. Résszöggnek, vagy a profil lejtőségének nevezi Neumann azon szöget, a melyet valamely csúcstól a legközelebbi nyeregig terjedő gerinczvonal a vizszintessel képez. Ezen uj elem

behozatala azért vált szükségessé, mert két egyenlő hosszú hegygerinczen a csúcsok és nyergek magassági különbsége egyenlő lehet még akkor is, ha az egyiknél a közepes magasság sok számu adatnak az eredménye, a másiknál kevésnek.

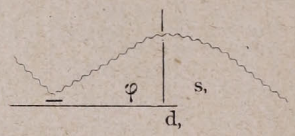

$$\cot g\ \varphi, = \frac{d,}{s,}$$

Neumann szerint az egyes résszögre vonatkozólag $\cot g\ \varphi, = \frac{d,}{s,}$ a hol *d,* a csúcs és nyereg közti távolságkülönbség a vizszintes területen mérve, *s,* a résmagasság. A közepes résszögre vonatkozólag $\cot g\ \varphi = \frac{d}{s}$, a hol *d* a közepes vizszintes távolság csúcs és nyereg között *s* pedig a közepes rés. Ezt a szöget ki lehet fejezni a közepes résmagasság, s a közepes távolság közt levő viszonyszámmal is.

A Magas-Tátra főgerinczénél az első és utolsó csúcs közti távolság 18060 m, a magassági adatok száma 8.

Tehát $d = \frac{18060}{8} = 2257{\cdot}50$ m. $s = 258{\cdot}13$ m.

$$\cot g\ \varphi = \frac{2257{\cdot}50}{258{\cdot}13} = 6^0\ 32'\ 37''$$

A résszög viszonyszáma $s : d = 1 : 8{\cdot}74$.

Gsaller a közepes résmagasság mellett a közepes réstávolság értékének beiktatását tartja szükségesnek és közepes réstávolság alatt a hegygerincz hoszszának a nyergek számával való osztását érti. Ezen közepes réstávolság a Magas-Tátra számára *2·665 klm.-t* tesz ki, ha a főgerincz hoszszát és 8 nyergét veszszük számitásba.

A hegység közepes gerinczmagassága alatt Sonklar szerint a csúcsok és nyergek absolut magasságainak számtani középarányosát értjük.

$$K = \frac{1}{2}\ (g + p) = 2320{\cdot}31.$$

Miután azonban ezen eljárás sohasem vezet megbizható eredményre, legfeljebb csak megközelitő eredményeket szolgáltat, azért most más módszerek léptek helyébe, melyek legtöbbjeit Török K. V. »A kőszegi hegység orometriája« (Budapest, 1896.) czimü munkája nyomán használtam fel.

Peucker és Platz a hegygerincz közepes magasságának meghatározásánál a függélyes hosszmetszeten egymáshoz

közel, de egyenlő távolságban levő pontok általános magasságainak számtani középarányosait vették számitásba.

$$K = \frac{h_1 + h_2 + h_3 + \ldots . h_n;}{n} \quad K = 2287{\cdot}23.$$

A magassági adatok száma 56, távolságuk egymástól 380 m. A felhasznált adatok a következők:

Szám	Absolut mag m.-ben	Szám	Absolut mag. m.-ben	Szám	Absolut mag. m.-ben	Szám	Absolut mag. m.-ben
1	1994	15	2503	29	2533	43	2507
2	2067	16	2244	30	2359	44	2341
3	1970	17	2505	31	2311	45	2532
4	1989	18	2559	32	2197	46	2436
5	1970	19	2558	33	2429	47	2425
6	2055	20	2318	34	2380	48	2097
7	2174	21	2461	35	2221	49	2182
8	2033	22	2419	36	2226	50	2231
9	2378	23	2479	37	2388	51	2041
10	2437	24	2368	38	2356	52	1930
11	2304	25	1332	39	2466	53	1847
12	1405	26	2392	40	2380	54	1778
13	2377	27	2458	41	2617	55	1773
14	2338	28	2529	42	2630	56	1756

Összeg . . . 128085, középérték . . . 2287·23.

Penck, Brückner és Führnkranz a közepes gerinczmagasság kiszámitásánál a függélyes hosszmetszetet a megmért magassági adatok számának megfelelő számu trapezekre osztották A trapez oldalait az absolut magassági adatok, magasságát két-két szomszédos pont távolsága adja, a vizszintes területen mérve. Az összes trapezek területe adja a függélyes hosszmetszet területét; ezen terület, osztva a gerinczvonal hosszával, szolgáltatja a közepes gerinczmagasságot.

$$T = \frac{d_1 (s_1 g_1) + d_2 (s_2 g_2) + \ldots . d_{n-1} (s_{n-1} g_{n-1})}{2}$$

hol T az összes trapezek területe, d_1 d_2 . . . . d_{n-1} két-két szomszédos pont távolsága a vizszintes területen mérve, $g_1 + g_2 + \ldots . g_n$ a megmért pontok absolut magassága.

Jelen esetben 33 trapeznek a területét kellett meghatározni, melyek összterülete *49740383·5 m.²-t* tesz ki. Ebből a gerincz közepes magassága *2233·04* m.

Az egyes trapezek területe:

Szám	Absolut magasság közti	Távolság m.-ben	Terület m.^{2}-ben
1	1994—2167	2355	4899577·5
2	2167—2067	415	857385·0
3	2067—2435	1045	2352295·0
4	2435—2304	340	805630·0
5	2304—2405	416	979472·0
6	2405—2377	840	2008440·0
7	2377—2461	320	774080·0
8	2461—2244	605	1533635·0
9	2244—2555	585	1403707·0
10	2555—2558	490	1252675·0
11	2558—2318	500	1219000·0
12	2318—2509	420	1013670·0
13	2509—2332	310	750355·0
14	2332—2436	445	1061102·0
15	2436—2464	550	1347500·0
16	2464—2458	440	1082840·0
17	2458—2629	550	1398925·0
18	2629—2318	490	1212015·0
19	2318—2197	355	801215·0
20	2197—2389	455	1033040·0
21	2380—2318	980	2322020·0
22	2318—2226	615	1397280·0
23	2226—2388	895	2064765·0
24	2388—2365	605	1437782·0
25	2365—2465	575	1385635·0
26	2465—2380	435	1053587·0
27	2380—2629	520	1302340·0
28	2629—2341	865	2149525·0
29	2341—2535	565	1377470·0
30	2535—2425	1095	2715600·0
31	2425—2096	985	1224332·0
32	2996—2235	360	797580·0
33	2235—1756	905	2805927·0
		Összeg .	49740383·5

Közepes magasság = *2333·04.*

Neumann a Penck és Platz módszereinek összekapcsolása által ujat alkotott, a mennyiben egymástól egyenlő vetületi távolságokban fekvő magassági pontokat vett föl és ezeket tekintette a trapezek párhuzamos oldalai

gyanánt. A Magas-Tátra uj fölvételi térképén a magassági adatok a főgerincz mentén oly sűrűek, hogy két adat közti távolság közel egyenlőnek vehető. Az adatok száma 56, a főgerincz hossza 21·32 klm., ugy, hogy két-két pont közti távolság 380 m. középértékben. Nem követünk el nagy hibát, ha a kiszámitandó trapez-területeknél két szomszédos pont absolut magasságát tekintjük oldalaknak és magasságnak azon középértéket, melyet a magassági adatok száma és a főgerincz hosszának osztásából nyerünk. Az elért eredmény igazolja ezen eljárást, a mennyiben szépen vág össze a Penck módszere szerint talált eredménynyel.

A magassági adatok már Peucker és Platz módszerénél vannak táblázatba foglalva; itt csak az egyes trapezek területeit adom.

Szám	Trapez terület m.²-ben	Szám	Trapez terület m.²-ben	Szám	Trapez terület m.²-ben	Szám	Trapez terület m.²-ben
1	771590	15	901930	29	929480	43	911120
2	767030	16	902310	30	887300	44	945870
3	752210	17	962160	31	856520	45	943920
4	752210	18	972230	32	878940	46	923590
5	764750	19	926440	33	913810	47	859180
6	803510	20	908010	34	874190	48	813010
7	799340	21	927200	35	844930	49	838470
8	838090	22	930620	36	876860	50	811490
9	914850	23	920930	37	901360	51	754490
10	890790	24	893000	38	923780	52	717639
11	894719	25	898560	39	920740	53	68 750
12	908580	26	921500	40	958939	54	674690
13	895850	27	966530	41	998939	55	670510
14	919790	28	980780	42	976030		

Összeg . . . 49599810 m², középérték . . . *2326·44 m.*

A kiszámitott trapez területek száma e szerint 55. A főgerincz közepes gerinczmagassága Penck szerint 2333·114 m., itt 2326·44 m. a különbség tehát, tekintve a gerincz hosszát és magasságát, nem nagy.

Mindezen eljárások azonban azon hibában szenvednek, hogy két-két szomszédos magassági pont között a gerinczvonal egyenesnek van véve, holott a természetben rendszerint, a Magas Tátránál kiválólag, nem egyenes. Ezen hibát csakis a planimeterrel való meghatározás által lehet elkerülni, azért első sorban a planimeter alkalmas a hosszmetszetek területének kiszámitására.

A függélyes hosszmetszet igazi területe planimeterrel meghatározva 48308976 m²; ebből a hegygerincz

közepes magassága: *2300·47* m.

Ha végül az eddig számitásba vett módszerek eredményeit összegezve, azok középértékét veszszük, akkor *2313·59* m. kapunk, mely számmal a Magas Tátra közepes gerinczmagassága talán leghelyesebben van meghatározva.

Módszer szerint számitott	közepes magasság m.-ben
Sonklar	2320·31
Peucker és Platz . . .	2287·23
Penck	2334·04
Neumann	2326·54
Planimeter	2300·57

összeg 11567·49 középérték: *2313·59* m.

Ugyanezen módszerek alkalmazhatók a mellékgerinczek közepes magasságainak kiszámitásánál. Miután azonban az elért számbeli értékek nem mutatnak nagy különbségeket és az eredmény ugyis csak relativ értékkel bir, elégnek tartottam itt csak a legmegbizhatóbb, a planimeterrel való számitást alkalmazni. A mellékgerinczek hoszszát, területét és középmagasságát a következő táblázatok mutatják.

I. Déli oldal.

A gerincz neve	Területe m.²-ben	Hossza m.-ben	Középmagasság m.-ben
Kriván	20938216	9310	2248·95
Batizfalvi	8900000	4320	2060·20
Gerlachfalvi . . .	8197530	3900	2161·09
Nagyszalóki . . .	12852468	5950	2101·93
Középorom . . .	7407402	4670	1599·87
Lomniczi	8493827	4000	2123·45
Összeg . . .	66789441	32150	12294·31

Középmagasság = *2049·05 m.*

II. Északi oldal.

A gerincz neve	Területe m.²-ben	Hossza m.-ben	Középmagasság m.-ben
Rosztoka	11160494	6180	1805·95
Siedem Granatov .	8246913	4470	1847·18
Siroka	16592592	9860	1662·53
Jagnence	8592592	4910	1750·02
Összeg . . .	44592591	25420	7665·68

Középmagasság = *1766·42 m.*

Az első táblázat a főgerinczhez dél felől, a 2-ik az ahhoz észak felől csatlakozó mellékgerinczek egynémelyikét tünteti fel. A kettő különválasztását azért tartottam szükségesnek, hogy az összehasonlitásból kitünjék a déli mellékágak gerinczmagasságának nagyobb értéke és igy számadatokkal is bizonyittassék azon tapasztalati tény, hogy a déli mellékágak csekélyebb hoszszal, de nagyobb emelkedéssel birnak. A déli mellékgerinczek közepes gerinczmagassága azonban messzire mögötte marad a főgerincz ugyanezen orometrikus elemének, a mi látszólag ellenkezik azon előbbi állitásunkkal, hogy a déli mellékgerinczek csúcsmagasságra felülmulják a főgerinczet is. Az ellenmondás csak látszólagos és onnan ered, hogy a mellékgerinczek hosszmetszetét a Poprád völgyéig, tehát átlag 1000 m.-ig kellett levezetni, mig a főgerincz Ny. felől a Csarny hágóban, 1994 m. kelet felől a Kopa hágóban 1756 m. magasságban végződik. Ehhez hozzájárul, hogy bár a déli mellékgerinczek meredeken esnek le a Poprád és Vág hosszvölgyei felé, lábaikon mégis tetemes törmelékkupokkal birnak, melyek a gerincz hosszát tetemesen növesztik a nélkül, hogy területét lényegesen változtatnák.

Mindkét oldal gerinczeinek közepes magassága *1907·73* m., végül az egész hegység közepes gerinczmagassága *2064·53* m., mely számérték a főgerincz és az összes mellékgerinczek közepes gerinczmagasságából nyert számtani középarányost képviseli.

Hegypárkánynak nevezi Sonklar a tengerszinétől a hegység lábáig terjedő prismát, melynek alapja a hegység vizszintes vetületének felel meg. Ezen párkányon a hegygerinczek háromoldalu hasábok módjára fekszenek. A hegység tehát két részből áll, a hegypárkányból és az egyesitett háromoldalu hasáboknak képzelt hegygerinczek-

ből; ezen egyetlen fekvő hasáb hoszsza az összes hegygerinczekből hoszszából áll, magassága a párkánymagasságnak a közepes gerinczmagasságtól való levonása által határoztatik meg (relativ közepes gerinczmagasság), mig emelkedési szöge az összes gerinczek emelkedési szögével egyenlő.

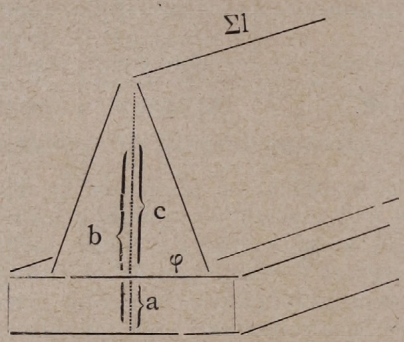

a = párkánymagasság; b = közepes gerinczmagasság; b—a = c = relativ közepes gerinczmagasság; φ = közepes hajlásszög; Σl = a gerinczek hossza.

A hegypárkány közepes magasságát a határoló völgyek közepes magassága adja, a hol természetesen csak azon hossz- vagy keresztvölgyek jöhetnek számitásba, melyek a hegység tényleges határait képezik. Jelen esetben a párkány nem képez hasábot, mert a határoló völgyek legmélyebb pontja körülbelül 720 m., legmagasabbika 1994 m. magassággal bir; pedig a párkánynak csak azon részét tekinthetjük hasábnak, mely a tengerszinétől a határoló völgyek legmélyebb pontjáig terjed. Ha a párkány fogalmát mindazonáltal mégis megtartjuk, ugy az azért történik, mert a párkány a tömeges emelkedettségről nyujt képet, vagyis arról, hogy a gerincz alapja fensikot vagy mélysikot alkot-e, a mi éghajlati és közlekedési szempontból fontos.

A párkány közepes magasságának kiszámitása ugy történik, mint a hegygerinczeknél láttuk. A hegység határvonalának függélyes hosszmetszetéből meghatározzuk annak területét a már bemutatott módszerek bármelyikének segitségével; a hosszmetszet területe osztva a hegység határának valódi hoszszával, adja a párkány középmagasságát.

A planimeterrel meghatározott függélyes hosszmetszeti terület valódi értéke

$$73{\cdot}777 \text{ klm.}^2$$

a hegység határának valódi hossza 78,968 klm., a párkánymagasság $K = \frac{a}{l} = \frac{73{\cdot}777}{78{\cdot}968} = 934{\cdot}27$ m.

A hegyoldalak közepes emelkedési szögének (Böschungswinkel, Neigungswinkel des Kammgebirges) megállapitása fontos annyiban, mert mértékét szolgáltatja a hegység átkelhetőségének, módot nyujt a gerinczet boritó növénytakaró magasságának meghatározására és megszabja a lefolyó viz erosionális müködését. Az előbbi két pont nem jöhet ugyan számitásba, mert élénk forgalom a közlekedés elé görditett annyi akadály mellett a Magas Tátra hágóin át nem képzelhető, másrészt a meredek, sziklás és terméketlen lejtők kulturczélokra, különösen földmivelésre teljesen alkalmatlanok; annál fontosabb azonban az utolsó pont, mert az aláfolyó viz sebességét és romboló hatását csupán csak a lejtő meredeksége, a közepes emelkedési szög nagysága szabja meg.

Sonklar valamely oldal közepes emelkedési szögét a hegyoldalon arányosan elosztott egyes emelkedési szögek számtani középarányosából határozza meg. Az egyes emelkedési szögek meghatározásánál a hegygerincz réseinek és csúcsainak kiegyenlitése végett, a szög felső szárának végpontját a hegygerincz közepes magassági vonalába helyezi és az egyes szögek nagyságát ama viszonyból határozza meg, melyet a közepes hegygerincz és a völgyben választott magassági különbsége képez az utóbbi pontnak a hegygerincz legközelebbi pontjáig terjedő vetületi távolságával.

$\operatorname{tg} \varphi = \frac{d}{a}$ vagy $\operatorname{cotg} \varphi = \frac{a}{d}$; a hol φ a keresett szög, d az emlitett magassági különbség, a pedig a vizszintesen, vagyis a vetületen mért távolság.

Az egyes meghatározott emelkedési szögeknek a hegygerincz hosszával kellő arányban kell lenniök.

A hegyoldalak közepes emelkedési szögét a hegygerincz mindkét oldalából nyert közepes emelkedési szögek számtani középarányosa adja.

$$\varphi = \frac{\varphi_1 + \varphi_2}{2};$$

a hol φ a hegygerinczek egyenszáru háromszöggé átalakitott függélyes keresztmetszetének (Kammquerprofil) közepes emelkedési szöge, φ_1 és φ_2 az egyes oldalak közepes emelkedési szögei.

Sonklar módszerét ma már nem használják, részint mert nagyon fáradságos munkával jár, főleg azonban, mert, mint Neumann kimutatta, számtani hiba van a képletben. Helyébe ujabb és egyszerübb képletek léptek, melyek közül a leghasználatosabb egyike a Gsalleré.

Ez a hegyoldalak közepes emelkedési szögét nem korlátolt számu pont emelkedési szögéből számitja ki, hanem végtelen számu pontokéból, oly módon, hogy a Sonklar féle képletbe a völgy bizonyos pontjának a hegygerincz legközelebbi pontjáig terjedő vizszintes távolsága (a) helyébe a hegygerincz, illetőleg a hegység közepes szélességének (b) felét vette.

$$\operatorname{tg} \varphi = \frac{d}{b}$$

d = a hegygerinczek relativ közepes magassága, b = a hegység közepes szélességének fele, melyet a hegység alapjául szolgáló vizszintes metszetnek planimeterrel megmért területéből számit ki, ugy, hogy a vizszintes metszet területét osztja a hegygerincz kétszeres hoszszával (l)

$$b = \frac{t}{2l}; \operatorname{tg} \varphi = \frac{d}{\frac{t}{2l}} = \frac{2dl}{t.}$$

$$d = 1398{\cdot}01 \text{ m. } t = 374{\cdot}2 \text{ klm}^2. \; l = 21{\cdot}32 \text{ klm.}$$

$$\varphi = 9^0\ 3'\ 4'$$

Az ily módon nyert emelkedési szög elég jól tünteti fel a hegység közepes emelkedését, mert ezen szög nagysága a hegység közepes méretein alapuló két befogó között levő nagysági viszonytól függ.

A Peucker és Finsterwalder által egyidejüleg felállitott képleteket a közepes emelkedési szög meghatározására nem használhattam fel, miután az ezen formulákhoz szükséges rétegvonal-hosszakat pontos müszerek hijján nem lehetett megmérnem. Különben Török kimutatta ezen módszerek helytelenségét, midőn a Finsterwalder tételét Neumann szerint alkalmazva, tulságosan nagy eredményt kapott.

A völgyek közepes magassága alatt azon magasságot értjük, melylyel valamely völgy bir, ha területének változtatása nélkül parallelogrammává alakitjuk át Sonklar ezen orometrikus elem kiszámitásánál ugy jár el, hogy a völgy hoszszának (klm.-ben) megfelelő számu, lehetőleg arányosan elosztott pontokat vesz fel, melyeknek absolut magasságából kiszámitja a középarányost és azt tekinti a völgyek közepes magasságának. Miután azonban itt a lejtés egészen figyelmen kivül esik, az eljárás nem vezethet pontos eredményre.

A hegygerinczek közepes magasságánál tárgyalt eljárások itt is alkalmazhatók. Ezek között azonban mindenesetre a planimeter segélyével elért adat a legmegbizhatóbb, a miért is azt használtam fel csupán. Különben a többi 4 eljárás sem tér el most lényegesen a planimeter adataitól, mert a völgyek függélyes hosszmetszetének felső határvonalán a számításhoz szükséges egyes magassági pontok közötti irányvonalak sokkal nagyobb valószinüséggel vehetők egyeneseknek, mint a közepes gerinczmagasságnál.

A közepes völgymagasságok meghatározásánál a Magas-Tátra déli és északi határát képező két hosszvölgyet, a Poprád és Dunajecz völgyét egészen mellőztem és csupán a keresztvölgyekre szoritkoztam. A hosszvölgyek közepes magassága ugyanis csak arról nyujt képet, menynyire meredezik ki a hegység a határoló völgyekből; ellenben a keresztvölgyek közepes magasságának számadatai az erosio munkáját fejezik ki.

I. Déli oldal.

A völgy neve	Területe klm.²-ben	Hossza klm.-ben	Középmagasság m-ben
Koprova	123·457000	11·620	1062·44
Mlinicza	120·370400	9·515	1265·19
Menguszfalvi . .	160·000000	11·170	1432·40
Batizfalvi	89·876400	8·495	1057·98
Kis-Tarpataki . .	208·148000	16·040	1258·09

Középmagasság = *1215·22 m.*

II. Északi oldal.

A völgy neve	Területe klm.²-ben	Hossza klm.-ben	Középmagasság m.-ben
Bialka	132,469135	12·100	1094·79
Poduplaski . . .	140,246913	13·050	1082·35
Rosztoka	130,370330	10·640	1225·28
Hátsó Rézaknák .	118,530864	9·590	1233·90

Középmagasság = *1159·08 m.*

A két oldal keresztvölgyeit ismét különválasztottam; a táblázatok összehasonlitásából kitünik, hogy az éjszaki oldal völgyei mélyebben fekszenek. Az erosio az éjszaki oldalon vagy intensivebben müködött, vagy a viz talált

lágyabb közeteket, melyek anyaga nem fejtett ki oly nagy ellenállást, mint a déli oldal gránitja. Tényleg az északi oldal geologiai összetételében jelentékeny szerepet visz a különféle mész, melynek anyaga kevésbé szilárd, ugy, hogy a viz erodáló hatásának csakhamar áldozatul esett. A déli oldalon ugyan a völgy esése sokkal nagyobb, azonban a viznek itt a szilárd gránitmagvat kellett kivájnia, a mi sokkal lasabban ment. Ezért a déli oldal völgyei magasabbak és rövidebbek, mint az éjszaki oldaléi. Ugyanez tünik ki, ha a két oldal közepes lejtési szögeit hasonlitjuk össze.

A völgy közepes lejtősége alatt értjük azon szöget, melyet az egyenessé változtatott és a völgy elejét és végét összekötő határvonal a vizszintessel képez. Ezen szögnek tangensét megkapjuk, ha a völgy eleje és vége között levő általános magassági különbséget a völgy hoszszával osztjuk.

$$\operatorname{tg} \varphi = \frac{d}{n}$$

Ezen lejtőszög a Magas-Tátra keresztvölgyeinél a következő nagyságokat éri el:

I. Déli oldal.

A völgy neve	Eleje és vége közti különbség m.-ben	Lejtési szög
Koprova	1070	5° 15′ 40″
Mlinicza	1224	7″ 19′ 48″
Menguszfalvi . .	1125	5° 45° 44″
Kis-Tarpataki . .	1296	4° 37′ 9″
Batizfalvi	1244	8° 19′ 52″

Középérték = *6° 15′ 27″*

A völgyek itt közvetlenül a gerincz alatt kezdődnek, tetemes magasságban. Mint minden más, még késznek nem mondható völgy a három typikus szakaszt szembeszökőn mutatják, mert ezen szakaszok a tófalak által választatnak el egymástól.

Ezen tófalak a déli oldalon mindenütt tisztán felismerhetők. Magasságuk 200—400 m. közt váltakozik, lejtésök igen tetemes. Igy a kis Tarpataki völgy első tófala, mely a völgy felső és középső szakaszát választja el egymástól, 48° 34′ lejtéssel bir 400 m.-nél nagyobb magasság mellett. Alsó tófalának lejtése 170 m. magasság mellett még mindig 16° 20′.

11. Északi oldal.

A völgy neve	Eleje és vége közti magasságkülönbség m.-ben	Lejtése
Bialka	580	2° 46′ 17″
Poduplaski . . .	860	3° 46′ 13″
Rosztoka	757	4° 4′ 10″
Hátsó Rézaknák .	794	4° 43′ 58″

Középérték = *3° 50′ 5·67″*

A völgy eleje és vége közti magasságkülönbség és ennek megfelelőleg a völgyek közepes lejtési szöge sokkal jelentéktelenebb itt, mint a déli oldalon. A völgy feje már nem kezdődik közvetlenül a gerincz alatt, hanem mély czirkuszvölgyben, a jellemző tófalak alacsonyabbak és helyenként egészen elenyésztek. A folyóviz harmadik szakaszával már a hegység területén belül van, mint például a Bialkánál. Az erosionak sokkal kevesebb munkája van, feladata nagy részét befejezte. Mig a déli oldalon a középső szakasz is bővelkedik még nemcsak sellőkben, de zuhatagokban is, addig az északi oldalon a folyóviz kevésbé szilaj termeszetü. Csak a hol grániton halad keresztül, ott mutatja a déli oldal jellegét.

A Magas-Tátra összes keresztvölgyeinek közepes lejtési szöge = *5° 10′ 48″*-ben még mindig oly lejtést tüntet fel, hogy a viz erosiójának évezredekig tartó működése szükséges a meder kiegyenlitéséhez.

Mig a közepes általános gerinczmagasság a hegylánczok általános emelkedését tünteti fel, a közepes rés a hegység eredeti szakadozottságáról, átkelhetőségéről, a gerinczek ellenálló képességéről, sőt megközelitőleg geologiai szerkezetéről nyujt képet; a közepes párkánymagasság az emelkedettség tömegességét tárja élénk; a hegyoldalak és a völgyek közepes lejtési szöge az erosio munkájára enged következtetni: addig a következőkben a hegypárkány és a hegygerinczek összegezett térfogatai a hegyláncz térbeli kiterjedését ismertetik meg és plateauvá alakitva oly alakban tárja szemeink elé, melylyel bir, ha az összes gerinczeket és völgyeket a hegység alapterületén egyenlő magasságra kitöltve képzeljük.

A hegypárkány és a hegygerinczek térfogatának kiszámitása többféleképen történhetik. A hegypárkány térfogatát Sonklar szerint megkapjuk, ha a hegység viz-

szintes vetületének területét megszorozzuk a közepes párkánymagassággal.

$$Tp = f.\ k.\ f = 374{\cdot}200 \text{ klm.}^2,\ k = 0{\cdot}93427 \text{ klm.}$$
$$Tp = \mathit{347{\cdot}010628\ klm^3}.$$

A hegygerinczek térfogatának számitásánál Sonklar szerint az összes gerinczekből, miután azok közepes magasságát és hajlásszögeit egy mértékre hoztuk- hosszuk összeadása által egy gerinczet alkotunk. Ezen egyetlen gerinczet fekvő háromoldalu hasábnak tekinthetjük, melynek hossza ismeretes, magassága a párkánymagasságnak a közepes gerinczmagasságból való levonása által határoztatik meg és mint ilyen relativ közepes gerinczmagasságnak neveztetik, emelkedési szöge pedig a hegyoldalak közepes emelkedési szögével egyenlő.

$$t = c^2 \cot g\ \varphi.\ \Sigma l.\ c = b - a$$
$$c = 2313{\cdot}59 - 934{\cdot}27 = \mathit{1379{\cdot}32\ m.}\ \Sigma l = 21{\cdot}32 \text{ klm};$$

a hegygerinczek térfogatát csak a főgerincz számára határoztam meg. φ szög a Sonklar képlete szerint nem számittatott ki, de pótolható, ha a Gsaller képlete szerint meghatározott közepes emelkedési szöget iktatjuk helyébe; ennek értéke $\varphi = 9^0\ 3^1\ 4^{11}$

Ezen számértékek felhasználásával

$$t = c^2 \cot g\ \varphi\ \Sigma l \text{ képletből } t = \mathit{254{\cdot}628\ klm^3}.$$

A hegygerinczek térfogatát megkapjuk ugy is, ha a hegység területét megszorozzuk fél relativ közepes gerinczmagasságával; ilyenkor ugyanis a hegygerinczet oly hatlapu hasáb felének veszszük, mely egyik nem felezett lapján nyugszik.

$$t = 374{\cdot}200 \times 689{\cdot}66;\ t = 258{\cdot}07077200 \text{ km}^3.$$

Az egész hegység térfogata egyenlő a párkány és a gerinczek térfogatának összegével.

$$V = Tp + t = 347{\cdot}010628 + 254{\cdot}628$$
$$V = 601{\cdot}638628 \text{ km}^3.$$

A hegységből alakitott plateau általános magassága Sonklar szerint nem más, mint az egész hegység térfogatának a hegység vizszintes vetületének területével való osztás utján nyert hányados.

$$Kpl = \frac{V}{T};\ Kpl = \mathit{1607{\cdot}79\ m.}$$

Ugyanezen eredményt egyszerü arány segélyével is kaphatjuk, mert két egyenlő alappal biró térfogat ugy aránylik egymáshoz, mint magasságuk.

$$X : 927{\cdot}34 = 254{\cdot}628 : 347{\cdot}010628.$$
$$X = 673{\cdot}52 \text{ m.}$$

Tehát a gerincz térfogatának megfelelő magasság 673·52 m. Ez a vizszintes plateau relativ magassága, a mely a közepes párkánymagassággal együtt a plateau általános magasságát adja.

$$673{\cdot}52 + 934{\cdot}27 = \mathit{1607{\cdot}79} \text{ m.}$$

A hegygerincz térfogatának meghatározására azonkivül még sok más eljárás szolgál, a melyek az adott körülményekhez képest pontos vagy megközelitő eredményre vezetnek. A párkány fölött levő gerinczet tekinthetjük hasábnak, csonka kúpnak vagy prismatoidnak és ezek szerint az eredmény mindig más és más, bár nagyjában nagy eltéréseket nem mutat.

Igy a párkányon nyugvó emelkedést tekinthetjük oly lépcsőzetes pyramisnak, melynek egyes lépcsői a rétegvonalak által képeztetnek. Az ilyen alakunak képzelt gerincz mindenesetre kisebb köbtartalmu, mint azon lépcsőzetes pyramis, mely vele ugyanazon rétegvonalakkal bir, de a melynél a rétegvonalak kiugró lépcsőket képeznek. Ezen lépcsőzetes pyramis köbtartalma:

$$v_1 = g_1\ h_1 + g_2\ h_2 + \ldots\ldots g_n\ h_n$$

a hol $g_1\ g_2 \ldots\ldots g_n$ az egymásra következő isohypsák által bezárt területek térfogata, h_2 = a g_2 és g_3; h_n = a g_{n-1} és g_n közti magasságok.

De a párkányon nyugvó emelkedés nyilván nagyobb, mint az ebbe beirt lépcsőzetes pyramisé, melynek isohypsái ugyanazok, de a melynél az egymásra következő isohypsák beugró lépcsőket képeznek. Térfogata ezen pyramisnak:

$$V_2 = g_2\ h_1 + g_3\ h_2 + \ldots\ldots g_n\ h_{n-1}$$

Ha felteszszük, hogy a párkány fölött levő gerincz térfogata egyenlő a beirt és körülirt pyramis térfogatának közepesével, akkor a Heiderich-féle formulát kapjuk, melyet prismamethodusnak nevezett el.

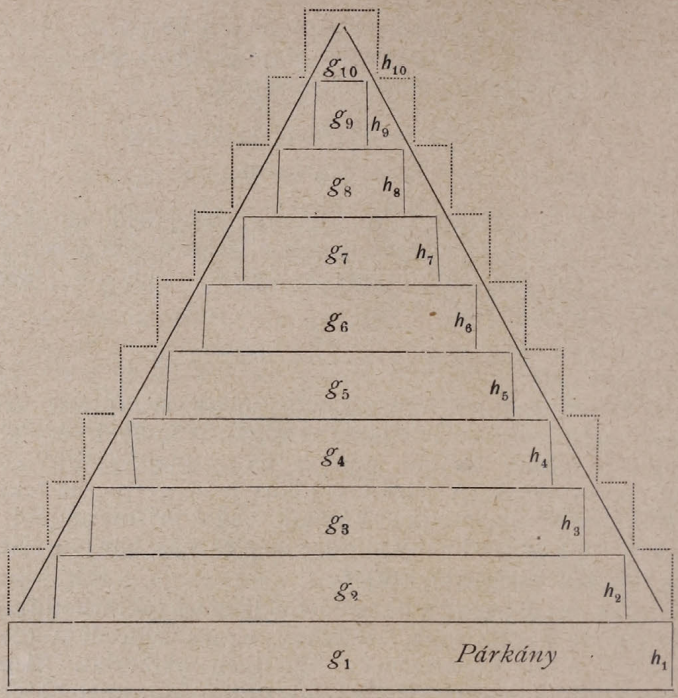

$$V = \frac{v_1 + v_2}{2} = \frac{(g^1 + g_2)}{2} h_1 + \frac{(g_2 + g_3)}{2} h_2 + \ldots \frac{(g_{u-1} + g_n)}{2} h_n.$$

Az egymásra követetkező isohypsák területe $g_1 - g_2$ km.²-ben					Az egymásra következő isohypsák közti magasság		
		km².					
g_1	=	374·200	=	99·929	h_1	=	280
g_2	=	274·271	=	64·197	h_2	=	200
g_3	=	210·074	=	49·280	h_3	=	200
g_4	=	160·794	=	42·967	h_4	=	200
g_5	=	117·827	=	38·815	h_5	=	200
g_6	=	79·012	=	35·159	h_6	=	200
g_7	=	43·753	=	29·237	h_7	=	200
g_8	=	14·516	=	10·368	h_8	=	200
g_9	=	4·148	=	3·763	h_9	=	100
g_{10}	=	0·437	=		h_{10}	=	163

$V_1 = g_2\ h_1 + g_3\ h_2 \ldots g_{10}\ h_9$; képviseli a maximumot.
$V_2 = g_1\ h_1 + g_2\ h_2 \ldots g_{10}\ h_{10}$; képviseli a minimumot.

A kettő középértéke adja a hegygerinczek térfogatát.

Maximum = 285,331868 km.^{3}
Minimum = 202,884380 km.^{3}
Középérték t = *244,108124 km.*^{3}

A hegyet, különösen annak felső részét, ha a magassági rétegeket határoló vizszintes metszetek hasonlók, csonkakupnak lehet venni, az egyes vizszintes metszeteket pedig köröknek. Az egyes magassági rétegek térfogatát mint csonkakupokét kiszámitjuk, ezek összege adja az illető hegység térfogatát. Ezen módszer a jelen esetben ugyan kevésbé megfelelő, a mennyiben a Magas Tátra gerinczes hegység és a módszer csak vulkanikus eredetü, kupalaku hegyeknél vezet pontos eredményre. De az összehasonlitás kedvéért e szerint is ajánlatos a térfogat meghatározása. Az utolsó magassági görbe fölött emelkedő csúcsot kupnak veszsszük.

$$t = \frac{h}{3}(g_1 + g_2 + \sqrt{g_1 g_2}) + \frac{h_1}{3}(g_2 + g_3 + \sqrt{g_2 g_3}) + \ldots\ldots (g_9 + g_{10} + \sqrt{g_9 g_{10}}) + \frac{h_2}{3} g_{10}.$$

$$h = 280;\ h_1 = 200;\ h_2 = 263.$$

$$t = 256{\cdot}17801\ km^3.$$

A hegyoldalak emelkedési szögét meghatározhatjuk a kup egész függélyes átmetszetéből, mint egyenes oldalakkal biró háromszögből, a képlet szerint:

$$\operatorname{tg} \varphi = \frac{h}{\rho} \text{ vagy a mi mindegy } \operatorname{cotg.} \varphi = \frac{\rho}{h}$$

$$\rho = \sqrt{\frac{3t}{\pi h}}, \text{ mert } t = \frac{\rho^2 \pi h}{3}$$

h = 2663—934·27 a párkány közepes magassága levonva a legnagyobb csúcs (Ferencz-József csucs) magasságából. h = 1729·73

t = 256·17801 km.^{3} a csonkakúp szerint számitott térfogatból

$$\varphi = 8''\ 16'\ 7''$$

A képletet Neumann állitotta fel, a miért is az ő nevéről neveztetik.

Ugyancsak a csonkakupnak vett gerinczek térfogatának felhasználásával a Sonklár féle képlet alapján is kiszámithatjuk a hegyoldalak emelkedési szögét.

$$\operatorname{cogt.} \varphi = \frac{t}{h_2 \Sigma l};$$ h = (közepes gerinczmagasság) 1398·01 m.

$$t = 256{\cdot}17801,\ \Sigma l = 21{\cdot}32 \text{ klm.}$$

$$\varphi = 9^0\ 14'\ 57''$$

A plateau magassága graphikus uton is kiszámitható. Egy derékszögü coordinata rendszer abscissa tengelyére tetszésszerinti mértékarányban átviszszük az egyes metszet-területét (g_1 g_2 . . . g_{10}) km²-ekben vagy a hegység alapterületének százalékaiban kifejezve, jobbról balfelé; és az igy nyert távolságok végpontjaira ordinaták gyanánt a magasságokat (h_1 h_2 . . . . h_{10}). A mértékarány tetszés-szerinti lehet, ugy az abscissa, mint az ordinata tengelyre való átvitelnél, de állandóan meg kell maradnia. Ha az ordinaták végpontjait egy folytonos görbével összekötjük, megkapjuk az ugynevezett hypsographikus görbét. Az ezen görbe és végpontjainak coordinatai által bezárt terület arányos a hegység alapsikja és közepes gerincz-magasságából nyert productummal. A görbe minden egyes pontjának ordinatája megfelel egy bizonyos tengerfeletti magasságnak. Én a 934'27 m. (párkánymagasság) magas-ságban vont abscissa tengelyen az egyes magassági rétegekre eső területeket százalékban kifejezve vettem fel, úgy, hogy minden százalék 1 mm.-nek van véve. Tehát az abscissa hoszsza 100 mm.; az ordinaták mértéke 1 : 20000; a területet planiméterrel mértem meg.

Ily módon számitva, a párkány feletti rész magassága:

657·01 m.

A plateau általános magassága:

1591·28 m.

A gerinczek térfogata pedig:

$t = 245{\cdot}853142\ km^3$.

A hegység vizszintes vetületéből a hegység oldal-felületét ki lehet számitani e képlet szerint:

$F = \frac{P}{\cos \varphi}$; a hol P a párkány területe, jelen esetben 374·200 km². φ a hegység közepes emelkedési szöge: 9° 14' 57"

$$F = \frac{374{\cdot}200}{\cos 9^0\ 14'\ 57''}$$

$$F = 379{\cdot}128\ km^2.$$

A Magas-Tátra orometrikus elemei:

A párkány magassága	934·27	m.
A magassági rétegek területe . . .	374·200	km³.
A hegységből alakitott plateau magassága:		
1. Gsaller emelkedési szögének felhasználásával	1614·72	m.
2. A graphikus módszer szerint . .	1591·28	m.

3. A prismamethodus szerint . . .	1589·27	m.
4. Térfogat osztva a területtel . . .	1607·79	m.
A hegygerincz térfogata:		
1. Gsaller szögének felhasználásával .	254·628	km³.
2. A hegység területét szorozva a fél relativ közepes gerinczmagassággal	258·07072	km³.
3. Csonkakúpnak véve	256·17801	km³.
4. Hasábnak véve	244·108124	km³.
5. Graphikus módszer szerint . . .	245·853142	km³.
A hegypárkány térfogata	347·010628	km³.
A főgerincz hoszsza	21·32	km.
A jelentősebb mellékgerinczek hoszsza	60·31	km.
A hegygerincz közepes magassága:		
1. Sonklar szerint	2320·31	m.
2. Peucker és Platz szerint	2287·23	m.
3. Penck szerint	2323·04	m.
4. Neumann szerint	2326·44	m.
5. Planimeterrel	2300·47	m.
A mellékgerinczek közepes magassága	1907·73	m.
A hegynyergek közepes magassága (főgerincz)	2165·78	m.
A közepes rés	200·72	m.
A közepes résszög	6° 32′ 37″	
A legnagyobb csúcs magassága . .	2664	m.
A völgyek közepes magassága . . .	1187·15	m.
A völgyek közepes emelkedési szöge	6° 15′ 27″	
A hegyoldalak emelkedési szöge . .	8° 51′ 23″	
A Magas-Tátra domború oldalfelülete	379·128	km².

Turistika és idegenforgalom 1898-ban.

Irta **Dr. Posewitz Tivadar.**

Magas hegyek megmászása.

Egészben 550 magas hegyi mászást kisérlettek meg; ezek közül 403 mászás hegycsúcsokra, és 147 hegyi szorosátjáratokra vonatkozott. Ezen megmászások legnagyobb része a szomszédos Németország látogatóiból került ki.

1) Magyarok voltak 130, német 354, osztrák 53, egyéb külföldi 11.

Megkisérelt magas hegyimászás és pedig:

1893-ban	279,
1894-ben	485,
1895-ben	747,
1896-ban	314,
1897-ben	600.

A leglátogatottab csúcs ismét a *Tengerszem-csúcs volt*, melyet egymagában majdnem ugyanannyian másztak meg, mint a többi csúcsokat összesen együttvéve.

Azután következik a *Kis-Viszoka*, a legkönnyebben elérhető csúcs, valamint a *Ferencz-József csúcs*. A *Jégvölgyi csúcsot* különösen németek gyakrabban mászták meg, mint a *Lomniczi-* és *Nagy-Szalóki csúcsot*, mely sürű látogatás még jobban fokozódik majd, ha a Tarpatakban az Ottó melletti turistaház felépül. A többi csúcsoknak csak gyönge látogatóik voltak.

Megjegyzésre méltó, hogy a Tátra hegységet a mult évben gyakrabban kutatták át több irányban, mint előbb. Sőt megtörtént, hogy sokan a *Lengyelnyergen át* és a *Zawraton keresztül Zakopane felé utaztak*, s visszafelé *Javorinán* és *Zsdjáron*, vagy a *Kopa nyergen* át kerültek vissza. De a többi nyereg-átjáróknak is megvoltak a látogatóik. A még addig el nem ért csúcsok megmászása 1896-ban kezdődött. Ez évben előbb a *Théry-csúcsot* és a *Vöröstornyot* (az utóbbit, mint másodikat dr. Ottó,) vala-

mint a *Bibircset* és a *Ganeket* mászták meg; 1897-ben a *Varangyos-tó csúcsot*, a *Sátánt*, azután a *Vámkövet*, a *Középhegyet*, és a *Markasit-tornyot*, valamint a *Wágner-csúcsot* (az utóbbi négyet dr. Ottó). Első megmászásként felemlitendő az, melyet 1898-ban *Englisch K.* tett a Papyrus csúcsra a Kis-Papyrus völgyön át. Ezen mászás a Zöldtótól kezdve 6 óráig tartott. A leereszkedés a Zöldtó hasadékán át történt a tarpataki *Öt-tó felé*. (Lásd ennek leirását a Zipser-Bote 1898. évi 34. számában.)

Englisch K. még egy második csucsot is megmászott, mint első. Ezen csúcs a vezetőnek könyvecskéje szerint a Vöröstó fölött a legmagasabb csúcs és az ő nevéről Englisch csúcsnak neveztetett el. Ugyancsak a *Vöröstó-csúcsot* Englisch mászta meg, melyre még 1879-ben két lengyel turista kapaszkodott föl.

Az adatok a következők (19 vezetőnek könyvecskéjéből összeállitva):

a) *Csúcsmegmászások.*

	Magyar	Német	Osztrák	Egyéb országbeli	Összesen
Tengerszem csúcs . .	27	111	13	1	152
Kis-Viszoka » . . .	15	61	5	—	81
Ferencz-József » . . .	20	21	3	—	44
Jégvölgyi » . . .	6	22	3	2	33
Lomniczi » . . .	14	7	3	4	28
Nagy-Szalóki » . . .	11	19	—	—	30
Kriván » . . .	6	4	3	—	13
Osterva » . . .	—	8	—	—	8
Bibircs » . . .	1	2	—	—	3
Vöröstó » . . .	—	—	2	—	2
Englisch » . . .	—	—	2	—	2
Papyrus » . . .	—	—	2	—	2
Tátra » . . .	—	2[3])	—	—	2
Középorom » . . .	1[1])	—	—	—	1
Vöröstorony » . . .	1[2])	—	—	—	1
Karbunkulus » . . .	—	1	—	—	1
Fecsketorony » . . .	1	—	—	—	1
Összesen	103	257	34	7	404

1) Az Öt-tó felől a Nagy-Tarpatakhoz le.

2) A Nagy-Tarpatakból a Fehér-Padra föl és vissza a Vörös-Padon keresztül az Öt-tó felé.

3) A Tengerszem csúcson át le a Halastó felé.

b) *Szorosátmenetel.*

	Magyar	Német	Osztrák	Egyéb országbeli	Összesen
Lengyel-gerincz . . .	4	53	12	1	70
Kopa-nyereg	7	13	—	1	21
Vadorom	—	3	—	—	3
Kerbchen	1	3	—	—	4
Lórencz-orom	—	—	1	1	2
Kamenista-szoros . .	—	1	—	—	1
Tycha » . . .	—	3	—	—	3
Zawrat » . . .	6	11	5	1	23
Wachsmunska-szoros .	6	—	—	—	6
Összesen	27	97	19	4	147

Barlangok látogatása.

Barlangjaink a lefolyt évben nagyobb látogatásnak örvendtek, különösen az *Aggteleki barlang.*

A *Bélai-csepkőbarlangot* kereken másfélezer idegen kereste föl. Ezek között a felénél valamivel több magyar volt; a külföldiek közül Németország volt legjobban képviselve. Szepességről a barlangot 121, Budapestről 295, Bécsből 45 személy látogatta meg.

A *Dobsinai-jégbarlangban* kerek számmal 3200 idegen fordult meg. Ezek közül $^2/_3$ rész Magyarországból, a többi külföldről került ki, és pedig Svédországból 14, Belgiumból 10, Amerikából 4, Francziaországból 7, Angliából 5.

Az Aggteleki barlang látogatása jelentékenyen emelkedett, különösen a magyarok részéről, kik a látogatóknak majdnem az összes számát képezték. E barlangot kiválóan sok tanuló kereste föl; azonkivül 4 tanulmányi kirándulás is rendeztetett ide az intézetek tanárainak vezetése mellett. Azonkivül a magyarországi bánya- és kohóegyesület 46 tagja is megláttogata e barlangot. A külföldi látogatók között volt 3 szerb, 2 franczia (a Société de Speleologie vezértitkára és neje), egy sweiczi, egy ruméniai és egy délamerikai. A látogatók legnagyobb része az egész barlangot végig kalandozta.

A legfontosabb adatok a következők:

Látogatók	Bélai cseppkőbarlang		Dobsinai jégbarlang
	1896[1])	1897	1896[2])
Magyarországból	881 = 57%	912 = 60%	1682 = 66%
Ausztriából	221	215	144
Németországból	357 = 43%	305 = 40%	471 = 44%
Egyéb helyről	99	80	35
Ismeretlen helyről	—	—	855
Összeg . .	1543	1512	3197

Látogatók	Dobsinai jégbarlang	Aggteleki cseppkőbarlang	
	1897	1896[3])	1797
Magyarországból	1476 = 77%	816 = 95%	508 = 96%
Ausztriából	181	15	13
Németországból	335 = 27%	7 = 5%	4 = 4%
Egyéb helyről	32	8	1
Ismeretlen helyről	867	—	—
Összeg . .	2891	846	526

1) Zipser-Bote 1897. évi 45-ik szám.
2) Ruffiny E szives közlése folytán.
3) Sigmeth Károly szives közlése folytán.

Idegenek a Tátrában.

Az idegenek forgalma 1898-ban jelentékenyen emelkedett, s elérte a $28^1/_2$ ezret. Az előbbeni évek adataival összehasonlitva, a következő táblázat tünik ki:

1893:	20·568	idegen, ezek	közül	59%	belföldi,	41% külföldi
1894:	23·889	»	»	59 »	»	41 » »
1895:	23·836	»	»	55 »	»	45 » »
1896:	22·549	»	»	55 »	»	44 » »
1897:	26·694	»	»	53 »	»	47 » »
1898:	28·446	»	»	53 »	»	47 » »

A nem magyar utazóknak száma tehát az egésznek mintegy felét képezi.

	Idegen lakó vendég volt:	Turista ellenben:
1893 . . .	27%	73%
1894 . . .	25 »	75 »
1895 . . .	27 »	73 »
1896 . . .	33 »	67 »
1897 . . .	24 »	76 »
1898 . . .	23 »	77 »

A lakó vendégek közül volt		A turista vendégek közül volt	
Belföldi	Külföldi	Belföldi	Külföldi
1893: 77%	23%	51%	49%
1894: 71 »	29 »	53 »	47 »
1895: 78 »	22 »	53 »	47 »
1896: 71 »	29 »	49 »	51 »
1897: 76 »	24 »	46 »	54 »
1898: 71 »	29 »	48 »	52 »

A látogatók $^3/_4$ részét turisták, $^1/_4$ részét pedig lakó vendégek tették. A lakó vendégeknek $^3/_4$ részét belföldiek, $^1/_4$-ét külföldiek teszik, az arány tehát ugyanaz maradt.

A turisták között nagyobb részt, felényinél több külföldi volt. E szerint az idegenek száma fokozódik. A látogatók számának emelkedését lehetett tapasztalni fokozatosan a következő nyaralóknál: Csorba-tó, Magas-Hági, Ó- és Uj-Tátrafüred, Vadpatak, Tarpatak és Tátra-Lomnicz, végül a Felkai menedékház. A többi nyaralót a mult évben gyengén látogatták.

Az adatok hivatalos jelentések szerint összeállitva a következők:

Idegenek látogatása a Tátrai nyaralókban 1898-ban.

Nyaralók	a) Lakó vendégek			b) Turisták			Összeg
	Belföldi	Külföldi	Összeg	Belföldi	Külföldi	Összeg	
Csorba-tó . . .	797	524	1321	3098	5901	8999	10320
Magas-Hági . .	12	72	84	251	703	954	1038
Westerlak . . .	85	97	182	74	571	645	827
Uj-Tátrafüred . .	486	117	603	448	279	727	1330
Ó-Tátrafüred . .	729	277	1006	792	587	1376	2382
Alsó-Tátrafüred .	495	112	607	102	61	163	770
Vadpatak / Tarpatak . .	123	158	281	1412	776	2188	2469
Tátra-Lomnicz .	563	42	605	642	110	752	1357
Matlárháza . .	108	28	136	780	320	1100	1236
Barlangliget . .	662	234	896	1495	1329	2824	3720
Lucsivna . . .	93	—	93	72	—	72	165
Tátraháza . . .	117	—	117	75	—	75	192
Felka	257	73	330	134	21	155	485
Nagy-Szalók . .	1	18	19	10	18	28	47
Huszpark . . .	108	85	193	972	712	1687	1877
Virágvölgy . .	184	3	187	44	—	44	231
Összeg . . .	4820	1840	6660	10401	11385	21786	28446

Az idegen forgalom adatainak megállapitásához a Tátrában egy másik forrás is szolgált, t. i. a Kassa-Oderbergi vasut forgalmi kimutatásai. Ez utóbbi vasut személyzetének szivességből keletkeztek az alábbi adatok*).

A turisták száma egyes állomásokon.

Állomáshely	1893	1894	1895	1896	1897	1898
Csorba . . .	2269	1691	928	1352	1315	
Lucsivna . .	2277	2148	2626	1583	3456	
Poprád . . .	9470	14844	14768	9045	7914	
Szepes-Béla .	1236	1432	1220	1312	1342	
T.-Lomnicz .	—	—	—	1261	3386	
Csorba-tó . .	—	—	—	1018	3274	
Összeg . .	15252	20115	19542	15571	20687	

Ezek az adatok az idegen forgalomnak csekélyebb mérvét tüntetik föl, mint a nyaralóknak adatai, s valószinüleg a Tátralátogatók számának minimumát jelzik

Nyaralók és fürdőhelyek.

A lefolyt évben a Tátrában nem sokat épitkeztek. *Magas-Hágiban* egy uj lakóház épült 31 szobával; a régi épület, melyben a vendéglő volt, egészen átalakittatott, s a két épület közötti térség parkiroztatott, miáltal a hegycsúcsokra szabad kilátás nyilt.

Az *Uj-Lomniczi* turista ház is a forgalom számára megnyittatott, s magán T.-Lomniczon több magán villa épült.

Mivel pedig Ó-Tátrafüred bérleti szerződése ujabbi 30 évre kiterjesztetett, előrelátható, hogy ott is nagyobbszerü ujitásokat fognak behozni.

---

*) A ki- és beszálló utasoknak középszáma adta az utasok havi átlagos számát. Hogy a turisták száma meghatározható legyen, arra nézve az eljárás az, hogy a téli hónapok (okt. — április) utasainak száma a nyári hónapok (május — szeptember) utasainak számából levonatik, és ekként nyert különbség képezi a fenti számadatokat.

Egyesületi ügyek.

JEGYZŐKÖNYV

felvétetett a Magyarországi Kárpátegyesületnek 1898. évi augusztus hó 7-én Ó-Tátrafüreden az egyesület 25-éves fennállásának alkalmából tartott diszközgyülésén.

Jelen voltak: Dr. Münnich Aurél, elnök, Fischer Miklós, ügyvivő alelnök, Róth Márton, másodalelnök, Marcsek Andor, pénztáros, Nikházi Frigyes, titkár, Sóltz Gyula, országos főerdőmester és miniszteri tanácsos a m. kir. földmivelésügyi miniszter képviseletében, dr. Szmrecsányi Pál, szepesmegyei püspök, Raisz Aladár szepesmegyei alispán, Dárday Sándor, Tarkovich József, Dr. Papp Samu, dr. Raisz Gedeon, min. osztálytanácsos, Kulman János, id. gömöri Szentiványi József, Berzeviczy Egyed, Matuska Péter, dr. Szontagh Miklós, Ponori Tewrewk Emil, Wolafka Antal, dr. Philippy Ödön, Papp János, Münnich Kálmán, Adler Simon, dr. Weisz Miksa, Müller János, Jaskó Károly, Siegmeth Károly, Kaczvinszky Géza, Fülöp Károly, Nagy József, Károlyi József, Meskó László, Polyák Béla, Förster Gyula, Bartsch Gusztáv, dr. Posewitz Tivadar, Majunke Gedeon, Nagy Ödön, Molnár Mihály, Joannovics György, Merza Gyula Kolozsvár, Oltványi Pál, dr. Topscher Gusztáv, dr. Steiner Antal, Horváth Lajos, Kenedich Kálmán, Putsch Tóbiás, dr. Schwarcz Ignácz, Pfinn József, dr. Nosz Gyula, Széll Hugó, Thern László, Kovács Elek, Kövi Imre, Ujlaki Jenő, Hamernyik Sándor, Siegmeth Lajos, Hoffbauer Henrik, Hazslinszky Kálmán, dr. Rottenberg Márton, Arányi Antal, dr. Bene Kálmán, kuriai biró, Hensch Ede, Döller Antal, dr. Nagy Árpád, Spóner Andor, Cserey István, Singer Károly, Genersich Aladár, Genersich Emil, Kammer Ernő, Englisch Károly lovag, Sesztina Lajos, Nádas Béla, Baksay István, Kiss László, Ernő Miklós, Röser Miklós, Dénes Ferencz, Abeles Zsigmond, dr. Farkas

Antal, dr. Guhr Mihály, Terray Gyula, Knoll János, Faix Béla, Harangi Vilmos, dr. Hammersberg Árpád, dr. Szelényi Károly, Werner László, Gretzmacher Gyula, Zobel Gyula, Resch Zsigmond, Jászberényi Kalmár József, Forberger László, Carmellini Miksa, Szentkirályi Tivadar, Szumrák Ferencz, Gelléri Mór, Koromzay György, Hensch Aladár, Singer Sándor, Fuchs Mór, Megay Károly, Gréb János, Deutsch Viktor, Weszter Pál, ifj. Winkler Nándor, Hegedüs Gyula, Jaskó Géza, Wallerstein Samu, Bóbita Endre, dr. Kheberich Márton, Guhr Márton, Hajts Béla, Maurer Adolf, Gundy Miklós, Váray János, dr. Jármay László, Lövy Mór, Urbányi János, dr. Szabó Károly, Maurer Rezső, Beller Károly s következő hölgyek:

Sóltz Gyuláné, Münnich Aurélné, Sesztina Lajosné, Fischer Miklósné, dr. Nosz Gyuláné, Münnich Bianca, Ujlaki Jenőné, Lángh Róza, dr. Rottenberg Mártonné, Nagy Ella, Siegmeth Lujza, Arányi Irma, Arányi Margit, Lehotzky Ella, Bene Kálmánné, Grosz Lujza, Deutsch Mária, Palotai Margit, Deutsch Edit, Harangi Irén, Harangi Gyuláné, Harangi Margit, Ernő Erzsike, Gruz Albertné, özv. Béréssy Dánielné, Vandrák Vilma, Szentkirályi Tivadarné.

*

Dr. Münnich Aurél, az egyesület elnöke, következő beszéddel nyitja meg a diszgyülést:

»Midőn a Magyarországi Kárpátegyesület 25-ik közgyűlését megnyitom, fogadják tisztelt tagtársaim legmélyebb üdvözletemet.

Sajnos, abbeli reményünk, hogy a mai napon, midőn egyesületünk 25 éves fennállását ünnepli, körünkben tisztelhessük magas védőnket, Frigyes főherczeg ő cs. és kir. fenségét, nem valósulhatott meg, mert ő fensége főudvarmesterétől nyert értesités szerint magas védőnk, mint cs. és kir. hadtestparancsnok, szolgálati ügyekben el lévén foglalva, részt nem vehet a mai jelentőségteljes ünnepélyen. Kérek a mélyen tisztelt közgyüléstől felhatalmazást arra nézve, hogy a tisztelt közgyülés mélyen érzett sajnálatát magas védőnk meg nem jelenhetése felett tolmácsolva, ő cs. és kir. fensége iránt érzett őszinte, tiszteletteljes hódolatunkat e közgyülésből táviratilag hozhassam ő fensége magas tudomására.

Épp ugy sajnálattal kell a tisztelt közgyülésnek bejelentenem, hogy az egyesület tiszteletbeli elnöke, gróf Csáky Albin ő excellentiája, ki szives volt megjelenést és a közgyülés vezetését kilátásba helyezni, az utolsó

napokban beállott rosszullét miatt akadályozva volt körünkben megjelenhetni. Azt hiszem, a tisztelt közgyülés nézetével találkozom, ha inditványozom, hogy hasonlóképpen táviratilag fejezzük ki ragaszkodásunkat és tiszteletünket ő nagyméltósága iránt, annak a reményünknek adván kifejezést, hogy ő excellentiája egészsége mindnyájunk örömére a legrövidebb idő alatt ismét teljesen helyre fog állani.

Ezek után végig tekintve e diszes közgyülésen, nagy örömömre szolgál a magas kormány képviseletében Sóltz Gyula országos főerdőmester és miniszteri tanácsos ő méltóságát körünkben üdvözölhetni. Kiküldetésével a m. kir. földmivelésügyi miniszter ur tanujelét adta annak, hogy élénk figyelemmel és érdeklődéssel kiséri egyesületünk müködését, a miért hálás köszönetünkre tarthat igényt; kérjük ő méltóságát, hogy eme tiszteletteljes köszönetünket ő excellentiája előtt tolmácsolni és magas pártfogását egyesületünk részére a jövőben is kikérni méltóztassék.

Szivből üdvözlöm Szmrecsányi Pál szepesmegyei püspök urat, valamint Szepesvármegye törvényhatóságának küldöttségét, mely Raisz Aladár alispán ur ő nagysága vezetése alatt megjelent és megjelenésével ünnepélyünket emelni szives volt. Egyesületünk Szepesmegyének mély hálával tartozik a multban élvezett támogatásért, s midőn azt a közgyülés nevében tolmácsolni van szerencsém, kérem a megye vezérférfiait és a tekintetes törvényhatóságot, hogy jóindulatát a jövőben is őrizze meg egyesületünk számára.

Üdvözlöm a Magyar Turista-Egyesület és Erdélyrészi Kárpátegyesületnek, valamint a Magyar Turista-Egyesület Tátra-osztályának és eperjesi jogász-osztályának képviselőit, annak a reményemnek adván kifejezést, hogy ugy mint a multban, a jövőben is karonfogva és teljes egyetértésben fogunk közös czélunk felé haladni, s ha kell, együtt is müködni. Kérjük a tisztelt képviselőket, adják át küldőiknek legmelegebb üdvözletünket

A legmelegebben üdvözlöm egyesületünk főtényezőinek, az osztályoknak kiküldöttjeit; üdvözlöm a Keleti Kárpátok-, a Sziléziai-, az Egri Bükk-, a Zólyommegyei-, az Iglói és Lőcsei osztályokat, melyek oly szivesek voltak magukat képviseltetni, felkérvén őket, hogy ugy mint eddig, ezentul is lankadatlanul törjenek kitüzött czéljuk felé és támogassák az anyaegyesületet nemes törekvéseiben. Elismerésünkkel párosult köszönetünk csak csekély jutalom

lehet fáradozásukért, leljék azt fel működésök eredményében, öntudatos, czélirányos munkálkodásukban!

Végül engedjék meg, hogy az igen tisztelt vendégeket, kik megjelenésökkel megtiszteltek bennünket és ezáltal a turisztika iránti rokonszenvöknek kifejezést adtak, a legszivélyesebben üdvözöljem!

Tisztelt közgyülés! Alkotmányunk helyreállitása óta nemcsak a politika, hanem a társadalom terén is uj élet fejlődött. A társadalom felszabadulva békóiból, tespedéséből, levetve passivitását, nem várt mindent felülről, hanem az élet különféle viszonyai között tömörülve, különféle czélok elérésére együttes működést kezdett kifejteni, mely törekvés a különféle egyesületek alakitására vezetett. Igy keletkeztek a jótékonyság terén épen úgy, mint a nevelésügy terén a különféle humanitárius intézetek; a tudomány és müvészet körében az irodalmi, müvészeti, hirlapirói egyesületek; a társadalmi élet körében a kaszinók és különféle klubbok, valamint a sokirányú sportegyesületek. A betegápolás körül az önkéntes mentőegyesület gyakorolja áldásos müködését; a tüzoltóság intézménye hasonlóképpen a legtöbb helyen önkéntes vállalkozáson alapúl. A turisztikai egyesületek pedig az ország különböző vidékein teljesitik feladatukat. Mindezek az egyesületek hivatásuk köréhez és a közönség által nyujtott anyagi és erkölcsi eszközökhöz képest közhasznu czélokat szolgálnak, majd jótékonyságot gyakorolván és könyeket száritván, majd pedig élvezetet és örömet nyujtván tagjaiknak.

A mi egyesületünk a turisztika terén fejti ki áldásos müködését, e tekintetben első volt hazánkban, s mint ilyen uttörő munkát végzett. Csendes mederben indult meg tevékenysége, s ma már 25 évi müködésre tekinthet vissza. Huszonöt év sok az emberi életben, de még több egy egyesület életében, különösen nálunk, hol az egyesületi élet gyakran nagy erővel indul meg, de a nagy lelkesedést csakhamar közöny és az anyagi támogatás hiánya váltja fel, megölvén az egyesület életmüködését. Annyival nagyobbra kell azért becsülnünk az olyan törekvést, mely egy-egy helyes eszme megvalósitására egyesületet alakitott, ezt jó és rosz viszonyok között fentartotta, s müködését addig folytatta, mig a kisebb akadályoktól meg nem ijjedve, a nagyobbakat pedig utjából elháritva, végre elérte kitüzött czélját. Hogy a Magyarországi Kárpátegyesület fenállásának 25-iki évfordulóját elérte, azt szintén amaz eszme életrevalóságának köszönheti, melynek megvalósitását zászlajára irta, valamint annak a szivós kitartásnak, melylyel akadá-

lyokat nem ismerve, lankadatlanul és czéltudatosan tört czélja felé. S habár nem értünk el mindent, a mit elérnünk egyes vidékeink és közvetve hazánk kulturális és közgazdasági érdekei kivánatossá tették volna, de megvan mégis az az elégtételünk, hogy daczára a ránk zúdult viharoknak derekasan és szilárdan állottuk meg helyünket és tovább folytathatjuk áldásos müködésünket.

Mily eredménynyel járt 25 évi müködésünk, azt az egyesület 25 éves történetében találjuk feljegyezve; milyen volt tevékenysége az utolsó évben, azt elnöki jelentésemből méltóztatik megtudni. Most csak röviden arra akarok utalni, hogy egyesületünk szerény eszközökkel ugyan, de lelkes férfiak által támogatva, mindig és mindenütt igyekezett magasztos feladatát megvalósitani és tevékenységét hazánk jólétének és boldogságának szolgálatában érvényesiteni. Adja az ég, hogy a jövőben is ez a munkakedv és kitartással párosult lelkesedés, kivált azokban a férfiakban, kik hivatva vannak az egyesület munkájának oroszlánrészét végezni, ne lankadjon, sőt inkább folyton gyarapodjék. Mi nekik csak elismerést és köszönetet szavazhatunk és ezt annyival inkább és örömest tehetjük, mert ugy a központ, mint egyes osztályok müködése mutatja, hogy feladatuk magaslatán állanak.

Kivánom, hogy egyesületünk, mely első sorban van hivatva arra, hogy a Kárpátokat, hazánk e gyönyörü vidékét szélesebb körökben megismertesse, azoknak egyes vadregényes tájait, csúcsait és völgyeit hozzáférhetőkké és igy a természet szépségeit élvezhetőkké tegye, a jövőben még inkább gyarapodjék és virágozzék, a mit csak ugy lehet elérni, ha annak ügye szélesebb körökben felkaroltatik és anyagilag támogattatik. Vajha szerény szavam visszhangra találna és egyesületünk a külföldi hasonló egyesületek példájára müködését kellő támogatás mellett szélesebb alapokra fektethetné!

Meglévén győződve arról, hogy ez tagjaink lelkes közremüködésével lehetséges lesz, ajánlom e helyről is egyesületünk törekvéseit a tisztelt közgyülés szives támogatásába.»

Miután elnök a »Sziléziai osztály« képviselőjét nehány szivélyes német szóval üdvözli, megnyitottnak nyilvánitja a közgyülést.

Ezek után *Sóltz Gyula*, országos főerdőmester és miniszteri tanácsos a m. kir. földmivelésügyi miniszter úr nevében üdvözli az egyesületet, biztositván az egyesületet a miniszter úr ő nagyméltósága jó akaratáról.

Raisz Aladár, szepesmegyei alispán, a megyei küldöttség élén üdvözli az egyesületet, méltányolva az egyesület érdemeit, melyeket az 25 éves müködésével Szepesvármegye érdekeinek előmozditása körül szerzett és biztositva az egyesületet a megyének további támogatásáról.

Pfinn József mérnök a »Magyar Turista-egyesület« nevében, *Merza Gyula* az »Erdélyrészi Kárpátegyesület, Dr. *Szontágh Miklós* a M. K. E. Tátra osztálya nevében üdvözlik az egyesületet, hangoztatva az együttérzés, az együttmüködés szükségességét.

Kaczvinszky Géza a »Keleti Kárpátok«, *Müller János* a »Sziléziai osztály« nevében adják át üdvözletüket az anyaegyesületnek.

Csáky Albin gróf ő nagyméltósága, az egyesület tiszteletbeli elnöke, *Csáky Zeno* gróf, szepesmegyei főispán és a »Polnischer Tátraverein« táviratilag fejezik ki üdvkivánataikat.

A közgyülés elhatározza, hogy táviratilag üdvözli Frigyes főherczeg ő cs. és kir. fenségét, mint az egyesület protektorát; Darányi Ignácz m. kir. földmivelésügyi miniszter úr ő nagyméltóságát; Csáky Albin gróf úr ő nagyméltóságát; Csáky Zeno gróf főispán úr ő méltóságát, valamint a »Polnischer Tátravereint«.

II.

Fischer Miklós, az egyesület ügyvivő alelnöke ünnepi beszédet mond. Lendületes szavakban ecseteli az egyesület nemes hivatását, melyet az a Magas-Tátra és hazánk egyéb hegyvidékei turista- és idegenforgalmának emelése körül a multban úgy, mint a jelenben teljesit; rövid, de áttekinthető vonásokban adja elő az egyesület 25 évi fejlődésének, megizmosodásának főbb mozzanatait, valamint azokat az akadályokat, melyekkel sikeresen megküzdött és melyeknek elháritásából uj életerőt meritett. Végül lelkesedéstől áthatott buzditó szavakat intéz a közgyülés tagjaihoz, felkérvén őket, hogy az egyesület munkálkodásából vegye ki mindenki a maga részét és terjeszsze annak eszméit kiki saját hatáskörében.

III.

Elnök előterjeszti évi elnöki jelentését, mely előtünteti azokat az intézkedéseket, melyeket az elnökség részint a magyar kormánynál, részint Szepesvármegye törvényhatósága és a kassa-oderbergi vasut igazgatóságánál tett, hogy a turista- és idegenforgalom emelésére irányult törekvései és az ezek kivitelére szolgáló segédforrások előteremtésére

irányitott fáradozásai hathatósabb támogatásban részesitessenek; hű képét nyujtja az egyesület mult évi sokirányu tevékenységének, melyet az ugy a kulturális czélok irányában, mint gyakorlati tekintetben kifejtett; méltatja az osztályok müködését és végül a szélesebbkörü és minél tömegesebb pártolásba vetett hittel az elnökséget és központi választmányt a közgyülés jó indulatába ajánlja.

A közgyülés örvendetes tudomásul veszi az elnöki jelentést és köszönetet szavaz ugy Szepesvármegye törvényhatóságának az egyesületnek nyujtandó segély tárgyában hozott nagylelkü határozatáért, mint a kassa-oderbergi vasut igazgatóságának és ennek vezérigazgatójának, Ruttkai Ráth Péter orsz. képviselő úrnak az egyesület czéljait előmozditó áldozatkészségeért.

IV.

Elnök előterjeszti az 1897. évi zárszámadást, mely 5400.91 frt bevételt és 5148.75 frt kiadást tüntet fel, valamint a számvizsgáló bizottság jelentését a számadások megvizsgálásáról.

A közgyülés tudomásul veszi az előterjesztést és pénztárosnak kifejtett ügybuzgalmáért és lelkiismeretes pontosságáért a szokásos felmentvény megadása mellett elismerést és köszönetet szavaz. Szintugy köszönetet szavaz a számvizsgáló bizottság tagjainak.

V.

Felolvasásra kerül az 1898. évi előirányzat, mely 4827 frt bevételt és 4805 frt kiadást tüntet fel.

A közgyülés az előirányzatot tudomásul veszi.

VI.

A Muzeum jelentését, 1897. évi zárszámadását, mely 521.63 frt bevételt és 306.99 frt kiadást tüntet fel, valamint 1898. évi előirányzatát 394.64 frt bevétellel és 387 frt kiadással a közgyülés helyeslő tudomásul veszi.

Szintugy tudomásul veszi a közgyülés a választmány azon határozatát, melynél fogva felterjesztést intézett a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrhoz, hogy a Kárpátegyesületi muzeumot is állami felügyelet és ellenőrizés alá helyezze, miáltal a muzeumnak a jövőben való nagyobb fejlődése és az épület kibővitésére szükséges költségek könnyebb előteremthetése várható.

A Muzeum igazgatójának, Wünschendorfer Károly lelkész úrnak és a muzeumi bizottság tagjainak, valamint Dannhauser Rezső, muzeumi őrnek a közgyülés szives fáradozásukért hálás köszönetet szavaz.

VII.

Az osztályok jelentéseit, 1897. évi zárszámadásaikat, melyek összesen 5341.27 frt bevételt és 4926.04 frt kiadást tüntetnek fel, valamint 1898. évi előirányzataikat a közgyülés helyeslő tudomásul veszi.

VIII.

A Keleti Kárpátok osztálya inditványozza, hogy a jövő évi közgyülés Kassán tartassék.

A közgyülés elfogadja az inditványt, de egyszersmind elhatározza, hogy ezentúl a jövőben csak minden harmadik évben legyen a közgyülés más helyen tartható, mint Ó-Tátrafüreden, ha eziránt inditvány tétetik.

Miután elnök a tagoknak szives megjelenésökért és Ó-Tátrafüred igazgatóságának a terem szives átengedéséért hálás köszönetet mond, a közgyülést berekeszti.

Nikházi Frigyes, s. k.
a M. K. E. titkára.

Dr. Münnich Aurél, s. k.
a Magyarországi Kárpátegyesület elnöke.

Elnöki jelentés az 1898. évről.

Mélyen tisztelt közgyűlés!

Folyó évvel töltötte be a Magyarországi Kárpátegyesület működésének első negyedszázadát. Rövid korszak talán más egyesület történetében, de elég hosszú oly egyesület történetében, mely hazánkban azon a téren, melyen működik, úttörő munkát végzett és végez ma is.

Hogy azt elérhettük, egyrészt az egyesület magasztos, hazafias czéljában és a maga elé tűzött feladat fontosságában gyökeredző, szivós életerejének köszönhetjük, melynek nem egyszer érvényesülnie kellett, hogy az elébe gördülő akadályokkal sikeresen megküzdjön, másrészt annak a rajongó szeretetnek és nemes lelkesültségnek, melylyel ugy mint azelőtt 25 évvel annak előharczosai, most is annak lelkes vezetői és igaz barátjai fennen lobogtatják azt a zászlót, mely alatt küzdve, határozott akarattal és kitartással, fáradtságot nem ismerő önfeláldozással törnek kitűzött czéljuk felé!

S ha az elért eredmény, a kivivott siker, a rendelkezésre álló, aránylag csekély eszközökhöz és a működés

sokféle iránya és széles köréhez képest a reméltnél talán csekélyebb is, vigasztaljon bennünket az a tudat, hogy ennek oka nem magában az egyesületben, annak szervezetében, mint inkább az egyesületen kivül, hazánk sajátos viszonyaiban keresendő. Hazánkban — sajnos — még igen kis tért foglal el azoknak köre, kik a szabad természet szépségei és nagyszerűségei iránti érzékkel és szeretettel megáldva, egyszersmind ápolnák, támogatnák azok örökké változó, de a változásban is örökké állandó jelenségeinek feltárására irányuló törekvéseket. Ebben találjuk magyarázatát annak, hogy mig hasonló irányu külföldi egyesületek 30—40000 taggal dicsekedhetnek, addig egyesületünknek a legnagyobb erőmegfeszitésébe kerül, hogy azt a nehány, 3—4 ezer tagot czéljainknak megtartsuk és a sorukban támadt hézagokat uj tagokkal pótoljuk

A tagok csekély száma által nyujtott segédforrások elégtelensége arra inditotta a központi vezetőséget, hogy mint az előző években, ugy ebben az évben is oly tényezőket vonjon be működésének érdekkörébe, melyekre egyesületünk áldásos működéséből, hol közvetlen, hol közvetett előnyök és haszon hárul.

Összeköttetésbe léptünk a magyar kormánynyal, felterjesztést intéztünk, ugy a földmivelésügyi, mint a kereskedelemügyi miniszteriumokhoz, kérve azokat, hogy egyesületünket kulturális és közgazdasági törekvéseiben támogassák. Kérésünk meghallgattatásra talált, a mennyiben a m. kir. földmivelésügyi miniszter Úr Ő Nagyméltósága utasitotta a liptóujvári főerdőhivatalt, hogy tegye magát érintkezésbe egyesületünk vezetőségével és állapitsák meg közösen azokat a módozatokat, melyek mellett a magas miniszterium egyesületünket nagy feladatainak keresztülvitelében és hazafias czéljainak elérésében hathatósabban támogathatná. A történt megállapodás alapos reményt nyujt arra, hogy azokat az utakat, ösvényeket és menedékkunyhókat, melyeknek felépitését egyesületünk vezetősége kivánatosnak és szükségesnek jelölt ki és melyek arra vannak hivatva, hogy szorosabb összeköttetés létesittessék a magyar és lengyel turisták között, a m. kir. földmivelésügyi miniszterium a liptói havasokban, kincstári területen, ha nem is egyszerre, de fokozatosan évről-évre létesiteni fogja. Szintúgy kedvező kilátást nyujtott a m. kir. közlekedési miniszterium arra nézve, hogy a Bialkán épitendő szilárdabb szerkezetü hid, mely a magyar turista-utat a lengyel turista-uttal fogja összeköttetésbe hozni, államköltségen fog felépülni.

Jelentem továbbá a mélyen tisztelt közgyűlésnek, hogy egyesületünk elnöksége a turistika és idegen forgalom emelését czélzó, villamos üzemre berendezendő Tátra-vasut érdekében a m. kir. kereskedelemügyi miniszteriumhoz intézett emlékirathoz pártolólag járult hozzá és hogy az engedélyesek megkeresésére Hohenlohe herczeghez is fordult azzal a kérelemmel, hogy ennek a vasutnak czéljaira a Poprád-folyó vizerejét engedje át, mely kérelemnek a herczeg a legnagyobb készséggel eleget tett.

Kevesebb sikerrel járt egyesületünknek egy másik törekvése, a mely az idegenforgalom emelését czélozta, a mennyiben a m. kir. kereskedelemügyi miniszteriumhoz intézett azon kérelmünk, hogy Csorbatótól—Barlangligetig személyszállitással összekötött közvetlen póstaközlekedés létesitessék, elutasittatott.

Azok között a tényezők között, melyek egyesületünk törekvéseit méltányolva és azok nagy horderejét felismerve igyekeztek egyesületünk munkaképességének fokozásához és a jövőben való hatványozásához hozzájárulni, a legnagyobb elismeréssel kell felemlitenem Szepes vármegyét, mely abban a tudatban, hogy a Magas-Tátra hegyvidékének élénk idegenforgalma annak elszegényedett és pusztulásnak induló lakosságára nézve úgyszólván életkérdés, a mennyiben annak előmozditása és élénkitése által uj életfeltételek, nj keresetforrások nyittatnak meg a lakosoknak, 1897. évi deczember hó 21-én tartott közgyülésén elhatározta, hogy a Magyarországi Kárpátegyesületet 20,000 frtnyi segélyben részesiti, mely összeg esetleg 10 éven át 2000 frtos részletekben folyósittatni fog. Továbbá kimondta határozatilag, hogy az egyesület által kiépitett és Ó-Tátrafüredtől a Tarajkára vezető utszakaszt a törvényhatósági utak hálózatába véteti fel, valamint, hogy tekintettel arra, miszerint a Késmárk—Sarpaneczi és a Barlangliget—Zsdjár Csernagura országhatári községi közlekedési utak a vármegye legszebb és ugy hadászati, mint különösen turisztikai szempontokból legfontosabb utvonalai közé tartoznak, az érdekeltség hathatósabb támogatását szükségesnek tartja és az összesen 33460 méter hosszu utvonalnak helyreállitási költségeihez 30000 frttal járul a vármegyei utialapból. Ugyancsak elhatározta a vármegye, egyletünk megkeresésére, melyet az a Javorinától—Lijszapoláig vezető utszakasznak a törvényhatósági utak hálózatába való felvétele tárgyában a vármegyéhez intézett, hogy nevezett utszakasz, melynek a Bialka-hiddal kapcsolatos kiépitése

által a tátrai körut teljesen elkészülne, az országhatári közlekedési utak kiegészitő része gyanánt tekintetvén, a a megszavazott 30000 frtból helyreállittassék.

Midőn Szepes vármegye törvényhatóságának eme nagyfontosságu határozatait a mélyen tisztelt közgyűlés becses tudomására hozom, azt hiszem, csak kedves kötelességet teljesitünk, midőn innen, a közgyűlésből kifolyólag is Szepes vármegye méltóságos főispánjának, valamint a vármegyei törvényhatósági bizottságnak azért, a turistaság és idegenforgalom emelésére irányitott, nagy horderejü határozatáért a legmélyebb köszönetünket és hálánkat fejezzük ki.

Ime, mélyen tisztelt közgyűlés, ezek az egyesületi elnökség és központi választmány az egyesület bevételeinek segédforrásainak és munkaképességének fokozására irányitott törekvéseinek eredményei, melyek hivatva lesznek arra, hogy egyesületünk a jövőben nagyobb intensivitással hozzáfoghat majd kitűzött és a Magas-Tátra teljes feltárását és hozzáférhetővé tételét czélzó munkaprogrammjának fokozatos keresztülviteléhez.

Gyakorlati tekintetben egyesületünk központi vezetősége működésének súlypontját a mult évben is a Zöldtavi menedékház kiépitésére és berendezésére volt kénytelen fektetni, a mennyiben nagyobb javitások és pótlások váltak szükségesekké. A menedékház a szükséges átalakitásokkal és berendezési költségekkel együtt 5200 frtba került, mely összegből 3000 frt részint adományok, részint részjegyek után gyűlt össze. A menedékház ünnepélyes felavatása mult évi augusztus hó 27-én mintegy 50 tagból álló társaság jelenlétében ment végbe. (Ugy a menedékház bővebb leirását, mint a felavatási ünnepély ismertetését, az idei Évkönyvünkben találják az iránta érdeklődők.) Ez alkalommal a menedékház az egyesület legmagasabb protektorának neve után »Frigyes-menedékház«-nak nevezetett el.

Az utépitések tekintetében a központnak a mult évben az egyesület szűk anyagi viszonyai miatt csak kisebb alkotásokra kellett szoritkoznia. A Matlárházától a Tarpatakba vezető ösvénynek az a része, mely a Tátra-Lomniczról vezető sétautnak betorkolásától a Tarpatak-szállóig terjed, kényelmes sétauttá alakittatott át; ösvények készültek: a Fehérviz mentén és a Vörösagyag alatt, továbbá a Nyereg-Szélesmező és a Grajnárra vezető ösvény. A Tátrafüredek környékén és a Bélai mészhavasokban lévő ösvények alaposan javittattak. A Tarpataki Jármay-

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

ösvény, mely a Tarajkától a Zergeszállóig vezet, teljesen elkészült, mi leginkább dr. Jármay László úr fáradozásának és áldozatkészségének köszönhető. Dr. Weisz Miksa választmányi tag buzgóságából összegyűlt költségen épült kényelmes sétaut Tátrafüredtől a Málnásrétekig, és végül Wagner ur áldozatkészségéből készült egy ösvény a Tarpatakban a Tornyosra. Fogadják az illető urak szives fáradozásukért és áldozatkészségökért elismerésünket és köszönetünket.

Az épitési költségekhez a mult évben a Tátratelepek részéről hozzájárultak: Ó-Tátrafüred 50 frttal Zöldtavi részjegyekben és a Szepesszombati erdőtársaság. Fogadják nagylelkűségökért hálás köszönetünket, és szolgáljon nemes tettök buzditó például a többi Tátratelepeknek.

A központi választmánynak a kulturális czélok irányában érvényesitett munkálkodása ez évben is első sorban az Évkönyvre terjed ki, mely 2400 magyar és 1600 német példányban 14 ivnyi vastagságban 2 műmelléklettel és egy térképpel jelent meg. Érdekes czikkei: a Magas-Tátra uj eredeti térképének ismertetése, az egyesületi tevékenység összes fontosabb mozzanatait felölelő, és az egyesület működése utolsó hat évének történetét feltüntető közleményei, mind alkalmasak arra, hogy ébren tartsák az egyesület czéljai iránti érdeklődést, ápolják és fokozzák az egyesület és osztályai, valamint az egyesületi tagok között az összetartozás érzetét. Az által, hogy egyesületünk Évkönyve utján csereviszonyt folytat több, mint 200 rokonczélu belés külföldi egyesülettel, Európa és Amerika tudományos intézeteivel, földrajzi, természetrajzi, földtani társulataival, egyrészt azt érjük el, hogy hegyvidékeink iránt a távol külföldön is felköltjük az érdeklődést, másrészt oly becses művek birtokába jutunk, melyek idővel egyesületünk könyvtárát igen keresetté fogják tenni.

Megjelent ezenkivül külön kiadásban az egyesület 25 éves története, mely az 1894-iki Évkönyvben megjelent és dr. Posewitz Tivadar úr által ősszeállitott 20 évi történetből és az utolsó 6 évi működését feltüntető és az egyesületi titkár által összeállitott, ez idei Évkönyvünkben is megjelent részből áll. A 300 önálló példány a hazai tudományos intézeteknek, társaságoknak és turista-egyesületeknek fog megküldetni.

Egyesületünk elnökségének közbenjárása folytán a kultuszminiszterium 250 frtot, a Kassa-oderbergi vasut igazgatósága pedig 2000 frtot utalványozott egy »Szepességi utazási kézikönyv« kiadásához, mely dr. Posewitz Tivadar és Dénes Ferencz választmányi tagok szerkesz-

tésében jelent meg ugy magyar, mint német kiadásban. Az a körülmény, hogy nevezett Kézikönyv megjelenése egyesületünk érdekeivel szoros kapcsolatban áll, arra indit engem, hogy ugy a kultuszminiszter ur Ő Nagyméltóságának, mint a Kassa-oderbergi vasut igazgatóságának, mely különben is ujabb, meg ujabb vasuti kedvezmények nyújtásával igyekszik a Magas-Tátra idegenforgalmát növelni, nagylelkűségökért e helyről is a leghálásabb köszönetemet szavazzam. Elismerés és köszönet illeti a szerzőket is, kik feladatukat nagy körültekintéssel és lelkiismerettel oldották meg.

Egyesületi muzeumunk ez évben is örvendetesen gyarapodott; ujabb tárgyai között van a Zöldtavat és környékét ábrázoló festmény, melylyel Telepy Károly, hazánk festőművésze ajándékozta meg az egyesületet, mely nagylelkűségeért ez alkalommal is hálás köszönetemet kifejezni el nem mulaszthatom. Hogy muzeumunk a jövőben minél nagyobb fejlődésnek induljon és az épület kibővitésére szükséges költségek könnyebben előteremthetők legyenek, elhatározta a központi választmány, hogy felterjesztést intéz a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz, hogy a vidéki muzeumok tekintetében kiadott szabályrendelete értelmében a Kárpátegyesületi muzeumot is állami felügyelet és ellenőrzés alá helyezze. Midőn a mélyen tisztelt közgyűlést arra kérem, hogy a központi választmánynak emez intézkedését tudomásul venni méltóztassék, felkérem az igeu tisztelt egyesületi tagokat, hogy minél tömegesebben lépjenek be a muzeum pártoló tagjainak sorába, hogy intézményünk, mely büszkeséggel tölthet el minket, annál sikeresebben megfelelhessen kulturális rendeltetésének.

Az osztályok működésének vázolására áttérve, örömmel jelenthetem, hogy osztályaink legnagyobb része feladatának magaslatán áll és lelkesedéssel, buzgó kitartással igyekszik a kitűzött czélt elérni.

Lankadatlan kitartással munkálkodik a »Keleti Kárpátok« osztálya, mely a mult évben is működésének súlypontját az Aggteleki barlangra és annak a külföldön való ismertetésére fektette. E czélból az osztály lelkes és ügybuzgó ügyvivő-alelnöke az elmult tél folyamán Boroszlón és Königshütteben előadásokat tartott, ismertetve a barlang szépségeit. Ezenkivül Felső-Bánya környékén a »Feketehegyen« menedékházat épittet. Kassán kirándulási bizottságot tart fenn és az elmult évben »Guttinvidéki választmány« czimen Felső-Bánya székhelylyel uj bizottságot

szervezett, mely több mint 100 uj tagot szerzett az osztálynak.

Hasonló élénk tevékenységet fejtett ki az »Iglói osztály«, mely Iglófüred környékén több kilometer hosszú utakat épitett és jelzett, forrásokat foglalt, előadásokat, turisztikai kiállitást és kirándulásokat rendezett.

A »Sziléziai osztály«, egyesületünknek legnagyobb, 750 tagot számláló osztálya a mult évben is folytatta tevékenységét azzal a lelkesedéssel, melylyel a Magas-Tátra turisztikai ügyét felkarolta. Működésének tere ez uttal is a Felkai völgy volt, hol ugy a »Sziléziai ház»-at, mint a Hunfalvi menedékkunyhót lényegesen javittatta, a szükségesekkel felszerelte, utakat épitett, javitott és jelzett. Más tekintetben is előmozditja e csupa külföldiekből álló derék osztály hazánk turisztikai érdekeit. Hogy a Kárpátok és különösen a Magas-Tátra iránti érdeklődés a külföldön minél tágabb körökben terjedjen, fentart egy »értesitőhivatal»-t, mely minden tudakozódásra ingyen szó- és irásbeli felvilágositást és utbaigazitást ád; ezen kivül tömeges kirándulásoknak a Tátrába való rendezésével, felolvasásokkal, tér- és fényképek terjesztésével, megbizható Tátrakalauzok kiadásával igyekszik a Magas-Tátra iránti érdeklődést a külföldön fokozni és vasuti kedvezmények kieszközlésével az abba való kirándulásokat megkönnyiteni. Most van 10 éve, hogy e tevékeny osztály fennáll és ezt az alkalmat el nem szalaszthatom, hogy ugy az osztály elnökségének, mint annak minden egyes tagjának a közgyűlés nevében is elismerésemet és köszönetemet ne fejezzem ki az eddig kifejtett buzgóságukért, kérve őket, hogy a jövőben is lankadatlanul törjenek kitűzött czéljuk felé.

Nagy erővel és dicséretes buzgalommal kezdte meg tevékenységét a két évvel ezelőtt alakult »Lőcsei osztály«, mely a lőcse—lublói hegyvidéket választotta működése teréül és máris egy menedékházat és több gyalogutat épitett és jelzett.

A »Zólyommegyei osztály« anyagilag megerősődve folytatja a 3 évvel azelőtt megkezdett intensivebb működését és ez évben is több utat épitett a Gyömbér környékén, ezenkivül kirándulások rendezésével igyekszik a turistaság iránti érdeklődést fokozni és egy helyi tájékoztató kiadásán fáradozik.

Az »Egri Bükk-osztály« az Eged-hegyen épitendő »Árpád« kilátótorony és menedékház alapjának előteremtésén fáradozik.

A »Gölniczvölgyi osztály« is, daczára tagjai csekély számának, igyekszik feladatának megfelelni.

Egyedül a »Liptói osztály« tagjainak csekély számánál fogva alig fejt ki számbavehető működést, sőt évek óta életjelt sem ad magáról. Tekintve azt a körülményt, hogy a közel jövőben éppen a liptói Tátrában fognak nagyobb épitkezések eszközöltetni, melyek előre láthatólag ezen a területen is nagyobb turistaforgalmat fognak előidézni, kivánatos, hogy Liptómegye nagy közönsége nagyobb érdeklődéssel viseltessék a turistaügy iránt és hogy annak vezető férfiai ujra szervezzék az »osztályt«, mely az anyaegyesület törekvéseit támogatni, s azokat a helyi érdekeknek és a lakosság közgazdasági érdekeinek megfelelőleg irányitani volna hivatva.

Mélyen tisztelt közgyűlés! Végig tekintve a jelentésemben felsorolt adatokon, majdnem mindenütt a serény munkásság, az önzetlen buzgóság és a mind általánosabb érdeklődés örvendetes képét látjuk. Sokat elértünk, a mit azelőtt 25 évvel elérni nem is reméltünk. De, hogy a jövőben még többet teremthessünk, hogy a külföldi, hasonló irányu egyesületek haladásával lépést tarthassunk: nemcsak nagyobb áldozatkészséggel, fokozódottabb buzgósággal és körültekintőbb élelmességgel kell szolgálnunk egyesületünk nemes czéljait, hanem szükséges minden eszközt megragadni arra, hogy végre megtörjük a turistaság és az idegenforgalom iránt táplált közönyösségnek hideg jégpánczélját, mely még mindég ugy a magyar társadalom nagy részét, mint a hegyvidékek lakossága közgazdasági érdekeinek előmozditására hivatott tényezők ténykedését boritja.

Mig a felsőbb köröket és a társadalom müvelt nagy zömét meg nem győződtetjük arról, hogy alkotásaink nemcsak nemzetgazdasági, hanem népnevelési szempontból is üdv- és áldásthozók; mig meg nem értetjük a legszélesebb rétegekkel, hogy a közelfekvőnek, a honinak feltárása és ápolása által küzdeni akarunk a közvetlen kinálkozó sajátunknak kicsinylése, megvetése és idegen vidékeket hajhászó hajlamunk ellen; hogy az itthon megbecsülésének ápolása által fejleszteni akarjuk a magyar érzést, a hazaszeretetet; s mig meg nem tudjuk nyerni a magyar államot annak, hogy az idegenforgalmat, mely egyes vidékek fokozott adóképessége következtében jövedelmi forrásává lett, hathatósabb eszközökkel elősegitse és abból a haszonból, mely reá háramlik, bocsásson valamit ismét abba a csatornába, mely ő reá nézve évről-évre termékenyitőbben

hat: — mindaddig egyesületünk csak abban a szük mederben fogja teljesithetni hivatását, melyben eddig mozgott, de a melyből eddig is egyes hegyvidékeink és közvetve hazánk kulturális és közgazdasági érdekeire máris nagy áldás fakadt!

Ezeket a tényezőket szent ügyünknek megnyerni, mennél szélesebb körü, s mennél tömegesebb pártolást magasztos czéljainknak biztositani, legyen egyesületünk jövő müködésének jelszava, melylyel magamat és tiszttársaimat a mélyen tisztelt közgyülés becses jóindulatába ajánlom!

Igló, 1898. augusztus havában.

Dr. Münnich Aurél,
a Magyarországi Kárpátegyesület
elnöke.

A M. K. E. bevételei és

BEVÉTEL. **az 1898-ik**

	frt	kr.	frt	kr.
I. Tagsági dijak:				
1. Központi tagok dijai:				
22 tag után 1897-re	44	30		
1121 » » 1898-ra	2257	98		
6 » » 1899-re	12	—		
2. Osztályok 40%-os járulékai:				
Egri Bükk osztály 47 tag után 1898-ra	37	60		
Gölniczvölgyi » 24 » » »	19	20		
Iglói » 92 » » »	73	60		
Keleti Kárp. » 308 » » »	246	40		
Lőcsei » 118 » » »	94	40		
Szileziai » 700 » » »	560	—		
Zólyom m. » 90 » » »	72	-		
3. Alapitó tagsági dijak	340	—	3757	48
II. Kiadványok és hirdetések:				
1. Kiadványok eladása	64	91		
2. Jelvények »	28	87		
3. Tagokmányok »	3	50		
4. Hirdetések	84	—	181	28
III. Adományok és kamatok:				
1. Adományokból befolyt	130	83		
2. Szini-előadás jövedelme	138	35		
3. Alapitó tőke kamatjai	135	—	404	18
IV. Különféle bevételek:				
1. Millenniumi emlékkő-alap	10	—		
2. Mümellékletekre Keleti Kárpátok osztályától	27	—		
3. Kölcsön az alapitó tőkéből	200	—		
4. Lóbárczák után	40	—	277	—
Pénztári maradék 1897-ből:			252	16
Összes bevétel 1898-ban:			4872	10

Ezen számadás általunk megvizsgáltatván, minden egyes tételében

Lőcsén, 1899. évi április hó 5-én.

Kompanyik Coelestin, számvizsgáló bizottsági elnök.

kiadásainak kimutatása

évben. KIADÁS.

		frt	kr.	frt	kr.
I. Kezelési költségek:					
1. Tiszteletdijak		500	—		
2. Irodai költség:					
a) lakbér, takaritás	156.—				
b) nyomtatványok	127.75				
c) okmány- és levélybélyegek	71.—				
d) sürgönyök és szállitás	31.63	386	38		
3. Utazási költségek		69	90		
4. Tagsági dijak beszedése		20	99	977	27
II. Kulturális kiadások:					
1. Évkönyv:					
a) számla 1897-ből	1050.76				
b) szerkesztői tiszteletdij	100.76				
c) műmellékletek	347.97				
d) évkönyv szétküldése	121.51	1610	24		
2. Térképekre		14	40		
3. Jelvények		116	77	1741	41
III. Épitési kiadások:					
1. Menedékházra		410	—		
2. Utakra		359	90		
3. Osztálysegély		560	—	1329	90
IV. Különféle kiadások:					
1. Szerencsétlenül járt vezető özvegyének		40	—		
2. Kamatok és egyéb alapok elhelyezése		485	—		
3. Felvett kölcsön visszafizetése		200	—	725	—
Összes kiadás 1898-ban:				4773	58
Pénztári maradék egyenlegül:				98	52
				4872	10

helyesnek találtatott

Marcsek Andor, pénztáros.

A M. K. E. előirányzata az 1899-ik évre.

Bevételek:

I. Tagsági díjak:

15 központi tag után 1898-ra . . .	30.—	
1100 » » » 1899-re . . .	2200.—	
Egri Bükkosztály 1899-re	40.—	
Gölniczvölgyi osztály 1899-re . . .	20.—	
Iglói » » . . .	73.—	
Keleti Kárpátok » » . . .	246.—	
Lőcsei » » . . .	94.—	
Szilériai » » . . .	560.—	
Zólyommegyei » » . . .	72.—	3335.—

II. Kiadványok és hirdetések:

Kiadványok eladása	65.—	
Jelvények »	29.—	
Tagokmányok »	4.—	
Hirdetések »	84.—	182.—

III. Adományok és kamatok:

Tátratelepek részéről	200.—	
Hangverseny, bál jövedelme	50.—	
Alapitó tőke kamatja	135.—	385.—

IV. Különféle bevételek:

Zöldtavi menedékház bérlete . . .	200.—	
Pénztári maradék 1898-ból	98.—	298.—
Összes bevétel:		4200.—

Kiadások:

I. Kezelési költségek:

Tiszteletdijak	500.—	
Iroda lakbére, fütése stb.	160.—	
Nyomtatványok	130.—	
Okmány- és levélbélyegek	80.—	
Sürgönyök, szállitás	40.—	
Utazási költségek	70.—	
Tagsági dijak beszedése	20.—	1000.—

II. Kulturális kiadások:

Évkönyv-számla 1898-ból	1240.—	
Mümellékletek	195.—	
Szerkesztői dijak	100.—	
Évkönyv szétküldési költsége . . .	120.—	
Könyvtárnak bekötési czélokra . .	50.—	1705.—

III. Épitési kiadások:

Zöldtavi menedékházi részjegyek kisorsolása	200.—	
Zöldtavi menedékházra	300.—	
Utak javitására	100.—	
Osztálysegély	560.—	
Tarajkai kilátótorony	100.—	1260.—

IV. Különféle kiadások:

Kamatok elhelyezése	135.—	
Előre nem látott kiadások	100.—	235.—
Összes kiadás:		4200.—

Marcsek Andor,
pénztáros.

A Magyarországi Kárpátegyesület alapitványainak kimutatása 1898. decz. 31-én.

I. Alapitó tőke:

Kárpáti muzeum tartozása		2000.—
Volt Tátraosztály » 1897. decz. 31-én	3000.—	
Közgyülési határozat értelmében 1891—1898-iki kamatok leirása	1413.11	
Marad 1898. decz. 31-én		1586.89
Keleti Kárpátok osztályának tartozása		1000.
Központ tartozása		1800.—
Zöldtavi menedékházi részjegyekben (221. sz.—320. sz.-ig)		1000.—
Szep. hitelbank Lőcse 7201. sz. betétkönyv (alapitó tőke) 1897. decz. 31.	328.08	
1898. évi kamatok	13.24	
1898. decz. 31-én		341.32
Szep. hitelbank Lőcse 7992. sz. betétkönyv (kalauztőke) 1897. decz. 31.	85.62	
1898. évi kamatok	3.44	
1898. decz. 31-én		89.06
Szepes-iglói hitelintézet 6620. sz. betétkönyv (alapitó tőke) 1897. decz. 31.	206.73	
1898. évi kamatok	4.70	
Alapitó tőke kamatjai	475.—	
1898. decz. 31-én		686.33
		8503.60

II. Ordódy K. István alapitványa:

Szep. hitelbank Lőcse 7305. sz. betétkönyv 1897. decz. 31-én	186.54	
1898. évi kamatok fele	3.76	
1898. decz. 31-én		190.30

III. Muzeum. épitési alapja:

Szepes-iglói hitelintézet 8531. sz. betétkönyv 1897. decz. 31-én	1011.55	
1898. évi kamatok	35.42	
1898. decz. 31-én		1046.97

IV. Millenniumi emlékkő-alap:

Szepes-iglói hitelintézet 8835. sz. betétkönyv 1897. decz 31-én	10.—	
1898. évi kamatok	—.33	
Adomány e czélre 1898--ban . .	10.—	
1898. decz. 31-én		20.33
Összesen . . .		9761.20

Megvizsgáltatott és mindenben helyesnek találtatott.

Kelt Lőcsén, 1899. évi április hó 5-én.

Dénes Ferencz, s. k.
számvizsgáló tag.

Kompanyik Coelestin, s. k.
számvizsgáló bizottsági elnök.

A M. K. E. muzeumának 1898. évi zárszámadása.

Bevételek:

1897. évi pénztári készlet	218	frt	32	kr.
Tagsági dijak	35	»	50	»
Muzeumi adományok	127	»	—	»
25% eladott egyleti tárgyakért	4	»	50	»
Kamatok	6	»	26	»
» a Husz-féle hagyomány 2000 frt után 5%-kal	100	»	—	»
Összeg:	491	frt	58	kr.

Kiadások:

Építkezések	17	»	51	»
Munkásdijak	40	»	70	»
Egyes tárgyak megszerzéséért	51	»	90	»
Fákért	10	»	95	»
Postadij	4	»	96	»
Adó	8	»	42	»
Muzeumi szolgának	49	»	—	»
Biztositások	27	»	10	»
Általános kiadások	68	»	76	»
Összeg:	279	frt	30	kr.
Marad pénztári készlet	212	»	28	»
	491	frt	58	kr.

Christmann Tivadar, s. k.
pénztáros.

Megvizsgáltatott és helyesnek találtatott.
Poprád, 1899. Márczius 3-án.

Dannhauser Rezső, m. p. muzeumi őr. *Wünschendorfer Károly*, m. p. elnök

Chodász János, m. p.

A M. K. E. muzeumának 1899. évi előirányzata.

Bevételek:

Pénztári készlet	212	frt	28	kr.
Tagsági dijak	35	»	—	»
Muzeumi adományok	100	»	—	»
Eladott egyleti tárgyakért	15	»	—	»
Tőke-kamat 2000 frt után	100	»	—	»
Összeg:	462	frt	28	kr.

Kiadások:

Munkadijak	50	»	—	»
Biztositások	27	»	10	»
Viteldij és fuvarbér	10	»	—	»
A lemezfedél bemázolása	66	»	45	»
Kavicsért az utak rendbentartására	20	»	—	»
Különféle tárgyak megszerzése	100	»	—	»
Zoologia	100	»	—	»
Összeg:	373	frt	55	kr.
Marad pénztári készlet	88	»	73	»
	462	frt	28	kr.

Poprád, 1899. Márczius hó 3-án.

Dannhauser Rezső, s. k. muzeumi őr. *Wünschendorfer Károly*, s. k. muzeumi elnök.

Az osztályoknak 1898-ra vonatkozó jelentései.

„Egri Bükk“ osztály.

Osztályunk tagjainak száma 88, osztályunk vagyona a mult évben is emelkedett, s miután a tervbe vett nagyobbszerü épitkezések még folyamatba nem vétettek, az osztálynak alig voltak számbavehető kiadásai.

Minthogy azonban a vagyoni erők elégtelensége folytán egyelőre le kellett mondanunk ama nagyobbszabásu tervünkről: egy több ezer forintba kerülő monumentális kilátótorony és menedékházat az «Eged« tetején létesiteni: a mult évben tartott közgyülés addig is, mig városi segélylyel ama terve kivihető lesz, egy fából készülő ideiglenes menedékháznak a folyó évben ugyancsak az «Eged» hegy tetején leendő felállitását határozta el, melyre — a faanyag egy részét az egri érsek ő eminentiájától kapván — 200—300 frtnyi költséget előirányzott.

Ezen a szükség által parancsolt menedékház felállitása, s az oda vezető kényelmesebb utak létesitése képezi tehát osztályunk müködési programmját a folyó 1899-iki évre.

A munkálatok egyébiránt már folyamatban vannak.

Osztályunk különben a mult évben egy a turisztika szakmájába vágó felolvasással egybekötött rendes közgyülést és több választmányi ülést tartott. Ugyszintén több társas-kirándulást rendezett a Bükk-hegység különböző pontjaira, melyek között kiemelendőnek tartom a mult évi szeptember havában Egerből, illetve Felső-Tárkányból kiindulólag a Bükkön keresztül a Szinvaforrásig, s onnan a Diósgyőri Hámorba rendezett, s igen sikerült másfél napi kirándulást, melynek czélja a szomszéd borsodi Bükk-osztály látogatásának viszonzása, s a testvérosztálylyal fentartott barátságos viszony megszilárditása, illetve a közös turisztikai érdekek ápolása is volt. Osztályunk nagyobb számu kiránduló tagjait a borsodi Bükk-

osztálynak a «Hámorba» megjelent számos tagjai, élükön az osztály tiszti karával, ünnepélyesen fogadták.

Ezen együttes kirándulás és érintkezés legközelebbi eredménye egy mindkét osztály müködési terét felölelő «Bükk-kalauz» kiadása volt.

Egerben, 1899. márczius hó 14-én.

Dr. Philippy Ödön, s. k.
ügyvivő alelnök,

Zárszámadás az 1898. évről.

Vagyon:

Takarékpénztárilag elhelyezve a régebbi évek pénztári maradványa	434 frt	88 kr.
Millenniumi Árpád-szobor javára elhelyezve	93 »	— »
Összesen:	527 frt	88 kr.

Bevétel:

1897. évi készpénzmaradvány	85 frt	— kr.
1897. évi hátralékos tagdijakból	14 »	— »
1898-ban 40 tag után	80 »	— »
Összesen:	179 frt	kr.

Kiadás:

Központnak 1897-re 7 tag után	5 frt	60 kr.
Központnak 1898-ra 40 tag után	32 »	— »
Eljárónak	5 »	— »
Összesen:	42 frt	60 kr.
Összes készpénzbevétel	179 frt	— kr.
Kiadás	42 »	60 »
Készpénzmaradvány:	136 frt	40 kr.

A fenti számadást rendben és okmányokkal igazoltnak találtuk.

Eger, 1899. márczius hó 15-én.

Okolicsányi Lajos, s. k.
számvizsgáló.

Fogel Ágost, s. k.
számvizsgáló.

„Gölniczvölgyi" osztály.

Az osztály az elmult esztendőben bár csekély számu, taggal birva és szerény anyagi körülményekkel küzdve, mégis vezető elnöke lelkes buzditása folytán hivatásának magaslatán nemcsak megmaradt, de még ujabb alkotások által is a turisztika ügyét, bár szerény lépéssel, de mégis előbbre vitte.

Osztályunknak a mult évben *mindössze 24 rendes tagja volt,* daczára ennek, az általa az elmult időkben alkotott berendezéseit, turista-utakat, menházakat stb. az elmult évben is tisztogattatva, mind rendben tartotta, azonkivül Thurzófüred nyaralóhely közelében elterülő turista-utjai mentén, hol a hegyi vándorláshoz kevésbbé szokott alföldi vendégek is szivesen felkeresik turista-utainkat, ezen alkalmas helyeken 12 drb pihenőpadot létesitett 16 frt 58 kr. költséggel.

De a nagyobb távolságokra elmerészkedő turistáknak egy uj otthont is sikerült létesiteni. A mennyiben turisztikai értelmében ugyszólván csak a mult évben feltárt Szepes-Abauji határ, hegységünkben a Trohanka vidéken, hol csak tavaly nyert az osztály egy barátságos tanyát: a «Károly-menházat», (lásd mult évi jelentést) ujra egy vadász és turista menedékhely létesült, az ugynevezett «Redrichsbrunn» 1000 m. tengerfeletti magasságban fekvő jéghideg forrás mellett. A forrás és tanya megfelelő elnevezéséről és megjelöléséről azt hiszem, a közel jövőben fog osztályunk gondoskodni.

Ezen kunyhótól, mely 8—10 turistának nyujthat kényelmes éjjeli szállást és mely Gölniczbányától lassu turista-lépésben, ugy, hogy hölgyek is lépést tarthatnak, négy óra alatt elérhető, fél óra alatt kényelmesen megmászható az Aranyidkai csúcs 1235 m. magas teteje, honnan elragadó szép kilátás gyönyörködteti a szemet. Tiszta időben ellátni egész a Sajó sikjáig, Miskolcz vidékéig is.

Ezen mü létesitésénél azonban igazán csak ugyszólván az erkölcsi siker az osztályé, mert az ő kezdeményezése és sarkalása folytán létesült műhöz az osztály csak 3 frt anyagi támogatással járult, a többit a Gölniczbányai vadász-egyesületnek, mely 13 frttal járult hozzá, Gölniczbánya városnak, mely a szükséges faanyagot adta és Kirtz és fiai fakereskedő-czégnek, mely 5000 drb zsindelyt adott e czélra, köszönheti az egyesület. Kellemes kötelességet teljesit tehát az osztály, midőn jóltevőinek ezen helyen is hálás köszönetet mond.

1898. évi zárszámadás.

Bevétel:

Takarékbetéti követeléstőke	235	frt	43	kr.
Takarékbetéti követelés utáni kamat . .	9	»	40	»
Tagsági dijak 24 tag à 3 frt	72	»	—	»
Egyleti jelvény eladásából	1	»	—	»
Mult évi pénztári maradék	—	»	78	»
Összesen:	318	frt	61	kr.

Kiadás:

Menház tüz elleni biztositási dija . . .	2	frt	23	kr.
Postadijakra	—	»	45	»
Turista-utak fenntartására átalány . . .	20	»	—	»
12 drb nyugvó-pad létesitése	16	»	58	»
A szolga évi dija	2	»	—	»
Az uj Redrichsbrunni kunyhó felállitási hozzájárulása	3	»	—	»
24 tag után 40% központi járulék . . .	19	»	20	»
Összesen:	63	frt	46	kr.

Mérleg:

Takarékpénztári betét	235	frt	43	kr.
Összes kiadás	63	»	46	»
Pénztári készlet	19	»	72	»
Összesen:	318	frt	61	kr.

1899. évi költségelőirányzat.

Bevétel:

Mult évi maradék takarékbetétben . . .	235	frt	43	kr.
Mult évi maradék készpénzben	19	»	72	»
Takarékbetéti kamat	9	»	40	»
Tagsági dijakból 24 tag után	72	»	—	»
Összesen:	336	frt	55	kr.

Kiadás:

Meglevő turista-utak fenntartása	20	frt	—	kr.
Menházak biztositási dija	5	»	—	»
Egyleti szolga átalánya	3	»	—	»
Postadijakra	1	»	—	»
10 drb jelzőtábla festése	10	»	—	»
Trohankán a hármas kutnál kunyhó állitása	42	»	92	»
40% központi járulékra	19	»	20	»
Összesen:	101	frt	12	kr.
Maradék:	235	frt	43	kr.

Gölniczbányán, 1899. márczius hó 10-én.

„Lőcsei" osztály.

Az osztály tagjainak száma 141.

Az osztály 1899. évi munkaprogrammjába felvette az útjelzést egyrészről a leibiczi kénfürdőig, másrészről a lublói fürdőig.

Utat épit a «Daniháza» menedékházhoz és több kirándulást szándékozik rendezni.

A mult évi zárszámadás 63 frtnyi fölösleget tüntet ki. 1899. évi költségvetése következő:

Bevételek:

135 tag után	270 frt
Készpénzmaradék	63 »
Összesen:	333 frt

Kiadások:

40% központi járulék 135 tag után	108 frt
Utépités	70 »
Jelzőtáblákra	25 »
Egyéb kiadás	25 »
Kelta toronyalapra	30 »
Összesen:	258 frt

Lőcse, 1899. ápril 24-én.

Szentistványi Dániel, s. k.
ügyvivő alelnök.

„Iglói" osztály.

Elnök: *Róth Márton,* tanár.
Jegyző: *Hajts Béla,* tanár.
Pénztáros: *Nosz Lajos,* gyógyszerész.

Az évi tagdijaikat befizetett rendes tagok száma: 93.

1. Ujonnan *beléptek:* a helybeli honvéd-tisztikar u. m. Teleházy János, Barna Elek, Vranich Dezső, Meiszlinger Róbert, Gencsy Ede, Gallocsik Miklós, Spillenberg Gábor, Bóbest Mátyás, Arday Géza, Witchen László, Kriszt Ernő, továbbá még Thern Irma, Czölder Frigyes, Lázár József, Vas Sebő és dr. Wesselényi Mátyás.

2. *Épitkezés.* A Grajnáron a helybeli vadásztársulat menedékházat épittetett, melynek költségéhez osztályunk 50 frttal hozzájárult; ezenkivül megjavittattak a haltenyésztő közelében levő utak.

3. *Jelzés: a)* Murányi menház — Jávor (2·6 km., fehér) ezen összeköttetés csak többszörös bejárás ntán állittatott helyre; *b)* Matka-Bozsára (2.5 km.. piros); *c)* Szepes-Sümeg — Lapis refugii. (5 km., piros); *e)* Lapis refugii — Glatz (2·9 km., fehér), *f)* Lapis refugii — Letánfalvi malom (3·4 km., sárga); *g)* Rumanova-Glatz (5 km., piros). Mindössze tehát 32·4 km. jeleztetett.

4. A már befoglalt *forrásoknak* egy része ujra rendbe hozatott.

5. A tavalyi (1898. május 22-én tartott) évi közgyülésünk alkalmával Scherffel Aladár tagtársunk felette

érdekes előadást tartott a «*Virágok és virágzatok*»-ról, melyben a kitünő szaktudós 16 ábra szemléltetésével a beporozás különböző nemeit közérthető modorban ismertette.

6. Sajnálattal kell még megemlitenem, hogy az áprilisi *széltörés* a schulerlochi és szárazhegyi padjainkat és ösvényeinket erősen megrongálta, miből eredő járhatd lanság miatt a tervezett murányi kirándulásnak el kelletk maradnia.

7. Indittatva érzem magam végül még hirt adni azon gyönyörü *gugyorról* (Klamm), melyet a Nagy-Szokol patak völgyében egy a Glatz nyugati lejtőjén órákig húzódó hasadékban augusztus havában felfedeztünk.

Iglón, 1898. november hó 10-én.

Róth Márton, s. k.
elnök.

1898. évi zárszámadás.

Bevétel:

Tagsági dijak	201	frt	50	kr.
Iglófüredi adomány	35	»	31	»
Összeg:	236	frt	81	kr.

Kiadás:

Központnak 92 tag után à 80 kr.	73	frt	60	kr.
Előleg 1897-ről	20	»	—	»
Grajnári menedékház	50	»	—	»
Kovaletz utjelzés	3	»	50	»
» »	6	»	—	»
Tűzbiztositás	8	»	75	»
Dörner (jelzékek)	1	»	90	»
Lapis refugi (utjelzés)	5	»	—	»
Danielisz (festék)	13	»	60	»
Reich G. (szögek)	6	»	80	»
Róth tanár úr kiadásai	25	»	30	»
Szolga	4	»	—	»
Összeg:	218	frt	45	kr.
Készpénzmaradvány:	18	frt	36	kr.

Költségvetés 1899-re.

Bevétel:

Tagsági dijak	201	frt	50	kr.
Készpénz 1898-ról	18	»	36	»
Összeg:	219	frt	86	kr.

Kiadás:

Központnak	73	frt	60	kr.
Térképekre	50	»	—	»
Felvételekre	30	»	—	»

Utak jelzése	20 frt	— kr.
Tűzbiztositás	8 »	75 »
Utak kijavitása	37 »	51 »
Összeg:	219 frt	86 kr.

Iglón, 1899. márczius 23-án.

Nosz Lajos, s k.
pénztáros.

„Keleti Kárpátok" osztálya.

Az 1898-ik évben 2101 frt 30 kr. volt a bevétel és 1032 frt 79 kr. a kiadás, ugy, hogy 1068 frt 60 krt lehetett az 1899-ik évre jóvá irni.

A bevételek közt *500 frt,* mint a földmivelésügyi miniszter ur ő exellencziájának subventiója szerepel, mármarosi épitkezésekre, mint kiadás előfordul 450 frt 75 kr., menház és utépitkezések, jelzések, valamint az Aggteleki barlangban végzett munkálatokra 291 frt 40 kr. a központi pénztárnak lett beszállitva.

Az 1897-ik évben *406-an* fizették be tagsági dijukat, az 1896-ban befizetett *307-el* szemben örvendetes haladás, a mely a «guttinvidéki választmány» létesitésének köszönhető. 1898-ra eddig 394 tag fizette be évdiját, tehát remélhető, hogy a tagok száma nem fog visszamaradni 1897-tel szemben.

Az osztály mult évi tevékenységét illetőleg első sorban a Felsőbánya melletti Feketehegyen épitett «Siegmeth Károly» menedékház emlitendő, azonkivül utjelzések készittettek a Guttinon és a hutati várromban levő kilátási emelvény tataroztatott. Az Aggteleki barlangban mindenek előtt az uj bejárat támfái kicseréltettek és a szükséges utjavitások elvégeztettek. 1898-ban 846 turista látogatta a barlangot, ez oly szám, a mely eddig még el nem éretett. 517, vagyis az összesnek 61%-a végigjárta az egész barlangot; a látogatók közt volt 86 budapesti, 730 Magyarország egyéb vidékéről és 30 külföldi.

Különösen örvendetes a barlangnak tanulók általi látogatása, a kik részben kisebb csoportokban, részben pedig hivatalos iskolai kirándulókként tanáraikkal jelentek meg.

Julius 10-én a Magyarorsz. Bányászati és Kohászati egyesület tagjai tisztelték meg látogatásukkal a barlangot és julius 20-án a hires barlangkutató és a párisi «Société de Spéléologie» főtitkára Martel E. A. ur nejével együtt

látogatta meg a barlangot. Ezzel kapcsolatban Martel ur f. é. január hó 29-én a «Société de Topographie» közgyülésén a párisi Sorbonne nagy aulájában felolvasást tartott az Aggteleki barlangról, melyet villamos vetitőképekkel bemutatott és a mi remélhetőleg a legkedvezőbb hatással lesz a külföldi látogatást illetőleg.

Nem maradhat felemlitetlenül, hogy a Magyarországi Tanáregyesület Debreczenben tartott közgyülése után vezetésem alatt kirándult Nagybányára és Felsőbányára, melynek azonban főczélja a Feketehegy megmászása és az uj menedékház ünnepélyes megnyitása, a tartós esőzés miatt — sajnos — meghiusittatott.

Az ez idei közgyülés a központéval együtt fog megtartatni Kassán augusztus hó 6-án és kirándulásokkal lesz egybekötve a város szép környékére a Szádellői völgy és Aggteleki barlangba. A máramarosi vidéki választmánynál átköltözés és elhalálozás által megürült elnöki és alelnöki tiszteletbeli állások egyhangu választás folytán Lator Sándor alispán és Tomcsányi G. erdőigazgató urakra ruháztattak át.

Siegmeth Károly, s. k.
ügyvivő alelnök.

1898-ik évi mérleg.

Bevétel:

Egyenleg átvitel készpénzben 1897. évről	438	frt	12	kr.
» » Baksai Dániel úrnál . .	9	»	9	»
405 tagdij à 2 frt 30 kr.	931	»	50	»
Subventio a magyar királyi földmivelési minisztertől	500	»	—	»
Az Aggteleki barlang tiszta jövedelme . .	150	»	6	»
Arczképes igazolvány kezelésért	1	»	80	»
Látképes levelező-lapokért	30	»	92	»
Kirándulást rendező Kassai bizottságtól .	5	»	26	»
Kamat a hitelbanktól	34	»	55	»
Összesen:	2101	frt	30	kr.
Egyenleg készpénzben Baksay urnál . .	9	»	9	»
Egyenleg készpénzben	1059	»	51	»
Összesen:	1068	frt	60	kr.

Kiadás:

Az Aggteleki barlang javitására	150	frt	—	kr.
Divald Károlyuak Eperjes	57	»	96	»
A turista-egyesületnek az Öttónál épitendő menedékház költségeire	25	»	—	»
A Feketehegyi menedékház épitésére . .	200	»	—	«

A Huszti várromban levő távlátó-állvány javitására	50 frt	—	kr.
A Guttini ut jelzésére	25 »	—	»
Az Évkönyvben megjelent Felsőbányai képekért	27 »	—	»
A Szádellői völgyőrnek	15 »	—	»
A Szádellői völgy javitására	— »	75	»
Térképekért	6 »	56	»
Tagdijak beszedéséért, posta- és bélyegköltség stb.	161 »	64	»
Tagilletmény a központnak	246 »	40	»
Kamat a központnak 1000 frt tőke után	45 »	—	»
Tűzbiztositásra	12 »	99	»
Nyomtatványokra	9 »	40	»
Egyenleg készpénzben Baksay D. úrnál	9 »	9	»
Egyenleg készpénzben	1059 »	51	»
Összesen:	2101 frt	30	kr.

Kassa, 1899. február hó 2-án.

Siegmeth Károly, s. k.
ügyvivő alelnök.

Mildner Ferencz, s. k.
pénztáros.

1899. évi költségelőirányzata.

Bevétel:

Az 1898. évi álladék	1068 frt	60	kr.
Tagdijakból beveendő (380 tag)	874 »	—	»
Összesen:	1942 frt	60	kr.

Kiadás:

Biztositás	25 frt	—	kr.
Posta, tagdijak beszedése stb.	120 »	—	»
Nyomtatványokért	60 »	—	»
Tagilletmény központnak	304 »	—	»
Kamat 1000 frt után központnak	45 »	—	»
Felsőbányai utépités és jelzés	150 »	—	»
Huszti várrom szabályozására	50 »	—	»
Szádellői őrnek	15 »	—	»
Aggteleki barlang	150 »	—	»
Különféle	23 »	60	»
Aggteleki alapra	1000 »	—	»
Összesen:	1942 frt	60	kr.

Debreczen, 1899. február havában.

Siegmeth Károly, s. k.
ügyvivő alelnök.

„Zólyommegyei" osztály.

Zárszámadás az 1898. évről.

Bevétel:

Tagdij-számlán:			
1 tag 1897. évi dijáért 2 frtjával		2.—	
89 » 1898. » » 2 »		178.—	180.—
Kamat-számlán:			
Betéti könyv 1898. évi kamatai . . .		21.48	201.48
Egyenleg 1897. évről osztályi czélokra			549.87
	Összesen: frt		751.35

Kiadás:

Központi illetmény-számlán:			
40% illetm. 1 tag után 1897. évre		—.80	
40% » 89 » » 1898. évre		71.20	72.—
Ügyviteli számlán:			
Postabérek, nyomtatványok és az évi dijak beszedéséért			14.84
Építkezési számlán:			
A Gyömbér havascsúcsára vezető ut teljes kiépitésének és utjelzésének, valamint a Koritniczai ut jelzésének költségeire		164.—	250.84
Egyenleg mint vagyon letétben . . .			500.51
	Összesen: frt		751.35

Beszterczebányán, 1899. évi február hó 28-án.

Medveczky Kornél, s. k.
osztályi pénztáros.

Ezen számlát tételenként megvizsgálván, bevételi és kiadási mellékleteivel összehasonlitván, mindenben megegyezőnek és helyesnek találtuk.

Beszterczebányán, 1899. márczius hó 15-én.

Puchmann Ignácz, s. k.
számvizsg. biz. tag.

Szilassy Kelemen, s. k.
számvizsg. biz. tag.

Költségelőirányzat 1899-re.

Bevétel:

A mult évi maradvány		500 frt	51 kr.
Betétek kamatai		20 »	— »
Tagdijak:			
3 tag után 1898. évre	6 frt		
91 » » 1899. »	182 »	188 »	— »
Összesen:		708 frt	51 kr.

Kiadás:

40% központi illetmény	75 frt	80 kr.
Turisztikai utakra és jelzésekre . . .	150 »	— »
Tájékoztató költségeire	100 »	— »
Ügyviteli költségek	15 »	— »
Maradvány	367 »	71 »
Összesen:	708 frt	51 kr.

Beszterczebányán, 1899. március 4-én.

Papp János, s. k. ügyvivő alelnök. *Medveczky Kornél,* s. k. pénztáros.

„Szileziai" osztály.

Egyes tagoknak a Magas Tátra érdekében szóban és irásban kifejtett propagandája, bizalmi férfiaink fáradozásai, az elnök által igazgatott tudositó iroda eredményei, s a jegyző által rendezett pünkösdi kirándulás által az elmult évben is lehetővé vált a tagok számának 746-ról 852-re való szaporitása. Ebből a boroszlói helyicsoportra 230 belső, és 190 külső tag esik. Königshüttére 90, Kattowitzra 74, Zabrzéra 72, Gleiwitzra 41, Benthenre 27, Nikolaira 26 esik. A többi kisebb helyi csoportra együttesen 96. Ez utóbbiak közül a Scharleur helyi csoportnál, melyben a tagok száma 7-ről 19-re emelkedett, ezen örvendetes fellendülés érdemel említést. Lodzban (Oroszország) uj helyicsoport alakult 9 taggal. (Bizalmi férfi: Leonhard kereskedő.) A január 13-án tartott közgyülésen ejtetett meg az elnökség választása, melyről a mult esztendei Évkönyv 223-ik oldalán tett jelentést. Az öt havi ülés mindenikén egy-egy előadás tartatott, és pedig:

február 23-án dr. Pax tanár: «A Mármaros»;

márczius 30-án dr. Kionka magántanár: «Vándorlás a Keleti Kárpátokban»;

október 11-én ugyanaz: «Felsőmagyarország fürdői»;

november 11-én dr. Pax tanár: «A transsylvániai Alpok» s

deczember 8-án Müller János: «Életképek a régi Rómából» czim alatt.

Választmányi ülések márczius 7-én, szeptember 27-én, s deczember 9-én lettek tartva.

A szileziai menház épitésére felvett kölcsönből 2400 márkát fizettünk vissza, ugy, hogy csak 800 márka maradt a teherszámlán. Ellenben egy előre nem látott, terjedelmes javitása a menháznak egy 1350 márkányi uj kölcsön fel-

vételét tette szükségessé. Különösen a háztető fedését kellett teljesen megujitani, melyet az 1896/97-iki tél erősen megviselt. Miután előző javitásoknál ismételten szomoru tapasztalatokat szereztünk, Majunke Gedeon épitész ur Szepes-Szombatról, ki a munkák keresztülvitelét ezuttal elvállalta, bevonatott a választmányba, s menházőrré neveztetett ki, hogy a felügyeletet a sziléziai és hunfalvi menház, valamint a hozzájuk tartozó leltár felett gyakorolja. A sziléziai menházat az eddigi bérlő, Greisiger János ur ujabb 6 évre bérelte ki. A bérösszeg, mely 1898-ban 500 frtot tett, most 400 frtra szállittatott le, a bérlőnek ellenben kötelessége a Tátra-Széplaktól felfelé vezető lovagló-ösvény rendbentartásáról gondoskodni.

Az utnak a sziléziai menháztól a Virágoskertig terjedő javitását eszközöltük ugyan, de — sajnos — nem nagyon kielégitőleg sikerült.

Az osztály két nagyérdemü választmányi tagjának elvesztését gyászolja. Julius 15-én halt meg Doelecke T. kereskedő ur, ki 1897-ben bekövetkezett visszavonulásáig 6 éven keresztül állott az osztály élén, s nagy lelkesedéssel szentelte magát az állásából kifolyó munkának; deczember 29-én Hergesell János kereskedő ur hunyt el, az osztály alapitóinak egyike, ki a szepességi viszonyok alapos ismeretének fogva a tanácskozásokban nagy becsben állott. Mindkettejük emléke feledhetlen marad osztályunkban.

Müller János, s. k. elnök. — *Dr. Ottó*, s. k. jegyző.

Zárszámadás az 1898. évről.

Bevételek:

Pénztári készlet	158.72	M.
Tagsági járulékok	2683.55	»
2 élethossziglani	60.—	»
A sziléziai menház bére	850.—	»
27 részjegy	1350.—	»
48 eladott jelvény	48.—	»
Eladott képekért	37.90	»
Bevételezett kamat	18.—	»
Mellékes bevételek	129.—	»
Összesen:	5335.17	M.

Kiadások:

Az osztály költségei:

Postadij, fuvar, vám	142.76	M.
Irásdijak	34.85	»
Nyomtatványok	184.15	»

Kártyák, könyvek, könyvkötő, papír	29.15 M.	
Terembér	33.— »	
Egyesületi járulékok	29.10 »	
Vásárolt képek	114.— »	
Különfélék	26.20 »	
Összesen:	593.21 M.	
Praktikus kiadások:		
A sziléziai menház javitásáért Majunke épitésznek	1763.35 M.	
A Hunfalvy-menház javitása	12.75 »	
Utjavitás, s utjelzés	192.90 »	1969.— M
Törlesztés:		
Fizetett kamat	128.— »	
Visszafizetett kölcsönkötvények	2400.— »	2528.— M.
Készlet		244.96 »
Összesen:		5335.17 M.

Artl Maurin, s. k.
mint felülvizsgálók.

Schade J., s. k.
mint felülvizsgálók.

Meller Bertalan, s. k.
pénztáros.

Költségelőirányzat 1899-re.

Bevételek:	
Pénztári készlet	244.96 M.
Tagjárulékok	2450.— »
A sziléziai menház bére	850.— »
Összesen:	3544.96 M.
Kiadások:	
Az osztály költségei	550.— M.
A sziléziai menház javitása	420.— »
Vezetők kiképzésére	300.— »
Utépitések	600.— »
Kamat (32+54)	86.— »
Adósságtörlesztés	800.— »
Előre nem látott kiadások	108.96 »
Redelkezési alap	680.— »
Összesen:	3544.96 M.

Jegyzőkönyv

felvétetett a Magyarországi Kárpátegyesület központi választmányának 1899. évi április hó 6-án Iglón tartott ülésén.

Jelen voltak: Dr. Münnich Aurél elnök, Róth Márton másodalelnök, Marcsek Andor pénztáros, Nikházi Frigyes titkár; Müller János, Münnich Kálmán, Dénes Ferencz, Putsch Tóbiás, Lövy Mór, Kövi Imre, Hensch Ede, Majunke Gedeon, Weszter Pál, Topscher György, Páter Kálmán, Zimann János választmányi tagok.

Tárgyak:

Elnök üdvözli a megjelent tagokat és jelenti, hogy a mai gyűlésről való elmaradásukat kimentették Fischer Miklós ügyvivő-alelnök, Jármay László dr., Koromzay György, WeberSamu, Siegmeth Károly, Szentistványi Dániel, Arányi Antal és Meller választmányi tagok. Különös örömére szolgál konstatálni, hogy Müller János, a sziléziai osztály ügybuzgó elnöke Boroszlóból fáradozott ide e mai gyűlésre, a miért is a legmelegebben üdvözli.

Elnök jelenti, hogy Ő felsége Fischer Miklóst, az egyesület ügyvivő alelnökét a Ferencz József-renddel tüntette ki. A választmány örömmel veszi tudomásul e kitüntetést és kifejezi szerencsekivánatait a kitüntetettel szemben.

Elnök jelenti, hogy Weber Rezső választmányi tag az általa feltalált és id. Buchholtz György által kiadott legrégibb Tátraleirást külön lenyomatban szándékozik kiadni és azt elárusittatni. A befolyt összeget átadja a Kárpátegyesületnek, hogy abból ugy fentnevezett Buchholtz Györgynek, mint Mauksch Tamás, Fuchs Frigyes és dr. Schernernek, mint a Tátra körül érdemeket szerzett férfiaknak emléktáblák állittassanak fel a Tátrában.

A választmány örömmel veszi ez ajánlatot és annak idején a terv keresztülvitelére bizottságot fog küldeni, melybe ugy ajánlattevő Weber Rezső, mint a pénzgyűjtést megindító dr. Posewitz Tivadar választmányi tagok is beválasztandók.

Elnök jelenti, hogy a kalauzok részére 10 drb jégcsákányt rendelt meg az ügyvezetőség, valamint, hogy a sziléziai osztály inditására, mely e czélra 300 márkát ajánlott fel, Ambrózy Albert tanitó vezetése alatt N.-Szalókon ez idén ujra megnyilt a tanfolyam kalauzok számára, kik a jégcsákánynyal való bánásmódban is fognak oktatást nyerni.

Ezzel kapcsolatosan felveti elnök a hegyi kalauzok

reorganisatiójának kérdését, mely immár égetővé vált; tudomása lévén arról, hogy a sziléziai osztály e tekintetben inditványt kiván tenni, felkéri annak jelenlévő elnökét, sziveskedjék e tekintetben nyilatkozni.

Müller János, a sziléziai osztály elnöke reámutatván arra a hiányos képzettségre, mely öregebb kalauzoknál is tapasztalható, a fiatalabbak csak kis körre terjedő tájékozottságára, valamint arra a körülményre, hogy egyes telepeken állandó lakás nem áll rendelkezésökre és elaggott, vagy szerencsétlenül járt kalauzok segélyre nem számithatnak, minélfogva az ebbeli foglalkozás nem igen vonzza az embereket: kinyilatkoztatja, hogy a sziléziai osztály kész a kalauzügyet kezébe venni, a kalauzokat alaposan kiképeztetni és számukra segélyalapot létesiteni. A segélyalap létesithetése czéljából kéri az osztály a központot, hogy a 40%-nyi központi járulékból, melyet már 1900-ban fizetne az osztály, az osztálynak kiszolgáltatandó Évkönyv példányok költségeinek fedezése után fenmaradó összeg a segélyalapra fordittassék.

A választmány örömmel fogadja a sziléziai osztály kezdeményezését, magáévá teszi a kalauzügy ujraszervezésének ügyét és elhatározza, hogy annak keresztülvitelére egy bizottságot küld ki, melynek tagjai a központból: Róth Márton, Jármay László dr., Posewitz Tivadar dr., Ambrózy Albert; a sziléziai osztály részéről pedig: Müller J. elnök, dr. Otto, dr. Habel, dr. Scholtz. Egyszersmind elhatározza a választmány, hogy a kalauzok segélyalapjának létesitéséhez a sziléziai osztálynak kiszolgáltatandó Évkönyvek előállitási költségein felüli és az osztály 40% központi járulékaiból fennmaradó összeggel hozzájárul.

Köszönettel fogadja a választmány Hensch Ede választmányi tagnak az e kérdéssel kapcsolatban tett abbeli nyilatkozatát, melynél fogva a Tarpatak-szállóban egy szobát bocsát a hegyi kalauzok rendelkezésére. Köszönetet szavaz a választmány Szentiványi József földbirtokos úrnak is, ki levélben kijelentette, hogy hajlandó a Csorbatónál a kalauzok részére szállót berendezni.

Elnök jelenti, hogy a Tátra idegenforgalmának emelése czéljából a Kassa-Oderbergi vasuti igazgatóságnál lépéseket tett az iránt, hogy a Tátrából Bécs felé közvetlen vasuti összeköttetés létesittessék.

Jelenti, hogy a Poprád-Tátrafüredi villamos vasut és világitás ügyében értekezletre hivta össze a tátrai érdekeltséget; ez értekezleten hozott határozat értelmében emlékiratot adott át az egyes szakminiszereknek ez ügynek

állami segélyezése tárgyában. Az állam részéről a Kassa-Oderbergi vasuti társasággal folytatott tárgyalások alkalmával azonban a villamos vasut eszméje elejtetett, s hogy az összeköttetés közvetlen legyen, a Kassa-Oderbergi vasut igazgatósága concessiót kért arra, hogy Poprádtól Tátrafüredig gőzmozdonyu vasutat rendezhessen be; szabadságot engedvén a régi vállalkozóknak, hogy a turista-ut mentén Csorbatótól Barlangligetig a villamos vasutat kiépitsék.

Elnök jelenti, hogy az egyesület kérvényei, melyeket egyrészt az egyesületi muzeumnak állami felügyelet és ellenőrzés alá helyezése tárgyában, másrészt az egy esület erkölcsi és anyagi támogatása tárgyában a magyar kormányhoz intézett, még eddig elintézést nem nyertek. Szintugy elintézetlen még a Szepes vármegye részéről az egyesületnek megszavazott segély jóváhagyásának ügye, mely azonban rövid idő alatt dülőre fog jutni.

Elnök jelenti, hogy kérvényt adott be a Természettudományi Társulat elnökségéhez az iránt, hogy a társulat ez idén kiadandó művei közé vegye fel a Tátra flóráját ismertető művet, s tekintve, hogy dr. Dietz Sándor egyetemi tanár és dr. Filarszky egyetemi magántanár egy ilynemü műnek megirására készeknek nyilatkoztak, alapos a remény, hogy a Természettudományi Társulat ennek a műnek a kiadását el fogja határozni.

Elnök jelenti, hogy a mult nyáron személyesen érintkezett Hohenlohe herczeggel és ez alkalommal kijelentette a herczeg, hogy hajlandó mindenképen az egyesület érdekeit előmozditani, hogy a turistáknak szabad utat enged a Halastóhoz, de ezek kötelesek Javorinán az igazgatóságnál jelentkezni, hol ingyenes kalauz bocsáttatik rendelkezésökre. S végül kijelentette, hogy a Poprádi tónál 1300 frt költségen turista-szállót épittet.

Végül jelenti, hogy a Krivánon szerencsétlenül járt kalauz özvegyének 40 frtnyi segélyt utalványozott.

A választmány örömmel veszi tudomásul e jelentéseket és elnöknek fáradhatatlan buzgóságáért hálás köszönetet szavaz.

Tárgysorozat.

I.

Az 1898. évi egyesületi közgyűlés jegyzőkönyve hitlesitettnek nyilvánittatik.

II.

A Keleti Kárpátok, az Iglói, a Szileziai, az Egri Bükk, a Gölniczvölgyi, a Lőcsei, a Zólyommegyei osztályok 1898.

évi jelentései, zárszámadása, valamint 1899. évi előirányzatai örvendetes tudomásul vétetnek.

A volt Aldunai osztály feloszlatásáról, valamint fenmaradt 100 frtnyi vagyonának a központba való beszolgáltatásáról szoló jelentést a választmány tudomásul veszi.

III.

Az egyesületi muzeumnak 1898. évi zárszámadása, mely491 frt 58 kr. bevételt és 279 frt 30 kr. kiadást tüntet fel, valamint 1899. évi előirányzata tudomásul szolgál.

IV.

A központnak 1898. évi zárszámadását, mely 4872 frt 10 kr. bevételt és 4773 frt 58 kr. kiadást tüntet fel; a számvizsgáló-bizottság jelentését, valamint a központnak 1899. évi előirányzatát, mely 4200 frt bevételt és ugyanannyi kiadást tüntet fel, a választmány tudomásul veszi és pénztárosnak lelkiismeretes működéseért köszönetet szavaz. (Részletesen lásd Évkönyvet).

V.

A szerkesztőbizottság elnökének jelentését, mely szerint az idei Évkönyv 5 nagyobb és több kisebb czikken kivül az egyesületi hivatalos ügyeket és az összes tagok névsorát magában fogja foglalni és mely két mümelléklettel ellátva, 2400 magyar és 1600 német példányban fog megjelenni, a választmány tudomásul veszi.

VI.

Róth Márton alelnök jelentést tesz a Zöldtavi menedékházról. Jelenti, hogy a mult évben nagyobb javitások váltak szükségesekké. A részjegyek kisorsolása ez idén veszi kezdetét. A menedékház az idén 200 frtért az Adriányi testvéreknek adatott bérbe. A mult évi bérlőnek, Forberger Edének, ki az egyesületnek 250 frt bérösszeggel tartozik, tekintve a kezdet nehézségeit, valamint nevezett kérelmét, a választmány ez összegből 100 frtot elenged.

Alelnök jelenti, hogy Dr. Holub Emil, a hires utazó, a muzeumnak egy ásványokból, növényekből és állatokból álló gyüjteményt ajándékozott. A választmány elhatározza, hogy e gyüjteményt egy külön szekrényben helyezi el és ajándékozónak hálás köszönetet szavaz.

Alelnök jelenti, hogy e nyár folyamán Mennier hires franczia geologus a Tátrát szándékozik meglátogatni, hogy itt tanulmányokat tegyen. A választmány a kiváló tudós itt tartózkodását megkönnyitendő, elhatározza, hogy

egyes telepekhez fog fordulni, hogy azokban számára kedvezményeket kieszközöljön. Hensch Ede, valamint Weszter Pál vál. tagok ezuttal kijelentik, hogy a Tarpatakszállóban, illetve Széplakon egy-egy ingyen szobát bocsátanak annak idején a tudós rendelkezésére, mit a választmány köszönettel fogad.

Alelnök előterjeszti a poprádi sörház-részvénytársaság azon kérelmét, hogy az egyesület adja beleegyezését ahhoz, hogy a poprádi sörgyár ingatlanaira a Kárpátegyesület javára 3000 frt, és a Kárpáti muzeum javára 2000 frt erejéig bekebelezett zálogjogok a sörgyár ingatlanáról töröltessenek és csak a Huszpark ingatlanaira betábláztassanak.

A választmány elhatározza, hogy beleegyezését adja a töröltetéshez az alatt a feltétel alatt, ha kérelmezők kiszközlik, hogy az egyesület javára 3000 frt, a Kárpáti muzeum javára 2000 frt erejéig bekebelezett zálogjogok a Huszpark ingatlanaira primo loco betábláztassanak.

Alelnök jelenti, hogy a m. kir. kereskedelemügyi miniszter úr az egyesület kérelmére Matlárházán póstaállomást létesitett.

A Keleti Kárpátok osztályának elnöksége felhivja a választmány figyelmét egy Rózsahegyen »Tatry« czimmel megjelent kalauzkönyvre, melyben szerző a panszlavismusnak propagandát csinál és a magyar nemzet ellen izgat.

A választmány elhatározza, hogy megkeresi a liptómegyei ügyészséget, hogy a mű kiadója ellen a bünvádieljárást meginditsa.

Elnök jelenti, hogy Dr. Posewitz Tivadar közbenjárására a zürichi »Photoglob Co.« czég a Magas-Tátra egyes részleteinek és telepeinek szines fényképeit adja ki és bocsátja áruba. A választmány örvendetes tudomásul veszi a jelentést és dr. Posewitz urnak szives közbenjárásáért köszönetet szavaz.

Elnök felhivja a választmány figyelmét dr. Hartlaub Gusztáv, hires német ornithologusra, ki még 1848-ban a Magas-Tátrában tanulmányutat tett és erről egy »Bergauf und Bergab« czimü igen tanulságos czikket irt.

A választmány elhatározza, hogy az érdemes tudóst ez alkalomból elismerés kifejezése mellett szivélyesen üdvözli és felkéri őt, hogy nevezett czikkét az egyesületnek kinyomatás végett bocsássa rendelkezésére.

A Sziléziai osztály elnöke jelenti, hogy a Kassa-oderbergi vasut igazgatósága az osztály tagjainak ujabb kedvezményeket adott a Magas-Tátrába való utazások alkalmával

és hogy az osztály tisztviselőinek négy szabadjegyet bocsátott rendelkezésére. A választmány örvendetes tudomásul veszi a jelentést és a Kassa-oderbergi vasut igazgatóságának jegyzőkönyvi köszönetet szavaz.

Elnök jelenti, hogy a Sziléziai osztály Hoff A. mérnök urat ajánlotta a központi választmányba beválasztatni; a választmány az ajánlást elfogadja és annak idején a közgyülésnek fogja bejelenteni.

VII.

Inditványok. I. Dr. Posewitz Tivadar inditványozza, hogy a liptó-ujvári erdőigazgatóság kéressék fel a felső Koprova-völgyben egy két szobás menedékház felépitésére.

Minthogy a tárgyalások a Liptói havasokban épitendő utak és menházak tekintetében nevezett erdőigazgatósággal folyamatban vannak, a választmány külön intézkedésnek szükségét nem látja fennforogni.

II. Dr. Posewitz úr inditványozza, hogy kéressék fel báró Diergard, hogy a Batizfalvi tó mellett kis menedékgunyhót épitessen.

A választmány az inditványt magáévá teszi és annak foganatositásával az elnökséget bizza meg.

Több tárgy nem lévén, elnök köszönetet mond a tagoknak szives türelmükért, a választmány pedig az elnöknek lelkes buzgóságáért, mire az elnök a gyülést befejezettnek nyilvánitja.

Dr. Münnich Aurél,
a Magyarországi Kárpátegyesület elnöke.

Nikházi Frigyes,
a Magyarországi Kárpátegyesület titkára.

Apró közlemények.

Magas kitüntetés.

Ő Felsége a király 1898. évi aug. 14-én Ischlből kelt legfelsőbb kéziratával Fischer Miklós ur, egyesületünk ügyvivő alelnöke, s az iglói ev. főgymnasium igazgatójának a közművelődés terén szerzett érdemei elismeréseül a Ferencz József-rend lovagkeresztjét adományozta. Fischer Miklós úr, kinek az évek sora óta igazgatása alatt állott intézet fejlődése körül szerzett érdemeit e helyen méltatni nem akarjuk, a Magyar Kárpátegyesület vezetését a legkritikusabb körülmények között vette át, s fáradhatlan munkássága, kitartása és körültekintő figyelme által ismét virágzásba hozta. Céltudatos tevékenysége által a hazai turistikát, s ez által különösen a Szepesség gazdasági érdekeit lényegesen előmozditotta. A valódi érdemnek osztályrészül jutott magas kitüntetés minden körben, a melyben a kitüntetettnek tevékenységét ismerik és méltányolják, élénk megelégedést keltett, s általános rokonszenvvel fogadtatott. A gratulálók nagy számu csoportjához örömmel csatlakozik *a szerkesztőség.*

Ő Felsége a Magas Tátráról. Fischer Miklós úr, a Magyar Kárpátegyesület ügyvivő alelnöke, kinek a király érdemei elismeréseül a Ferencz József-rend lovagkeresztjét adományozta, 1898. november 17-én jelent meg Budapesten Ő Felsége előtt audienczián. Miután Fischer az őt ért magas kitüntetésért köszönetének adott kifejezést, Ő Felsége következőkép nyilatkozott: «Örömmel értesültem arról, hogy az utóbbi időben a Tátrában sok minden történt, s hogy az idegenforgalom most már nagy». Ezután a vadászati állapotokról kérdezősködött Ő Felsége, s látható örömmel fogadta azt a választ, hogy a zergeállomány jelentékeny. Végül igy szólt a király: «Nagyon sajnálom, hogy ezuttal a szép hegyvidéket nem láthattam».

Külföldi turistaegyesületek.

A német és osztrák Alpes-egyesület.

(Deutscher und österreichischer Alpenverein.)

Ezen egyesület széles alapra fektetett tevékenységével szemben érzett csodálatunk kifejezésével kezdjük az egyleti év eseményeinek közlését, és sajnáljuk, hogy a rendelkezésünkre álló helyszűke miatt nem vagyunk abban a helyzetben, hogy ezen — par excellence — turistaegyesületnek szervezetét, s tevékenységét kimeritőbben ismertethetjük. 29-ik közgyűlését, melyen 165 szakosztály 2671 szavazattal volt képviselve, *Nürenbergben* tartotta az egyesület aug. 13-án. Az 1897. évi számadás eredménye azt bizonyitja, hogy az egyesület még mindig növekvőben van. A tagok száma 40828-ra emelkedett, ami az előző évhez képest 2386 taggal való szaporodást jelent. A bevételek valamennyi tétele ugyancsak tetemes többletet mutat. A bevételek főbb tételeit a következőkben közöljük:

Tagsági járulékok	244968.—	M.
Kamat	2237.02	»
Egyesületi iratok jövedelme	2906.56	»
Egyesületi jelvények jövedelme	1302.77	»
Különböző bevételek	971.70	»
Hirdetések jövedelme	9802.63	»
1895. évi fölösleg	19733.40	»
A vezetők ellátására létesitett alap jövedelme	12248.40	»
Összesen:	294170.48	M.

28420.48 márkával több, mint az előirányzatban.

A kiadások a következőkben oszoltak meg:

A «Folyóirat» kiállitása, s szétküldése	35941.91	M.
Illustratiók	25424.80	»
Térképek	10299.80	»
A «Mittheilungen» kiállitása	28182.55	»
Postadijak	29250.27	»
Tiszteletdijak, fizetések, s különfélék	9558.89	»
A «Folyóirat» visszavásárlása	3344.—	»
Ut- és menházépitések subventiója	60000.—	»
A tartalék-kezelőség subventiója	23680.45	»
A központi pénztárbál a vezető-pénztárba juttatott járulékok	4000.—	»
A szakosztályok járuléka a vezető-pénztár részére	12248.40	»
Vezetők jelvényei	340.02	»
Vezetők felszerelése	208.77	»

Vezető-tanfolyamok	4291.40	M.
Tudományos vállalkozások	6484.78	»
Erdősités	500.—	»
Segélyezés és megtisztelések	1595.20	»
Különféle	1412.75	»
Jubileumi-alap	10000.—	»
Összesen:	265750.—	M.

A Ferencz József császár-alapra a központi pénztár által juttatott 10000 márkán kivül a szakosztályoktól már eddig 14131.90 márka folyt be, holott a szakosztályok nagy többsége kinyilatkoztatá, hogy járulékait a Stuttgartban tartott közgyűlésben hozott határozathoz képest csak a jövő évben fogja beszolgáltatni.

Ausztriai Turista-Klub.

(Österreichischer Touristen-Klub.)

Az utolsó választások alkalmával legyőzött tagok csoportjának kilépése által okozott veszteség uj tagok belépése által teljesen kiegyenlittetett. A turistaklub kötelékébe 7807 tag tartozik. Egy ujonnan alakultat is beszámitva, az osztályok száma 64. Az ut- és menházépitőbizottság beható munkásságot fejtett ki. A Hochkönigen épült *császárjubileum-menház* immár tető alatt áll. A *Reisalpenház* a kivitelre elő van készitve. Több menházon alapos tatarozás végeztetett. Az *utjelző-bizottság* több hálás munkát vitt keresztül. Különösen élénk, s eredménydús tevékenységre tekinthet vissza a *rendező-bizottság*. A klubkirándulások alkalmából az egyes eseteknél 250 tag vett részt. A kirándulások czélja Istria és Velencze, sőt Bosznia, Herczegovina és Dalmáczia is volt. Az *előadó-bizottság* a *rendező-bizottsággal* karöltve működött. A pénteki klubestéket érdekes, részint tudományos, részint alpesi előadások élénkiték, melyek nagy látogatottságnak örvendtek. A klub közlönye az «*Österreichische Touristen-Zeitung*», valamint a természetrajzi szakosztály «*közleményei*» a helyzet magaslatán állanak. A könyvtár 2280 önálló művet tartalmaz. A két év előtt megpenditett alpesi mentő-bizottság megalakult. Az O. T. K. kötelékébe 25 év óta szakadatlanul tartozó tagok között művészi kivitelü jubileumi gyűrűk osztattak ki. Rendkivül kedvezően alakult az osztályok tevékenysége az utjelzés és utjavitás körül. A zárszámadás 105889 frt 18 krnyi bevételt és ennél 8654 frt 90 krral csekélyebb kiadást tüntet fel.

Osztrák Alpes-Klub.

(Österreichischer Alpen-Klub.)

Lunbach Jánosnak, az évek hosszu során át lankadatlanul fáradozó pénztárosának elhunytával sulyos veszteség érte a Klubot. Mint az előző években, ugy most is, a heti összejövetelek alkalmával felolvasások tartattak, melyek közül különösen emlitendő a *Kleinwachter F.* mérnöké, mely a «*Jungfrau*»-*vasutat* ismertette skioptikonképek produkálása mellett. A könyvtárra tetemes gond fordittatott, s a periodikusan kiegészitett folyóiratokon kivül más tekintetben is gyarapodott. Az egyesületi közlöny az érdekes és tanulságos czikkek egész garmadáját tartalmazza. Az «*Adlersruhé*»-*n* levő menház ujraépitése az idény végéig elkészül. A «*Preinthaler*» alpesi egyesület junius 6-án nyitotta meg a *Hans-Wödel*-menházat a Schladmingi Tauern-ben. Kiemelendő az Alpesi mentőszakosztály aktiválása, melynek vezetésével ez évben az Osztrák Alpes-Klub bizatott meg. A választmány ezen évben karácsonyi ajándékokat szerzett szegény hegylakók gyermékeinek. Az évi zárszámadás bevételekben 10928 frt 76 kr., ebben 5 frtos tagsági dijakban 602 tag részéről 3010 frtot, s kiadásképen 7393 frt 13 krt szerepeltet. A kiadások a következőkben oszlanak meg: Hirlap-számla a tagdijak bevételének 55%-a = 1655 frt 50 kr., üzem-számla 23%-a = 692 frt, épitési alap-számla 10%-a = 301 frt, tartalékalap-számla 301 frt, könyvtár-számla 2%-a = 60 frt 20 kr. A klub elnöke: Forster Ödön, alelnöke: Keidel Tivadar. I. jegyzője: Rautter Lajos, II. jegyzője Brandl János, pénztárosa: Schmidt B. Károly, számvevője: Schmidt Gusztáv, könyvtárosa: Bernhard Károly, levéltárosa: Brischar Károly, rendezője: Gilhofer József és szerkesztője: Wödl János.

A gácsországi Tátra-egyesület.

A tagok száma 2020-ra rugott. A bevételek 1897-ben 10558 frt 58 krral, a kiadások 10488 frt 9 krral szerepelnek. Az 1898-iki költségelőirányzat 9856 frt 49 kr. bevétellel és kiadással számol. Az egyesületnek, mint eddig, két osztálya van: a Csernahora-i és Pienini. A Zakopanétól Lysáig terjedő kocsiut elkészült, s a legközelebbi években a Halastóig kell meghosszabbittatnia; tárgyalások folynak a Bialkán át Lysa mellett épitendő hid tekintetében. A Rostokai és Hala Ganienicewa-i menházak kibővittettek, javitásokon mentek keresztül a Zakopane mellett a völ-

gyekbe vezető utak; uj gyalogösvény készült a Jeges-tótól a Kozi Wierch-nyeregre, a Buczynowa-völgytől a Siklawa-vizesésig stb. A Zakopanei Tátraudvarban is alapos javitások eszközöltettek. A gácsországi tartománygyűlés, mint mindig, ugy ez évben is 400 frtnyi segélyt juttatott az egyesületnek. Az egyesület a Zakopanei faipariskolának, mint rendesen, figyelmét, s anyagi támogatását szentelte. A Csernahorai osztály Worochtában, s Zabieben 2 vendéglőt tart fenn, melyek élénken voltak látogatva, a mi főleg a Zatanislaw-Kőrösmezei vasuti vonalnak köszönhető. Zaroslakon a Howerla a legmagasabb Csernahora-csúcs alatt (2058 m.) a menház javitását és kiépitését tervezi az egyesület. Hoffbauer őrnagy, az egyesület tagja, lengyel nyelvü Utmutatót adott ki a Csernahora és vidékéről. Az osztály gyalog- és lovagló-ösvényeket javitott, s az állami erdészi hivataloknál is ily irányban gyakorolt hatást. A Pienini osztályról csakis a tagok jegyzéke foglaltatik az évkönyvben. Ez utóbbinak befejezését meteorologiai megfigyelések képezik, 22 az egyesülettel összeköttetésben álló meteorologiai hegyi állomás részéről. Nagy kárt szenvedett az egyesület az 1898. évben késő őszszel, a midőn a Halastónál épült szálloda és menház teljesen leégett.

Belföldi turistaegyesületek.

1. Erdélyi Kárpátegyesület.

Az egyesület, mely a természeti szépségekben gazdag, különféle néptörzsek által lakott területen kulturmissiót teljesit, 35 osztályban 4000 tagot számlál, és — a mi a czélirányos szervezet bizonyitéka — 200 ügyvivő képviselővel rendelkezik. A központban az elmult év alatt alakult a balneologiai, ethnografiai és kerékpár-szakosztály. Az egyesület által részben felépitett, részben munkába vett menházak száma 11. Intensiv, s hálás munkát végez az egyesület kulturális téren, kitünően szerkesztett, tartalmas folyóiratának, az «Erdély»-nek kiadásával. «Székelyföld» czim alatt kiadott müvével fényes eredményt ért el az egyesület, a mennyiben az eddig csaknem 4000 frtot jövedelmezett, s küszöbön áll angol nyelven való kiadása is; legközelebb megjelenik az erdélyi fürdők és ásványvizek leirása német nyelven. Az «Erdélyi kalauz» második kiadása nemsokára forgalomba kerül. Kedvező eredménynyel járt a szines látképek kiadása. Különösen eredménydús

tevékenységet fejtett ki a balneologiai szakosztály. Az ethnografiai szakosztály kezdeményezése folytán a kolozsvári egyetemen tanszék rendszeresittetett az ethnografia számára. Dr. Hermann Antal fölötte értékes könyvtárát az egyesületnek ajándékozta. Az egyesületi könyvtár tetemesen gyarapodott. A 17394 frt 38 krnyi bevétel 16431 frt 18 krnyi kiadással állott szemben. Tagdijakban 7922 frt folyt be. A május 19-én tartott közgyülés *Dániel Ernő, dr. Darányi Ignácz, Perczel Dezső, báró Fehérváry Géza* és *dr. Wlassics Gyula* miniszereket, valamint *Maurer Mihály* brassómegyei főispánt az egyesület tiszteletbeli tagjaivá választotta. Az egyesület elnöke: *gróf Bethlen Bálint,* társelnök: *báró Feilitzsch Arthur,* alelnökök: *Sándor József, Szádeczky Lajos, Heppes Miklós, báró Mannsberg Sándor, Jenőffy Jenő* és *gróf Lázár István.* Titkár: *Radnóti Dezső,* pénztáros: *Merza Gyula,* könyvtáros: *Beregszászy László.*

2. *Siebenbürgischer Karpathenverein.*

Az egyesület czélja és feladatai iránti általános érdeklődés emelkedőben van. A tagok száma 1602-ről 1632-re emelkedett. Az egyesület részt vett a millenniumi kiállitáson és bronzéremmel lett kitüntetve. Az egyesület tulajdonképeni működése az osztályok tevékenységében nyer kifejezést. A nagyszebeni osztály a Negoi-ra való nehéz felmenetelt az utnak a Negoi-i menháztól felfelé történt befejezése által megröviditette, s ezáltal e magaslatot hozzáférhetőbbé tette; a Brassó-i osztály a Királykövön ujra felépitette a menházat. Az egyesület feladatának súlypontját a külföldi illustrált lapokban csinált propagandában találta fel, ugyane czélt szolgálja az általa kiadott Évkönyv is. Az egyesület által Nagyszebenben alapitott Kárpáti muzeum igen szépen fejlődik. Fennállását a »Nagyszebeni általános takarékpénztár« bőkezüsége tette lehetővé.

A pénztári kezelés az 1897. évben 4187 frt 6 krnyi bevételt és 3564 frtos 5 krnyi kiadást eredményezett; az egyesületi vagyon 9899 frt 16 krra rug, a muzeumi alap 4920 frt 19 krt vételezett be, mig kiadásai 858 frt 8 krt tettek ki. Az egyesület 10 osztályt számlál, melyek közül a Nagyszebeni és Brassói öntudatos és kiváló tevékenységükkel tünnek ki. A 4 képpel diszitett, 140 oldalra rugó évkönyv *Arz Gusztávtól,* (Geologiai és más megfigyelések a Beszterczétől Romuliig terjedő ut mentén), *Spiess Roland Ágosttól* («Gerinczvándorlás») és *dr. Bielz K. Alberttől* («A várak és romok Erdélyben») tartalmaz értekezéseket.

3. *Magyar Turistaegyesület.*

Az egyesületi tevékenység súlypontja az osztályokban nyugszik. A központi választmány szakadatlanul munkálkodott az egyesületi ügyek anyagi és erkölcsi előmozditásán. Az osztályokkal való belsőbb érintkezést czélzó törekvéseket nem koronázta az óhajtott siker. A legmesszemenőbb kivánalmaknak ugy alak, mint tartalom tekintetében megfelelő szakértelemmel szerkesztett egyesületi közlöny a «Turisták lapja» 15 ivnyi terjedelemben jelent meg 40 képpel és egy panorámával, költségei 1903 frt 96 krra rugtak. Az egyesület a «Dobogókövön» levő báró Eötvös József menházában meteorologiai állomást rendezett be, s hasonló állomásokat akar a Komlóhegyen s Szittyán levő menházakban is létesiteni. Az Öt-tó melletti menház épitése már megkezdetett. Az egyesületi tagok számára turistikai kirándulásokra az államvasutak vonalain kedvezményeket kieszközölni czélzó törekvések a megvalósuláshoz közelednek. Az egyesület a legkülönbözőbb hegyvidékeken 56 diákmenházat létesitett. 11 osztályában 2480 tagot számlál az egyesület, mely 14707 frt 76 krt vett be, miből 4387 frt 84 kr. esik a központra, kiadásai 11760 frt 28 krra rugtak, ebből a központé 3074 frt 54 kr., a központ és osztályok vagyona 25042 frttal van kimutatva.

4. *Magyar tanitók turistaegyesülete.*

Ámbár négy kisebb-nagyobb egyesület tűzte ki czéljául a hazai turistika ápolását, s ezáltal a természet szeretetének fejlesztését, s szépségei élvezhetésének lehetővé tételét, még mindig messze áll a magyar turistika más kulturállamoké mögött. A turistaegyesületek fáradozásainak nem sikerült még a turistikát mintegy népszerűvé tenni, bevinni azt a népesség legszélesebb rétegei közé, s igy érvényre juttatni nevelő és nemzetgazdasági alkatelemét. Ez irányban eredménydúsan működnie, minden testvéregyesületnél inkább lehet a tanitók turistaegyesületének, melynek tagjai uj nemzedékeket hivatvák nevelni, s a néppel folytonos érintkezésben állanak. E szempontból tekintve, midőn a Magyar turistaegyesület tanitó-szakosztálya önállósitotta magát, ámbár különben az erők szétforgácsolásának szószólói nem vagyunk, az ujonnan alakitott egyesületet őszinte rokonszenvvel üdvözöltük, s annak tevékenységéhez a leggazdagabb várakozásokat fűztük.

Örömünkre szolgál most constatálhatnunk, hogy ebbeli várakozásainkban nem csalódtunk. A magyar tanitók turistaegyesülete becsülettel fáradozik kitűzött czéljainak megvalósitásán, azon, hogy a tanitókban a turistikának buzgó apostolokat neveljen, s ezek által ébreszsze és fejleszsze a természet, s annak szépségei iránti érzéket a magyar nép legszélesebb rétegeiben.

Hogy ebbeli szép hivatásának eleget tegyen, az egyesület az elmult évben is a legbuzgóbban iparkodott. A tagok nagy számának részvétele mellett két kirándulást rendezett, és pedig az alsó Duna vidékére és Fiumába s Velenczébe, ezenkivül a főváros környékére 12 közös kirándulást. Hogy a tagok közötti érintkezést a tél folyamán is ébren tartsák, havonta közös összejöveteleket tartottak. Különösen utánzásra méltók az egyesület vezetőségének ama sikerdús fáradozásai, melyekkel a tagoknak minél több kedvezményt iparkodott kieszközölni. Az egyesületnek kitünően szerkesztett közlönye: «Turista-Közlöny» nagyra becsülendő szolgálatokat tesz a közönségének.

A tagok száma 510-ről 658-ra emelkedett. A bevételek 1273 frt 17 krt, a kiadások 802 frt 24 krt tettek ki. Az egyesület vagyona 630 frt 92 kr.

5. *Mecsek-egyesület.*

A hat év óta fáradhatlan kitartással kifejtett egyesületi tevékenység már lépten-nyomon mutatkozik a turistikai feltárásra kiszemelt területen. Az elmult években a rendelkezésre állott összes anyagi erők megfeszitésével utak, menházak, s kilátási tornyok épittettek. Természetes tehát, hogy a jelentés évében a kezdeményező tevékenység egy kissé szünetelt, s az egyesület csak a megalkotottak fenntartására szoritkozott. A Kardos-ut kijavittatott, s hosszában ismét számtalan fácska ültettetett. A kirándulók kényelmére a Kardos-uton levő pavillonban egy pincze is nyittatott, ugy, hogy most is minden időben hüsitő italt lehet ott kapni. Az utjelzések felfrissitése mellett ujak is alkalmaztattak. Az egyesület tömeges kirándulásokat is rendezett, melyek iránt azonban a nagyközönség kevés érdeklődést tanusitott.

Pécs városa anyagi támogatást is helyezett kilátásba az egyesületnek. Tagjai közül 16 élethossziglani, 49 alapitó és 460 rendes. A bevételek 1730 frt 23 krt tesznek, mig a kiadások 829 frt 99 krra rúgtak. Az egyesület vagyona 2248 frt 20 krral van feltüntetve.

A katonai hóczipő (ski) gyakorlatok a Magas-Tátra lábánál.

F. évi február 8-án állott össze Liptó-Csorbán egy 34. cs. és kir. gyalogezredbeli kapitány vezetése alatt egy csapat, melybe a 67. gyalogezred két hadnagya volt beosztva, s mely 39 tisztből és 49 altiszt és közlegényből állott.

Czélja volt az emberek kiképzése a hóczipő használatában, s nagyobb túrok végzésére való trainirozása.

Már a 6-ik gyakorlónapon a kezdők is elvitettek a hosszabb utazásokra, s derekasan lépést tartottak a többiekkel.

A körülmények nem mindig voltak nagyon kedvezők. A gyakorlatok február 9-étől 27-éig tartottak — 9 és + 5° Reaumur között ingadozó hőmérséklet — és 16—44 ember részvétele mellett. Az eredmény óránként 4·9—7·5 klm. s gyakorlatonként 15—54 kilométer közt váltakozott.

Ezenkivül gyakorló- és akadályutazások is tétettek.

Akadályul ritka, és később sürű erdők szolgáltak hegyoldalokon; azután talaj- és hóhullámzások, végül talajhágcsók és vizfolyások; a hóból kiálló rönkökkel telt erdővágásokon is keresztülhatoltak.

Az 1 métertől 9 méterig magas talajhágcsókat és 1 méternyinél valamivel szélesebb vizfolyásokat átugrották.

Sebesülés csak két esetben fordult elő.

Sik talajon tartott versenyfutásoknál 9 kilométer, Csorbától *Nagyszalókig* menő túrfutásoknál pedig 10 kilométer volt óránként a legjobb eredmény.

Utazási kézikönyv a Szepességen át, a Magas Tátra, s a Szepesi Középhegység. Irta: Dr. Posewitz Tivadar. Csúcsmegmászások. Irta: Dénes Ferencz. Budapest Franklin társulat 1898.

A Baedecker formáju kézikönyv 336 oldalon irja le az érdekes Szepes vármegyét a következő 16 szakaszban: Föld és népe, Utazások a Tátrába, általános megjegyzések, nyaralóhelyek a Tátra tövén, a turista ut, a Tátra völgyei és havastói, szorosátmenetek a Tátra északi oldalára, a Tátra északi oldala, csúcsmegmászások, a felső Göllnitzvölgy, Iglófüred és környéke, a Lőcse-Lublói erdőhegység, Késmárkra és Lublóvárra, a Poprád vögyében, a Dunajeczi utazás.

A bevezetésben a talajviszonyok, vizek és hőmérsékletbeli viszonyokat, geologiáját, klimáját, növényzetét, állatvilágát, történetét, s müvelődéstörténetét ismerjük meg; — a specziális részben pedig a Szepességnek minden, turisztikai vagy történeti szempontból emlitésre méltó városába, helységébe, fürdők-, nyaralók- és kirándulóhelyeire vezetnek bennünket a szerzők.

A kézikönyv mindent átölel, a mi az utazót érdekelheti, s alig van némileg fontos kérdés, melyre kielégitőbb feleletet nem tartalmazna. Különös előnye gyanánt kell felemlitenünk, hogy a Szepesség műemlékei is megfelelő méltánylásra találtak benne. A leirások természetesek és rövidek, de emelett világosak, s könnyen érthetők. A magasságok és történelmi adatok, valamint a távolságra vonatkozó utmutatások kevés kivétellel helyesek: egyes túroknál azonban az idő kissé szükre szabottnak látszik.

A területen való tájékozás és a leirt tárgyak szemléltetése czéljából 11 térkép és 53 fotografiai felvétel, tervrajz van az utmutatóhoz mellékelve, melyek közül a legtöbb tetszetős, sőt egynehány kifogástalan.

Az előadottakból kiderül, hogy az olvasó olyan munkát kap kézhez, melynek terve gondosan van keresztülvive, s melynek minden egyes lapja komoly tanulmányról és az ügy szeretetéről tesz tanuságot.

A legmelegebben ajánlhatjuk tehát ezen utazási kézikönyvet, a midőn egyszersmind abbeli óhajunknak adunk kifejezést, hogy a legközelebbi kiadáshoz névmutató is csatoltassék, s a mű irálya itt-ott egy kis simitáson menjen keresztül. *R.*

Gróf Bethlen András.

1849—1898.

Áldásos alkotásokban gazdagon, de években szegényen hunyt el élete virágában. Adria hullámmosta partjaitól az eget ostromló Tátráig hangzott a panasz a nyugodni tért hazafi elhunyta, a nagy terveket szövő ember felett, a ki azokat rendithetlen kitartással, ritka akaraterővel, s a jövő homályát megvilágitó éleslátásával megvalósitani, élete legszebb feladatának tekintette. Lángoló honszeretete nem szavakban nyilvánult, melyek alig kimondva, máris

elhangzanak; tartós, a közjót előmozditó alkotások, melyek a haza javáért, nemzeteért fáradozó főur szellemének becsületére válnak, fognak a későbbi nemzedékeknek a korán elhunytnak életéről és működéséről regélni. A hazai turistika az elhalálozottban legodaadóbb előmozditóját, a M. K. E. legjobb akaratu pártfogóját, s legtehetősbb barátját, a Magas Tátra legbuzgóbb ápolóját vesztette el. Hogy mije volt gróf Bethlen András egyesületünknek, hogy mit tett a mi, még mindig nem eléggé méltányolt, pompás hegyvilágunkért? Tátra-Lomnicz, nyaralóhelyeinknek e gyöngye, az odavezető, a Tátrát megnyitó vasut, ékesen szóllanak. Jobban hirdetik, mint a hogy szavak tehetnék, ama férfi dicsőségét, kinek emléke a M. K. E. évkönyveiben arany betükkel van feljegyezve. Az országgal, mely legjobb fiai egyikét vesztette, együtt siratja a M. K. E. is a pártfogót és oltalmazót, kit tiszteletbeli tagjává választott. Vajha a honi föld lágy ölében, melyet ugy szeretett, mint ritka ember fia, megtalálná az örök nyugalmat, drága emléke a tevékeny honszeretet fénylő példája gyanánt fog azonban bennünk tovább és tovább élni.

Payer Hugó. ✝

Egy minden izében valódi szepességi, egy tiszta és mocsoktalan jelleménél, műveltségénél, s minden nemes és szépért égő lelkesedésénél fogva közszeretetben, s köztiszteletben állott férfiu, néhai Payer Hugó, késmárki bankigazgató hunyt el 1898. márcz. 15-én, rövid szenvedés után 74 éves korában. Az elhunyt, ki évek hosszu során át állott a késmárki evang. egyházközség élén, mint annak egyházfelügyelője, s különben is minden, a közérdeket előmozditó törekvésben élénk részt vett, a turistika, az idegenforgalomnak a Tátrában való emelése, s a Kárpátegyesület körül, mely utóbbinak alapitó tagjai közé tartozott élete végéig, hervadhatlan érdemeket szerzett magának. Az 1873. évi julius 4-én a Magyar Kárpátegyesület alapitása iránt kibocsátott felhivásnak aláirói között ott találjuk a már akkor ötven éven tuli, az eszméért, melynek fontosságát ő mindenekelőtt felismerte, fiatal lelkesedéssel sikra szálló férfiu nevét is. S midőn nehéz küzdelem után az egyesület végre életre kelhetett, ő volt az, kire a közbizalom az alelnöki tisztet ruházta, mely tulajdonságában ezen első hazai turista-egyesületünk felvirágoztatásához és fejlődéséhez önzetlen, eredménydús tevékenységével lénye-

gesen hozzájárult. Az ő szerkesztésében jelent meg a Magyar Kárpátegyesületi évkönyv első három évfolyamának magyar része, mely ma is ékesen szóló tanusága ama körültekintésnek, szakértelemnek, s az ügy fontossága teljes felismerésének, mely csak évek multán, és még akkor sem az óhajtott mértékben volt képes utat törni, melyek ezen férfiu minden egyes cselekedetét jellemezték. Hangyaszorgalommal gyüjtögette az anyagot a Magyar Kárpátegyesület megbizásából az 1880. évben kiadott «Bibliotheca Carpaticá»-jához, melylyel maradandó emléket emelt magának. Fáradhatlan szorgalommal munkálkodott a Magas Tátra és látogatói érdekében. Mint a mi gyönyörű hegyvidékünk lángoló bámulója, lelkesült leirásokkal iparkodott annak minél több bámulót és barátot szerezni. A magyar turistikának egyik önfeláldozó, s odaadással telt barátját, legelőkelőbb uttörői egyikét tiszteljük az elhunytban, s emlékét örökké áldani fogjuk.

Doelecke Tivadar. †

Két szem, melynek tekintete oly szivesen kalandozott hegyen-völgyön át, örökre lehunyt, és elnémult az ajak, melyről a tanácskozásban olyan ékes szavak csendültek meg, ha a gyönyörű hegyvidék feltárásával kellett másokat boldogitani.

A sziléziai osztály azelőtt éveken át volt vezetőjét gyászolja az elköltözöttben, s a mit az utolsó években elért és kivivott, szorosan egybeforrt az ő nevével, mely a Magyar Kárpátegyesület évkönyveiben feledhetlen marad. Doelecke, ki azok közé tartozott, a kik számára minden tiszteletbeli állásnál a lelkiismeretes kötelességteljesités egyedül fontos, erejét, s idejét különös előszeretettel bocsátotta a «Magyarországi Kárpátegyesület» rendelkezésére, s gondolatai legszivesebben a Magas Tátrában időztek. Ama boldog halandók közül való volt, kik késő aggkorukig megőrzik testi és szellemi üdéségüket és vidám kedélyüket, s ennélfogva csaknem bárki másnál alkalmasabb volt egy virágzásnak indult egyesület vezetésére, s e hivatásának kedvvel, szeretettel és dús eredménynyel is szentelte magát.

Sajnos, két év előtt egy gonosz betegség törte meg a 75 éves aggnak elpusztithatlannak látszó életerejét. De szellemi rugékonysága még akkor sem akart hinni az aggkor törékeny voltában, s a bajt csekélybe véve, hasztalan iparkodott azt legyűrni. Ámde a vidám alkotóvágy e küzdelemben áldozatul esett, s ekkor Doelecke letette a

sziléziai osztály vezetésének tisztét. Szive azonban hű maradt a M. K. E. ügyéhez.

1898. julius 15-én hunyt el a mélyen gyászolt férfi Aybinban (Szászország) a hol üdülést keresett, élte 77-ik évében.

Doelecke Tivadarban olyan ember halt el, kinek elvesztése betölthetlen űrt hagyott maga után, kinek halála azonban különösen a sziléziai osztály köreiben, s ennélfogva a M. K. Egyesületében fájdalmasan gyászoltatik meg, mert egész férfi volt, s a kik ismerték, mindnyájan tisztelték és szerették. Tisztelet emlékének!

Hergesell János. ✝

Rövid, de súlyos szenvedés után hunyt el Hergesell János Boroszlóban 1898. december 29-én élte 66. évében. Az elhunyt egyik alapitója a sziléziai osztálynak, évek hosszu sora óta volt ezen osztály elöljáróságának hű és buzgó tagja. A természettől ennek szépségei iránt finom érzékkel, s olyan szivvel megajándékozva, mely ideális törekvésekért lelkesedett, szabad idejét, gazdag tapasztalatait, s képességei legjavát hegységeink feltárásának, vidékünk ismertetésének szentelte, melyekhez rokonság kötelékei fűzték. A szepesi viszonyoknak négy évtizeden át szerzett ismerete csaknem praedestinálta a sziléziai osztály elöljárósági tagjává, melynek seniora volt. Annál nagyobb veszteség tehát elhunyta az osztályra, s az anyaegyesületre nézve. A Szepes-szombati temetőben, a halálban őt megelőzött hű élettársa oldalán, örök nyugalomra helyezett nemes férfi halálát mély fájdalommal siratják mindazok, kik ismerték, s becsülték, s emléke még soká fog sziveikben tovább élni. Béke hamvaira!

A Magyarországi Kárpátegyesület tagjainak névsora.

A M. K. E. védője:

Frigyes cs. és kir. főherczeg ő fensége.

Tiszteletbeli elnök:

Gróf Csáky Albin ő nagyméltósága.

Tiszteletbeli tagok:

Döller Antal, Róth Márton, Siegmeth Károly, Münnich Kálmán, Benedicty I., Weber Samu, gr. Bethlen András. †

A M. K. E. tisztviselői:

Elnök: *Dr. Münnich Aurél*, országgyülési képviselő.
Ügyvivő alelnök: *Fischer Miklós,* főgymn. igazgató, Igló.
Másodalelnök: *Róth Márton,* tanár, Igló.
Titkár: *Nikházi Frigyes*, tanár, Igló.
Pénztáros: *Marcsek Andor,* tanár, Igló.
Szerkesztő: *Lővy Mór,* népisk. igazgató, Igló.
Számvizsgálók: *Kompanyik Coelestin,* apátplébános, Lőcse, *Topscher György,* egyházfelügyelő, Igló, *Dénes Ferencz* tanár, Lőcse.

Választmányi tagok:

A központi választmány tagjai: Arányi Antal, Igló; Bartsch Gusztáv, Hadusfalu; Beck Ede, Késmárk; Bexheft Mór, Budapest; dr. Csáky Károly, Podolin; Czibur Bertalan, Nagy-Mihály; dr. Chyzer Kornél, Budapest; gróf Csáky

Zeno főispán, Lőcse; gróf Csáky Gyula, Kassa; Dannhauser Rezső, Poprád; Förster Gyula, Szepes-Szombat; Geyer G. Gyula, Igló; dr. Greisiger Mihály, Szepes-Béla; Genersich Tivadar, Késmárk; Hensch Ede, Szepes-Szombat; Hoff A. mérnök Kattovitz; Horti Valér, Késmárk; Hoepfner Gusztáv, Lőcse; dr. Jármay László, Tátrafüred; Kertscher Sándor, Késmárk; Kulman János, Poprád; Kaltstein Ágost, Szepes-Béla; Kéler Pál, Késmárk; Kürthy Lajos, Liptó-Szent-Miklós; Koromzay György, Szepes-Béla; dr. Lorx Sándor, Lőcse; Majunke Gedeon, Szepes-Szombat; Máriássy Ferencz, Márkusfalva; Meller János, Zabrze: Münster Tódor, Kassa; Novelly Sándor; Kassa; Oltványi Pál, Szeged; dr. Posewitz Tivadar, Budapest; Putsch Tóbiás, Igló; Páter Kálmán, Lőcse; dr. Raisz Gedeon, Budapest: Szentiványi Jozsef, Szent-Iván; dr. Szmrecsányi Pál, szepesi püspök, Szepeshely; dr. Szontágh Miklós, Uj-Tátrafüred; dr. Szontágh Ábrahám, Budapest; Szőnyey Kálmán, Lőcse; Terray István, Likér; dr. Vécsey Tamás, Budapast; Weszter Pál, Nagy-Szalok; Weber Rudolf, Budapest; Weber Samu, Szepes-Béla; Wagner dr. Königshüte; Dr. Weisz Miksa, Budapest; Ulbrich Ede, Budapest; Zoffcsák József, Budapest; Ziman János, Igló. — Póttagok: Gabos Gyula, Tátrafüred; Jeszenák Ráfael, Losoncz; Joob Marczel, Plathy Mihály, Kubinyi Bertalan, id. Szentiványi Károly, Liptó-Szent-Miklós.

Az egyesületi muzeum bizotsága:

Elnök; *Wünschendorfer Károly,* Poprád.

Őr: *Dannhauser Rezső,* Poprád.

Pénztáros; *Christman Tivadar,* Poprád.

Könyvtárosok: *Chodász J.,* Poprád és *Lővy Mór,* Igló.

Szakvezetők; *a)* az állattani részben: dr. *Greisiger Mihály,* Béla és *Husz János,* Felka;

b) a növénytaniban: *Gruber Károly,* Csütörtökhely és *Weber Samu,* Béla;

c) az ásványtaniban: *Róth Márton,* Iglón.

Rendes tagok: Emericzy Ödön, Felka; Folgens Kornél, Igló; Geyer Gyula, Igló; dr. Hankó Arthur, Poprád; Kulmann János, Poprád; Kövi Imre, Igló; dr. Posewitz Tivadar, Budapest; Róth Mihály, Poprád; Siegmeth Károly, Debreczen; Trompler János, Igló; és az osztályok képviselői.

A M. K. E. képviselői:

Arad: Szontágh Géza kereskedő.
Baja: Kálmán Kolos, főgymn. tanár.
Breznóbánya: Fáykiss Nándor, gyógyszerész.
Budapest: Dr. Szőnyey Dezső, ügyvéd.
Debreczen: Szojka Gyula, keresk. akadémiai tanár.
Dobsina: Klein Samu, tanár.
Fperjes: Szutorisz Frigyes, tanár.
Hunfalu: Gretzmacher Gyula, körjegyző.
Jolsva: Dr. Hensch Géza, városi főorvos.
Kecskemét: Hanusz István, reálisk. igazgató.
Késmárk: Horti Valér, fürdőigazgató és Kertscher Sándor, igazgató-tanító.
Kolozsvár: Dr. Genersich Gusztáv, orvostudor.
Krompach: Scherffel Nándor, ev. lelkész.
Losoncz: Jeszenák Ráfael, főgymn. tanár.
Magyar-Óvár: Dr. Kossutány Tamás, akad. tanár.
Matheócz: Höntz Adolf, ev. lelkész.
Nyiregyháza: Kubassy Gusztáv, ékszerész.
Pécs: Dr. Reeh Dezső, ügyvéd.
Podolin: Dr. Csáky Károly, orvos.
Poprád: Wünschendorfer Károly, ev. lelkész.
Pozsony: Stromszky Emil, nyomdatulajdonos.
Rimaszombat: Dr. Szabó Károly, városi orvos.
Salgó-Tarján: Barella Henrik, kereskedő.
Sopron: Báder Gusztáv.
Szeged: Dr. Kelemen Béla, ügyvéd.
Székesfehérvár: Pete Dani, tkptári pénztáros.
Szent-Lőrincz: (Baranya) Dr. Rameshofer Sándor, orvos.
Szepes-Béla: Wéber Samu, ev. lelkész.
Szepes-Olaszi: Majunke Géza.
Szepes-Szombat: Hensch Ede, kereskedő.
Szepes- Váralya: Kirchmayer Gusztáv, postamester.
Wien: Delhaes István, festőmüvész.

Alapitó tagok.

1873.

Teöreök István, Lőcse†, Görgey Gusztáv, Görgő†, Somsich Pál, Budapest†, Szilágyi Virgil, Budapest, gróf Zichy Rezső, Enyiczke†, Türsch Nándor, Budapest, Schwartz Pál, Bécs, gróf Zichy Ödön, Árva-Váralja†, Schlosser Albert, Rozsnyó†, gr. Andrássy Szapáry Adél, Homonna†, gróf Csáky Albin, Szepes-Mindszent, Salamon Attila, Lőcse†, Okolicsányi Kálmán, Lőcse†.

1874.

Galgon Mihály, Temesvár†, Donis Henrik, Ratibor, Remetei Sebastiani Frigyes, Budapest†, Borsod- Miskolczi gőzmalom, Szalay József, Szcawnicza†, gróf Hadik Béla, Pálócz, báró Eichborn L., Zakopane, Matavovszky János, Lőcse, Popper Lipót de Podhrády, Bécs, Császka György, érsek Kalocsa.

1875.

Berzeviczy Egyed, Kassa, Gömöri Szentiványi József, Szt.-Iván, Okányi Szlávy József, Budapest, Okolicsányi Ödön, Budapest,† Glos Jeny, Igló, Máriássy Kálmán, Berzéte†, Bornemissza István, Uzapanyit, Szatmáry-Király Pál, Zsolna†, Gyömröy Vilmos, Budapest†, dr. Bókai János id., Budapest†, Dióssy Imre, Szentmihály, Ney Ferencz, Budapest†, Loisch Ede, Budapest, Loisch Ottilia, Budapest, Döller Antal, Késmárk.

1876.

Pápay Ignácz, Deménd, dr. Kanyurszky György, Kalocsa, dr. Dezső Dénes, Bécs, Payer Hugó, Késmárk†, Szakmáry Donát, Lucsivna, gróf Batthyány Ferencz, Tarcsa†, Donis Gyula, Ratibor†, Amizori Károly, Budapest†, dr. Kéry Imre, Boros-Sebes†, Fülep Jónás, Pozsony, Jakabfalvay Gyuláné, Budapest, Graefl József, Megyaszó, Gajzágó Salamon, Budapest†, Csoma István, Rásory, Csoma József, Devecser, Demiány Albert, Késmárk, Érkövy Adolf, Arad-Pécska†, dr. Lumniczer Sándor, Budapest†, gróf Andrássy Gyuláné, Terebes†, báró Lipthay Béla, Budapest†, Kovács Zsigmond, püspök Veszprém†, báró Pongrácz-Tscherkasoff Mária, Vidfalu†, Hanzély László, Szügy, dr. Kézsmarszky Tivadar, Budapest, Wieland Sándor, Farkasfalu†, Kézsmarszky Román, Szepeshely†, báró Mednyánszky Ede, N.-Eőr, Csernátony Lajos, Budapest, Aebly Adolf, Budapest†, Csengery Antal, Budapest†.

1877.

Somsich Andor, Sárd, gróf Andrássy Gyula, Budapest, gróf Dessewffy Gyula, Finta†, Jóny Tivadar, Miskolcz†, Huzly Károly, prépost Debreczen†, Kovách Gyula, Tisza-Füred†, dr. Szontágh Ábrahám, Budapest, Oltványi Pál, prépost Szeged, dr. Nowák Gusztáv, Oswiecin, Pilaszarovics József, Budapest†, dr. Szontágh Miklós, Uj-Tátrafüred, Stanik Samu, Beszterczebánya, Csillag Gusztáv, Dégh, Klir Jenő, Miskolcz†, Graefl Józsefné br. Győrffy Róza, Megyászó, Takácsy Sándor, Budapest, Kytka Ferencz, Kassa†, Vladár Emil, Kladzán, gróf Andrássy Aladár, Budapest, gróf Andrássy Sándor, Budapest, Bogdanovich-Sztojanovics Leopoldina, Budapest, gróf Károlyi Viktor, Csurgó†, gróf Csáky László, Szendrő†, Kostialik István, kanonok Szepeshely, Máriássy Miklós, Körtvélyes†, özv. Onódy Zsigmondné, Budapest†, Muslay Sándor, Rád, Budapest fővárosa.

1878.

Döller Gabriella, Késmárk, Scholcz Rezső, Beszterczebánya, Székhelyi Majláth György, Budapest†, ifj. Székhelyi Majláth György, Budapest, Ordódy J. Károly, Markófalva, Fekete Lajos, Selmeczbánya, Szentiványi Miklós, Sajó-Gömör, Papi Balogh Péter, Haraszti, Hantken Miksa, Budapest, dr. Markusovszky Lajos, Budapest, Fucks Gusztáv, Budapest†.

1879.

Lowe Walter, Bezant Bournemouth Anglia, dr. Kéry István, Budapest, Jágócsi Péterffy Zoltán, Pozsony, Jálics Ignácz, Budapest†, dr. Rupp János, Budapest†, Schönborn-Buchheim Ervin, gróf Munkács, Christian Kraft-Hohenlohe-Oehringen herczeg, Slawentzitz, Gajzágó Salamonné, Budapest, Lőcse városa, Thaly István, Aranyos-Maróth, ifj. Döller Antal, Késmárk, Jahn Vilmos, Boros-Sebes, Margó Tivadar, Budapest†.

1880.

Spöttl Ignácz, Bécs†, dr. Tauscher Béla, Pozsony, Raab Sámuel, Zólyom, Török József, Budapest, Radvánszky Szepessi Katinka, Sztárnya, dr. Simor János, herczegprimás, Esztergom†. Solyomi József, Podolin†, Valaszky Gusztáv, Budapest, Delhaes István, Bécs, Szalontai Kozák Mária, Budapest, Szalontai Kozák Etel, Budapest, Mazuchelli Mina, Hylsbrocke, Anglia, Mattyasovszky István, Tótfalu, dr. Hajnald Lajos bibornok Kalocsa†.

1881.

Gróf Migazzy Vilmos, Aranyos-Maróth†, Kempelen Imre, Székesfehérvár, Kammer Ernő, Budapest, ifj. Kammer Ernő, Budapest, Bacsinszky János, Kassa†, Rima-Szombat városa, Leibicz városa, Báji Patay Gyula, Pánk, Toperczer Károly, Pozsony, gróf Tisza Lajos, Budapest†, Unghváry Vilmos, Pozsony, gróf Pejachevich Pálné, Budapest†, Brázay Kálmán, Budapest, Szepesi Hitelbank, Lőcse, Grötschel Imre, Budapest†, Nikl Mihály, Budapest†.

1882.

Spitzer Adolf, Bécs, Koburg Fülöp herczeg, Szt.-Antal, báró Mednyánszky Edéné, N.-Eör†, dr. Pautschek József, Tavarnok, Mocsonyi Sándor, Budapest†, Kőrössi József, Budapest, Késmárki bankrészvénytársaság, Engesszer Mátyás, Budapest†, özv. Hegyi Mihályné, Debreczen, Oszterlam Ernő, Debreczen†.

1883.

Gróf Zamojsky András, Lublóvár, Lehotzky János, Szatmár†, Majthényi Natalia, bárónő Leszenye, özv. Kacskovits Ivánné, Debreczen, dr. Csüggedi Papp Samu, Alsó-Tátrafüred, Csáky Bolza Anna, grófnő Budapest, dr. Róth Samu, Lőcse†, Lőcsei Takarékpénztár, Husz Dávid és neje, Poprád†, Róth Márton, Igló, Türr István, tábornok Budapest.

1884.

Frank Ede, Budapest, Joób Madocsányi Klementin, Proszék, gróf Königsegg Aulendorf Alfréd, Pruszka, dr. Kuncz Adolf, prépost Csorna.

1885.

Pécsi Takarékpénztár, Posewitz Gyula, Igló, gróf Csáky Kálmán, Budapest†, dr. Schlauch Lőrincz, püspök Nagyvárad, báró Nicolits Feodor, Budapest, Kisteleki Lévay Henrik, Táplány, Klimkovits Ferencz, Budapest†, gróf Bethlen Gábor, Segesvár†, József Ágost főherczeg, Alcsúth, László főherczeg, Alcsúth†, gróf Zichy Nándorné, Adony, gróf Forgách István, N.-Szalóncz, dr. Emericzy Géza, Igló†.

1886.

Ganz Jozefin, Budapest, Supka Jeromos, apát Zircz, Steiger Gyula, Budapest, gróf Andrássy Manó, Betlér†. Frigyes Ágoston, szász trónörökös Drezda, gróf Szapáry István, Budapest†, Gerstle M., Bécs, Koós József, Zsarnó.

1887.

Kecskemét városa, Szatmár városa, Poprád-Felkai Takarékpénztár, Országos Kaszino, Kassa városa, Győr városa, Szabadka városa, Hevesmegyei Takarékpénztár, Eger, Dobos C. József, Budapest.

1888.

Hanák Kolozs, Gyöngyös, Takarékpénztár, Gyöngyös, dr. Jármay László, Ó-Tátrafüred, dr. Wolafka Nándor, Debreczen, Jármay Gusztáv, Hartford, Anglia, Jármay István, Hartford, Anglia, dr. Ilosvay Lajos, Budapest, Szepesi Orvos- és Gyógyszerész egyesület, Késmárk.

1889.

Dr. Samassa József, érsek Eger, Ubald M. R. Felbinger, Klosterneuburg, Lönhart Ferencz, püspök Gyulafehérvár†, Ragály Gyula Ragály, Dénes Ferencz, Lőcse, gróf Károlyi Gyula, Budapest, gróf Pejacsevich László, Bécs, Eperjesi püspöki Káptalan, gróf Csáky Gyula, Lőcse, Zichy Ludovika grófnő, Bécs†, dr. Dulánszky Nándor, püspök Pécs†.

1890.

Dr. Posewitz Tivadar, Budapest, Meszlényi Gyula, püspök Szatmár, Róth Samuné, Lőcse, Máriássy Ferencz, Márkusfalva, Röser Miklós, Budapest, Röser Miklósné-Török Ilona, Budapest, Dezseri Rudnyánszky László, Vácz.

1891.

Megyeri Krausz Paula, Budapest, Nászay Mór, Budapest†.

1892.

Igló kir. korona- és bányaváros, Gorove László, Budapest.

1893.

Dr. Szmrecsányi Pál, püspök Szepeshely.

1894.

Gróf Erdődy Imre, Galgócz.

1895.

Frigyes főherczeg ő fensége, Pozsony.

1898.

Dr. Münnich Aurél, Budapest, gróf Karácsonyi Jenő, Budapest, Polyák Béla, Budapest, Basch Gyula, festőművész Budapest, Szomolnok községe, Szomolnokhutta.

Központi tagok:

Abauj-Szemere: őrgróf Pallavicini Adolfné.

Alsó-Hrabócz: Rónay Albert földbirtokos.

Alsó-Kubin: Balagha Győző kir. főmérnök, Székely Adolf m. kir. főerdész, Szontagh Szaniszló kir. járásbiró.

Alsó-Pél: Viszolyi Ákos földbirtokos.

Alsó-Ruzsbach: Szmolkó Incze plébános.

Alsó-Sajó: Peiszerle Samu famester.

Arad: báró Bánhidy Antal, dr. Barabás Béla ügyvéd, dr. Bogdán Virgil orsz. képviselő, Capdebó Géza nyug. ezredes, Ebner Károly kereskedő, Hász Sándor ügyvéd, Kneffel Lajos kereskedő, Kovács Gyula vasuti anyagkezelő, Kövér István, dr. Mülek Lajos ügyvéd, Nikolics Döme ügyvéd, Pálffy József tanár, Papp Mihály kir. törvsz. biró, Purgly János földbirtokos, dr. Simon Jenő ügyvéd, Simon Karolin polg. leányisk. igazg., Szontagh Gyula, ifj. Takács Sándor, Vásárhelyi Béla földbirtokos, dr. Vass Sándor orvos, Wadowszky Gusztáv kereskedő.

Árva-Polhora: Klein Lajos m. kir. postamester.

Árva-Váralja: Lokcsánszky Flórián tisztartó.

Baj: dr. Patay József földbirtokos.

Baja: dr. Gál Ernő földbirtokos, Kálmán Kolos főgymn. tanár, Michitsch József kereskedő, Müller József földbirtokos.

Balassa-Gyarmat: Kray István kir. törvsz. elnök.

Baranya-Maiss: Schustek Vilmos erdész.

Bárcza: Bárczay József földbirtokos.

Bars-Taszár: báró Ambrózy István, báró Ambrózy Istvánné.

Berzék: Potoczky Dezső.

Berzéte: Hámos László.

Berzevicze: Berzeviczy Pál.

Beszterczebánya: Kalmár Tivadar m. kir. főerdőmester.

Bielitz: Heinrich Richter, Section Bielitz-Biala des Beskiden Vereines.

Biala: Wilhelm Schlesinger festőgyáros.

Bindt: dr. Fábry Lajos orvos, Piovarcsy Károly bányagondnok.

Borostyánkő: Almássy Ede.

Brassó: Section Kronstadt des Siebenbürg. Karpathen-Vereines.

Braunschweig: dr. H. Baesecke.

Breslau: Johannes Müller.

Brieg: Ernst Schmidt, Stadtrath.

Breznóbánya: Faykiss Nándor gyógyszerész, Lichárd Dusák ügyvéd, Polóny János járásbiró, dr. Schvehla orvos.

Budapest: Ádám Adolf, Ádám Károly, Adamovszky Péter, Abelesz Zsigmond, Adler Gyula, Adler József dr., Adler Károly, Adler Károly, Adriányi Géza, Ágai Adolf, Aldássy Antalné, Alexander Bernát dr., Altmann Ignácz, Angyal József, Apaticzky Sándor dr., Aprily János, Auer Róbert, Augenstein Márk, Avarffy Károly dr., Bachruch Gyula dr., Badicz Ottó, Bakonyi Géza, Balázs Izidor, Bálint József, Ballagi Aladár dr., Balló Ede, Bánhegyi Árpád, Barabás Miklós, Baracs Marczell dr., Baross Károly, Basch Géza, Basch Gyula dr., Batizfalvi Samu dr., özv. Baner Antalné, Baumerth Gyula dr., Baumgarten Egmont, Baumgarten Ferdinand, Baumgarten Henrik, Beck Samu dr., Bedő Albert, Beimel Lajos, Beke Manó dr., Beliczai Béla, Benczúr Béla, Benczúr Gyula, Bende Ödön dr., Bendel Henrik, Beniczky Attiláné, Beöthy Zsolt dr., Berecz Antal, Bernáth Béla dr., Berzeviczy Albert, Bexheft Mór, Binder Ferencz, Bischitz Arthur, Blaskovits Elemér, Bodendorfer A., Bodó Gusztáv, Bókay János dr., Bökk János, Boytha József dr., Brandveiner Mór, Brauner Lipót, Brettschneider Ottmár, Bruck Jakab dr., Brust Dávid, Brückler Mihály dr, Brüll Ármin, Brüll Mór lovag, Bunczel Alfréd dr.. Burián R. László, Búth Károly, Cathry Ede, Concha Győző, Csáky Bálint, Csalányi Károly, Császár Jenő, Csatáry Lajos dr., Csávolszky Lajos, Csengery Loránt, Csillag Teréz, Czigler Győző, özv. Damjanich Jánosné, Darányi Ignácz, Dárday Sándor, Dedinszky Kálmán dr., Déry József, Deutsch Izidor dr., Deutsch Sándor, Devecis del Vechio Ferencz, Dirner Lajos dr., Drucker József, Duringer Hermina, Dvoncs Arthur. Egenhoffer Teréz, Egger Gyula, Ehrlich József, Eisdorfer Gusztáv, Éles Henrik, Emericzy Andor, Engel Pál, Engel Regina, Eötvös Loránt báró, Erdélyi Sándor dr., Erkel Sándor, Erményi Emil, Erődy Béla dr., Fábián János, Fabinyi Ferencz, Farkas Lajos. Faykiss József dr., Félegyházy Ágost dr., Félegyházy Elek dr., Fellner Henrik, Fenyvessy Károly, Feszthy Árpád, Filarszky Nándor dr., Fischer István, Fischer Károly, Fleischmann Nándor, Fluss József, Forcher Adolf, Fort Sándor, Földes Béla, Förster Gyula, Freudenberg Ráfael, Freund Fülöp, Freund Manó dr., Fried József, Fürst Jakab, Fürst Mór, Gárdonyi Géza, Gaszner Béla dr., Geiger B. Zsigmond, Gelléri Mór, Gerde Ödön, Gerlóczy Károly, Gerster Kálmán, Ghyczy Béla, Giczey Lajos, Glósz Ferencz dr., Glück Frigyes, Goldberger Gusztáv dr., Goldberger Lajos dr.,

Goldberger Leo, Gomperz Miksa, Gorove László, Görgey István, Görgey Kornél, Grauer Johanna, Grellneth Ede, Grézlo Ernő, Grumur Ferencz, Grünbaum Ármin, Grüner Tivadar, Grünwald Bernáth, Guda György, Gundel János, ifj. Gundt József, Gutentag G., Gutmann Miksa, Gyertyánffy István, Győry Elek, Haág Ödön, Haberern Jonathánné, Haberern J. Pál, Haggenmacher Henrik, Hajniss Géza dr., Hajts Árpád, Halász Imre, özv. Hanzély Ignáczné, Harkányi Károly, Háry Gyula, Hauf Lajos, Hauszmann Ferencz, Havranek Ferencz, Heinrich Gusztáv dr., Heksch Armin dr., Hellinger Henrik, Hendel Béla, Herczko József, Herczko Pál, Herzfeld Frigyes, Hermann Béla, Hermann Gyula, Hermann Samu, Hets Ödön, Hieronymi Kornél dr., Hilóczky Béla, Hindy Kálmán, Hirsch Jakabné, Hirsch József, Hirschfeld Antal dr., Hirschfeld Emil, Hirschler Henrik dr., Hoepfner Ármin, Hófer Károly, Hoffmann Albert, Hoffmann Samu, Hoffmann Vilmos, Holitscher Ede, Holub József, Holub Józsefné, Horn Dávid, Horn Ferencz, Horovitz Zsigmond, Hubert József, Hudetz Antal, Hurtler Tivadar, Hutyra Ferencz dr., Illés Ferencz, Jálics Géza, Jankovich István, Jármay Béla, Jármay Gyula dr., Jellinek Henrik, Jellinek Zsigmond, Jannovics György, Jordán Károly dr., báró Kaas Ivor, Kálnoky Henrik, Kampl Rezső, Kanitz Ignácz, Kanitz József, Karácsonyi László, Kardeván Vilmos, Kasics Péter, Kaufmann Kamilló, Kauszer József, Kéler Napoleon, Kéler Zoltán dr., Kellner János, Kempelen Gyula, Kenedich Kálmán, Keresk. ifjak társulata, Kern Tivadar dr., Kertész Tódor, Kiss Ignácz, Klein Ignácz dr., Klein István, Klein, Zsigmond, Klein Zsigmondné, Klinger József, Klósz György, Knorr Elek, Knuth Károly, Kochmeister Frigyes báró, Kocsis Alajos dr., özv. Koczán Gyuláné, ifj. Kohn Ármin, Kolbenheyer Gyula, Kolbenheyer Viktor, Kollár Lajos dr., Koller Gyula dr., Korányi Frigyes dr., Kovács Imre dr., Kovald Emil, König Ferencz dr., ifj. Kramer Antal, Krenner József, Kreutzer Károly, Krieger György, Krompecher Ödön dr., Kúgler Henrik dr., Kúgler János dr., Kún Gyula, Kupsa Viktorné, Kvassay Jenő, Ladányi Gyula dr., Lafranko István, Lähne Henrik, Lampel Hugó, ifj. Lángh Gyula, Lánczy Leo, Langheim Henrik dr., Laczkó Henrik, Laumann József, Léber Ignácz, Lechner Jozsef, Lederer Ábris dr., Lehotzky Dezső, Lehotzky István, Leipziger Vilmos, Lengyel Béla dr., Lichtenberg Kornél dr., Lichtenstein S., Lindenbaum Bódog, Lindenbaum Ilona, Liptay Pál, Lóczy Lajos dr., Lorencz Viktor, Lőw Sámuel dr.,

Lőwy Sámuel, Luczenbacher Miklós, Luczenbacher Pál, Ludvigh Gyula, Ludovika Akademia könyvtára, Lux Ede, Lyka István, Macher H. Ernő, Magyar László dr., Magyar athletikai Club, Major Ferencz dr., Majthényi Alajosné, Mandel Pál dr., Mandl József, Mandlik Alajos, báró Máriássy János, Markó Albert, Márkus Ágost, Marton Alajos, Massanek Rezső, Maszák Hugó, Maszirevics Samu, Matuska Péter, Mattyasovszky Miklós, Máttyus Aristid, Maurer Vilmos, Mauritz Vilmos, Mayer Vilmos, Mechwarth András, Mészáros Károly dr., Metzler Gusztáv dr., Mezei Ernő, Miklós Ödön, Mocsáry Ödön, Molnár Károly, Morelli Gusztáv, Móri Károly, Müller János, Müller József, Münnich Aurélné, Muttnyánszky Ádám, Nádler Róbert, Nagel Ferencz dr., Nagy Dezső dr., Nagy Jenőné, Nagy Ödön, Návay Gyula, Németh Antal dr., Németh Imre dr., Németh Samuné, Neumann Ármin dr., Neumann Frigyes, Neumann Károly dr., Neumann Miksa, ifj. Neumann Sándor dr., Neuschloss Emil, Neuschloss Ödön, Neuwelt Bertalan, Noseda Károly, Novák Sándor, Obal Ferencz, Oblath Gyula, Ócsárd Károly, Oláh Gyula, Orbay Antal dr., Örley Lajos dr., Paár József, Papp József dr., Pártos Gyula, Paszlavszky József, Paulay Antal, Pauler Gyula, Péchy Tamás, Pejacievics Jolán grófnő, Pejacievics Katinka grófnő, Pekár Imre dr., Peőcz Elek, Pesthy Gizella, Petánovics József, Petheő Gyula dr., Petz Ármin, Petz Samu, Pfaff Ferencz, Pick Jenő dr., Piufsich Frigyes dr., Plósz Pál dr., Pollak Rezső dr., Polsch Gusztáv, Ponori Thewrewk Emil, Pórfy Ferencz, Posewitz Kornél, Probstner Ágost, Prokopovits Brunó, Puchinger Antal, Püspöki György, Rajner Béla dr., Ráth Arnold, Rausch Ferencz, Ray Rezső, Reiller József, Reutter Nándor, Révai Leo, Reviczky Emil, Richter Lajos, Rickl Gyula, Riesz Tivadar, Ringeisen Ferencz, Rosenberg Gyula dr., Roszner István, Róth Róbert, Rothauser Ignácz H., Rózsahegyi Aurél, Röck Géza dr., Röck Gyula, Rötzer Ferencz, Sajóhelyi Frigyes, Sáska Mihály, Saxlehner Andor, Saxlehner Andrásné, Saxlehner Árpád, Saxlehner Kálmán, Scharff Alajos, Schlauch Nándor, Sehlesinger Pál, Schmidt Samu, Schneller Alajos, Scholtz Ágost dr., Scholtz Lajos, Scholtz Róbert, Schőn Vilmos, Schőnfeld Zsigmond, Schreyer Jenő, Schubert Hermann, Schuller Alajos, Schultész Ágoston, Schultz Henrik, Schütz Mór, Schwartz Béla, Schwartz Izidor, Schwartz Lajos, Schwarz Rezső, Schwartz Rudolf, Schwartzer Ottó dr., Schweiger Márton, Schwendtner József, Seidl Ambrus, Silberszky Károly, Simon Izidor, Simon Jakab, Soltész Vilmos, Sonnenberg Imre, báró

Splényi Ödön, Stadler Károly, Steinhausz István, Steinhausz László, Stern Dávid, Stetka Gyula, Strasser Emil, Strasser Lipót, Strasser Sándor, Strausz Lajos, Strobentz Rezső, Suborics Antal, Szabó János, Szabó József, Szávoszt Alfonzné, Szczerbovszky Szaniszló, Szécsi Ferencz dr., Szedenics Zoltán dr., Szelényi Károly, Szelényi Oszkár dr., Szentgyörgyi Béla, Szerb György, Szikla Adolf, Szikszay Ferencz, Szilágyi Dezső, Szilágyi Sándor dr., Szillassy Aladár, Szilassy Aladárné, Szily Kálmán, Szivák Imre dr., Szmrecsányi Miklós dr., Szmik Lajos, Szontagh Tamás dr., Szőcs Ferencz dr., Sztrelko Gusztáv, Tabódy József, Tarkovich József, gróf Teleky Tibor, Thán Károly dr., Thirring Gusztáv dr., Thirring Lajos dr., Tihanyi Béla, Tolnay Kornél, Tolnay Lajos, Tolnay Lipót dr., Tolvéth Sándor, Topits M. József, Topits Vilma, Toris Károly, Török Sándor, Tóth Lőrincz, Turnovszky Jenő dr., Ujhelyi Mihály, Ujváry Ignácz, Ulbrich Ede, Ulbrich Sándor, Unger Bernát dr., Vadászfy Jenő, Vajda Ignácz dr., Vajkay Károly, Vancsó Gyula dr., Varga Emil, Varga Ignácz, Vass Pál, Vécsey Tamás dr., Végh Arthur dr., Velics Lajos, Verderber István, Vidákovits Dániel, Vuk Lajos, Wachsmann Ferencz, Wagner Alajos, Wagner Géza dr., Walko Lajos, Walla József, Walter Rezső, Weber Rudolf, Weisz Berthold, Weisz Fülöp, Weisz Jakab, Weisz Jakab, Weisz Jenő, Weisz Károly, Weisz Konrád, Weisz Leo, Weisz Manfréd, Weisz Miksa dr., Weisz Sándor dr., özv. Weninger Vinczéné, Werkner Ármin, Winkler József Wittchen Kornél, Wittenberg Ignácz, Wittmann Mór, Wohl Béla, Wohl Janka, Zala György, Zalán Károly, Zarka Miklós, Zitterbarth Ede, Zoffcsák József, Zweig Lajos, Zsellér Lipót, Zsigmondy Béla, Zsigmondy Géza.

Cameral-Ellgoth: Hetschko Alfréd, tanár.

Charlottenburg: Schaub Arthur, könyvtárnok.

Csorbatófüred: Klimó testvérek.

Csütörtökhely: Gruber Károly, erdőmester.

Czernowitz: Brück K., bankigazgató.

Dárda: dr. Jellachich Károly, orvos.

Debreczen: Balkányi Miklós dr. ügyvéd, Bornyász József, Doszpoly János kereskedő, Fekete Sándor megyei főjegyző, Ganovszky Lajos kereskedő, Géressy Kálmán főigazgató, Kardos László, dr Kemény Mór ügyvéd, Komlóssy Dezső törv. biró. Kovássy Ferencz, Kövy József bankár, László József, Lengyel Imre, Márk Endre ügyvéd, dr. Medve Kálmán ügyvéd, Nemes Kálmán, Pusztay Sándor, Roth János iparos, Sesztina Jenő, Sesztina Jenőné,

Sesztina Lajos, Szabó Miklós Széll Mór, Szepessy Antalné, Szojka Gyula keresk. akad. tanár, Tóth Samuné, Varga Ferencz épitész, dr. Varga Géza főorvos, Weszter István kereskedő, Zádor Lajos kereskedő.

Déva: dr. Biró Kálmán kir. járásbiró.

Dobsina: Bischoff Nándor, Dobsina városa, Gömöry Gusztáv, Horváth Sándor, dr. Kellner Viktor orvos, Klein Samu tanár, Melczer Ede, Ruffinyi Jenő bányaigazgató, Sárkány Boldizsár pénztáros, Sárkány Miksa, Szontagh Manó.

Drezda: Hetzer Gerhard.

Duna-Adony: gróf Zichy Livia.

Eperjes: Balló Aurél főgymn. tanár, Bielek László, Dahlstroem Gyula, Flórián Károly, Kir. kath. főgymnásium, Hensch Béla, dr. Herczogh Árpád kir. közjegyző, dr. Horváth Ödön akad. tanár, Husz Armin főgymn. tanár Kobilicz F. kőfaragó, dr. Krayzel Aurél megyei főorvos, Linkesch Károly kereskedő, dr. Mosánszky Titusz, Peskó Ödön, főgymn. tanár, Raisz Viktor, dr. Schmidt Gyula ügyvéd, dr. Stehló Jánosné, Széchenyi-kör, Szutórisz Frigyes főgym. tanár, Windt Lajos nyug. százados, Zavaczky Szilárd kereskedő.

Ér-Semjén: özv. Béressy Dánielné.

Erzsébetfalva: Németh Gyula műlakatos.

Esztergom: Revisnyei Reviczky Győző főszolgabiró, Roxer Zsigmond fütőházvezető.

Fajsz: Kund Béláné, özv. Gaál Kristófné.

Farkasfalu: Wieland Arthur földbirtokos.

Felfalu: Szentiványi Árpád.

Felka: Cornidesz Károly gyógyszerész, dr. Daits Ede orvos, Emericzy Ödön tanitó, Fábry Tivadar, Felka városa, Greisiger János vendéglős, Husz János tanitó, Kobilicz Lajos honv. alezredes, Krompecher Béla Krompecher László, Lipták János épitész, Strauch Béla ev. lelkész.

Felső-Hági: Polnisch Aladár.

Felső-Kelecsény: Csasztek Ferencz.

Felső-Lehóta: Abaffy Ágost földbirtokos.

Felső-Méra: Vitéz Viktor földbirtokos.

Felső-Vadász: gróf Vay Tihamér.

Fiume: Steinacker Arthur, Neuberger Armin.

Fóth: dr. Udvarhelyi Károly orvos.

Földeák: Návay Kornél földbirtokos.

Friedek: Section Friedek des Beskiden-Vereines.

Fülek: Dieterich Rezső kir. áll. hivatalnok.

Golop: báró Vay Sándor.

Gödöllő: Garán Dániel ügyvéd, Polner Lajos ügyvéd.
Gölniczbánya: Sóltz Sándor.
Görgő: Hajts Lajos, jószágigazgató.
Görlitz: Sektion Görlitz des Riesengebirgsvereines.
Graz: Justh Ede fogorvos.
Gyettva: Pinhack Gyula.
Győr: Baky István ügyvéd, Francsics Norbert orsz. képviselő, Limbeck Ferencz, Weisz Aurél
Győr-Szt.-Márton: dr. Szőts Lajos.
Hajdu-Böszörmény: Cseh Bela kereskedő.
Hanva: Hanvay Zoltán.
Hatvan: Koppély Géza.
Helpa: dr. Kalchbrenner Hugó.
Héthárs: Brühl Menyhért plébános.
Hidasnémeti: Dobozy Pál földbirtokos.
Himberg: Doczkalik József Károly.
Hunfalu: Bugsch Sándor, Burgyan Aladár, Grausz Salamon, Gretzmacher Gyula, id. Loisch Mátyás, ifj. Loisch Mátyás, Róth Bernát
Igló: Glasz Sigfried, Matolcsy János városi kapitány, Münnich Kálmánné, Nádas Árpád kir. járásbiró, dr. Újtelky Miksa városi orvos.
Innsbruck: Sektion Innsbruck des D. u. Ö. A. V.
Ipolyság: Lipcsey Soma köz- és váltó ügyvéd.
Jászberény: Eördögh János, dr., Király Gáspár orvos.
Jéke: Lipthay Béla földbirtokos.
Jolsva: Czibur Imre ügyvéd, dr. Hensch Géza orvos, Hertan Károly vasgyári igazgató, Hevessy László szolgabiró, Szifft Gyula hercz. erdész, Vashegyi József.
Káposztafalu: Raáb József plébános, Liftner István hercz. erdőbiró.
Karwin: Emerich Kovátsik.
Kassa: Augusztiny Elek tanitó, Bethlenfalvy Antal kir. táblai biró, Bóbita Endre tanár, dr. Brósz László ügyvéd, Czigler Ignácz tanár, Delaval Geo E., dr. Gaiger I. ügyvéd, Gerevich Emil reálisk. igazgató, Lovász Dezső, Péchy Zsigmond főispán, Piller Sándor, Quirsfeld Károly kereskedő, Rónay Károly, Szönyey István erdőmester.
Kecsege puszta: Strasser Arnold.
Kecskemét: Hanusz István reálisk. igazgató, dr. Horváth Ádám orsz. képviselő, Koritsánszky János, dr. Kovács Pál jogakad. igazgató.
Kegye: Teltsch Kornél erdész.
Késmárk: dr. Alexander Béla, Ambrózy István, Balthazár Gábor főgymn. tanár, Beck Ede György, Boldvay

István, Bruckner Károly főgymn. tanár, Genersich Emil kereskedő, Genersich Károly gyógyszerész, Genersich Tivadar nagykereskedő, Glücksmann Bernát, dr. Hoffmann Károly ügyvéd, Hollaender Miksa ügyvéd, Horti Valér bankigazgató, Kéler Pál ügyvéd, Kertscher Sándor leány-isk. igazgató, Késmárki bank, Késmárki főgymnasium, Késmárk városa, Kiss Károly takarékpénztári könyvelő, Klein Ede tanár, dr. Klein Mór, Koller Károly tanár, Koromzay Viktor, Lotti Emil, Lumtzer Károly ügyvéd, Marczelly Béla, dr. Mattyasovszky Elemér, Mattyasovszky József járásbiró, Oszvald György városi kapitány, Patonay Adolf, Rainer Bertalan, Sauter Pál, Schnell Vilmos, dr. Schwartz Károly polgármester, Schwartz Károly, dr. Schweiger Ferencz ügyvéd, dr. Szántó Márk Szelényi Gusztáv, dr. Tátray Gergely, dr. Teichner Lipót, Topperczer. Rezső, Trebics Arnold, Wéber Pál tanár, Wein Károly, Wyda László főszolgabiró, Zvarinyi Sándor tanár.

Keszthely: özv. Mihalkovits Mária.

Királyfia: gr. Oberndorf Hugó, gr. Oberndorf Hugóné.

Királyi: Szontagh Zoltán főszolgabiró.

Királytelek: gróf Dessewffy Alajos, gróf Dessewffy Béla, gróf Dessewffy Dénes.

Kis-Hnilecz: Koválcsik János tanitó.

Kis-Marton: dr. Kaprinay Endre kir. közjegyző, Krammer József polg. isk. igazgató, Wolf Adolf.

Kocsócz: Rakovszky Géza.

Kőbánya: Horváth A. János, Horváth A. Jánosné.

Kőszeg: Greiner Arthur.

Kolozsvár: dr. Fabinyi Rudolf, Farkas Ödön zeneakad. igazgató, báró Feilitsch Arthur, dr. Genersich Gusztáv egyet. tanár, dr. Márki Sándor egyet. tanár, Orbók Mór tanitóképz. igazgató, dr. Szabó Dénes.

Kotterbach: Krause Tivadar bányaigazgató, Matejka Felix mérnök, Ujházy Lajos bányagondnok.

Krakau: Ritter Karl v. Englisch, dr. Ladislaus Markiewicz Advokat, Müldner Heinrich.

K.-H.-Váralja: Erőssy Lajos honv. őrnagy.

Krompach: Scherffel Nándor ev. lelkész.

Leányfalu: Szitányi Ödön földbirtokos.

Leipzig: Josef Finkelstein Kaufmann.

Lemberg: Oszkár Kreyser.

Lengyel: gróf Apponyi Sándor.

Likér: Schmidt B. igazgató, Terray István.

Liptó-Ujvár: Garlathy Kálmán m. kir. erdőigazgató.

Lőcse: dr. Lupkovics József kir. törvsz. elnök, Nádas Béla

Lodygovicze: Edler Adolf v. Klobus.

London: Charles Holden White.

Losoncz: Beniczki Kálmán tanár, Busbak Ádám magánzó, György Lajos főgymn. tanár, Jeszenák Ráfael főgimn. tanár, Lászly István ügyvéd, Thaisz Lajos tanitóképezdei tanár.

Lucsivna: Faix Béla tanitó.

Lukó: Adametz Emil.

Magyar-Óvár: dr. Kossutány Tamás akadémiai tanár, dr. Linhardt György akad. tanár., Őshegyi József községi jegyző.

Majtis: Vályi Árpád.

Maria-Zell: Se. Königl. Hoheit Prinz Friedrich, Leopold von Preussen.

Markusfalu: Máriássy Ödön.

Matheócz: Alexy Lajos bőrgyáros, Höntz Adolf ev. lelkész, Raáb Alfréd, Scholtz C. Albert vasgyáros, Scholtz Emil vasgyáros.

Menyháza: Czárán Gyula.

Mező-Keresztes: özv. Schmidt Józsefné.

Mikófalva: Kruplanicz Endre.

Miskolcz: Horváth Lajos, Máhr Pál, Szentmiklóssy Aladár.

Módos: Antalffy Zsiros József ügyvéd, Bronts Gyula szakaszmérnök, Kóssa Endre kir. közjegyző.

Mohács: dr. Serli Sándor.

Mojawola: Freiherr Roland von Diergardt.

Mozsgó: Turonyi Biedermann Ottó.

Murány: Pauks László.

Mutne: Kovács József urad. erdész.

Müllenbach: Müllenbach község.

Nagy-Bánya: Kovács Lőrincz, Stoll Béla.

Nagy-Csoltó: Hegyessy Sándor földbirtokos.

Nagy-Kálló: Riszdorfer Béla kir. járásbiró.

Nagy-Kanizsa: Weiser József.

Nagy-Károly: Pintér Géza, Régi Casinó.

Nagy-Kikinda: Róth Gergely kir. törvényszéki elnök, dr. Schulek Kálmán kir. törvsz. biró, Szontagh Hugó kir. törvsz. biró.

Nagy-Kőrös: Széll Zoltán gyógyszerész.

Nagy-Lomnicz: Kirtz Lipót, Lux Sámuel, Spóner Andor, Székely Gyula, Nagy-Lomnicz község.

Nagy-Őcze: Mihalik Dezső ügyvéd, Nagy-Őcze város.

Nagy-Szalók: Ambrózy Albert tanitó, dr. Guhr Mihály, Weszter Pál, Nagy-Szalók község.

Nagy-Szt.-Miklós: Herczogh Hugó igazgató, Simonsich Géza kir. közjegyző.

Nagy-Szombat: Thinágl János kir. közjegyző.

Nagy-Tószeg: Horváth Károly.

Nagy-Várad: Dr. Berkovics Zsigmond, Dús László főügyész, dr. Konrád Márk igazgató, Losschmidt Ferencz, Mezey Mihály kir. közjegyző, Rácz Mihály főjegyző, dr. Szabó György szemorvos, Tichy Gyula igazgató, Weisz Gáborné.

Neczpál: Justh György főispán.

Nemcsény: Kosztolányi Sándor földbirtokos.

Niedergrund a/d. Böhm. Nordbahn: Anton Richter.

Nyiregyháza: Feszt László kereskedő, Halasy János ügyvéd, dr. Jósa András megyei főorvos, Kubassy Gusztáv takptári főpénztáros, dr. Meskó László, Somogyi Gy. kir. közjegyző, Szopkó Alfréd gyógyszerész, Werner Gyula tanitó, Werner László tanitó.

Nyitra: Mérey Lajos orsz. képviselő, dr. Thuróczy Károly kir. tanácsos, dr. Thuróczy Vilmos főispán.

Ó-Gyalla: Steiner Mihály földbirtokos.

Ostfi-Asszonyfa: Ostffy Miklós földbirtokos.

Pálmafalu: Láng Mór.

Pancsova: Christián Antal polgármester.

Pannonhalma: dr. Bódiss Jusztin tanár, dr. Wargha Samu főiskolai igazgató.

Páris: E. A. Martel ügyvéd.

Pécs: Angyal Pál, kir. ügyész, Blaskovics István kir. tábl. biró, dr. Blum Béla kir. közjegyző, dr. Daempf Sándor kir. tábl. biró, Fekete Mihály főügyész, Hanny Gábor kanonok, Hinka László püsp. jogtanácsos, Kiss József tanár. Maletter Rudolf ügyvéd, Mattyasovszky Jakab geologus, Mecsek-Egyesület, dr. Mendl Lajos, Muldinyi József kereskedő, Notter Jenő, Ottocska Géza, Preusz Adolf megyei főkönyvelő, dr. Reeh Dezső ügyvéd, Salamon József kir. tanfelügyelő, ifj. Scholtz Antal, borkereskedő, dr. Schwarcz Frigyes orvos, Szautter Gusztáv ügyvéd, Zavaros Péter vár. tanácsnok, Zelesnyei Károly udv. fényképész.

Pethő-Szinye: Forgách Eleonóra grófnő.

Pinkafő: Robonyi Géza, polg. isk. igazgató.

Pirna: dr. Eberlein J. Redakteur.

Plavnicza: Kirchmayer Vilmos.

Podolin: dr. Csáky Károly, Czárnovszky Ede, Faykiss Vendel, Folkmann Jakab, Lippóczy Vilmos, Mayer András, dr. Pirhalla Márton, Riesz László főerdész, Rusch Pál, Spitzer József, Szankovszky Károly.

Pohorella: Emericzy Jenő.

Poltár: báró Baratta-Draganó Alajos.

Pomáz: Luppa Péter orsz. képviselő, Martiny Dezső jegyző.

Poprád: dr. Beer Zsigmond ügyvéd, Chodász János tanitó, Christmann Tivadar, Csizer János, Danhauser Rezső tanitó, Ehn József, Geruska Pál, Gréb János gyógyszerész, Hankó Arthur vár. orvos, dr. Hitsch Károly ügyvéd, Jaskó Sándor, Krompecher Gyula, Krompecher Imre kereskedő, Kulmann János orsz. képviselő, Luczy Sándor, Matejka Vilmos, Matejka Vincze, Pajer Gusztáv, Poprádfelkai takarékpénztár, Poprád város, ifj. Stadler János, Strompf S A. kereskedő, Székely János tanitó, Temkovicz Frigyes kereskedő, Wünschendorfer Béla, Wünschendorfer Károly ev. lelkész, Záborszky Béla osztálymérnök

Pöstyén: Lukácsy Imre földbirtokos.

Pozsony: Aixinger László ügyvéd, Andrae Ernő, Bacsák Pál jószágigazgató, Brég Ede, dr. Gzeller Ferdinand orvos, Forray István, Havlicsek Vincze plébános, Heim Károly ügyvéd, Heuffel Károly főkönyvelő, dr. Kanka Károly, Kánya Rikárd tisztviselő, Károlyi József fényképész, Keifel József kir. ügyész, Kostenszky Kálmán gyógyszerész, dr. Kovács György, Lányi Gyula ügyvéd, gróf Maldeghein Arthur, Ottócska Károly ügyvéd, Palugyai Antalné, Palugyai Károly, Pelőcz Gábor kir. járásbiró, Piovarcsy Ferencz, dr. Samarjai Emil ügyvéd, Schertz de Vaczosa Ernő, Schmidt Gyula borkereskedő, Schmidt Lothár borkereskedő, Simonyi Gyula ügyvéd, Soltz Rezső gyógyszerész, Stromszky Emil nyomdatulajdonos, dr. Wagner Lajos tanár, Wimmer Géza kereskedő, Winkler Manó kir. táblabiró, Wollmann Elma igazgatónő, Záborszky Adolf magánzó, Zsigárdy Árpád ügyvéd.

Prakfalu: Arady János vasgyári igazgató, Farkas Pál erdőmester.

Primfalu: Wyda Péter földbirtokos.

Przemysl: Helene Hans, dr. Theodor Helm Oberstabsarzt.

Rába-Hidvég: Bertha György.

Rastatt: Hauptmann von Pannevitz.

Ratkó-Lehota: Szepesházy Kálmán erdész.

Rauden: Herzog Viktor von Ratibor, Fürst von Corvey.

Révfalu: gróf Pongrácz Ede.

Riga: G. Adolf Rother Bankdirektor.

Rikosd: Juricskay Zoltán földbirtokos.

Rimaszombat: Dapsy József megyei pénztáros, Fábry János tanár, Főgymnasium tanári kara, Gömörmegyei népbank, Kishonthy Gyula ügyvéd, Márton János, Molnár József, Rimaszombati takarékpénztár, Rimaszombat városa, dr. Szabó Károly városi orvos.

Rohoncz: Szajbely Gyula.

Rokusz: Klein János.

Rozsnyó: Ónody Károly.

Ruttka: Zednik József vasuti főmérnök.

Salgó-Tarján: Hankus Imre gyógyszerész.

Sásd: Gundy Miklós lelkész.

Sátoralja-Ujhely: Matterny Andor.

Sopron: Bader Gusztáv szappangyáros, dr. Haubner Rudolf, özv Hayden Irma, dr. Kania József ügyvéd, Ritter Vilmos kereskedő, dr. Schreiner Károly ügyvéd.

Steglitz (bei Berlin): dr. Max Gürke.

Szabadka: Pinkovics József, Vojnich Szemző Jozefa.

Szabolcs (Baranya): Glanzer Gyula bányaigazgató.

Szala: Külkey Gyula földbirtokos.

Szalacs: Tóth Miklós tanitó, Zsigó Endre földbirtokos.

Szász-Sebes: Somkereky Gusztáv főerdész.

Szeged: Bernáth Géza kir. táblabiró, dr. Kelemen Géza ügyvéd, dr. Késmarszky Róbert honv. ezredorvos, dr. Rózsa Izsó ügyvéd, Szeged város, dr. Ujj József, Wimmer Fülöp igazgató, Winkler Mór kereskedő.

Szegszárd: dr. Hangel Ignácz orvos.

Székelyhid: Magyary Miklós ügyvéd, dr. Pankert Mihály, Söpjing Endre, dr. Vámos A. orvos.

Székely-Udvarhely: Demjanovics Andor tanár.

Székesfehérvár: Bottka Zoltán, Dieballa György gyógyszerész, Dietrich Szilárd ügyvéd, dr. Fanta Adolf orvos, Fittler Béla, Heinrich Lajos, Krécsy Miklós mérnök, Pete Dani, dr. Révy Ferencz orvos, Sallai Izor, Vértessy József, Vörösmarty-kör.

Szemere: Mocsáry Miklós.

Szent-Lőrincz (Baranya): ifj. Kammerer Ferenczné, ifj. Krasznay Mihály, dr. Rameshofer Sándor, Szilágyi György gyógyszerész, Tassy Elemérné, Tóth Gyula plébános, Trixler Károly főszolgabiró.

Szent-Mihályfa: Koós Robert.

Szentes: Zsoldos Elek, Zsoldos Ferencz gépészmérnök.

Szepes-Béla: Asszonyi Adolf tanitó, Begalla József plébános, Bohusch Boldizsár, Rudovszky János erdész, dr. Gábriel Frigyes, dr. Greisiger Mihály, Gresch Ágost, Gretzmacher Ágost, Kaltstein Ágost, dr. Karay Gusztáv,

Kleinberger Antal, Kleinberger Simon, Koromzay György, Levkovics Ármin, dr. Lingsch Árpád, Neupauer Mihály, Szepes-Béla városa, Szimonitz Arnold mérnök, Szutórisz Emil, Tunner János gyógyszerész, Wéber Samu esperes, Weisz János.

Szepes-Mindszent: Krause János erdész.

Szepes-Ófalu: dr. Barna Bernát körorvos, Fábián Szlovik Ferencz, Gallik Sándor, dr. Klein Ignácz ügyvéd, dr. Klein Mór ügyvéd, Krayczell Jenő, Krempaszky Alajos, Langer Vilmos, Lenhárd Ferencz, Mattyasovszky Boldizsár főszolgabiró, Stavács Norbert, Winkler Ernő.

Szepes-Olaszi: Förster Ede ügyvéd, Förster Frigyes kereskedő, Krénisz Róbert, Majunke Géza, dr. Rottenberg János.

Szepes-Sümeg: Gárzsik András körjegyző.

Szepes-Szombat: Bergsmann Károly kereskedő, Förster Gyula kir. főerdész, Friedmann Miksa, Genersich József gyógyszerész, Hankisz Károly ügyvéd, dr. Hensch Aurél járásbiró, Hensch Ede, Knieszner Arnold, Knieszner Károly, Kuchár Ferencz, dr. Lersch Kornél ügyvéd, Majunke Gedeon épitész, Marczy Aurél vár. jegyző, dr. Ruttkay Aladár járásbiró, dr. Sax Ágoston orvos, Schmör Titusz, Seifert Adolf mérnök, Szedélyi Károly plébános, Szepes-Szombat városa, Takarékpénztár, Urbányi Károly főszolgabiró, Wallachy Frigyes.

Szepes-Tótfalu: Spiegel Henrik bérlő.

Szepes-Váralja: Fercsek Nándor kanonok, Harencsár József, Jancsó István szolgabiró, dr. Király Arist. járásorvos. Kirchmayer Ágost póstafőnök, Léber János erdész, Szepes-Váralja városa, Szontagh Sándor ev. lelkész, Zemancsik István püsp. titkár.

Szepes-Véghely: Teschler János püsp. urad. főerdész.

Szigetvár: Salamon Gyula gyógyszerész.

Szirák: gróf Degenfeld Lajos.

Szlovinka: Kummer Károly urad. erdész.

Szolnok: Orvos-Gyógyszerész egylet.

Szombathely: Hauzinger Nándor.

Szomolány: gróf Pálffy József.

Sztrázsa; Justh Sámuel István főesperes.

Tápió-Bicske: Teschler Emil gyógyszerész.

Tátrafüred: Gaboss Gyula fürdőigazgató.

Tátra-Lomnicz: Früstök János, dr. Hammersberg Árpád, Heim János, May János, báró Orczy Elek.

Temesvár: Themák Ede tanár.

Temes-Szlatina: Verbovszky József m. kir. főerdész.

Teschen: Mayer Paul erzherz. Oberinspektor, Adolf Münzberg Waldbereiter, Károly Prochaska Schuhhändler.

Tetétlen: gróf Zichy Géza.

Tibold. Darócz: Bottlik Lajos földbirtokos.

Tisza-Ugh: báró Fechtig Imre.

Toporcz: Kobialka János.

Tornalja: Hámos Árpád.

Török-Becse: Urbán Iván.

Trstena: dr. Perlstein Sándor ügyvéd.

Trzynietz: August Vierthaler Ingenieur.

Túrkeve: Hegyfoky Kabos plébános.

Überlingen: Menzinger Moriz Oberst.

Új-Béla: Rajsián Ferencz.

Új-Verbász: Kármán József tanár.

Ungvár: Iványi Fekete Vincze földbirtokos, ifj. Gebé Andor theol. tanár.

Vág-Selye: Keczer Zsiga földbirtokos.

Vereskő: dr. Horváth Ákos urad. orvos.

Velbach: gróf Csáky Zenó főispán.

Verőcze (Nógrádm.): Liszkay Boldizsár müépitész Sturm Ferencz épitész, Szépitő egylet.

Veszprém: Rainprecht Antal püsp. jószágkormányzó, Takács József igazgató.

Vidornyalak: Hertelendy József.

Vittener: Gábriel Gusztáv.

Warschau: Mayer Georg Kaufmann.

Wien: dr. Bachrach Albert, báró Berzeviczy Aladár, dr. Erményi L. Ingenieur, Gerngrosz Albert, Gerngrosz Róbert, Haáss Izabella, Jonasz B., Kalmár Gyula, Fabri, Karczag Vilmos, Klinger Ernő Fabrikant, K. Kopácsy Juliska, báró Mednyánszky Dénes, dr. Passau Mór k. u. k. Stabsarzt, Polschmann G., Reich Gyula, dr. Topscher Gusztáv k. u. k. Notar.

Zakopane: Eljasz-Radzikowszki Staniszlav, Eljasz Valerius.

Zeliz: Fischer-Colbrie Antal erdőmester.

Zenta: Szekfű György vár. főjegyző.

Znió-Váralja: Somogyi Géza tanitókép. igazgató.

Zólyom-Radvány; Egner Adolf nyug. tanár.

Zombor: dr. Rátay József.

Zsadány: gróf Almássy Anna, gróf Almássy Hildegárd, gróf Almássy Huberta, gróf Almássy Tasziló.

—

Egri Bükk osztály tagjainak névsora.

Elnök: *dr. Kállay Zoltán főispán.*

Ügyvivő alelnökök: *dr. Philippy Ödön*, kir. trvszéki biró, *Gesztes Lajos* erdőmester.

Pénztáros: *Buzáth Lajos.*

Titkárok: *dr. Taróczky Jenő, Polláck Pál.*

Választmány: dr. Alföldi Dávid, Berkó Aladár, dr. Barchetty Károly, dr. Bartalos Gyula, Dobrányi Lajos, Dálnoky János, Derszib Ödön, Éliássy Ferencz, Fogel Ágoston, Hunyor Sándor, dr. Födi Károly, dr. Glósz Kálmán, dr. Kassa Endre, Kovács Kálmán, Kolozsváry József, Groszbauer József, dr. Kösztler József, dr. Ludányi Béla, dr. Lipcsey Péter, dr. Maczky Valér, Okolicsányi Lajos, Patak Antal, dr. Pásztor Bertalan, dr. Sajossy Béla, id. Samassa János, Simonyi Károly, Stráska György, ifj. Ringelham Imre, dr. Zöld Adorján.

Rendes tagok: dr. Alföldy Dávid ügyvéd, Berkó Aladár kir. ügyész, Brünauer Emil kir. közjegyző Heves, dr. Brünauer Bálint ügyvéd, dr. Bartalos Gyula egyházm. áldozó pap, dr. Barchetty Károly ügyvéd, Buzáth Lajos gyógyszerész, Buzáth Lajosné, Begovcsevich Róbert cz. püspök, Burus József fogházfelügyelő, Bernák Géza, Básthy Ignácz földbirtokos Heves, Bergman Ágost reál isk. tan. Temesvár, Bolváry Imre Lajos, Böhm János egyházm. pap, Braum Károly törvsz joggyakornok, Cseh Bertalan ügyvéd, dr. Csutorás László ügyvéd, Dálnoky János ügyvéd, Derszib Ödön főszámvevő, Debreczenyi János kanonok, dr. Eötvös József kir. törvsz. biró, Farczády László póstahivatalnok, Fekete János póstafőnök, Fogel Ágoston kereskedő, Fogel Ágostonné, dr. Frenczl János ügyvéd, Foltin János kanonok, Farkas Dezső szolgabiró Heves, Fischer Lajos kereskedő, Grünbaum Ignácz kereskedő, Gagyi Dénes reálisk. tanár, Hernigh Kálmán szolgabiró, Hunyor Sándor kir. törvsz. elnök, Hanák Kolos kir. tábl. biró Budapest, dr. Kállay Zoltán főispán, Kelemen Lajos tanitó, Kandra Kabos egyházm. lelkész, Klein Ignácz ügyvédjelölt, Korponay István főszolgabiró Heves, dr. Kösztler József orvos, dr. Kozma Károly kanonok, Katinszky Gyula cz. kanonok, Kolozsváry József kir. törvsz. biró, Landesmann Adolf látszerész, Lázár Menyhért birtokos, László János tanár, dr. Lipcsey Péter kir. közjegyző, Imre Miklósné, Imre Leona, dr. Maczky Valér tanár, Maczky Emil jegyző Heves, Morvay János városi tanácsos, dr. Ludányi Béla kir. alügyész, Okolicsányi Lajos anyakönyv főfelügyelő, Perger Ignácz tanitó, dr. Preuler Ármin ügy-

véd, dr. Pásztor Bertalan ügyvéd, Petrovisch Bertalan ügyvéd, Patak Antal mérnök, Pollák Pál joggyakornok, Radler Frigyes kereskedő, Remenyik Kálmán ügyvéd, Radvánszky Lajos városi tisztviselő, Ruzsin Bertalan kereskedő, Szöke Sándor tanitó, Sebestény István kereskedő, Sirk János gyáros, Sikhegyi Károly tisztviselő, Simkovich Imre birtokos, Servita rendház, Saád Henrik főgymn. tanár, Szmrecsányi Pál püspök Szepes-Váralja, Szele Gábor cz. püspök, Stephanovszky Sándor kanonok, Steinhauser Ráfáel kereskedő, Tolvay Jenő ügyvéd, dr. Sajossy Béla gyógyszerész, Szeredy Dezső joghallgató, dr. Tariczky Jenő albiró, dr. Ury József ügyvéd, dr. Végh Jenő ügyvéd, Volff Károly ügyvéd, Vincze István, Vincze Alajos, Zander Nándor kereskedő, Zalár József nyug. alispán, Zsarikovszky Károly kanonok, dr. Zöld Adorján tvsz. biró.

Gőlniczvölgyi osztály tagjainak névsora.

Elnök: *Matyasovszky Gábor.*
Ügyvivő elnök: *Apáthy Vilmos.*
Alelnök: *Walkó Viktor.*
Pénztáros: *Weindinger József.*
Jegyző: *Sztankay F. Béla.*
Titkár: *Flórián Ambrus.*
Számvizsgálók: *Dirner Albert, dr. Löwenbeïn Samu.*
Rendes tagok: dr. Breuer Sándor, Csáky Lajos gróf képviselő Budapest, Drolcz Hugó, Elischer Mihály, Engelmayer Ödön, Gürtler Gyula, Hanzély Gyula, Hernádvölgyi m. vasipar részv. társaság Krompach, Horn Henrik, Hudák Ede Ágost, Jeszenák Alfonz, Lupkovics Miklós, Ménesdorfer Károly, Michnik János, Placzer György, Teleky Béla, Thurzófüredi részvénytársaság, Winler Pál.

Iglói osztály tagjainak névsora.

Elnök: *Róth Márton*, főgymn. tanár.
Titkár: *Széll Ödön,* bankigazgató.
Pénztáros: *Nosz Lajos*, gyógyszerész.
Rendes tagok: Árday Géza, Arányi Antal, Antalfy Andor, Bacsányi József, Bartsch Gusztáv, dr. Bartsch Gustáv, Barna Elek, Berkes Pál, dr. Beerwaldszky János, Benigny Gyula, Bogsch Lajos, Czölder Frigyes, Berti László, Danielisz Lajos, Dobó Adolf, Fábry Gusztáv, Fábián László, Feigenbaum József, Fest Ottó, Fischer Miklós, Flütsch István, Folgens Kornél, Frenda Gyula, Gallotsik Miklós, Gärtner János, Gärtner Kálmán, Genersich Alfréd, Geyer G. Gyula, Géczy Ede, Glós Eugenia, Gotthard

Albert, Guhr Márton, Hajts Béla, Hajts János, Hegyi Bertalan, Holterer Antal, Huszko Antal, Jantner Armand, Klein Aladár, Karoliny Mihály, Kiss Albert, Kintzler Árpád, Klug Ottó, dr. Korach Fülöp, Kovács Elek, Kövi Imre, Kornhäuser Zsiga, Krause Tivadar, Kraicz Károly, Langsfeld Géza, Langsfeld Kálmán, Lázár József, Lehoczky Jenő, Littmann A. dr. Lorber Adolf, Löw Gyula, Lövy Mór, Madarász Andor, Madarász Viktor, Marcsek Andor, Marek Gábor, Matz Gusztáv, Melczer Ágost, Meisslinger Róbert, Münnich Adolf, Münnich Kálmán, dr. Neubauer Lajos, Nauer Róbert, Nikkházy Frigyes, dr. Nosz Gyula, Nosz Lajos, Pákh Károly, Pinder Reinhold, Posewitz Arthur, Pollák Jakab, Putsch Tobiás, Reich György, Retter Frigyes, dr. Rottenberg Márton, Róth Márton, Scherffel Aladár, Scherffel Gusztáv, dr. Simenszky Sándor, Singer Fülöp, Schmidt József, Soós László, Széll Hugó, dr. Széll Gyula, Széll Ödön, Scultéty Ede, Szwoboda N., Szabó Endre, Sztavács Viktor, Spillenberg Gábor, Teleházy János, Thern Gusztáv, Thern Kálmán, Thern László, Thern Irma, dr. Teschler Antal, Topscher György, Trompler János, Ujlaky Jenő, özv. Ujlaky Ferenczné, Vas Sebő, Várallyi Ferencz, Wagner László, dr. Walser Gyula, Windt Imre Vranich Dezső, Ziman János.

„Keleti Kárpátok" osztály tagjainak névsora.

Osztályválasztmány.

Elnök: gróf Andrássy Aladár.
Ügyvivő alelnök: Siegmeth Károly.
II. alelnök: Gedeon Jenő.
Titkár: Dobrovay Lajos.
Pénztáros: Mildner Ferencz.

Kassa-Abauj-Tornavidéki választmány.

Elnök: Kaczvinszky Géza.
I. alelnök: Koós József.
II. alelnök: Gedeon Aladár.
Titkár: Dobrovay Lajos.
Pénztáros: Mildner Ferencz.

Beszkid vidéki választmány.

Elnök: gróf Török József.
I. alelnök: Rónay Antal.
II. alelnök: gróf Majláth József.
Titkár: Burger Izsó.
Pénztáros: Cornides György.

Máramaros vidéki választmány.

Elnök: Lator Sándor.
I. alelnök: Tomcsányi Gusztáv.
II. alelnök: Benda Bertalan.
Titkár: Dobay Sándor.
Pénztáros: Stingly Kálmán.

Guttin vidéki választmány.

Elnök: Gábor József.
Ügyvivő alelnök: Farkas Jenő.
Titkár: Kovács Pál.
Pénztáros: Háder Ferencz.

Rendes tagok:

Abrudbánya: Molenszky Károly.
Almás: Harsányi József.
Alsó-Láncz: Hedry József.
Arad: Fetter Géza:
Bártfa: Rhody Alajos, o. v. t.
Barvinek: Noth Julius
Belisese: Gelsei Guttmann Aladár.
Beregszáz: Jobszty Gyula, Stenczel Mihály.
Besztercze: Kubik Gyula.
Bodrog-Szerdahely: Szerviczky Ödön.
Budapest: Bachmayer József, dr. Haraszti Bernolák József, Cathoy Sales, dr. Chyzer Kornél, Faragó Lipót, Gottlieb József, Groffics Mihály, Hegrad László, dr. Horovitz Ede, Husovszky D. László, Jaskó Károly, gróf Keglevich István k. a. t. v. v. t., Kovács Lajos, dr. Lövy Ede, Lovrich László, Mandel Gyula, Marközy Béla, Pulszky Garibaldi, Ráskay Vilmos, dr. Sipi Rodiczky Jenő, Szepessi Solcz Gyula, Schwarcz Móz, dr. babarczi Schwartzer Otto, Szentpályi Jenő, Szmik Lajos, Szmik Lajosné.
Bustyaháza: Füstös Kálmán, o. v. t.
Csap: Garay Ignácz.
Debreczen: Bardos Géza, Boczán Elemér, Bernáth Elemér, Burger Izsó, Donogán István, Eckstein Mark, Hammernyik Sándor, Jóna Gyula, Szilágyi Imre, Szánthó Győző, dr. Tüdös János, dr. Tüdős Kálmán, Thót Béla, Thót István, Tarkányi Péter, Varga Ferenczné, Wolafka Antal o. v. t.
Eperjes: Kassai István.
Felsőbánya: Báthy Ilon, Bernovits Emil g. v. v. t., Boczor Lajos, dr. Csausz Károly g. v. v. t., Csausz Károlyné, Delhányi Zsigmond g. v. v. t., Diamant Károly, Farkas Jenő, Farkas Jenőné, Gábor József, Gábor Józsefné, Háder Ferencz, Hámory Nándor, Hámory Nándorné,

Jancsó Jauka, Kerekes Sándor g. v. v. t.. Konczvald András, Korondi József, Kosztroher György, Kováss Pál o. v. t., Kovács Teréz, Kremnitzky Albert, özv. Kévay Ferenczné, Kévay Károly, ifj. Kévay Sándor, Mikola A. Gyula g. v. v. t., Miskolczy Márton g. v. v. t., Münnich Sándr o. v. t., Nagy Lajos g. v. v. t., Nagy Lajosné, Nyisztor István g. v. v. t., Papp János, Papp István, Papp Márton g. v. v. t., Pemp Antal, Perchy Nándor, Prochaszka Antal g. v. v. t., Prochaszka Antalné, Roth Lázár, Roth Salamon, Spaczay Gyula g. v. v. t., Stein L., Szabó Károly, dr. Szandean Gergely, Szigyártó József, Szmik Gyula, dr. Szokol Pál g. v. v. t., Süszner Ferencz o. v. t., Süszner Ferenczné, Szüts Illés, Tamás Jenő, Vagányi Kálmán, Veress József g. v. v. t.

Füzér: Schudich Nándor.

Gagy-Bátor: Jakabfalvi Gyula.

Halmi: Nagy József, Nagy Ella.

Hidvégardó: Gedeon Aladár o. v. t., Grossmann Vilmos.

Hliviscse: Rónay Árpád.

Hollóháza: Istványi Ferencz.

Horgospatak: Gotthardt József, Orosz János.

Huszt: Eglisch Dezső, Nyegre László m. v. v. t., Skrovina József m. v. v. t.

Jólsva: polgármesteri hivatal.

Jósza: Pulchardt Miksa.

Kapnikbánya: Báltay János g. v. v. t., Báltay Jánosné, dr. Bárcsi Lajos, Bradofka Frigyes g. v. v. t., Gaál Kálmán, Gallov Géza, Hullán János, Kompolti Ágost, Kender Sándor, Makovinszky Mihály, Raffay András.

Kassa: Adriányi Béla, Aranyossy László, Balogh Kálmán, Beller Károly, Benczur Géza o. v. t., Berzeviczy Egyedné, Bulyi Dezső, Darvas Imre, Deil Jenő o. v. t., Dick Boldizsár, Dobrovay Lajos, Éder Ödön k. a. t. v. v. t., Eisler Zsigmond, Erdődy János, Fábián János †, Fiedler Károly k. a. t. v. v. t., Freiberg Károly, Fülöp Károly o. v. t., Gallik Géza o. v. t., Guttmann Béla, ifj. Hammersberg László k. a. t. v. v. t., Hanzer Károly k. a. t. v. v. t., dr. Hevessy Károly k. a. t. v. v. t., Jakab Péter, Kaczvinszky Géza, Keczer Lajos, Keczer Miklós, Kieselbach Gyula k. a. t. v. v. t., Kirchknopf András, Kiss Kolos o. v. t., dr. Kleckner Alajos k. a. t. v. v. t., dr. Klein Károly, Koch Heinrich, Koch Therezia, dr. Kosztka József k. a. t. v. v. t., Kovalkovits István, Kriegerbeck Ferencz, Láng Géza, Láng Gézáné, Legányi Andor, Lévay István, Lukinich Lipót, Maurer Adolf o. v. t.,

Maurer Gusztáv, Maurer Gyula, Maurer Rezső o. v. t., Maurer Rezsőné, báró Melczer Georgina, báró Melczer Malvine, Mihalik Béla, Mildner Ferencz, dr. Moskovics Jakab k. a. t. v. v. t., Müllner Frigyes, Munkácsi Julia, Münszter Tivadar o. v. t., Nemlaha Gyula o. v. t., ifj. Novelly Sándor k. a. t. v. v. t., dr. Offenheimer Gyula o. v. t., Paksy Józsefné, Pockh Károly, dr. Kassai Polinszky Béla, Kassai Polinszky Emil o. v. t., Pollák Róbert, Raisz Béla o. v. t., dr. Reinel Vilmos, Roxer Vilmos o. v. t., Rupp János, Schürger Gusztáv, Schöndorfer Gyula, Seress Márton, Soukup Adolf, dr. Stöhr Sziiárd k. a. t. v. v. t., Stuller József, Szakmáry Károly, Szallay Lajos, Széman József, Szieber Ede o. v. t. Szmrecsányi László, Sztudinka Gyula, Tetmayer Károly, Tfirst Vendel, Kassai Turista egyesület, Vadász József, Valkovszky Győző.

Késmárk: Gregorovich Henrik k. a. t. v. v. t.

Királyháza: Margaretha István, Mihailovics Sándor, Vörös János.

Körösmező: Erdélyi Gyula m. v. v. t., Horovitz Emil.

Kolomea: Hoffbauer Heinrich.

Laposbánya: Kende Dániel g. v. v. t.

London: Frommer Albert.

Málcza: Stepán Gábor.

M.-Sziget: Barton István, Benda Bertalan, Dobay Sándor, Draskóczy Gábor m. v. v. t., Grödl Hermann m. v. v. t., Hepke Oszkár m. v. v. t., Hetényi Kálmán, Huber Rudolf m. v. v. t., Huber Szilárd, Jakab Péter, Járosch János, Kelner Valér, Köröskényi Bertalan, dr. Korányi Gyula m. v. v. t., Kubek Elek m. v. v. t., Lator Sándor, dr. Mihályi János m. v. v. t., dr. Mihalka György m. v. v. t., Müller Ferencz, Nagy Ferencz, dr. Novák Károly m. v. v. t., Okolicsányi Béla m. v. v. t., Pragmann Sándor m. v. v. t., Seeberg Adolf m. v. v. t., Sichermann Mór, Szabó Elemér, Szaplonczay István, Szilágyi János m. v. v. t., Tomcsányi Gusztáv, Urányi Imre m. v. v. t., Vecsey István.

Mátészálka: Illosvay Endre, Szalkai Zsigmond.

Miskolcz: Eder Elek, Gianone Adolf o. v. t., Hoitsy Gida k. a. t. v. v. t., Szász István.

Munkács: Coffin Ernő b. v. v. t., Farkas Imre, Ferenczy Gyula, Hönig Alajos b. v. v. t., Nedeczey János, dr. Nusser Lajos o. v. t., Pavlik József b. v. o. t., Beregmegyei Tanitó egyesület, Zahn József.

Nádasd: Kovács Géza.

Nagyág: dr. Szmik Gyula, Joós Lajos.

Nagybánya: Bálint Imre, Bencsik János, Ember Elek, Gergély György, Hauzulovits Kristófné, Haracsek Vilmos, Incze Sándor, dr. Kádár Antal o. v. t., Lakatos Ottó, dr. Makray Mihály, Mikes János, Molcsányi Gábor, Moldoványi László, Schőnherr Sándor, Siposs Géza, Stoll Béla g. v. v. t., Stoll László, Stoll Mariska, Szabó Adolf, Szőke Béla.

Nagy-Berezna: Lőrinczy Jenő b. v. v. t.

Nagy-Ecsed: Endrédy József.

Nagy-Enyed: Morágyi István.

Nagy-Keréki: Papszász Károly.

Nagy-Körös: dr. Joó Imre.

Nagy-Láz: Plotényi Nándor.

Nagy-Mihály: Bajan Imre, Bartus Boldizsár b. v. v. t., Czibur Bertalan o. v. t., dr. Glück Samu, Horák Ladislaus, Ilmatkó János, Mathiász József b. v v. t., Polányi Géza, Sulyovszky István b. v. v. t., Tolnay Imre, dr. Widder Mark.

Nagy-Sikarló: Szimon Béla.

Nagy-Szöllös: Aczél László.

Nyiregyháza: Grossmann Jakab.

Oláh-Laposbánya: Szelleni László.

Papos: Firnstall Lajos.

Perbenyik: gróf Majláth József.

Perecsényi: dr. Brantlin August, Elvert Max, dr. Gulácsy Árpádné, Hochstätter Heinrich.

Puszta-Szt.-Tornya: Pongrácz Jenő.

Rónaszék: Schmidt László m. v. v. t., Szimonisz Frigyes m. v. v. t.

Rozsnyó: Dénes Géza, Fábián Ferencz k. a. t. v. v. t.

S.-A.-Ujhely: Ambrózy Nándor, Csuka Ödön, Dókus Gyula, Dongó Géza, Halász József, dr. Hornyay Béla o. v. t., Horváth József, Kapás Aurél b. v. v. t., Karsa Ferencz o. v. t., Koczurek Ferencz, Matolay Etele b. v. v. t., Pfeiffer Gyula b. v. v. t., ifj. Schön Sándor, Szentgyörgyi Dezső, Szentgyörgyi Vilmos, dr. Szepessy Arnold, dr. Szöllössy Arthur, Szunyoghy Dezső, Tarri Károly, Thuránszky László, dr. Waldmann Adolf.

Skole: Schmidt Wilhelm.

Szalona: Gedeon Dezső.

Szatmár: Berghofer István, Kalba Lajos, Kubányi Árpád, dr. Nagy Barna, Nagy Barnáné, Páskuj Imre.

Szeged: Biró Vilmos, Báthy Imre, Hatzinger Sándor.

Széplak: Widder Mór.

Szilás: Dobronoki László.

Szilvás-Ujfalu: báró Vecsey Alajos.
Szin: Gedeon Jenő.
Szobráncz: Köröskényi Elek b. v. v. t.
Szögliget: Beer Henrik.
Szombathely: Veinel János.
Técső: Ágoston Gyula.
Temesvár: Dessewffy Sándor.
Teschen: Köri Antal.
Tisza-Polgár: Acsady Sándor.
Torna: dr. Czipszer Lajos k. a. t. v. v. t., Gallay Gusztáv, Hetzendorf Ede k. a. t. v. v. t., Hlavács Gyula k. a. t. v. v. t., dr. Klein Samu k. a. t. v. v. t., Tok Samu K. a. t. v. v. t., Zsarnay Albert.
Tornallja: Bundsmann Károly.
Turja-Remete: Fábry Jenő.
Ungvár: dr. Bene Sándor, Cornides György o. v. t., Czibur Vilmos b. v. v. t., Firczák Gyula o. v. t., Hrabovszky Roman, dr. Iváncsy László b. v. v. t., Kende Péter o. v. t., Lám Sándor b. v. v. t., Langer Bódog b. v. v. t., Laukó Sándor b. v. v. t., dr. Novák Endre, Rachlitz Nándor b. v. v. t., Ungvári Rónay Antal, Rózsay Rezső, Seidler Lipót b. v. v. t., dr. Spitzer Sándor b. v. v. t., Szabó Lajos, Sziklay Lajos, gróf Török Hermina, gróf Török József, gróf Török Napoleon †.
Vaál: Köhler Albert.
Varannó: Heumann Samu.
Wien: Heider Hugo Ritter v., Ruhner Adolf.
Zaláthna: Kurovszky Zzigmond.
Zombor: Szmik Antal.

Alapitó tagok.

Gróf Andrássy Aladár, Budapest.
Gróf Andrássy Sándor, Parnó.
Berzeviczy Egyed, Kassa.
Gróf Forgách István, N.-Szaláncz.
Koós József, Zsarnó.

Röviditések magyarázata.

o. v. t. = osztály választmányi tag.
K. a. t. v. v. t. = Kassa-Abauj-Torna vidéki választmányi tag.
B. v. v. t. = Beszkid vidéki választmángyi tag.
M. v. v. t. = Máramaros vidéki választmányi tag.
G. v. v. t. = Guttin vidéki választmányi tag.

A Lőcsei osztály tagjainak névsora.

Elnök *Hajnóczi R. József* dr., ügyvivő alelnök *Szentiványi Dániel*, titkár *Pálfi Péter*, pénztáros *Kurovszky Adolf*. — Választmány: Alexy János dr., Ambro Gyula, Dénes Ferencz, Duffek Frigyes, Fleischhakker Lajos, Förster Rezső, Kaynár Gyula, Klimkó Mihály, Szőnyey Kálmán, Winter Samu.

Tagok: Alexy János dr., Ambro Gyula, Áll. főreal-iskola, Barcs Gusztáv dr., Barcs Gyula, Barcs Sándor, Bauer József, Baumerth Gyula, dr., Beer Mór dr., Berger Ármin, Csáky Zenó gr., Czebányi Kornél, Dénes Ferencz, Dianiska András, Dirner Géza, Dolevicényi Artur, Duffek Frigyes, Duffek Frigyesné, Engelmayer József, Erményi Emil, Erményi Lajos, Erményi Ottó, Fedor Miklós, Flachbart Andrásné, Flieschhakker Lajos, Forberger Vilmos, Fornét Béláné, Földi János, Förster Rezső, Frenda Ede, Gally Károly, Gasch János, Glesinger Zsigmond, Géressy Kálmán, Géressy Kálmánné, Gresik Győző, Gresik Gyula, Gerevich Gusztáv, Grósz Lipót, Gruber Károly, Grünbaum Ármin, Gundelfinger Lúcián, Hadik Rikárd, Hajnóczi R. József dr., Halász László, Hensch Aladár, Hermann Lajos, Hermann Teréz, Hertelendy László, Hoepfner Gusztáv, Horovitz Miksa, Hornung Bertalan, Hornung Lajos, Horváth Henrik, Hritz Árpád, Huszár Károly, Jamnitzky József, Janovitzky Zsigmond, Jermy Sándor, Jungenfeld Geduld br., Jungenfeld G. báróné, Justus Ernő, Justus Viktor, Kardeván Ernő Kardeván Vilmos, Kalix Sándor, Kaynár Gyula, Kaynár Vilmos, Kir. főgimnázium, Kohn Ferdinánd, Koller Ferencz, Klein Gyula dr., Klimkó Mihály, Knuth Károly, Kolacskovszky János, Kovács István, Kubaszky János, Kurovszky Adolf, Latzin János, Lányi Gustáv, Lenner Kálmán dr., Lorx Sándor dr., Lőcsefürdő, Mattyasovszky Tamás, Medveczky Mihály, Mercz Pál, Miskolczi Arnold, Moldován Anna, Molitor Béla, Mrozek Viktor, Müller Antal, Nagy Árpád dr., Noghe László, Pálfi Péter, Páter Kálmán, Pekár Károly dr., Polnisch Artur dr., Polnisch Károly, Prihradny Oszkár, Probstner Gyula, Rainer Vilmos, Raisz Aladár, Reiss József, Reiss Tivadar, Répászky Lipót, Rombauer Lajos, Rosenzweig Bertalan dr., Safáry Irma, Scholtz Gusztáv, Schranz Aladár, Schréter Gyula, Seltenreich Auguszta, Spengel Emil, Springmann Antal, Steiner Antal dr., Steinhaus István, Steinhaus József, Steinhaus László, Steinberger Mór, Szennovitz Frigyes, Szennovitz Lajos,

Szentistványi Dániel, Szepesi takarékpénztár, Szőnyey Dezső dr., Szőnyey Kálmán, Sváby Frigyes, Schmelhaus Paula, Téry Ödön dr., Tittel Lajos, Uhlyárik Titusz, Ujfalusy Brúnó, Uray János, Vargha Ferencz, Walther Béla dr., Weisz Sándor dr., Wentzl Rezső, Winter Samu, Wolf Gyula, Záhorszky Mihály, Zamkovszy András, Zipser Mór.

Section „Schlesien".

Vorstands-Mitglieder:

Sanitätsrat Professor Dr. *Wagner,* Königshütte O.-S. Ehrenpräsident.

Kaufmann *Johannes Müller,* Breslau, I. Vorsitzender,

Pastor Dr. *Menzel,* Breslau, Stellvertretender Vorsitzender.

Dr. *August Otto,* Breslau, Schriftführer.

Dr. *Habel,* Stellvertretender Schriftführer.

Rentier *Berthold Meller,* Breslau, Kassenwart.

Architekt *Gedeon Majunke,* Szepes-Szombat, Hüttenwart.

Professor Dr. *Pax,* Direktor des botanischen Gartens, Breslau, Hütteninspektor a. D., *Vogel,* Breslau, Privatdozent Dr. *Kionka,* Breslau, Kaufmann *Maurin Artl,* Breslau, Dr. med. *Glowalla,* Königshütte O.-S., Frabrikbesitzer *Dittrich,* Nicolai, Ingenieur *A. von Hoff,* Kattowitz, Rechtsanwalt und Notar *Meller,* Zabrze, *Franz Pusch,* i/Fa. Mann & Pusch, Breslau, Beisitzer.

Gesamtzahl der Mitglieder: 838.

Die mit * ausgezeichneten Mitglieder haben die lebenslängliche Mitgliedschaft erworben.

Ortsgruppe Breslau.

I. Einheimische Mitglieder.

Vertrauensmann: *Johannes Müller,* Breslau.
Contor: Neue Graupenstrasse 11., Wohnung: Tauentzienstrasse 71.

Augenheister, Thierant, Artl, Kaufmann, G. Bahlinger, Kaufmann, Bannert, Rentier, Beer, Maurermeister, Benel, Rentier, C. Benel, Apotheker, Adolf Berger, Königl. Landmesser, Leopold Birkholz, Kaufmann, Em. Brieger, Rentier, Dr. med. Buchwald, Professor, Carl Buhl, Referender, Dr. med. Bunger, Frau Caprano, Partikuliere, Ludwig

Conrad, Kaufmann, Daniel Rudolf, Max Daum, Baumeister, D. U. Oe. Alpenverein, Section Breslau, Assessor Dockhorn, Max Doeleke, Kaufmann, Dr. Max Dresdner, von Ehrenstein, Direktor a. D., Berthold Entricht, Fräul. Clara Engel, Dr. Epstein, Rechtsanwalt, Fr. Erber, Kaufmann, Evdmann, Hauptmann, Alfr. Fabian, Kaufmann, Feige, Amtsgerichtsrat, Joh. Felka, Kaufmann, Paul Ferche, Landesrat, Fiebiger, Kaufmann, Rich. Fiedler, Optiker, A. Fischer, Kaufmann, Paul von Flottwell, Regierungsrat, Paul Förster, Buchdruckereibesitzer, Carl Folltmann, Kaufmann, Georg Fraenkel, Sensal, Dr. Fraenkel, Professor, Rud. Fuchs, Kaufmann, Theodor Fuhrmann, Lehrer, Gäbler, Oberbergamts-Markscheider, Heinrich Gewaltig, Kaufmann, Glatzer Gebirgs-Verein, Sektion Breslau, Graebsch, Kaufmann, Dr. Grosser, Apotheker, Carl Gruber, Kaufmann, H. Grunow, Kaufmann, Hans Guradze, Cand. phil., Dr. Paul Habel, Oberl., Dr. Handloss, Stadtschulinspektor, Rich. Hasemann, Fabrikbesitzer, Dr. med. Wilh. Häusler, Eugen Haveland, Kaufmann, Carl Heck, Rentier, Curt Heege, i. H. J., Molinari & Söhne, Heintze, Regierungsbaumeister, Julius Henel, Kaufmann, Eberhard Hepner, Cand. med., Hugo Hermann, Direktor, Dr. med. Herodes, Hildebrand, Referendar, Hirschfeld, Oberbergamtssekretaer, Max Hoffmann, Kaufmann, Karl Hoffmann, Rich Hundrich, Kaufmann, Janske, Landgerichtsdirektor, Julius Jarecki, Kaufmann, Hugo Jeltsch, Kaufmann, Jitschin, Ratszimmermeister, Herm. Jelmer, Magistrats-Bureau-Assistent, Johnston von Oberst, a. D., Jrmer, Regierungs-Sekretaer, Bärnbach, Rittmeister, Dr. med. Kionka, Privatdocent, Ernst Koch, Kaufmann, Ed. Koerber, Betriebschef, Moritz Königsberger, Bauunternehmer, Körner, Amtsgerichtsrat. Ernst Kohl, Kaufmann, Dr. Kolaczek, Professor, Samuel Koschinski, Fabrikbesitzer, Krahmer, Hauptmann, Eugen Krantz, Kaufmann, Kreuschner, Kgl. Bergrat a. D., Krusemark, Portraitmaler, Alfred Kurtze, Buchhändler, S. Langer, Bureauchef, R. Lauterbach, Kaufmann, Gustav Lehnhardt, Fabrikbesitzer, Leschnitzer, Apotheker, Von L'Estocq, Hauptmann, Dr. med. Lindner, Franz Lorenz, Kaufmann, Lorenz, Hütteningenieur. Ad. Lucka, Sekretaer, Lustig, Landgerichtsrat, Oscar Majunke, Rittmeister, Dr. Malachowski, Fräul. Anna Malberg, Malberg, Oberlehrer, *Anton Malinowski, Kaufmann, Max Mathis, Architekt, Meinecke, Regierungsbaumeister, Paul Meixner, Kaufmann, Berthold Meller, Rentier, S. Mendelsson, Kaufmann, Dr. Menthel, Dr. Menzel, Pastor, Roman Meridies, Bankprokurist,

Meyer, Hoflieferant, Mielsch, Zimmermeister, Alfr. Möser, Kaufmann, Otto Mösslinger, Partikulier, Hermann Mühmler, Kaufmann, Heinrich Müller, Buchhändler, *Johannes Müller, Kaufmann, A. Münzer, Kaufmann, Dr. med. Viktor Mysliewiec, Bruno Nagler, Neumann, Hauptmann a. D., Paul Nawrath, Kaufmann, Dr. Neisser, Professor, Robert Neugebauer, Kaufmann, Theodor Neumann, Kaufmann, Ed. Nicol, Kaufmann, Wilhelm Niepold, Kaufmann, Adolf Niessel, Kaufmann, Ludwig Noack, Landesrath, Ohagen, Sargfabrikant, Ollendorf, Rechtsanwalt, Ompteda von Freiherr, Major, Ompteda von Freifrau, G. Orth, Theodor Oschinski, Kaufmann, *Dr Otto, Phil., Dr. med. Partsch, Professor, Pavel, Rechtsanwalt, Dr. Pax, Professor u. Direktor des bot. Gartens, Petrich, Landgerichtsrat, August Pietsch, Juvelier, Oswald Pflug, Kaufmann, Poppe, Rechtsanwalt und Notar, Hugo Pringsheim, Franz Pusch, i. F. Mann & Pusch, Georg Pusch, Kaufmann, Frau Pusch, Ratzki, Kaufmann, Fräulein Rau, Otto Reichel, Kaufmann, Paul Renner, Kaufmann, Bruno Richter, Kunsth., Dr. Richter, Gymn. Direktor, Riesengebirgs-Verein, Sektion Breslau, *Eugen Riess, Kaufmann, Roelle, Amtsgerichtsrat, Benno Rösler, Kaufmann, Otto Rösler, Kaufmann, Dr. Emil Rohde, Universitätsprofessor, Karl Rorich, Kaufmann, Dr. med. Heinrich Sachs, Schade, Rentier, J. Schäfer, Fabrikbesitzer, Wilhelm Schatz, Kaufmann, Eugen Schiff, Kaufmann, Bruno Schlesinger, Dr. jur. Schlosky, Dr. Schneck, Oberlehrer, Georg Schneider, Prokurist, Wilhelm Schneider, Hermann Schönberg, Kaufmann, Dr. Max Scholtz, Privatdozent, J. H. Schotte, Kaufmann, Anton Schreiber, Buchdruckereibesitzer, *Gustav Schröter, Wilhelm Schroll, Kaufmann, Dr. phil. Schube, Oberlehrer, Dr. Max Sdralek, Universitätsprofessor, Frau Seidel, Fabrikbesitzer, Selle, Landgerichtsrat, Paul Speier, Montanschriftsteller, G. Sperlich, Kaufmann, Eugen von Splitgerber, Kaufmann, Dr. jur. Stechow, Max Stehr, Rhedereibesitzer, Steiner, Apothekər, Adolf Stephan, Ingenieur, Adolf Sternberg, Kaufmann, Dr. med. Steuer, Otto Stertz, Kaufmann, Otto Stiebler, Kaufmann, Gustav Striboll, Kaufmann, Heinrich Süsskind, Kaufman, Wilhelm Tetsch, Fabrikvertr., Dr. Teuber, Oberlehrer, Albert Thieleke, Direktor, Reinh. Thilo, Kaufmann, Dr. med. Theodor Toeplitz, Fräulein Toeplitz, Lehrerin. Paul Trappe, Gasanstaltsdir., Simon Troplowitz, Kaufmann, Tscheuschner, Apoth., Dr. Viertel Sanitätsrat, Hermann Vogel, Hütteninspektor a. D., Eduard Waehner, Kaufmann, Karl Wagner, Magistratssekretär,

W. Wechmann, Kaufmann, Wedemann, Architekt, Edwin Weiss, Ingenieur, Wichura, Generalagent, Robert Wilde, Steuersekretär, Theod. Winkler, Bankdirektor, Paul Winter, Kaufmann, Wintzek, Hüttendirektor a. D., Max Wiskott, Kaufmann, Wollenberg, Apotheker, Dr. Woy, Chemiker, Ernst Zebe, Sekretär, Paul Zehge, Apotheker, Eugen Zeisig, Brauereibesitzer, Karl Zenker, Kaufmann, Mortimer von Zerboni, Kaufmann, Ludwig Ziegler, Kaufmann, Ziemann, Gch. Bergrat, Traugott Zimmermann, Kaufmann.

Ortsgruppe Breslau.

II. Auswärtige Mitglieder.

Vertrauensmann: *Johannes Müller,* Breslau.

Adamek, Pfarrer, Eckersdorf, Albers, Rechtsanwalt, Ratibor, Albrecht, Oberförster, Scyglowitz, Dr. Franz André, Professor, Göttingen, *Arnhold, Kommerzienrat, Berlin W., Baedecker, Landmesser, Hohenau i/P., Baldamus, Schulrat, Posen, Siegfried Beck, Postmeister, Hirschberg, Max Becker, Dresnen, Reich. Benser, Fabrikbesitzer, Gr. Strehlitz, Frau Benser, Fabrikbesitzer, Gr. Strehlitz, Dr. Beschorner, Gymnasiallehrer, Neisse, Albr. Beyer, Gymnasiallehrer, Jauer Boecker, Ingenieur, Friedenshütte, W. von Boehm, kgl. Strafanstaltsinspektor, Gr. Strehlitz, Böhm, Kaufmann, Tarnowitz, Brandt, Forstassessor, Grudschütz bei Oppeln, Brauer, Rechtsanwalt, Cosel, *Brisker, Hütteninspektor, Prag, Dr. med. Georg Buschau, Stettin, Alex Cohn, Tarnowitz, Czwienzeck, Kaufmann, Pilchowitz, Dalvig von Brieg, Deussen, Assessor, Banerwitz, Georg Dittrich, Fabrikbes., Seifersdorf, Dr. Hans Dubke, Chemiker, Rainschdorf, Eberlein, Major, Neisse, Bruno von Kornitz, Eichstaedt, Engel, Oberlieut., Schweidnitz, Eulengebirgsverein, Sektion Reichenbach, Faber, Oberförster, Hartwigswalde, C. Fauck, Verw. Direktor, Bromberg, Feist, Seminarlehrer, Pilchowitz, Felkaer Bank Aktiengesellschaft, Felka, Ungarn, Fischer, kg. Bauinspektor, Bromberg, Ernst Fischer, Apotheker, Sohran, Hein. Frey, Rentier, Liegnitz, *Fritz Friedlaender, Hüttenbesitzer, Berlin, Gaebel, Fabrikbesitzer, Ratibor, Friedr. Gärtner, Lehrer, Berlin, Garnier, Amtsgerichtsrat, Frankfurt o O., Göhler, Inspektor, Berlin, Görlich, Lehrer, Antonienhütte o/S., Alb. Goldschmidt, Verlagsbuchh., Berlin, Grau, Hüttendirektor, Stettin, *Dr. Grosser, Apoth., Berlin, A. Grosspictsch, Ingenieur, Berlin, Karl Grübel, Lehrer, Waldenburg, Wilh. Günther, Kaufmann, Goldberg, Hain, Oberthierarzt, Leobschütz, Hellm. Harttung, Stadtrat,

Jauer, Heintze, Gutsbes., Cosel, Dr. Heinze, Chemiker, Proskau, Hennig, Leut. d. R., Pilchowitz, Paul Herbarth, Sekretaer, Neisse, Otto Hering, Kaufmann, Vossowska, Ottomar Herrmann, Bergwerksdirektor, Orzesche, *Herzberger, Apoth., Leipzig, Hildebrand, Amtsgerichtsrat, Berlin, Hildebrandt, Restaurateur, Neisse, Dr. phil. Ernst Hörnlein, kg. Schulrat, Berlin, Franz Horst, Generalagent, Berlin, Dr. Hunuius, Fabrikdirektor, Faulbrück, Jauernik, Pfarrer, Ober-Lagiewnik, Adolf Jarislowski, Bankier Berlin, W. Isac, Brauereibesitzer, Antonienhütte, Hein. Jungclaussen, Frankfurt a o. Jurzyca, Rechnungsführer, Karwin, Josef Juzek, Pfarrer, Belk, Clara Karbaum, Görlicz, Keil, Oberlehrer, Danzig, *Kleiner, Generaldirektor, Liegnitz, Reinh. Klinger, Kg. Bergverwalter, Dresden, Klopsch, Kg. Regierungs- und Baurat, Schleswig, Klose Markscheider, Waldenburg, Knopf, Spediteur, Antonienhütte, Dr. Koch, Regierungsassessor, Posen, Koppe, Rechtsanwalt, Reichenbach, Koschella, Amtsgerichtsrat, Neustadt. Krause, Baurat, Berlin, Karl Kranz, Pächter, Nogowschütz, Kremser, Bürgermeister, Cosel, Arthur Kretzschmer, Dresden, Kroemer, Seminaroberlehrer, Pilchowitz, Krzikalla, Kunstgärtner, Ratibor, *Dr. Ernst Kühl, Universitätsprof., Königsberg, Kubis, Pfarrer, Pilchowitz, Dr. Kuthe, Fabrikdirektor, Fröbeln, Dr. med. Lasker, Goczalkowitz, Leder, Stadtgärtner, Brieg, Leisterer, Pfarrer, Teuplitz, *Lewin, Rentier, Berlin, *Frau Lewin, Berlin, Liebert, Direktor, Friedenshütte, Dr. phil. Leonh. Lier, Neu-Gruna, Locke, Amtsgerichtsrat, Breslau, Loewy, Rechtsanwalt und Notar Löwen, Lucke, Hüttendirektor, Dom. Raducho, Georg Lüthge, Baumeister, Ratibor, Karl Lukaschik, Fabrikbes., Tarnowitz, Mähr. Schles. Sudeten-Gebirgsverein, Sektion Freiwaldau, Dr. Maskus, Kreisschulinspektor, Cosel, Max, Glasermeister, Ratibor, Emil Mende, Fabrikbes., Ziegenhals, Menzel, Rechtsanwalt, Winzig, Joh. Meyer, Prokurist, Ratibor, Michalczyk, Präparandenlehrer, Pilchowitz, Migula, Bauunternehmer, Neu-Berun, Dr. A. Mikulaiczak, Alt-Berun, Aug. Mochmann, Lehrer, Brieg, Otto Momber, Kaufmann, Danzig, Moser, Amtsrichter, Ratibor, Otto Moses, Berlin, Müller, Amtsgerichtsrat, Trebnitz, Müller, Ober-Controlleur, Namslau, Nathan Kaplan, Branitz, Dr. Oeser, Ohlau, R. Ollendorf, Kaufmann, Berlin, Osburg, Seminarlehrer, Ziegenhals, Otto, Seminarlehrer, Peiskretscham, Otto, Bergverwalter, Antonienhütte, Panse, Oberlueut., Torgan, *Paul, Hauptmann, d. Res, Trzemosna. Pelkmann, Amtsrichter, Inowraclaw, Pictsch, Kg. Steuerinsp., Ohlau. Pochhammer,

Generalleutnant, Berlin, Pohris, Polizei-Inspektor, Neisse, Preiss, Bürgerm., Georgenberg o/S., Preiss, Rechtsanwalt, Namslau, Jul. Pringsheim jun., Oppeln, F. von Prondzynski, Generaldirektor, Groschowitz, Rast, Seminarlehrer, Posen, Dr. Rast, Privatdocent, Aachen, Dr. jur. Rau, Berlin, Rauschning, Hauptmann, Graudenz, F. A. Reiche, Baumeister, Dresden, Riedel, Kgl. Gerichtssekretaer, Loslau, Dr. med. Rincke, Sanitätsrat, Tarnowitz, Jul. Ring, Kaufmann, Ratibor, Georg Ritter, Oberlehrer, Oels, Max Roelle, Prokurist Cosel, Herm. Rosenstein, Kaufmann, Landeshut, Roth, Regierungs- u. Medizinalrat, Oppeln, Rubel, Kaufmann, Goldberg, Adolf Sachs, Kaufmann, Ober-Heyduck, *Elias Sachs, Rentier, Berlin, Sapletta, Hausbes., Ratibor, Jacques Schäffer, Kaufmann, Rybnik, *Schall, Direktor, Berlin, Dr. Scharffenorth, Danzig, *Alfr. Schaumann, Kaufmann, Bischofswerda, Schlee, Fabrikbes., Brandenburg, Schnabel Zeumer, Zimmerm., Waldenburg, Otto Schnieber, Amtsrichter, Trebnitz, H. Scholtz, Mühlenbes., Loewen, Scholtz, Domänenpächter, Pronzendorf, Dr. Schondorf, Oberstabsarzt, Graudenz, Freiherr v. Schuokmann, Steinau, Frau E. Schultheiss, Ratibor, Dr. Schultze-Triepel, Buchdruckereibes., Wohlau, Dr. Prof. Schwalbe, Direktor, Berlin, Julius Sdralek, Erzpriester, Groschowitz, Semprich, Landesgerichtsrat, Ratibor, Siebert, Pastor, Anhalt, Dr. med. Simon, Direktor, Tost, Bergassessor von Skal, Bollingen, J. Spitz, Trebnitz, Dr. Stechow, Oberstabsarzt, Berlin, Fräul. Gertrud Stechow, Berlin, Sternaux, Seminardirektor, Rosenberg, Feodor Urbanczyk. Kaufmann, Rybnik, Viehweger, Seminarlehrer, Pilchowitz, Dr. Walter, Professor, Tarnowitz, Walter, Hauptmann, Cosel, Waschow, Kreisschulinso, Tarnowitz, Werner, Pastor, Liegnitz, Dr. Weyh, Oberlehrer, Kreuzburg, Wieloch, Hauptlehrer, Knizenitz, Winkler, Hüttedirektor, Berlin, Wundt, Hauptmann, Berlin, Wuthke, Amtsrichter, Inowraclaw, Zielonkowski, Pfarrer, Gr. Dubensko, *Zindler, Direktor, Berlin, Siegfr. Zweig, Fabrikbes., Ratibor.

Ortsgruppe Beuthen O.-S.

Vertrauensmann: *Dr. Bloch.*

Emil Aufrecht, Kaufmann, Felix Benjamin, Prokurist, Blau, Königl. Baurat, Dr. Bloch, Dr. med. Born, Frauenarzt, Dr. Fritz Danziger, Freudenberg, Rechtsanwalt, Dr. Glatzel, Sanitätsrat, Charlottenburg, L. Grünfeld, Kaufmann, S. Grünfeld, Kaufmann, Herm. Grünwald, Ingenieur,

Heinke, Kgl. Bergrat, Dr. Herrmann, prakt. Arzt. Jackisch, Kgl. Baurat, Katz, Kaufmann, Dr. Lenz, Landrat, Dr. Löbinger, Arzt, Lubecki, Fabrikbes., Lucke, Bergassessor, Notzny, Bergwerkbes., Rossberg, Max Rawack, Kaufmann, Sanner, Generaldirektor, Bergrat, Miechowitz Schuchard, Hauptmann, Josef Schüller, Brauereibes., Schröder, Rechtsanwalt, *Dr. Wagner, prakt. Arzt, Wilh. Zander, Ingenieur.

Ortsgruppe Gleiwitz.

Vertrauensmann: *Struwe,* Stabsarzt a. D., Chefarzt.

Julius Assmann, Architekt, Dr. med. Bermann, prakt. Arzt, Bremme, Generaldirektor, D. u. Oe. Alpen-Verein, Sektion Gleiwitz, Friedlaender, Amtsrichter, Jac. Fröhlich, Kaufmann, Paul Gaerte, Baumeister, Goretzki, Mühlenbes., Gutsmann, Kaufmann, Jul. Guttmann, Kaufmann, Schoppinitz, *Dr. Hirschel, Amtsricht., Dr. Hohnbaum-Hornschuch, Oberstabsarzt, *Dr. med. Hoppe, Sanitätsrat, Hüser, Apoth., Jaeschke, Maurermeister, Kleineidam, Amtsrichter, Kochmann, Rechtsanwalt, Alfred Kreidel, Oberbürgermeister, Dr. med. Kreisel, Knappschaftsarzt, Kullrich. Fabrikbes., Max Langer, Kaufmann, Vers. Lex, Oberinspektor, Lustig, Rechtsanwalt, Lohmeyer, Fabrikbes., Metz, Direktor, Otto Niedt, Generaldirektor, Otto Obst, Ingenieur, Dr. Prütz, prakt. Arzt, Rose, Druckereibes., Baron von Rottberg, Rittmeister. Salzmann, Berginspektor, Schiller, Amtsrichter, Adolf Schlesinger, Fabrikbes., Schrőter, Landrat, Schüller, Rechtsanwalt, Dr. Schwartz, Oberarzt, Alex. Stein, Kaufmann, Struwe, Stabsarzt a. D. Chefarzt, Paul Troplowitz, Weinkaufmann, Simon Troplowitz, Weinkaufmann, Vanselow, Oberst, Voss, Kgl. Bauinspektor.

Ortsgruppe Kattowitz.

Vertrauensmann: *A. von Hoff,* Ingenieur.

Dr. med. Arendt, Knappschaftsarzt, Dr. Beckherrn, Direktor, Dr. med. Berliner, Sanitätsrat, S. Block, Bankier, Bert. Böhm, Buchhändler, Eug. Böhm, Buchdruckereibes., von Bötticher, Hauptmann, Braetsch, Bergwerkdirekt., Ed. Breslauer, Bankier, Bruder, Hüttenins., Donders, Maschineninspektor, Dr. jur. Eckardt, Justizrat, Epstein, Rechtsanwalt, Dr. Faerber, Geh. Sanitätsrat, *Julius Feige, Mühlenbes., Förster, Bergverwalter, Dr. Paul Geissler, prakt. Arzt, Hohenlohehütte, Genzmer, Ingenieur, Gerdes, Fabrikbes., Gerlach, Kgl. Landrat, Dr. med. Glaser, prakt. Arzt, Max

Glaser, Kaufmann, Eug. Goldstein, Kaufmann, Felix Goldstein, Kaufmann, Eug. Goldstein, Rechtsanwalt, Graeve, Apoth. Rosdrin, Reg. Baumeister, Grünfeld, Hugo Grünfeld, Baumeister, T. Hein, Hauptkassenrendant, Hein, Berginspektor, F. Höber, Hauptmann, A. von Hoff, Ingenieur, Hoffmann, Kgl. Oberbergrat, Jockisch, Bergmeister, Dr. Kautzor, prakt. Arzt, Knecht, Major, Köhlisch, Oberleut., Bunzlau, Dr. Kolbe, Kreisschulinspektor, Kollmannn, Fabrikbes., *Kuznitzki, Bankier, Leschik, Fabrikbesitzer, Schoppinitz, Dr. med. Arthur Löbinger, Dr. med. Mittmann, Müller, Pfarrer, von Münstermann, Fabrikbesitzer, Neukirchner, Hauptmann, Hohenlohehütte, Niesel, Rittergutspächter, Dzietzkowitz, Salo Nothmann, Kaufmann, Oswald, Reichsbankvorsteher, von Polentz, Leut., Riepen, Generalsekretaer, S. Riesenfeld, Prokurist, E. Rosendal, Maschineninsp.. Schoppinitz, Sattler, Ingenieur, Bruno Schaffarczik, Schalscha, Bankier, Schreyer, Amtsrichter, Schwarz, Restaurateur, Schöppinitz, Mart. Siedner, Verwalter, Dr. Simon, Arzt, Rosdzin, Skowronek, Pfarrer, Bogutschütz, Sohrammen, Zahnarzt, Dr. Staub, Arzt, Rosdzin, Fr. Steinitz, Apoth., Dr. Stiller, Arzt, Dr. Volz, Generalsekretaer, Wilh. Vogel, Ingenieur, Wechselmann, Kaufmann, Max Weichmann, Kaufmann, Arthur Werner, Kaufmann, J. Wicher, Anstalts-Vorsteher, Wolff, Apoth., Wolff, Prod. Verwalter, Baildonhütte, Zimbal Amtsrichter, Zdralek, Rechtsanwalt.

Ortsgruppe Königshütte.

Vertrauensmann: *Dr. Wagner,* Professor, Sanitätsrat.

Dr. Albers, Arzt, Myslowitz, Dr. Altmann prakt. Arzt, Schwientochlowitz, Angele, Maschineninspektor, *Beiling, Restaurataur, Schwientochlowitz, *Berger, Rechtsanwalt, *Bönisch, Maurermeister, Karf. Dr. Brettel prakt. Arzt, Dilla, Hütteninspektor, Dobers, Kgl. Bergrat, Dreger, Ingenieur, Oberhausen, Dworski, Gymn. Oberlehrer, *Fritze, Gutsbes., Rydultau, Fröhlich, Oberingenieur, Bismarckhütte, Dr. Fröhlich prakt. Arzt, Bismarckhütte, Gahlemann, Bürgermeister, Gamber, Fabrikbes., Sosnowice, Gloger, Bergwerksdirektor, Rybnik, *Dr. Glowalla, prakt. Arzt, Gobbin, Faktor, Dr. Goerke, Sanitätsrat, Dr. Goguel, Knappschaftsarzt. Malapane, Dr. Goldschmidt, Rabbiner, Alb. Goldstein, Kaufmann, Grötschel, Maurermeister, Guttmann, Professor, Dr. Haase, prakt. Artzt, Radzionkau, Heidrich, Registrator, Carl Heidrich, Obersteiger, Bismarckschacht, Herbschleb,

Ingenieur, Herzmann, Amtsrichter, Hirt, Maurermeister, Houigmann, Bergwerksdirektor, Charlottenhof, Dr. Hufschmidt, Geh. Sanitätsrat, Rauden, Jusczyk, Schichtmeister, Dr. Kaiser, prakt. Arzt, Kattner, Güterdirektor, Mikulschütz Kempner, Amtsgerichtsrat, Dr. Kissinger, prakt. Arzt, Rob. Kolbe, Malermeister, Kramer, Prod. Verwalter, Künzel, Markscheider, Charlottenhof, Ladewig, Hüttendirektor, Lobe, Kgl. Bergrat u. Generaldirektor, Charlottenhof, Lüddekens, Stadtrat, Alfr. Lukas, Rittergutsbesitzer, Belk, Maly, Kaufmann, Schwientochlowitz, Mann, Maurermstr., J. Martin, Fabrikbes. Schwientochlowitz, Marx, Hüttendirektor, Bismarckhütte, Methner, Amtsrichter, *Müller, Oekonomierat, Stannowitz, Nimptsch, Bergins., Deutschlandgrube, Noth, Chemiker, Orb, Amtsrichter, Langensebold, Dr. Ottow, prakt. Arzt, Dr. Patrzek, prakt. Arzt, Pieconka, Ingenieur, Dr. Radmann, prakt. Arzt, Herm. Raczek, Zimmerm., Raczek jun., Zimmerm., Rass, Güterexg. Vorsteher, Schwientochlowitz, Regentke, Rechtsanwalt und Notar, Riedel, Berginspektor, Rohe, Ingenieur, *R. Rose, Werkmeister, *Sattler, Oberhütteninsp., Sattler, Civilingenieur, Schneider, Baurat, Schwientochlowitz, Schőkiehl, Rechtsanwalt, Schreiber, Obersteiger, Schröer, Reg.-Baumeister, Schüll, Rittergutsbes., Czuchow, Schulze, Gutsbesitzer, Solce, Dr. Schymann, Cchem., Schwientochlowitz, Dr. Skrzeczek, prakt. Arzt, Orzesche, Staudinger, Hütteninspektor, Sugg, Oberhütteninspektor, Thiel, Zimmermstr., Tillgner, Fabrikdirektor, Schimischow, *Tümmler, Fabrikbesitzer, Schwientochlowitz, Dr. Uelsmmann, Chemiker, Dr. Urbanczik, Apoth., Vogt, Material-Verwalter, Wachsen, Maurermeister, *Dr. Wagner, Prof., Sanitätsrat, Wieczorek, Maurermeister, Zientek, Mat.-Verwalter, Zöllner, Fabrikbes.

Ortsgruppe Laurahütte.

Vertrauensmann: *Schneider,* Direktor.

Dr. Adam, Hüttenmeister, Theresienhütte, Berndt, Ingenieur, G., Bundel, Rentmeister, Simianowitz, Eckert, Bergw.-Direktor, Michalkowitz, Fiedler, Dr. med., Knappschaftsarzt, A. Fitzner Fabrikbes., Friedrichshütte, W. Fitzner, Fabrikbes. u. Kommerzienrat., Gelhora, Bergw.-Direktor, Jul. Hahn, Apotheker, Dr. Hein, prakt. Arzt., Janke, Marine-Baurat, Emil Kutsche, Hauptlehrer, Lakomy, Lehrer, M. Lowinsky, Bergverwaltar-Director, Saturngrube, Mikulla, Eisenb.-Assist., Oestrr. Oberberg., Paul Mildner, Hüttenmeister, Rutsch, Berginspektor, Schneider, Direktor,

Schwarzer, Simianowitz, S. Wachsmann, Kfm., Simianowitz, Wehowsky, Hütteninspektor.

Ortsgruppe Lipine.

Vertrauensmann: *Oscar Meissner,* Chemiker.

Beyer, Werkmeister, Theodor Blume, Bergw.-Direkt., Brukisch, Bergw.-Direktor, Friedr. *Bussig, Fabrik-Direkt., Dr. Illig, Arzt., Köhler, Hütteninspektor, Markendorf, Hüttenmeister, Oskar Meissner, Chemiker, Remy, Kgl. Bergrat u. Generaldirektor, *Scherbening, Hüttendirector, Max Sobtzick, Rendant, Erich. Taeger, Chemiker, Dr. Max Zenker.

Ortsgruppe Lodz (Russisch-Polen).

Vertrauensmann: *Ernsl Leonhard,* Kaufmann.

Max Fischer, Julius Friebe, Armin Fritze, August Gundermann, *Ernst Leonhard, Feodor Meyerhoff, Robert Schulz, Adolf Sievers, A. Tienemann, Kaufmann.

Ortsgruppe Myslovitz.

Vertrauensmann: *Odersky,* Bürgermeister.

Dr. Blumenfeld, prakt. Arzt, Victor Janitzek, Organist, Dr. Kaintoch, prakt. Arzt, Klaszka Pfarrer, Knaut, Baumeister, Koepsch, Apothekenbesitzer, Emil Kuznitzky, Fabrikbesitzer, Mierzejewski, Rechtsanwalt, Nay, Reg.-assessor, Oberzollinspektor, Odersky, Bürgermeister, Frau Odersky, Georg Persikaner, Kfm., Przesdzing, Sekretär.

Ortsgruppe Nicolai.

Vertrauensmann: *Dittrich,* Fabriksbesitzer.

Andersch, Apothekenbesitzer, Hugo Blasel, Kfmann, Boer, Berginspektor, Emanuelsegen, Büschel, Fabrikbes., *Dittrich, Fabrikbes., Fortum, Steuerinspektor, Gorzawski, Schichtmeister, Lazisk, E. Grütz, Kaufmann, Grund, Oberkaplan, Grzeskowiak, Amtsrichter, Larisch, Rechtsanwalt, Lemon, Pastor, Mazura, Oberamtmann, Wyrow, Melzer, Maurermeister, Niepel, Maurermeister, Prokubek, Rendant, Reinicke, Gutsbesitzer, Ribicke, Apotheker, Rzesnitzek, Kreisschulinspektor, Schmula, Hüttendirektor, Carl Sonnenfeld, Kaufmann, Dr. Stein, prakt Arzt, Treskow, Oberförster, Emanuelsegen, Wasner, Berginspektor, Lazisk, Dr. Zeuner, Fabrikbesitzer.

Ortsgruppe Pless.

Vertrauensmann: *Dr. Kratzert.*

Asser, Maurermeister, Richard Bielschowsky Kfm., Dr. Caro, prakt. Arzt, Cogho, Hauptmann d. R., Herrmann, Apotheker, Klette, Rendant, Dr. Kratzert, prakt. Arzt, Krummer, Rentier, Lasch, fürstl. Forstmeister, Loy, Pfarrer Miedzna, Ohl, Stadtpfarrer, Radwanski, Rechtsanwalt, Säftel, Maurermeister, Dr. Schönborn, Gymnasialdirektor, Weidlich, Generaldirektor.

Ortsgruppe Ruda.

Vertrauensmann: *Dr. Ziemek.*

Hager, Dr. jur., Direktor, Hoboth, Rendant, Pieler, Generaldirektor, Schneider, Kassenkontrolleur, Dr. Ziemek, prakt. Arzt.

Ortsgruppe Scharley.

Vertrauensmann: *Lorenz,* Stabsarzt a. D.

Aschner, Apotheker, Burzinsky, Lehrer, Enke, Landrichter, Beuthen, Feigs, Obersteiger, Fipper, Maschinenmeister, Kattner, Inspector, Kamin, Kruppa, Pfarrer, Kamin, Victor Lange, Obersteiger, Lorenz, Stabsarzt a. D., Mahner, Lehrer, Julius Miehe, Betriebsführer, Mika, Standesbeamter, Nihkisch, Maurermstr., Beuthen, Regely, Bergverwalter, Paul Schnurpheil, Rentier, Beuthen, Paul Stephan, Ingenieur, Schwientochlowitz, Stephan, Spediteur, J. Strasshausen, Kaufmann, Beuthen, Wlochowsky, Obersteiger.

Ortsgruppe Zabrze.

Vertrauensmann: *Meller,* Rechtsanwalt.

Hugo Böhm Kaufmann, *Max Böhm, Kfm., Zaborze, Herm. Böhm, Prokurist, Borsigwerk, Bolz, Oberingenieur, Bragulla, Kantor, Braun, Gutsoberinsp., Chudow, Brey, Kreisausschuss-Sekretär, Buchelt, Obersteiger, Zaborze, Fiebig, Inspektor, Dr. Fischer, Arzt, Dr. Friedländer, Chemiker, Zaborze, Grund, Ingenieur, Eugen Händler, Mühlenbesitzer, Siegfr. Händler, Direktor, L. Händler, Rentier, Berlin, Frau Fanny Händler, Berlin, Josef Hausdorf, Kfm., *Dr. Hartmann, Arzt, Ewald Hilger, kgl. Oberbergrat, *Julius Hochgesand, Direktr., *Hoosmann, Apoth., Biskupitz, Robert Jacob, Kaufmann, Janoschwitz, Rechtsanw., Dr. Kaatz, Rabbiner, Michael Kaiser, Brauereibes., Kirschniok,

Berginspektor, Biskupitz, Julius Kochmann, Hotelbesitzer, Koehler, Inspector, Dorotheendorf, Ludwig Koziczinski, Baumeister, Krause, Bergassessor, Dr. Krause, prakt. Arzt, Borsigwerk, *Johann Langer, Maurermstr, *Meller Rechtsanwalt, Siegm. Metzner, Tierarzt, Milde, Gerichtsassessor, *Dr. Nathan, Arzt, Zaborze, Dr. Nepilly, Knappschaftsarzt, Nolda, Gutsinspector Neuhof, Reinh. Oswald, Juwelier, Heinrich Pollack, Spediteur, Frau Hulda Pollack, Eugen Pollack, Kaufmann, Prause, kgl. Kataster-Kontrolleur, Max Proske, Kaufmann, Rahner, Gerichtsassessor, Recha, Apotheker, Flor. Reich, Bauunternehmer, Richter, Oberingenieur. Moritz Roth, Kaufmann, Carl Sachs, Markscheider Cudowa, *Paul Sachs jun., Fabriksb., Salzbrunn, Bergdirektor, Dr. Scheche, kgl. Landrat, *Scheller, Berginspector a. D. Hirschberg, Schiffer, Amtsrichter, Siegfried Schlesinger, Apotheker, Ernst Schmidt, Ingenieur, Borsigwerk, Walter Serlo, Bergassessor Dorotheendorf, Max *Sliwka, Maurermstr., Steinitz, Rechtsanwalt, Louis von Thun, Bielschowitz, *Dr. Traczinski, Kreisphysikus, Waldera, Gerichtsvollzieher, Waltsgott, Bergverw. Zaborze, Dr. Wanjura, prakt. Arzt, Wawerda, Bergreferendar, Paul Wehowski, Apotheker.

A **Zólyommegyei osztály tagjainak névsora:**

Elnök: *Csipkay Károly*, kir. közigazgatási biró, Budapest.

Ügyvivő alelnök: *Papp János.*

Titkár: *Kaán Károly.*

Pénztáros: *Medveczky Kornél.*

Számvizsgálók: *Puschmann Ignácz, Szilassy Kelemen.*

Ügyvivők:

Zólyom: Skrovina Mátyás, polgármester.

Zólyom-Brezó: Draskovich József. m. k. erdész.

Breznóbánya: Dr. Sramko Andor, polgármester.

Választmány: Andaházy Szilárd Bárczy Károly, Bergh Tivadar, Boleman Lajos, Burkovszky Kálmán, Burkovszky Leo Kálmán, Cherven Andor, Dohnányi Jenő, Draskovich József, Dr. Dunay Ferencz, Ferenczy Odön, Flittner Károly. Göllner Frigyes, Hubert Aladár, Hugyecz György, Jeszenszky Sándor, Dr. Kolczonay Ernő, Dr. Kollár Kamill, Novák Nándor, Petricsko Jenő, Puschmann Ignácz, Puschmann Vilmos, Ráner Géza, Dr. Répásy Mátyás, Szilassy Kelemen, Szumrák Jenő Szumrák Samu, Sztrakoniczky Kálmán, Dr. Tilless Béla, Thomka Gyula,

Tomcsányi Gyula, Träger Zsigmond, Ujhelyi Gyula, Wágner Vilmos, Weisz Gyula, Weszter Gyula. Alapitótag: Földi János, Budapest.

Rendes tagok:

Beszterczebányán: Andaházy Szilárd, Balás Pál, Bárczy Károly, Bende László, Boleman Lajos, Bothár Emil, Dr. Bothár Samu, Burda Károly, Burkovszky Kálmán, Burkovszky Leo Kálmán, Cherven András, Dr. Czikó Ferencz, Dohnányi Jenő, Dr. Dunay Ferencz, Dr. Féja Ferencz, Ferenczy Ödön, Flittner Károly, Frankl Tivadar, Gebauer József, Göllner Béla, Göllner Frigyes, Göllner Hugó, Gragger György, Herritz Rezső, Horváth János, Hugyecz György, Jeszenszky Sándor, Junker Ágoston, Kaán Károly, Kárpáthy Lajos, Knauer Károly, Dr. Kolczonay Ernő, Dr. Kollár Kamillo, Kossányi Béla, Krompecher György, Machold Vilmos, Medveczky Ernő, Medveczky Kornél, Móry Ádám, Novák Nándor, Papp János, Perczián Lajos, Petricsko Jenő, Puschmann Ignácz, Puschmann Vilmos, Rakovszky István, Ráner Géza, Dr. Répássy Mátyás, Seenger Lajos, Seltenreich Gyula, Szilassy Kelemen, Spitz Henrik, Stadler Tófor, Szumrák Jenő, Szumrák Samu, Tihanyi Dénes, Dr. Tilless Béla, Thomka Gyula, Tomcsányi Gyula, Träger Zsigmond, Ujhelyi Gyula, Weisz Gyula, Weszter Gyula.

Budapest: Csipkay Károly, Hüttner János, Dr. Radvánszky György, Wágner Vilmos.

Breznóbánya: Dr. Sramko Andor.

Nagy-Szalatna: Dr. Kristoffy Pál, Strakoniczky Kálmán.

Zólyom: Dr. Biedermann Adolf, Drottner Pál, Fiedler Ottó, Huberth Aladár, Dr. Huszágh István, Knazoviczky János, Martinovich István, Ratajszky Gusztáv, Skrovina Mátyás, Stech Lajos, ifj. Thomka Pál.

Zólyom-Brézó: Bergh Tivadar, Draskovich József, Kézmárszky Kálmán, Pataky József, Stolcz Gyula, ifj. Wagner Károly. Wágner Pál, Zsolczay Lajos, Allender Henrik.

Zólyom-Lipcse: Trnovszky Márk.

Magyar Tudományos Akadémia
Könyvtára 10331/1952. sz.

Köszönetnyilvánitás.

A t. szerző uraknak, kiknek nagybecsü dolgozatai jelen évkönyvben megjelentek, továbbá Arányi Antal, Amler Antal, Kintzler Árpád, Kövi Imre, Putsch Tobiás és dr. Rottenberg Márton uraknak egyes czikkek forditásáért, végre Roth Márton urnak szives tanácscsal nyujtott támogatásáért hálás köszönetet mond

Lővy Mór,
a szerkesztő-bizottság elnöke.

Tátra-Barlangliget

klimatikus gyógyhely és gyógyfürdő

763 méter a tenger szine fölött.

Hidegvizgyógyintézet és meleg fürdők.

Villanyos fényfürdők,

a mely uj gyógymód az összes Tátra-fürdők közül egyedül csak Barlangligeten van bevezetve, külön-külön az uri és női osztályban, kitünő eredménynyel használtatnak *elzsirosodás, csúz, kőszvény és zsábák ellen.*

Legkényelmesebb összeköttetései vannak.

Kőszikla-forrásviz. Ózondus, üditő levegő a fenyvesek közt.

Az ételek és italok kiszolgáltatása a tulajdonos, Béla városa felügyelete alatt történik.

A telep ugyszintén a látványos cseppkőbarlang villamos világitással birnak.

Az árak mérsékeltek.

HUSZ-PARK

VIZGYÓGYINTÉZET és NYARALÓTELEP.

A legszebb fekvéssel a Tátra alján. Kényelemmel berendezett szobák, kitünő konyha, hamisitatlan italok mérsékelt árakkal, választékos étlap szerint, vagy teljes ellátás lakással, hetenkint 15 frttól kezdve. Turisták és tömegesen kirándulók különös kedvezményben részesülnek.

A **fenyvesparkban** az **Erzsébet-nyughelyről,** hol ő felsége a királyné is megpihent, a legnagyszerübb kilátás nyilik a Magas Tátra déli lejtőire és csúcsaira.

A jól gondozott műkertből, melyben az egyes lakóházak állanak, **séta- és kocsi-ut vezet a poprádi vasuti állomáshoz.**

Bármily felvilágositással szolgál a tulajdonos

MATEJKA VILMOS,
POPRÁDON.

Valódi szepesi kárpáti

BOROVICSKÁT

ládákban vagy $3^1/_2$ literes kosárüvegekben, nemkülönben hordókban áruba bocsát

GÁBRIEL ADOLF

szesztermelő

SZEPES-BÉLÁN.

TARPATAK-FÜRED

vasuti állomás **Poprád-Felka**, posta- és távirda-állomás **Tátrafüred.**

A Magas Tátrában, a hires tarpatapi völgyben, a **Rózsa-menház** helyén a Tátra egyik legszebb és legimpozánsabb pontján, fél órányira Tátrafüredtől, a hatalmas Tarpataki vizesések közvetlen közelében, 1250 méter tengerfeletti magasságban, az uj Tarpatak-Füred 1899. junius hó 1-én nyilik meg.

E fürdőhely nem csak alkalmas kiindulási pont kirándulásokra a Tátra legszebb részeibe, de üdülés czéljából hosszabb tartózkodásra is kiválóan alkalmas, és balzsamos idegaczélositó levegőjénél úgy magas fekvésénél fogva mint gyógyhely egyedüli a maga nemében.

Az ujonnan épitett »Rózsa-szállóban« 24 csinosan butorozott vendégszoba, gyönyörű kilátást nyújtó verandákkal és balkonokkal, a »Tarpatak-szálló« a vendéglővel és 3 nagyobb és 6 kisebb vendégszobával, és fürdőház állnak rendelkezésre.

Az árak a következők:

I. Az ujonnan épitett **„Rózsa-szállóban“**: szoba á 50 kr., frt 1.—, frt 1·50, frt 2.—

II. **„Tarpatak-szállóban“**: Nagyobb szoba frt 1.—, kisebb szoba 50 kr.

Mindkét szállóban minden külön ágyért 40 kr.

Négy heti tartózkodásnál 10%, hat heti tartózkodásnál 15% árengedmény engedélyeztetik. Az elő- és utóidényben az árak 25%-kal olcsóbbak.

III. **Törpefenyő-fürdők** lepedővel 50 kr.

IV. A **konyha** és **pinczéről** a méltó hirnévnek örvendő bérlő *Lux Ede* gondoskodik. Heti teljes ellátás: reggeli, ebéd négy tál étel, vacsora két tál étel, következőleg számittatik.

Az elő- es utóidényben frt 10.— A főidényben 12.—

Napijegyek: junius, szeptember . frt 1.60.

julius, augusztus . » 1.70

Table d'hote, menu választás szerint, 1.20 és 1.50.

Kárpát- és turistaegyesületi tagok 10% árengedményben részesülnek.

Bővebb felvilágositást levélbeli megkeresésre az erdőtársaság nevében ad: **Hensch Ede Szepes-Szombatban** és junius hó 15-től kezdve

Tarpatak-Füred kezelősége.

KÖNYVNYOMDA SCHMIDT J. IGLÓ.

Elvállalja mindennemü diszmüvek, könyvek, röpiratok, folyóiratok, egyleti alapszabályok, részvények, iskolai értesitők, táblázatok, kimutatások, eljegyzési kártyák, lakodalmi és báli meghivók, tánczrendek, üzleti nyomtatványok, névjegyek, gyászjelentések stb. stb. elkészitését izléses kivitel és olcsó árak mellett.

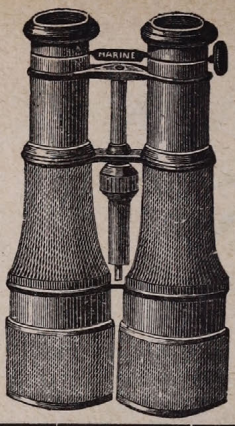

Kettős utazó látcsövek

kivül chagrin-bőrrel bevonva, feketére lakkozott foglalványban, *achromatikus objektiv lencsékkel 8 forint,* nagyobb alakban *10 és 12 frt.* Ugyanaz gyors használatra (a tirage rapide) *15 frt,* kettős utazó látcsövek aluminiumból *15 – 20 – 25 frt.*

Távolságmérők, zsebhőmérők, zsebaneroidok, iránytűk, fényképészeti készülékek,

müvészek, mükedvelők, turisták, nyaralótulajdonosok stb. számára.

Igen egyszerü eljárás biztos sikerrel. Nagy választék 20 frttól feljebb.

CALDERONI és TÁRSA

Váczi-utcza 30. sz. BUDAPEST, Kishid-utcza 8. sz.

Képes árjegyzékek bérmentve küldetnek.

IGLÓFÜRED,

klimatikus gyógyhely és gyógyfürdő

Szepesmegyében, Igló város határában, 580 m. a tenger fölött.

Évad május 15-től október 1-ig.

Nyaralóhely, meleg fürdők, fenyő- és kádfürdők.

Szobaárak 60 krtól 3 frtig.

A szobaárba egy teljesen felszerelt ágy ágynemüvel értendő.

PENSIO.

Czélszerüen berendezett hidegvizgyógyintézet.

Vasuti állomás **Igló** (Kassa-Oderbergi vasut). Bérkocsi- és társaskocsi-összeköttetés. Posta- és telefon-összeköttetés az iglói távirda-állomással helyben, Távirda-állomás.

Felvilágositással szolgál

a fürdőgondnokság Iglófüreden.

SZOKOL-GUGYOR.

SCHMIDT J. 1610.

BIBLIOTHECA ACADEMIAE SCIENTIARUM HUNGARICAE
MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA
BUDAPEST

SZOKOL-GUGYOR.

SCHMIDT J. IGLÓ.

BIBLIOTHECA ACADEMIAE SCIENTIARUM HUNGARICAE
MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA
BUDAPEST

TÁTRAFÜRED

GYÓGYHELY A KÁRPÁTOKBAN

MAGYARORSZÁGBAN.

A kassa-oderbergi vasútvonal **Poprád-Felka** állomástól egy órányira (1018 méter magasságban a tenger szine felett, a **Magas-Tátrában**, legvadregényesebb vidéken fekvő, igéző

klimatikus gyógyhely és vízgyógyintézet

a **legszebb fenyves erdő** közepett, a **legnagyszerübb havasi** világban, kellemes ízű **savanyúvíz-forrással, ásvány- és törpefenyűfürdőkkel**, savó- és belégzési gyógymóddal

május hó közepén nyilik meg.

Posta- és távirda állomás helyben van, kitünően felszerelt **gyógyszertár**, előkelő **árúcsarnok, szivar- és dohánykülönlegességgel** ellátva. Gondoskodva van kényelmes jó lakásokról; a konyha, s pincze egy **kiváló pesti vendéglős**, mint szakember kezelése alatt áll; **közös ebéd.**

Gyógyterem zongorával, **kávéház** tekeasztallal és hirlapokkal, kölcsönkönyvtár, kitünő népzenekar, férfi- és női tekepálya, croquetjátszó-hely, lövölde stb. a vendégek rendelkezésére állanak.

Az **előidényben** (május és junius hó), valamint az **utóidényben** (szeptember hó) **lakást** és **élelmezést illetőleg rendkivüli árleszállitás lép életbe.**

Minden nagyobb vasuti állomásról **Tátrafüredre egy harmaddal mérsékelt áru térti- és menetjegyek** adatnak ki. A poprádi állomáson állandóan szabott áru kocsik várják az utasokat

Tátrafüred minden nagyobb **Tátrakirándulásnak** legjobb, s legtermészetszerübb központja; itt van a **„Magyarországi Kárpátegyesület“-nek képviselősége** is.

Bővebb felvilágositást ad a fürdőorvos **Dr. Jármay László** (télen Budapesten), **lakásokat** iletőleg rendeléseket elfogad

a „Fürdő-igazgatóság“ Tátrafüreden.

Félórányira Tátrafüredtől, a fenséges Lomniczi csúcs tövében, kies vidéken fekszik a

nyaraló-telep Tátra-Lomnicz,

hol kényelmesen berendezett szállodában teljes és kitünő ellátást és lakást lehet kapni, s megrendelni a bérlőnél **Máy János urnál.** Az ujonnan épült s fényesen berendezett **„Bethlen házban“** lakásokat megrendelhetni, s bővebb felvilágositást kaphatni télen a Szepesi Hitelbank-nál Lőcsén, az idény alatt pedig **a Tátra-Lomniczi kezelőségnél Tátra-Lomniczon.**

Vasuti- és posta-állomás ugyanott. — Mind a két telep birtokosa: a **„Szepesi Hitelbank“ Lőcsén.**

ALSÓ-TÁTRAFÜRED

GYÓGYFÜRDŐ

1000 m. tengerszinfeletti magasságban a »Magas Tátra« szép fenyőerdő közepén fekszik.

Évad megnyitása május hó 25-én.

Magyarországnak első gyógyhelye, melynek fürdőháza kifogástalan kényelemmel és czélszerüséggel

vasas lápfürdőkre

van berendezve. Ezeken kivül

törpefenyő- és ásványvizfürdők.

Északi szelek ellen védve és délen szabadon, felette kedvező

éghajlati gyógyhely o o o o o o o o o o o o o o o o **hidegviz-gyógyintézettel**

külön nőknek és külön férfiaknak épült helyiségben.

Massage-, tej- és ásványvizgyógymód.

Tiszta alpesi levegő és kristálytiszta ivóviz.

Fürdőorvos: **Dr. PAPP SAMU** országgy. képviselő.

Gyógyjavaslatok: Különösen mindennemü idült női bántalmak, vérszegénység és sápkór, izom- és izületi csúz, bél- és gyomorbajok és mint utógyógymód más, különösen hévvizfürdők után.

225 a legnagyobb kényelemmel berendezett szoba.

Kitünő vendéglő. **Pensio.** A teljes pensio az előidényben 1 hétre 20 forintba, 2 személynek 34 frtba kerül és magába foglalja a lakást kiszolgálattal, a reggelit, a 4 tál ételből álló ebédet és a vacsorát.

Nemzeti zenekar, kávéház, gyógyterem bel- és külföldi lapokkal, könyvtár, croquet, lawn-tennis és kuglizó pályák, zongora stb.

Hegyi kalauzok, hátaslovak, bérkocsik mindig kaphatók.

Tömeges kirándulásoknál rendkivüli árengedmény külön megállapodás szerint ugy a lakásra, mint az ellátásra nézve.

Vasuti állomás **Poprád-Felka**, innen kényelmesen 1 óra alatt elérhető.

M. kir. posta-, távirda- és telefon-hivatal.

A gyógyfürdő a késmárki bank részvénytársulat tulajdona.

Tudakozódást vagy lakásmegrendelést az alulirt fürdőigazgatósághoz kérünk czimezni.

Horti Valér, fürdőigazgató,
Alsó-Tátrafüred, Szepesm.